

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

YEDİ KİRÂAT BAĞLAMINDA DÛRÎ'NİN RİVAYETLERİNİN MUKAYESESİ

Erbil ÜNÜVAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

YEDİ KIRÂAT BAĞLAMINDA DÛRÎ'NİN RİVAYETLERİNİN MUKAYESESİ

Erbil ÜNÜVAR

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ali TEMEL
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Sami KILINÇLI
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Şuayip KARATAŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2025

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Ali TEMEL

Üye: Prof. Dr. Sami KILINÇLI

Üye: Doç. Dr. Şuayip KARATAŞ

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

.../.../2025

Prof. Dr. Hüseyin GÜLER
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. / / 2025

Erbil ÜNÜVAR

ÖZET

YEDİ KİRÂAT BAĞLAMINDA DÛRÎ'NİN RİVAYETLERİNİN MUKAYESESİ

Erbil ÜNÜVAR

Yüksek Lisans Tezi, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ali TEMEL

Haziran 2025, 229 sayfa

Ebû Ömer Hafs b. Ömer b. Abdilazîz el-Ezdî ed-Dûrî, kırâat-i seb'a imamlarından Ebû 'Amr ve Kisâî'nin meşhur râvîlerinden biri olduğu için kırâat ilmi açısından çok önemli bir şahsiyettir. Bu çalışmada Dûrî'nin Ebû 'Amr b. el-Alâ' ve Ali b. Hamza el-Kisâî rivâyetleri ile Âsım b. Behdele'nin meşhur râvîsi Hafs b. Süleyman'ın rivâyetindeki farklılıklar mukayese edilerek kırâat-anlam ilişkisi yönünden ele alınmıştır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, kırâat ilminin tanımına, sıhhat-adet-senet bakımından kırâatlerin durumuna, kırâat imamları ve râvîlerinin hayatlarıyla alakalı kısa bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde, Ebû 'Amr, Kisâî ve Dûrî'nin hayatları ve ilmi serüvenleri detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise, ilk olarak kırâat ilminin temel iki konusundan biri olan usûl konuları ele alınmış, daha sonra Dûrî'nin Ebû 'Amr ve Kisâî rivâyeti ile Âsım kırâatinin Hafs rivâyetindeki ferşî farklılıklar mukayese edilerek kırâat-anlam ilişkisi yönünden değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kırâat, Dûrî'nin Rivâyetleri, Ebû 'Amr, Kisâî.

ABSTRACT

THE COMPARISON OF AL-DŪRĪ'S NARRATIONS IN THE CONTEXT OF THE SEVEN RECITATIONS

Erbil ÜNÜVAR

Master Thesis, Department of Basic Islamic Sciences

Supervisor: Asisst. Prof. Dr. Ali TEMEL

June 2025, 229 pages

Abū 'Umar Ḥafṣ b. 'Umar b. 'Abdül'azīz al-Azdī al-Dūrī al-Baḡhdādī is a very important figure in terms of the science of recitation, as he is one of the famous narrators of Abū 'Amr and al-Kisā'ī, the imāms of the seven recitations. In this study, the narrations of al-Dūrī from Abū 'Amr b. al-'Alā' and 'Alī b. Ḥamza al-Kisā'ī and the differences in the narration of Ḥafṣ b. Sulaimān, one of the famous narrators of 'Āṣim b. Bahdala, were compared and discussed in terms of the relationship between recitation and meaning. The study consists of three sections. In the first section, the definition of the science of recitation, the status of recitations in terms of validity-custom-procedure, and brief information about the lives of recitation imams and narrators are given. In the second section, the lives and scientific developments of Abū 'Amr, al-Kisā'ī and al-Dūrī are covered in detail. In the third section, firstly, the issues of uṣūl, one of the two basic subjects of the science of recitation, are discussed, then, the differences in the farsh of al-Dūrī's narrations from Abū 'Amr and al-Kisā'ī and the Ḥafṣ's narration from 'Āṣim's recitation are compared and discussed in terms of the recitation-meaning context.

Keywords: Recitation, al-Dūrī's Narrations, Abū 'Amr, al-Kisā'ī

ÖN SÖZ

Kur'ân-ı Kerim, okunmasıyla ibadet edilen, belâgat ve fesahatıyla benzerini veya benzer bir âyetini, sûresini insanların getirmekten âciz olduğu, Allah (c.c.) tarafından korunan ve Hz. Peygamber'e (s.a.v) indirilen eşsiz ve mûciz bir kelimedir. Okunması ibadet olan Kur'ân'ın doğru ve en güzel şekilde okunması gerekmektedir. Kur'ân'ın ilk muallimi olan Hz. Peygamber (s.a.v), Kur'ân'ın okunuşunu kolaylaştırmak ve öğrenmeyi en kolay şekilde sağlamak gibi sebeplerle farklı kırâat vecihlerini ashabına öğreterek bu okuyuş şekilleriyle ibadet etmelerine müsaade etmiştir.

Hz. Peygamber'den (s.a.v) günümüze kadar değişik yöntemler ve usûllerle aktarılan kırâatler günümüzde bir ilim dalı olarak okutulmaya devam etmektedir. Tefsir ve fıkıh gibi farklı ilim dallarına kaynaklık etmesinin yanı sıra, Kur'ân'ın anlaşılması ve farklı hükümlerin ortaya çıkmasına imkan veren kırâatler günümüzde de önemli bir yere sahiptir. Kırâatin diğer ilim dalları ile ilişkisine dair birçok çalışma yapılmış ve hâlen yapılmaya devam etmektedir.

Bakara sûresinden İhlâs sûresine kadar Dûrî'nin Ebû 'Amr ve Kisâî rivâyeti ve Hafs'ın rivâyetinde ferşî ihtilafların ve usûl ile alakalı konuların mukayeseli olarak ele alındığı bu çalışmada, söz konusu rivâyetler kırâat-anlam ilişkisi çerçevesinde değerlendirilmiştir. Çalışma giriş, üç bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Giriş bölümünde araştırmanın amacı, konusu ve metoduna yer verilirken, birinci bölümde kırâatler hakkında genel bilgiler aktarılmıştır. İkinci bölümde Dûrî'nin, Ebû 'Amr'ın ve Kisâî'nin hayatları, kırâat ilmindeki yerleri, hocaları ve talebeleri hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde Bakara sûresinden İhlâs sûresine kadar Dûrî'nin rivâyetleri ve Hafs'ın rivâyetinin mukayesesi, ferşî farklılıkları, kırâat-anlam ilişkisi de göz önünde bulundurularak değerlendirilmiş, sonuç bölümünde ise Dûrî'nin ittifak ve ihtilaf ettiği rivâyetlerin istatistiksel verilerle kısa bir değerlendirilmesi yapılarak çalışma nihayete erdirilmiştir.

Ayrıca bu çalışmada bizden her türlü yardımı esirgemeyen ve bizi bu çalışmayı yapmaya teşvîk eden kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ali TEMEL hocama teşekkürlerimi arz ederim. Görüş ve düşünceleriyle tezimizin gelişimine katkı sağlayan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Sami KILINÇLI ve Doç. Dr. Şuayip KARATAŞ hocalarıma da teşekkürlerimi arz ederim. Akademik anlamda kendisinden çokça istifade ettiğim Öğr. Gör. Ömer Faruk ŞAHİN hocama teşekkürlerimi arz ederim. Ayrıca bu

yolda desteğini hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli eşime ve aileme şükranlarımı sunarım.

Erbil ÜNÜVAR
Adana / 2025

İÇİNDEKİLER

ÖZET	Sayfa
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
ÖN SÖZ	vi

GİRİŞ

1. Çalışmanın Konusu.....	1
2. Çalışmanın Amacı	1
3. Çalışmada Kullanılan Yöntem	1
4. Kaynakların Değerlendirilmesi	2

BÖLÜM I

KİRÂAT İLMİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Kırâat İlminin Tanımı	4
1.2. Sıhhat Bakımından Kırâatler	5
1.3. Adet Bakımından Kırâatler	6
1.3.1. Kırâat-i Seb‘a	6
1.3.2. Kırâat-i Aşere	8
1.3.3. Kırâat-i Erbaate Aşere	9

BÖLÜM II

EBÛ ‘AMR, KİSÂÎ VE DÛRÎ’NİN HAYATI VE KİRÂAT İLMİNDEKİ YERİ

2.1. Ebû ‘Amr b. el-Alâ’nın Hayatı	10
2.2. Ali b. Hamza el-Kisâî’nin Hayatı	14
2.3. Hafs b. Ömer ed-Dûrî’nin Hayatı	17

BÖLÜM III

DÛRÎ’NİN EBÛ ‘AMR VE KİSÂÎ RİVÂYETLERİ İLE HAFS RİVÂYETİNİN MUKAYESESİ

3.1. Usûl Yönünden Kırâat Farklılıkları	21
3.1.1. Besmele Vecihleri	21

3.1.2. Med ve Kasr	21
3.1.3. İmâle	22
3.1.4. Teshîl	25
3.1.5. İhtilâs	26
3.1.6. İskân	26
3.1.7. İşmâm	27
3.1.8. İdgâm	27
3.1.9. Taklîl	29
3.1.10. Terkîk	29
3.1.11. İbdâl	29
3.1.12. Sıla	30
3.1.13. Hemze	30
3.1.14. Nakl	31
3.1.15. Terkîk	32
3.1.16. Sekte	33
3.1.17. Cemî Mîmi	34
3.2. Ferş Yönünden Kırâat Farklılıkları	34
3.3. Mukayese Yapılan Sûreler	35
3.3.1. Fâtiha Sûresi	35
3.3.2. Bakara Sûresi	35
3.3.3. Âl-i İmrân Sûresi	48
3.3.3. Nisâ Sûresi	57
3.3.5. Mâide Sûresi	62
3.3.6. En'âm Sûresi	66
3.3.7. A'râf Sûresi	74
3.3.8. Enfâl Sûresi	79
3.3.9. Tevbe Sûresi	82
3.3.10. Yûnus Sûresi	84
3.3.11. Hûd Sûresi	87
3.3.12. Yûsuf Sûresi	90
3.3.13. Ra'd Sûresi	93
3.3.14. İbrâhîm Sûresi.....	94
3.3.15. Hicr Sûresi	96
3.3.16. Nahl Sûresi.....	97

3.3.17. İsrâ Sûresi	100
3.3.18. Kehf Sûresi	103
3.3.19. Meryem Sûresi	109
3.3.20. Tâhâ Sûresi	115
3.3.21. Enbiyâ Sûresi	119
3.3.22. Hac Sûresi	121
3.3.23. Mü'minûn Sûresi	125
3.3.24. Nûr Sûresi	128
3.3.25. Furkân Sûresi	133
3.3.26. Şuarâ Sûresi	136
3.3.27. Neml Sûresi	138
3.3.28. Kasas Sûresi	143
3.3.29. Ankebût Sûresi	145
3.3.30. Rûm Sûresi	147
3.3.31. Lokmân Sûresi	148
3.3.32. Secde Sûresi	149
3.3.33. Ahzâb Sûresi	150
3.3.34. Sebe' Sûresi	154
3.3.35. Fâtır Sûresi	158
3.3.36. Yâsîn Sûresi	159
3.3.37. Sâffât Sûresi	162
3.3.38. Sâd Sûresi	163
3.3.39. Zümer Sûresi	165
3.3.40. Mü'min Sûresi	167
3.3.41. Fussilet Sûresi	170
3.3.42. Şûrâ Sûresi	171
3.3.43. Zuhrûf Sûresi	173
3.3.44. Duhân Sûresi	175
3.3.45. Câsiye Sûresi	176
3.3.46. Ahkâf Sûresi	178
3.3.47. Muhammed Sûresi	179
3.3.48. Fetih Sûresi	180
3.3.49. Hucurât Sûresi	181
3.3.50. Kâf Sûresi	182

3.3.51. Zâriyât Sûresi	182
3.3.52. Tûr Sûresi	184
3.3.53. Necm Sûresi	185
3.3.54. Kâmer Sûresi	186
3.3.55. Rahmân Sûresi	187
3.3.56. Vâkıa Sûresi	188
3.3.57. Hadîd Sûresi	189
3.3.58. Mücâdele Sûresi	191
3.3.59. Haşr Sûresi	193
3.3.60. Mümtehine Sûresi	194
3.3.61. Saf Sûresi	195
3.3.62. Münâfikûn Sûresi	196
3.3.63. Tegâbûn Sûresi	196
3.3.64. Talâk Sûresi	196
3.3.65. Tahrîm Sûresi	197
3.3.66. Mülk Sûresi	198
3.3.67. Kalem Sûresi	198
3.3.68. Hâkka Sûresi	199
3.3.69. Meâric Sûresi	200
3.3.70. Nûh Sûresi	201
3.3.71. Cîn Sûresi	201
3.3.72. Müzzemmil Sûresi	202
3.3.73. Müddessir Sûresi	203
3.3.74. Kıyâmet Sûresi	203
3.3.75. İnsân Sûresi	204
3.3.76. Mürselât Sûresi	205
3.3.77. Nebe' Sûresi	206
3.3.78. Abese Sûresi	207
3.3.79. Tekvîr Sûresi	208
3.3.80. İnfitâr Sûresi	209
3.3.81. Mutaffîfîn Sûresi	209
3.3.82. İnşikâk Sûresi	210
3.3.83. Târık Sûresi	210
3.3.84. A'la Sûresi	211

3.3.85. Gâşiye Sûresi	211
3.3.86. Fecr Sûresi	211
3.3.87. Beled Sûresi	213
3.3.88. Alak Sûresi	214
3.3.89. Kadr Sûresi	214
3.3.90. Tekâsür Sûresi	214
3.3.91. Hümeze Sûresi	215
3.3.92. Mâûn Sûresi	215
3.3.93. Kâfirûn Sûresi	216
3.3.94. Tebbet Sûresi	216
3.3.95. İhlâs Sûresi.....	216
3.4. Dûrî Rivâyetlerine Yönelik Değerlendirme ve Tespitler	216
SONUÇ	221
KAYNAKÇA	224
ÖZGEÇMİŞ	229

KISALTMALAR

- b.** : Bin (oğlu)
BKY : Babıali Kültür Yayınları
bkz. : Bakınız
c. : Cilt
DİA : Diyanet İslam Ansiklopedisi
DİB : Diyanet İşleri Başkanlığı
drl. : Derleyen
haz. : Hazırlayan
h. : Hicri
İ.Ü. : İstanbul Üniversitesi
İFAV : Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları
ö. : Ölüm yılı
ra. : Radıyallahu anh
sav : Sallallahu aleyhi vesellem
ss. : Sayfalar arası
sy. : Sayı
TDV : Türkiye Diyanet Vakfı
thk. : Tahkik eden
tsz. : Tarihsiz
vb. : Ve benzeri
vd. : Ve devamı
vr. : Varak
yy. : Yayın yeri yok

GİRİŞ

1. Çalışmanın Konusu

Araştırmanın ana konusu, kırâat, hadis, fıkıh gibi ilimlerde temayüz etmiş, bu ilimlere ait eserler yazmış olan Ebû Ömer Hafs b. Ömer b. Abdilazîz el-Ezdî ed-Dûrî el-Bağdadî'nin (ö. 248/862) hayatını, hocalarını, talebelerini, eserlerini ve kırâat ilmindeki yerini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda, kırâat ilmi içerisinde de önemli bir yere sahip olan Dûrî'nin Ebû 'Amr b. el-Alâ (ö. 154/771) ve Ali b. Hamza el-Kisâî (ö. 189/805) rivâyetleri mukayese edilecek ve günümüzde en yaygın kırâat olan İmam Âsım b. Behdele'nin (ö. 118/736) meşhur iki râvisinden biri olan Hafs b. Süleyman'ın (ö. 180/796) rivâyetiyle mukayeseli olarak ele alınacaktır.

2. Çalışmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Ebû Ömer Hafs ed-Dûrî'nin rivâyetlerini naklettiği Ebû 'Amr b. el-Alâ ve Ali b. Hamza el-Kisâî'den naklettiği rivâyetler ile ülkemizde ve dünyada da şöhret bulmuş Hafs b. Süleyman'ın rivâyetlerini mukayese etmek, kırâat-anlam ilişkisini ve tefsire kazandırdığı mânâ derinliğini anlamaya çalışmaktır. Bununla beraber Dûrî'nin hayatı, hocaları, öğrencileri hakkında bilgi vererek onun kırâat ilmindeki yerini tespit etmektir. Zira onun rivâyetlerini incelemeye geçmeden önce bu önemli şahsiyetin yaşamış olduğu dönemi genel hatlarıyla ortaya koymak onun kırâat alanında yapmış olduğu çalışmaları daha doğru bir şekilde değerlendirmeye imkân sağlayacaktır. Böylece kırâat ilmiyle alakalı yapmış olduğu çalışmaları akademik bir üslupla incelemek ve onun kırâatle ilgili rivâyetlerini bilimsel yöntemlerle tahlil etmek hedeflenmektedir.

3. Çalışmada Kullanılan Yöntem

Çalışma, bir giriş, üç bölüm ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Çalışmanın giriş kısmında ele alınan konunun ana teması ve önemi, bu çalışmanın tercih edilmesindeki amaç, çalışma sırasında kullanılan yöntem ve çalışma yapılırken faydalanan eserlere dair bilgilere yer verilecektir. Birinci bölümde; kırâat ilminin tanımı, senetleri bakımından kırâatler ve kırâat-i aşere imam ve râvîlerinin hayatlarıyla alakalı kısa bilgiler yer alacaktır. İkinci bölümde; çalışmamıza konu olan on kırâat imamlarından Ebû 'Amr, Kisâî ve Dûrî'nin hayatları, kırâatteki senetleri, eserleri ve kırâat ilmindeki

yerleri detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Üçüncü bölümde; Dûrî'nin Ebû 'Amr ve Kisâî rivâyetlerinde ve İmam Âsım'ın râvîsi Hafs'ın rivâyetlerindeki ferî ihtilaflar sûre sıralamaları dikkate alınarak mukayese edilecek ve ayetlerdeki ihtilaflardan kaynaklı kırâat-anlam ilişkisine değinilecektir. Sonuç kısmında ise; mukayeseleri yapılan rivâyet ihtilafları kırâat-anlam ilişkisi bakımından değerlendirilecektir.

4. Kaynakların Değerlendirilmesi

Çalışmaya başlamadan önce İSAM İlahiyat Makaleleri, YÖK Tezler Kataloğu, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisinden kırâat imamları ve râvîlerinin hayatları, kırâat ilminin usûl konuları ve çalışmamıza konu olan Dûrî'nin rivâyetleriyle ilgili literatür taraması yapılmıştır. Kırâat imamları ve râvîlerinin hayatlarına yer verdiğimiz bölümlerde İbn Hallikân'ın (ö. 681/1282) *Vefeyâtü'l-A'yân ve Enbâ'ü Ebnâ'i'z-Zamân*, İbnü'l-Cezerî'nin (ö. 833/1429) *Gâyetü'n-Nihâye*, Yâkût el-Hamevî'nin (ö. 626/1229) *Mu'cemü'l-Üdebâ*, *Mu'cemü'l-Büldân*, İbn Hacer el-Askalânî'nin (ö. 852/1449) *Tehzîbü't-Tehzîb*, Kâtib Çelebî'nin (ö. 1067/1657) *Keşfü'z-zunûn an esâmil-kütüb ve'l-fünûn*, Mahbûb el-Câhiz'in (ö. 255/869) *el-Beyân ve't-tebyîn*, Ali b. Yusuf el-Kıfî'nin (ö. 646/1248) *İnbâhü'r-Ruvât 'alâ Enbâhi'n-Nühât*, Nebîl Muhammed İbrâhîm'in *Kırâat İlmi*, Sa'd ez-Zührî'nin (ö. 230/845) *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, Dâvûdî'nin (ö. 945/1539) *Tabakâtü'l-Müfessirîn*, Kehhâle'nin (1905-1987) *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, Zehebi'nin (ö. 748/1348) *Mizânu'l-i'tidâl*, Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ ve Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr adlı eserlerinden istifade edilmiştir.

Çalışma içerisinde kırâat ilminin usûl konularıyla alakalı terim ve kavramlara dair bilgilere yer verirken Abdurrahman Çetin'in *Kur'an Okuma Esasları*, Ramazan Pakdil'in *Ta'lim, Tecvid ve Kiraat*, Yavuz Fırat'ın *Tecvid ve Kiraat İlmi Terimleri Sözlüğü* adlı eserinden faydalanılmıştır.

Çalışmamıza konu olan kırâat imamları ve râvîlerin rivâyetlerini ele alırken Dâni'nin (ö. 444/1053) *et-Teysîr fi'l-Kırâati's-Seb'*, İbnü'l-Cezerî'nin *Tayyibetü'n-Neşr fi'l-kırâati'l-'aşr* ve *en-Neşr fi'l-kırâati'l-'aşr*, Dimyâtî'nin (ö. 1117/1705) *İthâfû fudalâi'l-beşer bi'l-kırâati'l-erbaate 'aşer*", Pâluvî'nin (?/?) *Zübdetü'l-'irfân fi vücûhi'l-Kur'ân*, Muhammed Emin Efendi'nin (ö. 1859) *'Umdetü'l-hullân fi izâhi Zübdeti'l-'İrfân*, Mekkî b. Ebî Tâlib'in (ö. 437/1045) *el-İbâne 'an me'âni'l-kırâât*, İbn Mücâhid'in (ö. 324/936) *Kitâbü's-seb'a fi'l-kırâât*, Ebû Ca'fer İbnü'l-Bâziş'in (ö. 540/1145) *el-İknâ' fi'l-kırâ'âti's-seb'* adlı eserlerinden istifade edilmiştir.

Çalışmanın konusuyla çok yakından alakalı bazı akademik çalışmalar bulunmaktadır. Ancak bu çalışmalar, bazı noktalarda bizim çalışmamızla örtüşse de içerik olarak farklı noktalara odaklanmakta, amaç ve yöntem olarak bizim çalışmamızdan farklı yönleri bulunmaktadır. Sözgelimi Remzi Ateşyürek tarafından hazırlanan *Kisâî'nin Kıraati ve Kıraatinin Hüccetleri* başlıklı doktora tezi, Osman Egin tarafından hazırlanan *Ebû 'Amr ve Kıraati* başlıklı yüksek lisans tezi ve Mensûre Sönmez tarafından hazırlanan *Kisâî Kıraatinin Dilbilimsel Analizi* başlıklı yüksek lisans tez çalışması Kisâî ve Ebû 'Amr gibi kırâat imamları çerçevesinde yapılan çalışmalar olup sadece bu imamların kırâatine odaklanmakta ve bu kırâatlerin ihticâc açısından değerlendirmesini veya dilbilimsel analizini yapmayı amaçlamaktadır. Ayrıca bu çalışmalar farklı kırâatler veya rivâyetler arasında bir mukayese yapmamakta sadece Kisâî ve Ebû 'Amr kırâatinin hüccetlerine veya dilbilimsel analizine odaklanmaktadır.

Mesut Yürür tarafından hazırlanan *Dûrî Rivâyetinin Hafs Rivâyeti İle Karşılaştırılması* başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında kırâat farklılıklarının, Âsım ve Ebû 'Amr'ın râvileri olan Hafs ve Dûrî rivâyetlerş üzerinden ele alınıp değerlendirildiği Kisâî'nin râvisi olan Dûrî rivâyeti bu çalışmanın kapsamının dışında bırakıldığı görülmektedir. Söz konusu iki imamın kırâat ihtilafları ağırlıklı olarak usûlî açıdan ele alınmakla beraber ferşî açıdan da bazı farklılıklara ve bu farklılıkların anlama etkisine değinilmektedir. Bizim çalışmamızda ise Dûrî'nin Kisâî rivâyeti de diğer rivâyetlerle birlikte mukayese edilecektir.

Mecit Anaçoğlu tarafından hazırlanan *Bir Râvi Olarak Ebû Ömer Hafs ed-Dûrî'nin Ebû 'Amr ve Kisâî'den Aldığı Kıraatlerin Değerlendirilmesi* başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında Dûrî'nin, hocalarından rivâyet ettiği kırâatler usûl ve ferş yönünden incelenerek manaya olan etkileri üzerinde durulmuştur. Dûrî'nin her iki rivâyetini de konu alması sebebiyle, bizim çalışmamızla benzer yönleri bulunan çalışma, bu rivâyetlerin Hafs rivâyetiyle mukayesesini yapmaması açısından bizim çalışmamızdan ayrılmaktadır. Ayrıca bu çalışmada usule dair farklılıklar ayrıntılı olarak ele alınmakla birlikte, ferşü'l-hurûfa dair farklılıkların örnekler üzerinden anlatıldığı ve bütün kırâat farklılıklarının ele alınmadığı görülmektedir. Bu da çalışmanın bizim incelediğimiz konudan farklı bir yöntemle hazırlandığını göstermektedir. Zira bizim çalışmamızda Dûrî'nin iki rivâyeti ve Hafs rivâyetinde Fâtiha'dan Nâs sûresine kadar ferşü'l-hurûfa dair bütün farklılıklar mukayeseli olarak aktarılacak ve kırâat-anlam ilişkisi çerçevesinde ele alınacaktır.

BÖLÜM I

KIRÂAT İLMİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. Kırâat İlminin Tanımı

Kırâat, Arap lisanında “k-r-e / قرء ” kökünden türetilmiş bir kelimedir. Lügat manası okumak, tilâvet etmek anlamlarına gelmektedir.¹ İstilah manası olarak ise, “Farklı kırâat imamlarından her birisinin belirli rivâyet ve farklı tarîkler kullanılarak farklı kurallar çerçevesinde diğer kırâat imamlarından farklı bir şekilde Kur’ân’ı okumalarıdır.”² İbnü’l-Cezerî kırâat ilmini şu şekilde tanımlamaktadır: “Kur’ân’da bulunan kelimelerin farklı şekillerde okunmasını ve bu kelimelerdeki farklılıkları, bu şekilde okuyan râvîlere de isnad ederek bizlere aktaran bilimdir.”³

Kırâat literatüründe kullanılan terimlerin başında *kırâat*, *rivâyet* ve *tarîk* gelmektedir. *Kırâat*, imamın kendisinden nakleden râvîleri ile aynı okuyuş üzerinde ittifak ettiği okuyuşlara denir.⁴ Yani Âsım kırâati denilince İmam Âsım’ın iki râvîsi olan Ebû Bekir Şu’be ve Hafs aynı okuyuş üzerinde ittifak etmişlerdir. Kırâat kelimesiyle aynı paralelde kullanılan tilâvet kelimesi mevcuttur. *Tilâvet* ise kırâatten daha dar kapsamlı bir okumak anlamına gelmektedir. Zira tilâvet Kur’ân okumak anlamında kullanılmasına rağmen kırâat kuranı farklı vecih ve okuyuş usullerine göre okumaya denmektedir.⁵ *Rivâyet*, kırâat imamına nispet edilen farklı okuyuşlardan birine ya da birkaçına kırâat imamından vasıtalı ya da vasıtasız olarak edinen kimse olan râvîye izafe edilmek sûretiyle gelen bu nakle rivâyet denir.⁶ Hamza kırâatinin Halef rivâyeti gibi. *Tarîk* ise, kırâat imamından ve râvî silsilesinden sonra gelen nakil halkasına denilmektedir.⁷

¹ Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât fî Garîbi’l-Kur’ân*, thk. Muhammed Seyyid Kîlânî (Beyrut: Dâru’l-Ma’rife, ts.), 402.

² Mehmet Ünal, *Kur’an’ın Anlaşılmasında Kıraat Farklılıklarının Rolü* (Ankara: Fecr Yayınları, 2005), 12.

³ Ebü’l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Alî b. Yûsuf İbnü’l-Cezerî, *Müncidü’l-Mukri’in ve Mürşidü’t-Tâlibîn* (Beyrut: Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, 1999), 3.

⁴ Muhammed Salim Muhaysin, *el-Mühezzeb fî’l-kırâati’l-‘aşr ve tevcîhihâ min tarîki Tayyibeti’n-neşr* (Kahire: Mektebetü’s-Safâ, 2010), 27; Nihat Temel, *Kıraat ve Tecvid İstılahları* (İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2020), 102.

⁵ Abdurrahman Çetin, *Kur’an-ı Kerim’in İndirildiği Yedi Harf ve Kıraatlar* (İstanbul: Ensar Yayınları, 2013), 212.

⁶ Ebü’l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Alî b. Yûsuf İbnü’l-Cezerî, *en-Neşr fî’l-kırâati’l-‘aşr*, thk. Cemaleddin Muhammed Şeref (Beyrut: Daru’s-Sahâbe li’t-Türâs, 1985), 9; Abdurrahman Çetin, *Kur’ân İlimleri ve Kur’ân-ı Kerim Tarihi* (İstanbul: Dergah Yayınları, 2014), 168.

⁷ Muhaysin, *el-Mühezzeb fî’l-kırâati’l-‘aşr ve tevcîhihâ min tarîki Tayyibeti’n-neşr*, 27; Mehmet Adıgüzel, “Kıraat İlminde Tarik-Sened Boyutu ve Konu ile İlgili Telif Edilen Eserler”, *Atatürk*

Kırâatler, kırâat ilmi ile meşgul olan alimler tarafından farklı farklı sınıflandırmaya tabi tutulmuşlardır. En çok kabul gören sınıflandırma ise, sıhhat ve adet itibarıyla olan kırâatlerdir.

1.2. Sıhhat Bakımından Kırâatler

İslami ilimlerin genelinde olduğu gibi kırâat ilmindeki ilke, yöntem ve kavramların oluşması da zaman almıştır. Tabiin dönemine gelindiğinde İslam toplumunun kültürel ve etnik anlamda genişlemesi, senet yoluyla Hz. Peygamber'e ulaşamayan farklı okuyuşların ortaya çıkması ve Hz. Osman döneminde okunmayan ve mushafa farklı sebeplerle alınamayan kırâatlerin tekrardan gündeme gelmesi kırâatlerin sıhhat derecesini tartışılır hale getirmiştir. Bu sebeplerden dolayı kırâat ilmi ile meşgul olan bazı alimler kırâatleri sahîh ve sahîh olmayan şeklinde bir sınıflandırmaya tabi tutmuşlardır. Bu sınıflandırmayı da bazı kurallar çerçevesinde yapmışlardır. Bir kırâatin makbul bir kırâat olduğunu anlamak için ise şu şartlar getirilmiştir. Sahih bir senet ile kırâatin Hz. Peygamber'e ulaşması, Arap dilinin gramer yapısıyla bir yönle de olsa uygunluk sağlaması ve hattının Hz. Osman zamanında çoğaltılan Mushaflara uygun olması gibi şartlar getirilmiştir.⁸ Bu kurallardan yola çıkan İmam Suyûtî (ö. 911/1505), İbnü'l-Cezerî'den naklederek kırâatleri sahîh kırâatler (makbul olan) ve şâz kırâatler (makbul olmayan) olarak iki gruba ayırmıştır.⁹

Sahîh kırâatler: Yukarıda belirtilen makbul kırâat şartlarından en az üç tanesini kendisinde barındıran kırâatlere sahîh kırâatler denir ve iki gruba ayrılır. Bunlar ise; *mütevâtir* ve *meşhûr* kırâatlerdir. Yalan üzere birleşmeleri aklen mümkün olamayacak kadar çok insanın nakletmiş olduğu kırâatlere *mütevâtir kırâat* denir. Kırâat olma şartlarından üç şartın tamamını kendisinde barındırdığı halde tevatür olma derecesine ulaşamamış kırâatlere de *meşhûr kırâatler* denir.¹⁰

Şâz kırâatler: Sahih kırâat olma şartlarından hepsini ya da birkaçını kendisinde barındırmayan kırâatlere *şâz kırâatler* denir. Bu da kendi arasında üç gruba ayrılmaktadır. Bunlar ise: *âhad*, *mevzû* ve *müddrec* kırâatlerdir. Senedi sahîh olmakla

Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 1/16 (2000), 234.

⁸ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr fî'l-kırâati'l-'aşr*, 9; Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî eş-Şâfiî Süyûtî, *el-İtkân fî 'ulûmi'l-Kur'ân* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2015), 116; Mustafa Atilla Akdemir, *Kıraat İlmi Eğitim ve Öğretim Metotları* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2015), 59.

⁹ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr fî'l-kırâati'l-'aşr*, 42; Süyûtî, *el-İtkân fî 'ulûmi'l-Kur'ân*, 116.

¹⁰ Süyûtî, *el-İtkân fî 'ulûmi'l-Kur'ân*, 119; Ahmed b. Muhammed el-Bennâ ed-Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi'l-beşer bi'l-kırâati'l-erbaate 'Aşer*, thk. Şa'ban Muhammed İsmail (Beyrut: Âlemü'l-Kütüb, 2007), 1/71; Akdemir, *Kıraat İlmi Eğitim ve Öğretim Metotları*, 59.

birlikte Hz. Osman'ın çoğaltmış olduğu mushafların hattına ya da Arap dili gramerlerine uymayan kırâatlere *âhad kırâat* denir. Gerçek anlamda aslı olmayan ve hiçbir esasa dayanmayan uydurma rivâyetlere *mevzû rivâyet* denir. Ayetleri açıklamak maksadıyla ayetlerin arasına serpiştirilmiş olan eklemelere ise *müdreç kırâat* denir.¹¹

1.3. Adet Bakımından Kırâatler

Kırâatlerin sayılarına nispet edilerek Kırâat-i Seb'a, Kırâat-i Aşere ve Kırâat-i Erbaate Aşere şeklinde farklı sınıflandırılmalar yapılmaktadır.

1.3.1. Kırâat-i Seb'a

Yedi kırâat imamına nisbet edilen mütevâtir kırâatlere *kırâat-i seb'a* denir.¹² Her ne kadar kırâatlerin yedili olarak sınıflandırılmasını ilk yapan kişi İbn Mucâhid olsa da yedili kırâat sistemini İslamî ilimler geleneğinin bir ögesi durumuna getiren Endülüslü âlimler Ebû 'Amr ed-Dânî (ö. 444/1053) ile Ebû Muhammed Kâsım b. Fîrruh eş-Şâtibî'dir (ö. 590/1194). Ebû 'Amr ed-Dânî tarafından yazılan *Kitâbü't-Teysîr* ve Şâtibî tarafından *Kitâbü't-Teysîr*'in nazım haline getirildiği *Hırzû'l-emânî* isimli eserler *kırâat-i seb'a*nın önemli kaynaklarıdır.¹³

Kırâat âlimlerinin ittifakla kabul ettiği yedi kırâat imamı ve bu imamların râvîleri şunlardır:

1) Ebû Abdurrahmân Nâfî' b. Abdurrahmân b. Ebû Nuaym el-Leysî el-Medenî h. 70 (m. 690) yılında Medine'de dünyaya gelmiş olup bu tarihin başka kaynaklarda h. 79 yılı olduğu da ifade edilmiştir.¹⁴ Aslen İsfahanlı olup¹⁵ Medine kırâat imamıdır. *Kırâat-i aşerenin* ikincisi olup remzi (l) harfidir. Meşhur râvîleri Kâlûn Ebû Mûsâ İsâ b. Mînâ' b. Verdân el-Medenî (ö. 220/835) ve Verş Ebû Saîd Osman b. Saîd'dir (ö. 197/812).¹⁶ Nâfî', h. 169 (m. 785) yılında Medine'de vefat etmiştir.¹⁷

¹¹ Süyûtî, *el-İtkân fî 'ulûmi'l-Kur'ân*, 119; Akdemir, *Kıraat İlmi Eğitim ve Öğretim Metotları*, 59.

¹² Akdemir, *Kıraat İlmi Eğitim ve Öğretim Metotları*, 62.

¹³ ed-Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi'l-beşer*, 1/71.

¹⁴ Ebû'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Alî b. Yûsuf İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, thk. G. Bergstraesser, 2/330; İbn Mucâhid, *Kitâbü's-Seb'a fî'l-kırâat*, thk. Şevki Dayf (Mısır: Dâru'l-Ma'ârif, 1400), 53; İsmail Karaçam, *Kur'an-ı Kerim'in Faziletleri ve Okunma Kâideleri* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2019), 151; Ebû 'Amr ed-Dânî, *et-Teysîr fî'l-kırâati's-seb'a*, thk. Otto Pretzl (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2017), 17; Ebû'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed Ali b. Yûsuf el-Cezerî, *Tahbîru't-Teysîr fî'l-kırâati'l-eimetî'l-aşr* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1983), 13; Abdurrahman Çetin, *Kur'an Okuma Esasları* (Bursa: Emin Yayınları, 2013), 304.

¹⁵ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 2/330.

¹⁶ Hasan Tahsin Feyizli, *Kıraat-i Aşere* (Ankara: DİB Yayınları, 2016), 51.

2) Ebû Ma'bed Abdullah b. Kesîr b. Amr ed-Dârî el-Mekkî, hicrî 45 (m. 666) yılında Mekke'de dünyaya gelmiştir.¹⁸ Mekke'nin kırâatte imamıdır. Kırâat-i aşerenin ikincisi olup remzi (ـ) harfidir. Meşhur râvîleri, Ebü'l-Hasen Ahmed b. Muhammed b. Abdillâh el-Bezzî (ö. 250/864) ve Kunbül Ebû Ömer Muhammed b. Abdirrahmân b. Muhammed el-Mahzûmî'dir (ö. 291/904).¹⁹ İbn Kesîr, h. 120 (m. 738) yılında Mekke'de vefat etmiştir.²⁰

3) Ebû 'Amr b. el-'Alâ' (ö. 154/771), bu kırâat imamının hayatı çalışmanın ikinci bölümde detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

4) Ebû 'İmrân Abdullah b. 'Âmir b. Yezîd el-Yahsubî, aslen Yemenli olup h. 8 (m. 630) veya h. 21 (m. 641) yılında Ürdün'de doğmuştur.²¹ Şam kırâat imamıdır. Kırâat-i aşerenin ikincisi olup remzi (ك) harfidir. Meşhur râvîleri ise, Hişâm b. Ammâr b. Nusayr (ö. 245/859) ve Beşîr b. Zekvân'dır (ö. 242/857). İbn Âmir, h. 118 (m. 736) yılında vefat etmiştir.²²

5) Ebû Bekir Âsım b. Ebi'n-Necûd Behdele el-Esedî el-Kûfî (ö. 127/745), h. 689 (m. 1290) yılında Kûfe'de dünyaya gelmiştir.²³ Kûfe kırâat imamıdır. Kırâat-i aşerenin beşincisi olup remzi (ح) harfidir. Meşhur râvîleri ise, Ebû Bekr Şu'be (ö. 193/809) ve Hafs b. Süleyman'dır (ö. 180/796). İmam Âsım, h. 745 (m. 1344) yılında Kûfe'de vefat etmiştir.²⁴

6) Ebû Umâre Hamza b. Habîb b. Umâre ez-Zeyyât et-Teymî el-Kûfî (ö. 156/773), h. 80 (m. 699) yılında doğmuştur.²⁵ Kûfe kırâat imamıdır. Kırâat-i aşerenin

¹⁷ Abdulhamit Birişik, *Kıraat İlmî ve Tarihi* (Bursa: Emin Yayınları, 2024), 116.

¹⁸ Ebû Bekr İbn Mücâhid, *'Kitâbü's-Seb'a fi'l-kırâât*, thk. Şevkî Dayf (Mısır: Dâru'l-Me'ârif, ts.), 65; Kâsım b. Fîrruh b. Ebi'l-Kâsım Halef b. Ahmed el-Endelûsî eş-Şâtıbî, *Hirzû'l-emânî ve vechü't-tahânî*, thk. Muhammed Temîm ez-Zu'bî (Medine: Mektebetü Dâru'l-Hüdâ, 2010), 11; Emânî b. Muhammed Âşûr, *el-Usûlû'n-neyyirât fi'l-kırâ'ât* (Riyad: Medâru'l-Vatan li'n-Neşr, 2011), 161.

¹⁹ Tefvîk İbrahim Damra, *et-Tarîku'l-münîr ilâ kırâeti İbn Kesîr bi rivâyeteyi'l-Bezzî ve Kunbül* (Ürdün: el Mektebetü'l-Vataniyye, 2006), 9.

²⁰ Tayyar Altıkulaç, "İbn Kesîr, Ebû Ma'bed", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1999), 20/131-132.

²¹ Birişik, *Kıraat İlmî ve Tarihi*, 126.

²² Feyizli, *Kıraat-i Aşere*, 52.

²³ Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî, *Ma'rîfetü'l-kurrâi'l-kibâr 'ale't-tabakâti ve'l'âsâr*, thk. Tayyar Altıkulaç (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı 1995), 1/204; Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, nşr. Şuayb el-Arnaût (Beyrut: Müessesetür'r-Risâle, 1985), 5/256; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-nihâye*, 1/315.

²⁴ Mehmet Ali Sarı, "Âsım b. Behdele", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1991), 3/475-476.

²⁵ Zehebî, *Ma'rîfetü'l-kurrâi'l-kibâr*, 1/66-77; Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, 6/530-531; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-nihâye*, 1/261-263; Ebû'l-Abbâs Şemsüddîn Ahmed b. Muhammed b. İbrâhîm b. Ebî Bekr İbn Hallikân, *Vefeyâtü'l-a'yân*, thk. İhsân Abbâs (Beyrut: Dâru Sâdır, ts.), 2/216; Mustafa b. Şa'bân İbn Şa'bân, *İthâfî'l-e'izze bi tercümeti'l-İmâm Hamza* (Kuveyt: Merkezü'l-İmâm İbni'l-Cezerî li'l-Halekât ve'l-Esânîdî'l-Kur'âniyye, ts.), 27-30; İhsan İlhan, *İmam Hamza'nın Kıraatı ve Kıraatının Hüccetleri* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı,

altıncısı olup remzi (ف) harfidir. Meşhur râvîleri ise, Halef b. Hişâm (ö. 229/844) ve Ebû Îsâ Hallâd b. Hâlid'dir (ö. 220/835). İmam Hamza, h. 156 (m. 773) yılında Hulvân'da vefat etmiştir.²⁶

7) Ali b. Hamza el-Kisâî (ö. 189/805), bu kırâat imamının hayatı çalışmanın ikinci bölümde detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

1.3.2. Kırâat-i Aşere

On kırâat imamına nisbet edilen kırâatlerin, ikişer râvisi ile birlikte okunmasına *kırâat-i aşere* denir.²⁷ Onlu kırâat tasnifini İbn Mihrân en-Nîsâbûrî (ö. 381/992), *el-Gâye fi'l-kirâ'âti'l-aşr* adlı eseriyle İbnü'l-Cezerî'den önce yapmıştır. Fakat onun bu tasnifi rağbet görmemiş ve yedili tasnife alternatif olamamıştır. Onlu tasnifin kırâat öğretim sisteminde kabul görüp yaygınlaşmasında İbnü'l-Cezerî'nin önemli rolü olmuştur.

Bu maksatla İbnü'l-Cezerî önce *en-Neşr fi'l-kirâ'âti'l-aşr* adlı eserini yazmış, daha sonra adı geçen eseri *Tayyibetü'n-neşr fi'l-kirâ'âti'l-aşr* adıyla manzum hale getirmiştir. Ardından talebelere kolaylık olması amacıyla *Takrîbü'n-Neşr fi'l-kirâ'âti'l-aşr* adıyla bu manzum eseri özet haline getirmiştir. Yapmış olduğu bu çalışmalarıyla İbnü'l-Cezerî, yedili sistem anlayışına bir seçenek oluşturmakla birlikte, *kırâat-i seb'a* anlayışının yaygınlaşmasında çok mühim yeri olan eserlerden Dâni'nin *Kitabü't-Teysîr* isimli eserindeki yedi kırâati on kırâate tamamlamak üzere *Tahbîrü't-Teysîr fi'l-kirâ'âti'l-e'immeti'l-aşr* isimli kitabı telif etmiştir. Daha sonra Şâtibî'nin yazmış olduğu *Hırzû'l-emânî* adlı manzum eserini *ed-Dürre* isimli eseriyle nazmetmiştir.²⁸ İbnü'l-Cezerî'nin adı geçen eserlerinde yedi kırâat imamına eklediği üç imam ve râvileri şunlardır:

1) Ebû Ca'fer Yezîd b. el-Ka'kâ' el-Mazûmî (ö. 130/748), doğduğu yıl ile ilgili pek bilgi olmamakla birlikte ancak Medine'de doğduğu düşünülmektedir.²⁹ Medine kırâat imamıdır. *Kırâat-i aşerenin* sekizincisi olup remzi (ج) harfidir. Meşhur râvîleri ise Ebû'l-Hâris Îsâ b. Verdân (ö. 160/776) ve Süleymân b. Müslim b. Cemmâz'dır (ö.

Yüksek Lisans Tezi, 1997), 30.

²⁶ Tayyar Altıkulaç, "Hamza b. Habîb", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1997), 15/511-513.

²⁷ el-İsfahânî, *el-Müfredât fi Garîbi'l-Kur'ân*, 176; Muhammed Emin Efendi, *'Umdetü'l-hullân fi izâhi Zübdeti'l-İrfân*, thk. Mehmet Çaba (İstanbul: Hacıveyiszade İlim ve Kültür Vakfı Yayınevi, 2021), 1/20; Akdemir, *Kıraat İlmi Eğitim ve Öğretim Metotları*, 64.

²⁸ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr fi'l-kirâ'âti'l-aşr*, 139; Muhaysin, *el-Mühezzeb*, 14; Akdemir, *Kıraat İlmi Eğitim ve Öğretim Metotları*, 64.

²⁹ İbn Hallikân, *Vefeyâtü'l-a'yân*, 6/274; Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil b. İbrâhîm el-Cu'fî el-Buhârî, *et-Târihu'l-kebîr*, thk. Muhammed b. Salih ed-Dibâsî-Muhammed b. Abdülfettâh en-Nehhâl (Riyad, 2019), 10/389.

170/786). İmam Ebû Ca'fer, h. 130 (m. 747) Medine'de vefat etmiştir.³⁰

2) Ebû Muhammed Ya'kûb b. İshâk b. Zeyd el-Hadramî el-Basrî (ö. 205/821), h. 117 (m. 735) yılında Basra'da doğmuştur.³¹ Basra kırâat imamıdır. *Kırâat-i aşerenin* dokuzuncusu olup remzi (ع) harfidir. Meşhur râvîleri ise Ruveys, Muhammed b. el-Mütevekkil (ö. 238/852) ve Ravh, Abdilmü'min b. Abde el-Basrî'dir (ö. 235/849). İmam Ya'kûb h. 205 (m. 821) yılında Basra'da vefat etmiştir.³²

3) Ebû Muhammed Halef b. Hişâm b. Sa'leb El-Esedî el-Bağdâdî el-Bezzâr (ö. 229/844), h. 150 (m. 767) yılında doğmuştur.³³ Kûfe kırâat imamıdır. *Kırâat-i aşerenin* onuncusu olup remzi (خ) harfidir. Meşhur râvîleri ise Ebû İshâk (ö. 286/889) ve İdrîs b. Abdilkerîm el-Haddâd'dır (ö. 292/905). İmam Halef, h. 229 (m. 844) yılında Bağdat'da vefat etmiştir.³⁴

1.3.3. Kırâat-i Erbaate Aşere

Kırâat-i erbaate aşere, onlu kırâat tasnifine dört imamın okuyuşlarının eklenmesiyle ortaya çıkan kırâattir. Bu imamlar, Hasan el-Basrî (ö. 110/728), İbn Muhaysın (ö. 123/741), el-A'meş (ö. 148/765), İbn Şenebûz (ö. 328/939) veya Yahyâ el-Yezîdî'dir (ö. 202/281). Bu on dördlü tasnifi ilk ortaya koyan Ebî Bekr el-Kastallânî'dir (ö. 923/1517). Onu *İthaf* adlı eserin müellifi olan Dimyâtî (ö. 1117/1705) takip etmiştir. Bu dört imamdan şâz olarak kabul edilen kırâatlerin yanında, tamamen sahih okuyuşlara uygun kırâatler de gelmiş ve bu kırâatler kabul görmüşlerdir. Fakat bahse konu bu kırâatler rivâyetlerindeki senet zinciri problemlili olduğu için, yer yer ortaya koydukları sahih kırâatlere uygun okuyuşlar dikkate alınmamıştır.³⁵

³⁰ Tayyar Altıkulaç, "Ebû Cafer el-Kârî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 10/116.

³¹ Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nubelâ*, 10/69; Zehebî, *Ma'rifetu'l-kurrâi'l-kibâr*, 1/157; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-nihâye*, 2/336.

³² Tayyar Altıkulaç, "Ya'kûb el-Hadramî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 43/282-284.

³³ İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-nihâye*, 2/15; Zehebî, *Ma'rifetu'l-kurrâi'l-kibâr*, 1/422.

³⁴ Tayyar Altıkulaç, "Halef b. Hişâm", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1997), 15/237-238.

³⁵ ed-Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi'l-beşer*, 1/75; Temel, *Kıraat ve Tecvid Isılahları*, 102; Akdemir, *Kıraat İlmi Eğitim ve Öğretim Metotları*, 66; Birişik, *Kıraat İlmi*, 146.

BÖLÜM II

EBÛ ‘AMR, KİSÂÎ VE DÛRÎ’NİN HAYATI VE KİRÂAT İLMİNDEKİ YERİ

2.1. Ebû ‘Amr b. el-‘Alâ’nın Hayatı

Ebû ‘Amr Zebbân b. el-‘Alâ’ b. ‘Ammâr el-Mâzinî el-Basrî, h. 70 (m. 689) yılında Mekke’de doğmuştur. Kaynaklarda doğum tarihi için farklı tarihler yer almakta,³⁶ doğum yeri olarak da Basra ve Kâzerûn zikredilmektedir.³⁷ Tam adıyla alakalı ihtilaf edilerek çok sayıda isimle anıldığı görülmektedir. Zehebî (ö. 748/1348), *Ma‘rifetü’l-kurrâ’* adlı eserinde isimleri zikrettikten sonra Zebbân ismini kullanmıştır.³⁸ Ebû ‘Amr’ın kendisine sorulan bir soru üzerine isminin Zebbân olduğunu söylediğine dair bir rivâyete³⁹ ve yine kendisine nispet edildiği düşünülen bir beyitte kendini Zebbân ismiyle zikretmesine⁴⁰ bakılacak olursa, Zehebî’nin doğru bir tercihte bulunduğu anlaşılmaktadır. Temîm’in Mâzin koluna mensup olması sebebiyle *Mâzinî*, hayatının çoğunluğunu Basra’da geçirdiği için *Basrî* nisbeleriyle anılmaktadır. Vekî‘ b. Cerrâh’tan (ö. 197/812) nakledilen ve Ebû ‘Amr’ın kabir taşında yazılı olduğu ileri sürülen, “Benî Hanîfe’nin mevlâsı Ebû ‘Amr’ın kabridir” ifadesinden yola çıkarak Hanîfoğulları’na nisbet edilmişse de annesi Âişe b. Abdurrahman’ın Hanîfoğulları’na mensubiyeti veya kendisinin Hanîfoğulları’nın varisi olması sebebiyle böyle bir ifadenin kaynaklarda yer aldığı ileri sürülmektedir.⁴¹

Ebû ‘Amr’ın çocukluk ve yetişme dönemiyle ilgili yer alan bilgiler yetersiz ve çelişkili görülmektedir. Çocukluk yaşlarında kırâat dersleri almaya başlamış olmasının dışında bilinen pek bir bilgi yoktur.⁴² İbn Mücâhid (ö. 324/936), kırâat ilmini Hicaz kırâat imamlarından tahsil ettiğini ve kırâat ilminde metodunun onlara benzediğini söylemektedir.⁴³ Kendisinin anlattığına göre yirmi yaşının üstünde bir genç iken Emevî Halifesinin zulmüne maruz kalmamak için Irak’tan kaçan babasıyla birlikte Yemen’e

³⁶ İbn Hallikân, *Vefeyâtü’l-A‘yân*, 3/138.

³⁷ Ebû Abdillâh Ahmed b. Ebî Ömer el-Enderâbî, *Kırâ’âtü’l-kurrâ’i’l-ma‘rûfîn bi-rivâyâtî’r-ruvâtî’l-meşhûrîn*, nşr. Ahmed Nusayyif el-Cenâbî, (Beyrut: Müessesetü’r-Risâle, 1987), 83; İbnü’l-Cezerî, *Gâyetü’n-Nihâye*, 1/289.

³⁸ Zehebî, *Ma‘rifetü’l-Kurrâi’l-Kibâr*, 1/101.

³⁹ İbn Mücâhid, *Kitâbü’s-Seb‘a fî’l-kırâât*, 80.

⁴⁰ İbnü’l-Enbârî, *Nüzhâtü’l-elibbâ’*, nşr. İbrâhim es-Sâmerrâî (Zerkâ: 1985), 31; Yâkût el-Hamevî, *Mu‘cemü’l-Üdebâ*, thk. Ömer Faruk el-Etubba’ (Beyrut: Müessesetü’l-Ma‘ârif, 1999) 6/158.

⁴¹ Dâni, *et-Teyisîr fî’l-Kıraati’s-Seb‘a*, 40; M. Kemal Atik, *Cami‘u’l-beyân fî’l-kırâ’ati’s-seb‘i’l-meşhûra ve Kırâat İlmi Yönünden Tahlili*, (Erzurum: Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Doktora Tezi, 1982) 40; İbn Mücâhid, *Kitâbü’s-seb‘a*, 81; Zehebî, *Siyeru A‘lâmi’n-Nübelâ*, 4/407-410.

⁴² İbn Mücâhid, *Kitâbü’s-seb‘a*, 83.

⁴³ İbn Mücâhid, *Kitâbü’s-seb‘a*, 83.

gitmiş, Yemen çöllerinde Emevî Halifesi Haccâc'ın (ö. 95/714) öldüğünü öğrenmeleri üzerine Basra'ya dönmüşlerdir.⁴⁴ İbn Hallikân'ın verdiği bu bilginin doğruluğu kabul edilirse çocukluğunu Mekke'de geçirdiği, tahsilini buradaki ve Medine'deki âlimlerden belli bir seviyeye getirdikten sonra Basra'ya yerleştiği söylenebilir. Kaynaklarda farklı tarihler zikredilmiş olsa da Ebû 'Amr, h. 154 (m. 771) yılında Kûfe'de vefat etmiştir.⁴⁵

Ebû 'Amr, Mekke'de Mücâhid b. Cebr (ö. 103/721), Saîd b. Cübeyr (ö. 94/713), Atâ b. Ebû Rebâh (ö. 114/732), İkrime b. Hâlid (ö. 105/723), kırâat-i seb'a'dan Ebû Ma'bed İbn Kesîr; Medine'de Yezîd b. Rûmân, Şeybe b. Nisâh ve kırâat-i aşereden Ebû Ca'fer el-Kârî (ö. 130/747-48); Kûfe'de kırâat-i seb'a'dan Âsım b. Behdele (ö. 127/745); Basra'da Yahyâ b. Ya'mer (ö. 89/708), Nasr b. Âsım (ö. 89/708) ve Hasan-ı Basrî (ö. 110/728) gibi tanınmış âlimlerden kırâat ilmini tahsil etmiştir.⁴⁶ Ebû 'Amr'ın kırâat ilmindeki esas senedini Ebû 'Amr b. el-'Alâ' - Mücâhid ve Saîd b. Cübeyr - Abdullah b. Abbas (ö. 68/687-88) - Übey b. Kâ'b (ö. 33/654) - Hz. Peygamber olarak tespit etmek mümkündür. Ebû 'Amr babasından, Enes b. Mâlik (ö. 93/711-12), Yahyâ b. Ya'mer, Mücâhid b. Cebr, Ebû Recâ el-Utâridî (ö. 105/723-24), Atâ b. Ebû Rebâh gibi önemli şahsiyetlerden hadis rivâyet etmiş, nahiv ilminde Nasr b. Âsım'dan faydalanmıştır. Yahyâ b. Mübârek el-Yezîdî, Abdülvehhâb b. Atâ el-Haffâf (ö. 204/819-20), Abdülvâris b. Saîd el-Anberî (ö. 285/898), İshak b. Yûsuf el-Ezrak (ö. 195/810), Hârûn b. Mûsâ el-A'ver (ö. 170/786), Şücâ' b. Ebû Nasr, Hüseyin b. Ali el-Cu'fî, Ali b. Nasr el-Cehdamî (ö. 282/896) kendisinden arz ve semâ yoluyla kırâat ilmini tahsil etmiştir. Şebâbe b. Sivâr, Ebû Ubeyde et-Teymî (ö. 209/824), Asmaî (ö. 216/831) ve Hammâd b. Zeyd (ö. 179/795) gibi âlimler hadis rivâyet etmiş ve Arap edebiyatı sahasında faydalanmışlardır.⁴⁷ Yahyâ b. Mübârek el-Yezîdî (ö. 202/817) talebeleri arasında farkı bir konuma sahiptir. Yezîdî Ebû 'Amr'ın kırâatıyla ilgili rivâyetlerin temel kaynaklarından birini oluştururken İbn Mücâhid'in *Kitâbü's-Seb'a*

⁴⁴ İbn Hallikân, *Vefeyâtü'l-A'yân*, 3/138.

⁴⁵ Muhammed b. Ahmed b. Osman ez-Zehabî, *Târihu'l-İslâm*, Ömer Abdusselâm Tedmürî (Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2010), 1/683-687; Ali Şevvâh İshak, *Mu'cemü musannefâtü'l-Kur'ânî'l-Kerîm* (Suudi Arabistan: Dâru'r-Rifâî, 1983) 1/203-204, 280; Salâh M. el-Hiyemî, *Fihrisü mahtûtâtî Dâri'l-kütübi'z-Zâhiriyye: 'Ulûmü'l-Kur'ânî'l-Kerîm* (Dimaşk: Mu'cemü'l-Lügati'l-'Arabiyye, 1983) 1/104-107, 429-430; Abdülmecîd Katâmiş, *el-Emsâlü'l-'Arabiyye*, (Dimaşk: Dâru'l-Fîkr, 1988) 45-47; Enderâbî, *Kirâ'âtü'l-kurrâ'i'l-ma'rûfîn*, 83-94; Ebû Ca'fer İbnü'l-Bâziş, *el-İknâ' fi'l-kirâ'âtî's-seb'* (nşr. Abdülmecîd Katâmiş), (Dimaşk: Dâru'l-Fîkr, 1403), 1/92-94, 492-493.

⁴⁶ İbn Mücâhid, *Kitâbü's-seb'a*, 83; Dâni, *et-Teysîr*, 41; Dâni, *Câmi'u'l-beyân*, 40; Enderâbî, *Kirâ'âtü'l-kurrâ'i'l-ma'rûfîn*, 87.

⁴⁷ İbn Hacer el-Askalânî, *Tehzîbü't-Tehzîb*, thk. İbrahim ez-Zeybek-Âdil Mürşid (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2014), 7/178-180; Ebû Saîd es-Sirâfî, *Ahbârü'n-nahviyyine'l-Basriyyîn*, nşr. Muhammed İbrâhim el-Bennâ (Kahire: 1985), 46-48; Ebû Bekir ez-Zübeydî, *Tabakâtü'n-nahviyyîn ve'l-luğaviyyîn*, nşr. Muhammed Ebü'l-Fazl (Kahire: 1984), 35-40.

adlı eserinden sonra kırâat-i seb‘a konusunda telif edilen pek çok eserde Ebû ‘Amr’ın kırâati için tercih edilen iki râvi Dûrî ve Sûsî’nin de hocaları olmuştur.⁴⁸

Ebû ‘Amr’ın kırâatini beğenen hocası Saîd b. Cübeyr (ö. 94/713), bu okuyuşunu korumasını ondan istemiş, Ahmed b. Hanbel de kendisine sorulan bir soru üzerine Ebû ‘Amr’ın kırâatini tavsiye ettiğini söylemiştir.⁴⁹ İbn Mücâhid, Basralıların büyük bir bölümünün Ebû ‘Amr kırâatini benimsediğini belirtmekte, Enderâbî (ö. 470/1077) de, Tâbiîlerden sonra günümüze kadar Basra halkının kırâatte Ebû ‘Amr’a uyduğunu ifade etmektedir.⁵⁰ İbnü’l-Cezerî ise (ö. 833/1429) Şam’da 5. yüzyılın başlarına kadar İbn Âmir’in kırâatinin okunmakta olduğunu, Irak’tan gelip Şam’da birkaç yıl ikamet eden Hibetullah b. Ahmed b. Tâvûs’un, imamı bulunduğu Emeviyye Camii’nde halkı Ebû ‘Amr kırâatine yönlendirmesi üzerine bu çevrede onun kırâatinin meşhur olduğunu, kendi asrında ise Şam, Hicaz, Yemen ve Mısır gibi bölgelerde yine Ebû ‘Amr’ın kırâatinin yaygın olarak okunduğunu zikretmektedir.⁵¹ Günümüzde ise Ebû ‘Amr kırâati Sudan, Nijerya ve bazı Orta Afrika ülkeleri dışında İslâm dünyasında varlığını koruyamamıştır. 15. yüzyıla kadar geniş bir coğrafyada okunmakta iken asırlar içinde yerini daha çok Âsım kırâatinin Hafs rivâyetine geçmesinin çeşitli sebepleri olmalıdır. Örneğin, Mısır’da daha çok bu kırâatin Dûrî rivâyeti okunmakta iken Osmanlı devletinin Mısır hâkimiyetinden sonra Âsım kırâatinin Hafs rivâyetinin yaygınlaşarak onun yerini aldığı bilinmektedir.⁵²

İbn Mücâhid’in değerlendirmesine göre Ebû ‘Amr kırâatini icra ederken tekellüften sâkinmiş, cevaz ölçülerini aşmamak şartıyla olabildiğince mübalağasız ve tahfîfle okumuştur.⁵³

Ebû ‘Amr kırâatinin bazı özellikleri şunlardır:

1. “هو” ve “هي” zamirlerinin *hâ* (ه) harfleri, kendilerinden önce harekeli *vâv* (و), *fâ* (ف) ve *lâm* (ل) harfleri bulunduğu “فَهُوَ”, “لَهُوَ”, “وَهُوَ” örneklerinde olduğu gibi sâkin kılınır.

2. “توریه”⁵⁴, “أبرار”⁵⁵, “أبصارهم”⁵⁶, “كافرين”⁵⁷, “نصارى”⁵⁸ gibi kelimelerde imâle

⁴⁸ Zehebî, *Ma ‘rifetü’l-Kurrâi’l-Kibâr*, 6/410.

⁴⁹ İbn Mücâhid, *Kitâbü’s-seb‘a*, 83; Enderâbî, *Kırâ’âtü’l-kurrâ’i’l-ma‘rûfîn*, 87.

⁵⁰ İbn Mücâhid, *Kitâbü’s-seb‘a*, 83; Enderâbî, *Kırâ’âtü’l-kurrâ’i’l-ma‘rûfîn*, 87.

⁵¹ İbnü’l-Cezerî, *Gâyetü’n-Nihâye*, 1/290.

⁵² Mahbûb el-Câhiz, *el-Beyân ve’t-tebyîn*, thk. Abdüsselâm Muhammed Hârûn (Kahire: Mektebetü’l-Hâncî, 1998), 1/320-321; Muhammed b. Hibbân, *es-Sikât* (Haydarabad: Dâiretü’l-maârif, 1973), 6/345-347.

⁵³ İbn Mücâhid, *Kitâbü’s-seb‘a*, 83; Dâni, *et-Teysîr*, 41; İbnü’l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/134.

⁵⁴ Bakara 2/113.

⁵⁵ Enâm 6/110.

⁵⁶ İnfitâr 82/13.

yapılır.

3. Bazı istisnalarla beraber sâkin hemzeler, “يؤمنون”⁶¹, “يامرون”⁶⁰, “بيس”⁵⁹, örneklerinde olduğu gibi bir önceki harfin harekesine uygun med harfine ibdâl edilir.

4. Sûsî’nin rivâyetine göre birbirinin aynı olan iki harf ayrı ayrı kelimelerde yan yana bulunduklarında istisnalarla beraber birinci harf harekeli de olsa idgam yapılır. Bazı şartlarla mahreçleri birbirine yakın harfler arasında da uygulanan ve diğer meşhur kırâatlerde bulunmayan bu idgama idgâm-ı kebîr denir. “فمن زحزح عن”⁶², “لا أبرح حتى”⁶³, “فيه هدى”⁶⁴, “النار”⁶⁵ örneklerinde olduğu gibi.

Talebelerinden Ebû Ubeyde et-Teymî onun garîb kelimeleri, Kur’ân’ı, şiiri, eyyâmü’l-Arab’ı, Arap dili ve edebiyatını en iyi bilenlerden biri olduğunu söylemiştir.⁶⁶ İbn Kuteybe ise kırâatte üstat olmakla birlikte garîbde ve şiirde daha üstün olduğunu belirtmiştir. Emeviler devrinin hicv şairlerinden Ferezdak Hemmâm b. Gâlib et-Temîmî (ö. 114/732) de onu övmüş, bir beytinde Ebû ‘Amr’ı buluncaya kadar çok kapı çaldığını zikretmiştir.⁶⁷ Ebû ‘Amr’ın Arap dili ve edebiyatındaki önemi, bu alandaki çalışmalarını Cahiliye dönemi üzerinde yoğunlaştırmasından ve derlediği bütün şiir ve haberleri bu dönemi idrak etmiş Araplara dayandırmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim Abdülmelik b. Kureyb el-Asmaî (ö. 216/831), onun İslâmî döneme ait herhangi bir beyti delil olarak kullanmadığını söylemiştir.⁶⁸ Ebû Ubeyde et-Teymî’nin rivâyetine göre, dili fasih Araplardan derleyerek meydana getirdiği bir oda dolusu kitabını kendini tamamıyla ibadete verdiği bir dönemde yakmıştır. Yaptığının yanlış olduğunu anlayınca yeniden ilme dönmüş, döndükten sonra talebelerine bu bilgilerden ezberinde kalanları aktarmaya çalışmıştır.⁶⁹

Bizzat kendi değerlendirmelerinden anlaşıldığına göre Ebû ‘Amr’ın açık sözlü olması devlet adamlarına yakınlığını engellemiştir.⁷⁰

⁵⁷ Bakara 2/19.

⁵⁸ Âl-i İmrân 3/50.

⁵⁹ Bakara 2/90.

⁶⁰ Âl-i İmrân 3/104.

⁶¹ Nisâ 4/51.

⁶² Kehf 18/60.

⁶³ Âl-i İmrân 3/185.

⁶⁴ Nahl 16/64.

⁶⁵ Dâni, *et-Teyyîr*, 41.

⁶⁶ Câhiz, *el-Beyân ve’t-tebyîn*, 1/321; İbn Hallikân, *Vefeyâtü’l-A’yân*, 3/136.

⁶⁷ İbn Hibbân, *es-Sikât*, 6/347.

⁶⁸ Ali b. Yusuf el-Kıfî, *İnbâhü’r-Ruvât ‘alâ Enbâhi’n-Nühât*, thk. Muhammed Ebu’l-Fazl İbrahim (Kahire: Dâru’l Fikri’l-‘Arabi, 1986), 4/133.

⁶⁹ Câhiz, *el-Beyân ve’t-tebyîn*, 1/321; Carl Brockelmann, *Geschichte Der Arabischen Litteratur* (Leiden: E. J. BRILL, 1943), 2/129.

⁷⁰ İbn Hallikân, *Vefeyâtü’l-A’yân*, 3/136.

Ebû ‘Amr’ın günümüze ulaştığı düşünülen eserleri şunlardır:

1. *Kitâbü Mersûmi ‘l-Mushaf*.⁷¹
2. *Şerhu Dîvâni ‘l-Hırnık*.⁷²
3. *Kitâbü ‘l-İdğâmi ‘l-kebîr*.⁷³
4. *el-Vakf ve ‘l-ibtidâ’*.⁷⁴ Nüshalardan biri Zâhiriyye Kütüphanesi’nde bulunmaktadır.⁷⁵
5. *Takyîdü ‘l-emsile*.⁷⁶

2.2. Ali b. Hamza el-Kisâî’nin Hayatı

Asıl ismi Ebû’l-Hasen Alî b. Hamza b. Abdillâh el-Kisâî el-Kûfî, h. 120 (m. 738) yılında Bağdat’ın kuzeyinde bulunan Bâhamşâ köyünde dünyaya gelmiştir.⁷⁷ Farklı kaynaklara göre doğum yerinin Kûfe olduğu da ileri sürülmektedir.⁷⁸ Künyesi Ebû Abdullah olup, Benî Esed’in kölesi olduğu için Esedî nisbesiyle de anılmaktadır.⁷⁹ Kisâî ismiyle şöhret bulmasıyla alakalı olarak kaynaklarda farklı rivâyetlere yer verilmekte ve bu rivâyetlerin genelinin, onun aba giymesiyle alakalı olduğu gözlemlenmiştir.

Kisâî, İbn Ebû Leylâ (ö. 83/702) ve Ebû Hayve Şüreyh b. Yezîd el-Hadramî’den (ö. 158/775) kırâat dersleri almış, Ca’fer b. Muhammed es-Sâdık (ö. 148/765), A’mes (ö. 148/765) ve Süleyman b. Erkam’dan (ö. 68/688) hadis rivâyet etmiştir. Ebû ‘Amr b. el-‘Alâ’, Yûnus b. Habîb (ö. 182/798) ve Îsâ b. Ömer el-Hemdânî’den (ö. 149/766) kırâat ilmi alanında faydalanmış, nahiv ilmini en fasih şekliyle öğrenme maksadıyla

⁷¹ Kur’ân-ı Kerîm’in yazımı ile ilgilidir. Bu eser, *Rûsümü ‘l-Mushafî ‘l-Kerîm* adıyla Ebû Amr ed-Dânî tarafından muhtasar hale getirilmiştir. İhtisar edilen eserin yazma bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi’nde bulunmakta olup fiziksel özellikleri şu şekildedir: Ayasofya, nr. 4814, 14 varak.

⁷² Hırnık bint Bedr’e (ö. 50/670) ait olan divanın şerhidir. Brockelmann, *GAL* 1/70.

⁷³ Eserin yazma nüshaları için bakınız. İslam Medeniyeti Araştırmaları Kraliyet Akademisi, *el-Fihrisü ‘ş-şâmil: ‘Ulûmü ‘l-Kur’ân, mahtûtâtü ‘t-tecvîd*, (Amman: Mecmaü’l-Meleki li-Buhusi’l-Hadarati’l-İslâmiyye, 1989), 1/5-7.

⁷⁴ Nüshalardan biri Zâhiriyye Kütüphanesi’nde bulunmaktadır. Mecmua, nr. 18 L, 128.

⁷⁵ Mecmua, nr. 18 L, 128; bk. Ali Şevvâh İshak, I, 280.

⁷⁶ Yazma nüshalarından biri, Rabat Umumi Kütüphanesi’ndedir (nr. 1321-d, vr. 208^a-223^b). Tayyar Altıkulaç, “Ebû Amr b. Alâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 10/94-96.

⁷⁷ Yâkût el-Hamevî, *Mu’cemü ‘l-Büldân*, thk. Ferid Abdulaziz el-Cündî (Beyrut: Daru’l-Kütübî’l-‘İlmiyye, 2002), 1/316; Zehebî, *Ma ‘rifetü ‘l-Kurrâ*, 1/296.

⁷⁸ Enderâbî, *Kırâ ‘âtü ‘l-Kurrâ ‘i ‘l-ma ‘rûfîn*, 120.

⁷⁹ Moh. Ben Cheneb, “Kisâî”, *MEB İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1978), 6/824.

Hicaz, Necid ve Tihâme gibi Arap kabilelerinden yardım almıştır.⁸⁰ Kisâî'den Ebû Ubeyd Kâsım b. Sellâm (ö. 224/838), Ebû Ömer ed-Dûrî (ö. 248/862), Kuteybe b. Mihrân (ö. 96/715), Ebû'l-Hâris Leys b. Hâlid (ö. 240/854) gibi âlimler kırâat ilminde istifade etmiş; Yahyâ b. Ziyâd el-Ferrâ (ö. 207/822), Ya'kûb b. İbrâhim ed-Devrakî (ö. 252/866), Ahmed b. Hanbel (ö. 241/855), Muhammed b. Sa'dân (ö. 231/846) ve diğerleri kendisinden rivâyette bulunmuştur.⁸¹ Ayrıca Ferrâ, *Me'âni'l-Kur'ân* adlı eserinde Kisâî'den aldığı rivâyetlere bolca yer vermiştir.⁸²

Hayatı boyunca kırâat ilmi ve dil alanında otorite kabul edilen Kisâî, Hârûn er-Reşid'le çıktığı Horasan seyahati sırasında Rey'e bağlı Erinbûye köyünde h. 189 (m. 805) yılında vefat etmiştir.⁸³ Vefat tarihiyle ilgili pek çok farklı rivâyet zikredilmiş olsa da, Zehebî bunların tamamının yanlış olduğunu söylemektedir.⁸⁴ Ayrıca İran'a bağlı Tûs şehrinde öldüğü de kaydedilmiştir.⁸⁵

İbn Mücâhid, *Kitâbü's-Seb'a* adlı eserinde belirttiğine göre; *Kisâî, kırâat ilmini asıl itibariyle Hamza b. Habîb'ten almış olmasına rağmen 300 kadar yerde ona muhalefet etmiş, gerek onun kırâatinden gerekse diğer bazı imamların okuyuşundan tercihler yaparak isnad gerçeğini de göz ardı etmeksizin kendine has bir kırâat meydana getirmiştir. Yaptığı tercihlerle gördüğü kabul üzerine kırâatte asrın imamı sayılmıştır.*⁸⁶ Resm-i hat açısından Kûfe mushafı kırâatinin temelini oluşturduğu halde yaptığı tercihlerde bu mushaf hattına muhalefet ettiği de görülmektedir.⁸⁷ Hem Kur'ân okuyucusu olması hem de Kur'ân muallimi olması hasebiyle Kûfeliler Hamza'dan sonra Kisâî'nin kırâatini benimsemiş ve bu kırâatin etkinliği bölgede hicri 5. yüzyılın sonlarına kadar devam etmiştir.⁸⁸ Kisâî'nin kırâati, özellikle İbn Mücâhid'in yedi kırâat sistemini oluşturmadan önce Halife Me'mûn döneminde yapılan seçimlerde imamlar arasında yedinci imam olarak tercih edilmiştir.⁸⁹ Ancak İbn Mücâhid'in *Kitâbü's-seb'a* adlı eserinde yer aldıktan sonra Şam bölgesinde de yaygın şekilde okunmuş, Mısır'da

⁸⁰ Ebû't-Tayyib el-Lugavî, *Merâtibü'n-nahviyyîn*, nşr. Ebû'l-Fazl İbrâhim (Mısır: Mektebetü'l-Asriyyîn, 2009), 74-75; Muhammed b. Ahmed el-Makdisî, *Ahsenü't-tekâsîm fî ma'rifeti'l-ekâlîm*, thk. Muhammed Emin Dannavî (Mısır: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2002), 180-202.

⁸¹ Mekki b. Ebî Tâlib, *el-İbâne 'an me'âni'l-kirâât*, thk. Abdulfettâh İsmail Şelebî (Mısır: Dâru'n-Nahda, 1960), 28-38-39; İbn Mücâhid, *Kitâbü's-Seb'a*, 78; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/191-192.

⁸² İbn Hallikân, *Vefeyâtü'l-A'yân*, 2/458.

⁸³ Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 9/131-134; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/535-540.

⁸⁴ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâ*, 1/305.

⁸⁵ İbn Hallikân, *Vefeyâtü'l-A'yân*, 2/458.

⁸⁶ İbn Mücâhid, *Kitâbü's-Seb'a*, 78.

⁸⁷ Muhammed b. Ömer b. Sâlim, *el-Kirâ'ât ve eseruhâ fî't-tefsîr ve'l-ahkâm*, (Riyad: Ummu'l-Kurâ, 1996), 1/268.

⁸⁸ Enderâbî, *Kirâ'âtü'l-kurrâ'i'l-ma'rûfîn*, 120.

⁸⁹ Mekki b. Ebî Tâlib, *el-İbâne*, 39; Ebû Şâme, *el-Mürşidü'l-vecîz*, nşr. Tayyar Altıkulaç, (Beyrut: Dâru Sâdir, 1975), 1/154.

aynı sistem içinde kabul görmüştür.⁹⁰

Kisâî kırâatinin bazı özellikleri şunlardır:

1. Sûre arası geçişlerde bir sûrenin son ayetini bitirdikten sonra ardından gelen sûreye besmele ile geçiş vecihlerinde Kisâî, üç vecih tercih etmektedir. Kat-ı küll, vasl-ı küll, kat-ı evvel vasl-ı sâî. Kisâî için Enfâl sûresinden Tevbe sûresine geçiş yapılırken vakf, sekte ve vasl olmak üzere üç vecih bulunmaktadır.

2. “هو” ve “هي” zamirlerinin hâ (ه) harfleri, kendilerinden önce harekeli vav (و), fâ (ف) ve lâm (ل) harfleri bulunduğu “وَهُوَ، لَهُوَ، فَهُوَ” örneklerinde olduğu gibi sâkin olarak okumaktadır.

3. “توریه”، “کفرین”، “أبرار”، “أبصارهم”، “نصارى”، gibi kelimelerde imâle yapmaktadır. “فَالْقَهْ إِلَيْهِمْ” kelimesinde “فَالْقَهْ” ifadesini sâkin olarak değil med ile okumaktadır. “يَرْضَهُ لَكُمْ” kelimesinde, işbâ ile okumaktadır. “أَرْجِهْ وَأَخَاهُ” Bu kelime de Kisâî, sondaki hâ harfini kesra harekeli med yaparak okumaktadır.

4. Kehf sûresinde geçen “تَبْعِي” kelimesindeki yâ harfini isbât ederek “تَبْعِي” şeklinde okumaktadır. Aynı şekilde Hûd sûresindeki “يَوْمَ يَأْتِ” ifadesini de “يَأْتِي” şeklinde okuyarak yâ harfinde isbât vechini tercih etmektedir.

5. Neml sûresinde geçen “فَمَا أَتَيْنِي اللَّهُ” ifadesinde vakf ve vasl durumlarında yâ harfini hazfederek okumaktadır.

6. İstifham için kullanılan “أَيُّ”، “مَيِّ” kelimelerini ve nerede gelirse gelsin “عَسَى” ve “بَلَى” lafızlarını imâle ile okumaktadır.

7. Aslı vâv (و) olup kelimenin sonunda yâ (ي) şeklinde yazılan elifi “سَجَى، دَحَى، سَجَى، دَحَى” kelimelerinde olduğu gibi imâle ile okur. Ayrıca ona göre “الْفَوَى” ve “الرَّيَا” lafızları da imâle ile okumaktadır.

8. Sonda bulunan ve yâ (ي) ile resmedilen “الْقَرَى، افْتَرَى، اسْتَرَى” kelimelerindeki elifler Kisâî tarafından imâle ile okunmaktadır.

9. Bazı istisnalarla beraber sâkin hemzeleri, “يؤمنون”، “يؤمنون”، “يؤمنون” örneklerinde olduğu gibi bir önceki harfin harekesine uygun med harfine ibdâl yaparak okumaktadır. “يؤمنون”، “يؤمنون”، “يؤمنون” ifadelerinin baş harflerini kesra hareke ile “يؤمنون” şeklinde okumaktadır.

10. “قُلْ ادْعُوا” gibi iki sâkin harfin karşılaşması durumunda ikinci harf vasl hemzesi, üçüncü harf ise zamme harekeliyse ilk sâkin harfi de “قُلْ ادْعُوا” örneğinde olduğu gibi zamme ile okumaktadır.⁹¹

⁹⁰ Makdisî, *Ahsenü t-tekâsîm*, thk. Muhammed Emin Dannavî, 180-202.

⁹¹ Mehmet Maşuk Acar, *Kisâî ve Kırâatinin Özellikleri, On Dört Kırâat İmamı ve Kırâatlerinin*

Kisâî'nin telif ettiği eserlerden bazıları şunlardır:

1. *Müteşâbihü'l-Kur'ân* (el-Müteşâbih *fi'l-Kur'ân*, *Müştebihâtü'l-Kur'âni'l-'azîm*).
2. *Mâ telhanü fîhi'l-'avâm*.
3. *el-Bed'ü fî kısasi'l-enbiyâ' 'aleyhimü's-selâm*.
4. *Ta'likât 'alâ sıyâğı't-talâk fî beyt mine's-şi'r*
5. *Kırâ'atü'l-Kisâ'î*.

Kisâî'nin kaynaklarda zikredilen eserlerinden bazıları da şunlardır: *el-Âsâr fî'l-kırâ'ât*, *Eczâ'ü'l-Kur'ân*, *Eş'ârü'l-mu'âyât ve tarâ'ikuhâ*, *el-Hâ'âtü'l-mekniyyü bihâ fî'l-Kur'ân*, *İhtilâfü'l-'aded*, *İhtilâfü mesâhihi ehli'l-Medîne ve ehli'l-Kûfe ve ehli'l-Basra*, *Kitâbü'l-'Aded*, *Kitâbü'l-Hicâ'*, *Kitâbü'l-Hudûd fî'n-nahv*, *Kitâbü'l-Hurûf*, *Kitâbü'l-Kırâ'ât*, *Kitâbü'l-Mesâdir*, *Me'âni'l-Kur'ân*, *Maktû'u'l-Kur'ân ve mevsûlüh*, *Muhtasar fî'n-nahv*, *en-Nevâdirü'l-kebîr*, *en-Nevâdirü'l-evsat*, *en-Nevâdirü'l-asğar*.⁹²

2.3. Hafs b. Ömer ed-Dûrî'nin Hayatı

Ebû Ömer Hafs b. Ömer b. Abdilazîz ed-Dûrî, h. 150 (m. 767) yılından sonra Bağdat'ın bir mahallesi olan Dûr'da doğmuştur.⁹³ Daha sonra Sâmerrâ'ya göç etmiş ve orada yaşamıştır. Kırâat ilminde faydalandığı hocaların genellikle Kûfe, Basra ve Bağdat kırâat imamı olduğu için bu bölgelere seyahat ettiği düşünülmektedir.⁹⁴ Medine kırâat imamı olarak şöhret bulmuş olan Nâfi' b. Abdurrahman'dan bahsederken, “*Nâfi'nin zamanına yetiştim; 10 dirhem param olsaydı mutlaka ona gider, kırâatini bizzat kendisinden öğrenirdim*” demiştir.⁹⁵ Dûrî, kırâat ilmini temel kaynaklarından öğrenebilmek için fedakârlık yapmış, devrinin tanınmış kırâat uleması arasında ulaşabildiklerinden yedi kırâatin tamamını tahsil etmiş, şâz kırâatleri de

Özellikleri (Ankara: İlahiyat Yayınları, 2023) 219-252.

⁹² Kâtib Çelebi, *Keşfü'z-zunûn 'an esâmil-kütüb ve'l-fünûn*, nşr. Kilisli Muallim Rıfat-Şerefeddin Yaltkaya, (İstanbul: Maarif Matbaası, 1941), 2/1730; Enderâbî, *Kırâ'atü'l-kurrâ'i'l-ma'rûfîn*, 126; İbnü'l-Bâziş, *el-İknâ' fî'l-kırâ'âti's-seb'*, 1/139; Brockelmann, *GAL* 1/117-118; Tayyar Altıkulaç. “Kisâî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 26/69-70.

⁹³ Askalânî, *Tehzîbü'l-Tehzîb*, thk. İbrahim ez-Zeybek-Âdil Mürşîd, 2/408; Abdullâh es-Safedî, *Nektü'l-Himyan fî Nüketi'l-'umyân*, nşr. Ahmed Zekî Bek (Kahire: 1911), 146; Muhammed b. Hibbân, *es-Sikât* (Haydarabad: Dâiretü'l-maârif, 1973), 8/200; Nebil Muhammed İbrahim Âlu İsmail, *Kıraat İlmi*, çev. Yavuz Fırat (Kayseri: Kimlik, 2021), 225.

⁹⁴ Muhammed b. Sa'd ez-Zührî, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, thk. Ali Muhammed Ömer (Kahire: Mektebetü'l-Hâncî, 2001), 7/364; Askalânî, *Tehzîbü'l-Tehzîb*, 2/408.

⁹⁵ Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 11/543.

öğrenmeyi ihmal etmemiştir.⁹⁶

Dûrî, meşhur kırâat-i seb‘a imamlarından Kisâî’nin kırâatini bizzat kendisinden, Ebû ‘Amr b. el-‘Alâ’nın kırâatini Ebû ‘Amr’ın ilk kaynaklarından olan Yahyâ el-Yezîdî’den, Hamza b. Habîb ez-Zeyyât’ın kırâatini yine ilk kaynaklardan kabul edilen Süleym b. Îsâ’dan, Nâfi‘ kırâatini İsmâil b. Ca‘fer el-Medenî’den almıştır. Âsım’ın râvisi Ebû Bekir Şu‘be’nin kırâat ilminden faydalanmıştır.⁹⁷ Yâkût el-Hamevî, Dûrî’nin kırâat hocaları arasında Ebû ‘Amr b. el-‘Alâ’yı zikretmekteyse de Dûrî Ebû ‘Amr’ın vefat ettiği 154 (771) yılı dolaylarında doğduğuna göre onun kırâatini bizzat kendisinden alması mümkün değildir.⁹⁸ Nitekim Dûrî, Ebû ‘Amr’ın kırâatini talebesi Yahyâ el-Yezîdî’den almıştır.

Dûrî’nin, gerek İbn Mücâhid’in (ö. 324/936) *Kitâbü’s-seb‘a* adlı eserinde Kisâî kırâatinin râvileri arasında yer almasının, gerekse daha sonra telif edilen ve kırâat-i seb‘a imamlarının râvilerini iki ile sınırlayan kırâat kitaplarında⁹⁹ hem hocası Kisâî’nin hem de kendisinden bizzat kırâat öğrenmemiş olmasına rağmen Ebû ‘Amr b. el-‘Alâ’nın iki râvisinden biri olarak tercih edilmesinin sebebi, hiç şüphesiz onun genel anlamda bu ilimdeki üstünlüğü yanında, Ebû ‘Amr ed-Dânî’nin de belirttiği gibi,¹⁰⁰ her iki imamın kırâatiyle ilgili rivâyetine güvenilmesi ve buna bağlı olarak Ebû ‘Amr ve Kisâî kırâatlerinin bu rivâyetle yaygın bir şekilde okunmasıdır.¹⁰¹ Dûrî, kırâatteki senedinin yedi imama doğrudan veya en kısa yoldan ulaşması sebebiyle, kendi çevresi dışındaki kırâat âlimleri tarafından da başvurulmuş bir kaynak haline gelmiş, etrafında kırâat mütehasıslarının toplandığı bir üstat olarak şöhret bulmuştur. Ebû’l-Hasan Ahmed b. Yezîd el-Hulvânî (ö. 250/864), Ebû’z-Za‘râ Abdurrahman b. Abdûs, Ahmed b. Ferah, Hasan b. Beşşâr, Ömer b. Muhammed el-Kâğîdî (ö. 320/932), Kâsım b. Zekeriyâ el-Mutarriz ve daha pek çok kişi kendisinin kırâat ilminden faydalanmıştır.¹⁰²

Dûrî, başta kırâat ilmindeki hocalarından İsmâil b. Ca‘fer (ö. 180/796) olmak üzere Ebû İsmâil el-Müeddib, Mervân b. Muâviye el-Fezârî, Yahyâ b. Ebû Kesîr (ö. 129/747), Süfyân b. Uyeyne (ö. 198/814) ve Ahmed b. Hanbel (ö. 241/855) gibi âlimlerden ve oğlu Ebû Ca‘fer Muhammed’den hadis rivâyet etmiş, kendisinden de

⁹⁶ Yâkût el-Hamevî, *Mu‘cemü’l-Üdebâ*, 10/217.

⁹⁷ İbnü’l-Bâziş, *el-İknâ‘ fi’l-kırâ’âti’s-seb‘a*, nşr. Abdülmecîd Katâmiş, 1/139; Mekkî b. Ebû Tâlib, *et-Tebşîrâ fi’l-kırâati’s-seb‘a*, thk. Ahmed Halid Şükrü-Muhammed Desûkî (Mısır: Dâru’s-Selâm, 2019), 175-194; Dâni, *et-Teyşîr*, thk. Otto Pretzl, 31.

⁹⁸ Yâkût el-Hamevî, *Mu‘cemü’l-Üdebâ*, 13/167-203.

⁹⁹ Mekkî b. Ebû Tâlib, *et-Tebşîrâ*, 180; Dâni, *et-Teyşîr*, 31.

¹⁰⁰ Dâni, *et-Teyşîr*, 31.

¹⁰¹ İbn Mücâhid, *Kitâbü’s-seb‘a*, 90.

¹⁰² İbnü’l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/134; Dâni, *et-Teyşîr*, 32.

akranı sayılan Ahmed b. Hanbel, Ebû Hâtım er-Râzî (ö. 322/933-34), Ebû Zür'a er-Râzî (ö. 264/878), Fazl b. Şâzân (ö. 260/874) gibi âlimler rivâyette bulunmuşlardır.¹⁰³

Dûrî'nin kırâat ilmindeki kesin otoritesine karşılık hadis ilmindeki yeri üzerinde değişik değerlendirmeler yapılmıştır. Ebû Ali el-Ahvâzî (ö. 446/1055) ve Ukaylî (ö. 322/934) kendisini sika kabul ederken Dârekutnî zayıf olduğunu söylemiş, Zehebî ise Dârekutnî'nin (ö. 385/995) bu ifade ile onun hadisleri ezberlemedeki yetersizliğine işaret ettiğini ileri sürmüştür.¹⁰⁴

Dûrî bir asra yaklaşan ömrünün sonlarına doğru gözlerini kaybetmiş ve kaynakların geneline göre h. 246 yılının şevval ayında vefat etmiştir.¹⁰⁵ Zehebî, h. 248 (m. 862) yılında vefat ettiğine dair kaynakların bazılarında¹⁰⁶ yer alan rivâyeti *Siyeru A'lâmi'n-nübelâ*'da¹⁰⁷ ve *Ma'rifetü'l-kurrâ*'da¹⁰⁸ bir hata eseri olarak değerlendirmiştir.

Dûrî'nin günümüze ulaştığı bilinen Kur'ân'daki bazı kelimeleri bizzat Hz. Peygamber'in nasıl okuduğunu bildiren rivâyetleri toplayan sûre sırasına göre tertip edilen tek eseri *Kırâ'âtü'n-nebî*'dir. Eserde bir veya birkaç örnekle de olsa 114 sûrenin kırk dokuzuna yer verilmiştir.¹⁰⁹

Dûrî'nin, Ebû 'Amr'dan gelen kırâat silsilesi şu şekildedir:

H. Peygamber (sav) > Hz. Ömer, Ebû Musa el-Eş'arî, Hz. Osman, Hz. Ali, Übey b. Ka'b, Zeyd b. Sabit > Ebû'l-Esved ed-Düelî, İbn Abbas, Ebû Hüreyre > Hasan-ı Basrî, Nasr b. Âsım, Yahyâ b. Ya'mer, Şeybe b. Nisah, Ebû Ca'fer, Yezîd b. Rûmân, Humeyd b. Kays el-A'rec, İbn Muhaysın, İbn Kesîr, Ata b. Ebî Rebâh, İkrime b. Hâlid, Saîd b. Cübeyr, Mücâhid > Ebû 'Amr b. el-'Alâ' > Yahya el-Yezîdî > Ebû Ömer Hafs ed-Dûrî.¹¹⁰

Dûrî'nin Kisâî'den gelen kırâat silsilesi şu şekildedir:

¹⁰³ Muhammed b. Ali b. Ahmed Dâvûdî, *Tabakâtü'l Müfessirîn*, thk. Abdusselam Abdulmuîn (Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2002), 1/162-163; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle Nâşirûn, 1958), 4/69; Abdillâh es-Safedî, *el-Vâfî bi'l-vefeyât*, thk. Ahmed Arnavût (Beyrut: Daru İhyâi't-Tûras, 2000), 13/102-103; Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/191-192; Hamevî, *Mu'cemü'l-Üdebâ*, 10/216-218.

¹⁰⁴ Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 11/543.

¹⁰⁵ Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, thk. Mustafâ Abdulkâdir Atâ' (Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2004), 2/284-285; ; Hamevî, *Mu'cemü'l-Üdebâ*, 10/216-218; Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 11/542; Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî, *Mizânu'l-i'tidâl*, thk. Ali Muhammed Muavvad, (Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1995), 1/566.

¹⁰⁶ İbn Hibbân, *es-Sikât*, 8/200.

¹⁰⁷ Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, 11/543; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, 1/255-257.

¹⁰⁸ Zehebî, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, 1/192.

¹⁰⁹ İslam Medeniyeti Araştırmaları Kraliyet Akademisi, *el-Fihrisü's-şâmil*, 1/418-420; Tayyar Altıkulaç, "Dûrî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 10/5.

¹¹⁰ İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/105-107.

Hz. Peygamber (sav) > Abdullah b. Mes'ûd, Hz. Ali, Hz. Osman, İbn Abbas > Alkame b. Kays, Saîd b. Cübeyr > Ebû Esved ed-Düelî, Minhâl b. Amr > Humrân b. A'yen (ö. 130/748), İbn Ebî Leylâ, Nehaî > Hamza b. Habîb, Îsâ b. Ömer el-Esedî, İbn Ebî Leylâ, Talha b. Musarrif, Ebû Hayve Şüreyh b. Yezîd > Kisâî > Yahya el-Yezîdî > Ebû Ömer Hafs ed-Dûrî.¹¹¹

¹¹¹ İbnü'l-Cezerî, *en-Nesr*, 1/137-138.

BÖLÜM III

DÛRÎ'NİN EBÛ 'AMR VE KİSÂÎ RİVAYETLERİ İLE HAFS RİVAYETİNİN MUKAYESESİ

3.1. Usûl Yönünden Kırâat Farklılıkları

Kırâatler, usûlî ve ferşî farklılıkları olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Usûl farklılıkları, imamların ihtilaflardan kendi benimsedikleri rivâyetleri kendilerine has bir usûl olarak ortaya koyması ve zamanla benimsenen usûllerin, kırâat ilminde temel bir konu haline gelmesini sağlamıştır. Usûl kısmı, kelimelerin bizzat aslında bir farklılık oluşturmayıp, manaya da herhangi bir etkisi yoktur. Bu başlık altında usûl yönünden farklılıklar, Dûrî'nin Ebû 'Amr ve Kisâî rivâyetleri bağlamında ele alınacaktır.

3.1.1. Besmele Vecihleri

Merâtibi Erbaa'da, infırad usulünde kırâat imamlarının tamamı sûre evvelindeki vecihlerde, Tevbe sûresinin dışındaki sûrelerin evvelinde “vasl-ı kül, kat-ı kül, vasl-ı evvel kat-ı sâni, kat-ı evvel vasl-ı sâni” olmak üzere dört vecih olarak okumaktadır.

Kırâat-i seb'a imamlarından Ebû 'Amr'ın ve Kisâî'nin râvîsi olan Dûrî, imamlarının okuyuşuna ittifak ettiği için o da bu şekilde okumuştur.

Tevbe sûresinde ise sûre evveli, “vasıl bilâ besmele ve katı' bilâ besmele” olmak üzere iki vecihle okunmaktadır.

Dûrî, iki sûre arasındaki geçişlerde Kisâî rivâyetinde “vasl-ı kül, kat-ı kül, kat-ı evvel vasl-ı sâni” vecihlerine katılırken, “vasıl bilâ besmele, sekit bilâ besmele” vecihlerinde ise Ebû 'Amr rivâyeti olarak katılmaktadır. Rûm sûresinden Nâs sûresine kadar olan kısımda ise, mertebeteinde sekte vechi önce, vasıl vechi sonradır. Enfâl sûresi ve Tevbe sûreleri “vasıl bilâ besmele, sekit bilâ besmele, katı' bilâ besmele”¹¹² olmak üzere üç vecih vardır ve bütün imamlar ittifak halinde olduğu için Dûrî de onlara ittifak etmektedir.

3.1.2. Med ve Kasr

Dûrî, medd-i munfasılın med ölçülerinde Ebû 'Amr rivâyetinde bir elif miktarı uzatarak okurken, sadece (ط) Dûrî olarak Kur'ân'ın tamamında iki elif miktarı uzatarak

¹¹² Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, 7; Emin Efendi, *Umdetü'l-hullân*, 1/13.

okumaktadır. Kisâî rivâyetinde ise üç elif ile de okuduğu rivâyeti mevcuttur. Medd-i muttasılda ise Ebû ‘Amr rivâyetinde sadece iki elif miktarı uzatırken, Kisâî rivâyetinde üç elif miktarı uzatarak okumaktadır.

3.1.3. İmâle

Lügatte “bir şeyi bir tarafa meylettirip eğmeye” denir. İstılahta ise “fetha harekeyi kesra harekeye, elif harfini de yâ harfine yaklaştırarak telaffuz edilmesine denir ki, ne tam anlamıyla elif harfi, ne de tam anlamıyla yâ harfidir. İmâle-i kübrâ ve imâle-i suğrâ olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır. İmâle-i kübrâ, yâ tarafı elif tarafına galip gelirse imâle-i kübrâ olur. İmâle-i suğrâ ise, elif tarafı yâ tarafına galip gelirse imâle-i suğrâ olur.

Dûrî, Ebû ‘Amr rivâyetinde, Kur’an-ı Kerim’de geçen “لِلنَّاسِ” kelimesinin son harfinin mecrûr olduğu bütün yerlerde imâle ile okumaktadır.¹¹³ Kisâî rivâyetinde “الْهُدَى” kelimesinde imâle ile okumaktadır. Dûrî, “مُوسَى”¹¹⁴, “الدُّنْيَا”¹¹⁵ Ebû ‘Amr rivâyetinde beyne ile okurken, Kisâî rivâyetinde imâle ile okumaktadır.¹¹⁶ Dûrî, “أَنَّى” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde beyne ile okurken Kisâî rivâyetinde imâle ile okumaktadır. Dûrî, “إِلَى حِمَارِكَ”¹¹⁷, “وَالنَّصَارَى”¹¹⁸, “وَأَبْصَارِهِمْ”¹¹⁹ kelimelerini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde imâle ile okumaktadır. Kisâî rivâyetinde Dûrî, “الرَّبَّوَا”¹²⁰, “فَسَارِعُوا”¹²¹, “أَنْصَارَى”¹²², “أَذَانِهِمْ”¹²³ kelimelerini imâle ile okumaktadır.¹²⁴ Dûrî, Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde “الْكَافِرِينَ” kelimesini imâle ile okumaktadır. Kisâî rivâyetinde Dûrî, “وَمَحْيَا”¹²⁵, “بَارِعَكُمْ”¹²⁶, “هُدَايَ”¹²⁷ kelimelerinde imâle ile okumaktadır. Dûrî, Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde “الْأَبْرَارِ”¹²⁸, “التَّوْرِيَّةَ”¹²⁹ kelimelerini imâle ile okumaktadır.¹³⁰ Kisâî rivâyetinde “ف, ج, ث, ت, ز, ي, ن, ب, لا, ذ, و, د, ش, م, س” harflerinde sonra hâ-i te’nis

¹¹³ Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/38; Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 17.

¹¹⁴ Bakara 2/136.

¹¹⁵ Âl-i İmrân 3/185.

¹¹⁶ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 23; Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/54.

¹¹⁷ Bakara 2/259.

¹¹⁸ Bakara 2/120.

¹¹⁹ Bakara 2/7.

¹²⁰ Bakara 2/275.

¹²¹ Âl-i İmrân 3/133.

¹²² Tevbe 9/117.

¹²³ Nûh 71/7.

¹²⁴ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 42; Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/129.

¹²⁵ En’âm 6/162.

¹²⁶ Bakara 2/54.

¹²⁷ Bakara 238.

¹²⁸ Mutaffifîn 83/18.

¹²⁹ Âl-i İmrân 3/2.

¹³⁰ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 40; Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/120.

gelirse vakf halinde imâle ile okur. Örneğin; ¹³¹«خَلِيفَةً», ¹³²«تَلَكُّهُ», ¹³³«مَعِيشَةً», ¹³⁴«الْفَسَنَةَ», ¹³⁵«دَرَجَةً», ¹³⁶«الْقِيمَةَ», ¹³⁷«طَيِّبَةً», ¹³⁸«مَيْتَةً», ¹³⁹«أَعْرَةً», ¹⁴⁰«الْمَسْكَنَةَ», ¹⁴¹«كَامِلَةً», ¹⁴²«بِقُوَّةٍ», ¹⁴³«قِرْدَةً», ¹⁴⁴«وَالْمَوْفُودَةَ», ¹⁴⁵«بَلَدَةً», ¹⁴⁶«وَرَحْمَةً» kelimelerinde olduğu gibi.

Dûrî, Kisâî rivâyetinde “ح, ق, ض, غ, آ, ط, ع, ص, خ, ظ” harflerinden sonra hâ-i te’nis gelirse imâle ile okumamaktadır. Örneğin; ¹⁴⁷«صِيْحَةً», ¹⁴⁸«مَقْبُوضَةً», ¹⁴⁹«رَوْضَةً», ¹⁵⁰«صِبْغَةً», ¹⁵¹«الصَّلَاةَ», ¹⁵²«سَبْعَةً», ¹⁵³«وَشَاخِصَةً», ¹⁵⁴«وَحْصَاصَةً», ¹⁵⁵«وَمَوْعِظَةً» kelimelerinde olduğu gibi.

Yine Dûrî, Kisâî rivâyetinde “ا, ك, ه, و, ر” harflerinden sonra hâ-i te’nis gelip ve şu üç şartı taşıdığında imâle ile okumaktadır.¹⁵⁶

Kesra-i muttasılardan sonra gelirse imâle vardır. Örneğin; ¹⁵⁷«وَفَاكِهَةً», ¹⁵⁸«مَاءَةً», ¹⁵⁹«الْهَيْهَةَ», ¹⁶⁰«الْمَلْعَكَةَ», ¹⁶¹«نَفْعَةً», ¹⁶²«وَنَاشِئَةً», ¹⁶³«وَسَيِّئَةً», ¹⁶⁴«بِالْمَغْفِرَةِ», ¹⁶⁵«وَوَاطِئَةً», ¹⁶⁶«حَاضِرَةً», ¹⁶⁷«وَالْآخِرَةَ», ¹⁶⁸«ضَاكِكَةً», ¹⁶⁹«الْمُؤْتَفِكَةَ», ¹⁷⁰«وَمُشْرِكَةً» kelimelerinde olduğu gibi.

¹³¹ Bakara 2/30.

¹³² Kehf 18/22.

¹³³ Tâhâ 20/124.

¹³⁴ Secde 32/5.

¹³⁵ Bakara 2/228.

¹³⁶ Âl-i İmrân 3/180.

¹³⁷ Sebe’ 34/15.

¹³⁸ Nahl 16/115.

¹³⁹ Mâide 5/54.

¹⁴⁰ Bakara 2/61.

¹⁴¹ Nahl 16/81.

¹⁴² Meryem 19/12.

¹⁴³ Bakara 2/65.

¹⁴⁴ Mâide 5/3.

¹⁴⁵ Sebe’ 34/15.

¹⁴⁶ En’âm 6/157.

¹⁴⁷ Sâd 38/15.

¹⁴⁸ Bakara 2/283.

¹⁴⁹ Rûm 30/15.

¹⁵⁰ Bakara 2/138.

¹⁵¹ Bakara 2/43.

¹⁵² Kehf 18/22.

¹⁵³ Enbiyâ 21/97.

¹⁵⁴ Haşr 59/9.

¹⁵⁵ Bakara 2/66.

¹⁵⁶ Pâluvi, *Zübdetül-‘irfân fî vücûhi’l-Kur’ân*, 24.

¹⁵⁷ Abese 80/31.

¹⁵⁸ Yâsîn 36/57.

¹⁵⁹ Enfâl 8/65.

¹⁶⁰ Âl-i İmrân 3/42.

¹⁶¹ Âl-i İmrân 3/13.

¹⁶² Müzzemmil 73/6.

¹⁶³ Âl-i İmrân 3/120.

¹⁶⁴ Bakara 2/175.

¹⁶⁵ Alak 96/16.

¹⁶⁶ Bakara 2/282.

¹⁶⁷ Bakara 2/217.

¹⁶⁸ Abese 80/39.

Kesra-i munfasıladan sonra gelirse imâle vardır. Örneğin; ¹⁷¹“صَغِيرَةٌ”, ¹⁷²“بَحِيرَةٌ”, ¹⁷³“كَبِيرَةٌ”, ¹⁷⁴“الظَّهِيرَةُ”, ¹⁷⁵“سِدْرَةٌ”, ¹⁷⁶“بَصِيرَةٌ”, ¹⁷⁷“عَبْرَةٌ”, ¹⁷⁸“وَجْهَةٌ” kelimelerinde olduğu gibi.

Sâkin yâ harfinden sonra gelirse imâle vardır. Örneğin; ¹⁷⁹“كَهَيْتُهُ”, ¹⁸⁰“الْأَيْكَةُ” kelimelerinde olduğu gibi.

Dûrî'nin Kisâî rivâyetinde “ل, ك, ه, و, ر” harflerine mahsus imâle olmayan yerler de vardır. Onlar şunlardır:

Mâkabli fethalı olursa imâle yapmaz. Örneğin; ¹⁸¹“الْخَيْرَةُ”, ¹⁸²“مَالِيَّةٌ”, ¹⁸³“سَفَرَةٌ”, ¹⁸⁴“دَكَّةٌ”, ¹⁸⁵“مَيْسَرَةٌ”, ¹⁸⁶“وَمَعْرَةٌ” kelimelerinde olduğu gibi.

Mâkabli sâkin olup ve bu sâkin harften evveli de meftûh olursa imâle yoktur. Örneğin; ¹⁸⁷“النَّشَاةُ”, ¹⁸⁸“جَهْرَةٌ”, ¹⁸⁹“سَوَاءٌ”, ¹⁹⁰“حَسْرَةٌ”, ¹⁹¹“وَالْحَجَارَةُ”, ¹⁹²“الشُّوْكَةُ”, ¹⁹³“سَفَاهَةٌ” kelimelerinde olduğu gibi.

Mâkabli mazmûm olursa imâle yoktur. Örneğin; ¹⁹⁴“التَّهْلُكَةُ” kelimesinde olduğu gibi.

Mâkabli sâkin olup bu sâkin harften evvel de ötre olursa imâle yapmaz. Örneğin; ¹⁹⁵“الْعُمْرَةُ” kelimesinde olduğu gibi.

Dûrî, Kisâî rivâyetinde umumi imâle olmayan yerler de mevcut olup şunlardır:

¹⁶⁹ Necm 53/53.

¹⁷⁰ Bakara 2/221.

¹⁷¹ Kehf 18/49.

¹⁷² Mâide 5/103.

¹⁷³ Kehf 18/49.

¹⁷⁴ Nûr 24/58.

¹⁷⁵ Necm 53/15.

¹⁷⁶ Kiyâme 75/14.

¹⁷⁷ Yûsuf 12/111.

¹⁷⁸ Bakara 2/148.

¹⁷⁹ Âl-i İmrân 3/49.

¹⁸⁰ Sâd 38/13.

¹⁸¹ Kasas 28/68.

¹⁸² Hâkka 69/28.

¹⁸³ Abese 80/15.

¹⁸⁴ Hâkka 69/14.

¹⁸⁵ Bakara 2/280.

¹⁸⁶ Fetih 48/25.

¹⁸⁷ Necm 53/47.

¹⁸⁸ Bakara 2/55.

¹⁸⁹ Mâide 5/31.

¹⁹⁰ Âl-i İmrân 3/156.

¹⁹¹ Bakara 2/24.

¹⁹² Enfâl 8/7.

¹⁹³ A'râf 7/67.

¹⁹⁴ Bakara 2/195.

¹⁹⁵ Bakara 2/196.

1- Hâ-i sektelerde. Örneğin; ”لَمْ يَسْئَلْهُ“¹⁹⁶, ”مَا هِيَ“¹⁹⁷, ”كِتَابِيَّة“¹⁹⁸, ”حِسَابِيَّة“¹⁹⁹, ”مَالِيَّة“²⁰⁰ kelimelerinde olduğu gibi.

2- Hâ-i asliyelerde. Örneğin; ”وَلَمَّا تَوَجَّهَ“²⁰¹ kelimesinde olduğu gibi.

3- Mâkablinde elif bulunan hâ-i te'nislerde. Örneğin; ”إِلَى النَّجَّةِ“²⁰², ”بِالْغَدَةِ“²⁰³, ”وَمَنْوَةَ“²⁰⁷, ”الصَّلَاةِ“²⁰⁶, ”الزَّكَاةِ“²⁰⁵, ”الْحَيَاةِ“²⁰⁴ kelimelerinde olduğu gibi.²⁰⁸

Dûrî, Kisâî rivâyetinde hurûf-u mukattaadan ”طسم“ ve ”طس“ in tâ harfini, ”يس“ in de yâ harfini imâle ile okumaktadır. Ebû ‘Amr rivâyetinde ”طه“ kelimesinde hâ harfini imâle ile okurken Kisâî rivâyetinde iki harfi de imâle ile okumaktadır.²⁰⁹

3.1.4. Teshîl

Lügatte, kolaylaştırmak manasındadır. İstılahta ise birbirini takip eden iki hemzenin ikinci hemzeyi, hemze ile hemzenin harekesiz cinsi olan elif harfi arasında hâ (ه) alâmeti olmayarak kırâat etmektir.

Dûrî, Ebû ‘Amr rivâyetinde Bakara sûresi 133. Ayette geçen ”شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ“²¹⁰ meftûh hemzeden sonra meksûr hemze gelen yerlerde ikinci hemzeyi teshîl ile okumaktadır. Aynı şekilde bu sûrelerde de okumaktadır. Mâide sûresi 100. Ayette ”أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ وَصَّيْكُمْ“²¹² ve En’âm sûresi 144. Ayette geçen ”وَالْبَعْضَاءُ إِلَى يَوْمِ الْفَيْمَةِ“²¹¹ kelimelerinde de aynı şekilde okumaktadır.

Dûrî, Ebû ‘Amr rivâyetinde mazmûm hemzeden sonra meksûr hemze gelirse iki şekilde okur önce teshîl daha sonra da vâv harfine ibdâl ederek okumaktadır. Örneğin; Bakara sûresi 142. ayette ”مَنْ يَشَاءُ وَلِي“²¹³ kelimesini teshîl ile ”مَنْ يَشَاءُ وَلِي“ kelimesini ise vâv harfine ibdâl ederek okumaktadır.

¹⁹⁶ Bakara 2/259.

¹⁹⁷ Kâria 101/10.

¹⁹⁸ Hâkka 69/19.

¹⁹⁹ Hâkka 69/20.

²⁰⁰ Hâkka 69/28.

²⁰¹ Kasas 28/22.

²⁰² Kehf 18/28.

²⁰³ Mü'min 40/41.

²⁰⁴ Mülk 67/2.

²⁰⁵ Bakara 2/2.

²⁰⁶ Bakara 2/3.

²⁰⁷ Necm 53/20.

²⁰⁸ Muhammed Emin Efendi, 'Umdetü'l-hullân, 1/35; İbnü'l-Cezerî, en-Neşr fî'l-kirâati'l-'aşr, 65.

²⁰⁹ Pâluvi, Zübdetü'l-'irfân, 41; Muhammed Emin Efendi, 'Umdetü'l-hullân, 1/125.

²¹⁰ Bakara 2/133.

²¹¹ Mâide 5/64.

²¹² En'âm 6/144.

²¹³ Nûr 24/46.

Dûrî, meftûh hemzeden sonra mazmûm hemze gelirse Ebû ‘Amr rivâyetinde ikinci hemzeyi teshîl ile okumaktadır. Mü’minûn sûresinin 44. Ayetinde “كُلَّمَا جَاءَ أُمَّةٌ”²¹⁴ geçen bu kelime de ikinci hemzeyi teshîl ile okumaktadır.²¹⁵

3.1.5. İhtilâs

İhtilâs, harekede ve zamirde olmak üzere iki kısımdır. *Harekede ihtilâs*, harekenin üçte birini kesip üçte ikisini okumaktır. Dûrî, Ebû ‘Amr rivâyetinde kesra harekede ihtilâsı şu şekilde yapmaktadır; Bakara sûresi 54. Ayette geçen “إِلَىٰ بَارِئِكُمْ”²¹⁶ kelimesinin hemzesini iskân ve ihtilâs ile okumaktadır.²¹⁷ Bakara sûresi 128. Ayette geçen “وَأَرْنَا”²¹⁸ kelimesinde de Dûrî ihtilâs ile okumaktadır.²¹⁹ Dûrî, Ebû ‘Amr rivâyetinde zamme harekede ihtilâs ise “يَا مُرْهُمْ”²²⁰, “يَا مُرْهُمْ”²²¹, “يُنْصُرُكُمْ”²²², “يُنْصُرُكُمْ”²²³ mazmûm râ harfinden sonra “هُمْ, كُمْ” gibi cemî mîmî, gelirse hem iskân ile hem de ihtilâs ile okumakta olup iskân vechi daha önce gelmektedir.²²⁴ *Zamirde ihtilâs*, zamiri kasr ile okumaktır. Örneğin; “يَرْضَهُ” kelimesinde olduğu gibi. Dûrî, Ebû ‘Amr rivâyetinde “يَرْضَهُ” kelimesinde sîla ve iskân ile okumaktadır.

3.1.6. İskân

İskân, “bir şeyi bir harfî sükûn üzere okumak” demektir. Kırâat ilminde de “ل, و, هـ” harflerinden sonra “هُوَ” ve “هِيَ” müfred müzekker gâib ve müfred müennes gâibe kalıbında gelirse “هُوَ”, “هِيَ” kelimesini Dûrî, Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde hâ harfini iskân ile okumaktadır. Kalûn ve Ebû Ca’fer bu okuyuşa eşlik etmektedir.²²⁵ Örneğin “وَهُوَ”, “وَهِيَ”, “فَهُوَ”, “فَهِيَ”, “لَهُوَ”, “لَهِيَ”, “وَهُوَ”, “وَهِيَ” kelimelerinde “ب, ح, ر, جع” Kalûn, Ebû ‘Amr, Kisâî ve Ebû Ca’fer iskân ile okumuşlardır. Kasas sûresi 61. Ayette geçen “هُوَ”, “تَمَّ” kelimesinde sadece Kisâî rivâyetinde iskân ile okumaktadır.²²⁶

²¹⁴ Mü’minûn 23/44

²¹⁵ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/326; Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 97.

²¹⁶ Bakara 2/54.

²¹⁷ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/54; Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 24.

²¹⁸ Bakara 2/128.

²¹⁹ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/66; Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 24.

²²⁰ Nisâ 4/58.

²²¹ Nisâ 4/58.

²²² Âl-i İmrân 3/160.

²²³ En’âm 6/109.

²²⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/54.

²²⁵ Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/54.

²²⁶ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân fî vüçûhi’l-Kur’ân, 107; Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/354.

3.1.7. İşmâm

Lügatte, “sapmak ve bir harfe zamme izafe etmek” manasındadır. Istılahta ise “zamme harekeye delalet etmesi için sükûndan sonra dudakları yummak” anlamındadır. İşmam uygulaması dört başlık altında ele alınmaktadır:

1- Vakıf halinde, kelimenin zamme harekesine işaret ederek dudakların öne doğru toplanmasıyla yapılan işmam “نَسْتَعِينُ” kelimesinde olduğu gibi.

2- Harekenin diğer harekeye karıştırılmasıyla yapılan işmam “سَيِّئٌ”, “حِيلٌ”, “جِيءَ”, “قِيلَ”, “غِيضٌ” kelimelerinde olduğu gibi.²²⁷

3- Harfin diğer harfe kısmen dönüştürülmesiyle yapılan işmam “صِرَاطٌ” ve “اصْدُقْ” kelimelerinde olduğu gibi.²²⁸

4- Sükûn ile hareke arasında, harekeyi gizlemek sûretiyle yapılan işmam “لَا تَأْمَنَّا” kelimesi gibi. Dûrî, Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde bu kelimedede hem işmâm hem de revm yapmaktadır. Kisâî rivâyetinde diğer üç işmâm türünde de işmâm ile okumaktadır.²²⁹

3.1.8. İdgâm

Lügatte “katmak” demektir. Istılahta ise; “birbirinin aynısı (misli), birbirinin mütecânisi (mahreçleri bir sıfatları farklı), birbirinin mütekâribi (mahreç veya sıfatlarında yakınlığı olan) iki harften birini diğerine katmak” demektir. İdgâm, idgâm-ı kebir ve idgâm-ı sağır olmak üzere iki kısma ayrılmaktadır.

İdgâm-ı kebir, müdgam ve müdgamün fihin her ikisi de harekeli olduğunda yapılan idgâmdır. Örneğin; “خَلَقَكُمْ”, “جَعَلَ لَكُمْ”, “قِيلَ لَكُمْ” kelimelerinde olduğu gibi. Bu tür idgâmı genelde Ebû ‘Amr’ın ikinci râvîsi Sûsî yapmaktadır. Dûrî, Ebû ‘Amr ve Kisâî ve rivâyetinde bâ harfini mîm harfine katarak okumaktadır. Bakara sûresi 284. Ayette geçen “يُعَذِّبُ مَنْ”²³⁰ kelimesinde olduğu gibi burayı idgâmı ile okumaktadır.²³¹

İdgâm-ı sağır, müdgam sâkin, müdgamün fih harekeli olduğunda yapılan idgâmdır. Örneğin, “إِذْ ظَلَمَ”²³² kelimesinde olduğu gibi. Bakara sûresi 286. ayette geçen “وَاعْفِرْ لَنَا”²³³ kelimesinde Dûrî’nin hem izhâr hem de idgâm vechi bulunmaktadır.

²²⁷ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 26,113.

²²⁸ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 49.

²²⁹ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/38.

²³⁰ Bakara 2/284.

²³¹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 39; Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/80.

²³² Nisâ 4/64.

²³³ Bakara 2/286.

Dûrî'nin Ebû 'Amr ve Kisâî rivâyetinde “إِذْ” ile başlayan kelimelerde idgâm yaptığı yerlerden bazıları şunlardır: “وَإِذْ صَرَّفْنَا”²³⁴, “وَإِذْ جَعَلْنَا”²³⁵, “وَإِذْ دَخَلُوا”²³⁶, “وَإِذْ تَبَرَّأْنَا”²³⁷, “وَإِذْ”²³⁸, “وَإِذْ سَمِعْتُمُوهُ”²³⁹.

Dûrî'nin Ebû 'Amr ve Kisâî rivâyetinde “قَدْ” ile başlayan kelimelerde idgâm yaptığı yerlerden bazıları şunlardır: “قَدْ”²⁴⁰, “قَدْ سَلَفَ”²⁴¹, “قَدْ صَرَّفْنَا”²⁴², “قَدْ”²⁴³, “قَدْ ظَلَمَكَ”²⁴⁴, “قَدْ ذَرَأْنَا”²⁴⁵, “قَدْ شَغَفَهَا”²⁴⁶.

Dûrî'nin Ebû 'Amr ve Kisâî rivâyetinde tâ-i te'nislerde idgâm yaptığı yerlerden bazıları şunlardır: “لَهْدٍ مَتَّ صَوَامِعُ”²⁴⁹, “حَصِرَتْ صُدُورُهُمْ”²⁴⁸, “حُرِمَتْ ظُهُورُهُمْ”²⁴⁷, “أَنْبَتَتْ سَبْعٌ”²⁵⁰, “كَذَّبَتْ ثَمُودُ”²⁵⁴, “وَجَبَتْ جُنُوبُهَا”²⁵³, “حَبَّتْ زِدْنَاهُمْ”²⁵², “فَكَانَتْ سَرَابًا”²⁵¹.

Dûrî'nin sadece Kisâî rivâyetinde “هَلْ”, “بَلْ” kelimelerinde idgâm yaptığı yerlerden bazıları şunlardır: “هَلْ تَنْفَعُونَ”²⁵⁵, “هَلْ تُؤْيَا الْكُفَّارَ”²⁵⁶, “بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ”²⁵⁷, “بَلْ رُيِّنَ”²⁵⁸, “بَلْ طَبَعَ اللَّهُ”²⁶³, “بَلْ ضَلُّوا”²⁶², “تَقْذِفْ بَلْ”²⁶¹, “تَحْنُ هَلْ”²⁶⁰, “بَلْ ظَنَنْتُمْ”²⁵⁹.

Dûrî'nin Ebû 'Amr ve Kisâî rivâyetinde sâkin bâ harfini fâ harfine idgâm ettiği kelime şunlardır: “أَوْ يَغْلِبُ فَسَوْفَ”²⁶⁴, “قَالَ اذْهَبْ فَمَنْ تَبِعَكَ”²⁶⁵ Hucurât sûresinin 11. Ayetinde

²³⁴ Ahkâf 46/29.

²³⁵ Mâide 5/20.

²³⁶ Hicr 15/52.

²³⁷ Bakara 2/166.

²³⁸ Ahzâb 33/10.

²³⁹ Nûr 24/16.

²⁴⁰ Bakara 2/92.

²⁴¹ Nisâ 4/22,23

²⁴² İsrâ 17/89.

²⁴³ Yûsuf 12/30.

²⁴⁴ A'râf 7/179.

²⁴⁵ Sâd 38/24.

²⁴⁶ Sâffât 37/71.

²⁴⁷ Bakara 2/261

²⁴⁸ En'âm 6/138.

²⁴⁹ Nisâ 4/90.

²⁵⁰ Hac 22/40.

²⁵¹ Nebe' 78/20.

²⁵² İsrâ 17/97.

²⁵³ Hac 22/36.

²⁵⁴ Hâkka 69/4.

²⁵⁵ Mâide 5/59.

²⁵⁶ Mutaaffîn 83/36.

²⁵⁷ Yûsuf 12/83.

²⁵⁸ Ra'd 13/33.

²⁵⁹ Fetih 48/12.

²⁶⁰ Şuarâ 26/203.

²⁶¹ Enbiyâ 6/18.

²⁶² Ahkâf 46/28.

²⁶³ Nisâ 4/155.

²⁶⁴ Nisâ 4/74.

²⁶⁵ İsrâ 17/63.

geçen “وَمَنْ لَمْ يَثْبُتْ فَاُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ”²⁶⁶ cümlesinde sâkin bâ harfini fâ harfine idğâm yapmaktadır.

3.1.9. Taklîl

Taklîl, masdar bir kelime olup çokluğun zıddı azlığı ifade etmektedir. Istılâhî olarak ise, elif harfini fetha ve imâle arası bir ses ile okumaktır. Taklîl için, beyne, tavassut ve imâle-i suğra tabirleri de kullanılmaktadır.²⁶⁷ Dûrî, “مُوسَى”, “الدُّنْيَا” kelimeleri Ebû ‘Amr rivâyetinde beyne ile okurken Kisâî rivâyetinde imâle ile okumaktadır.

Dûrî, “أَنَّى” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde beyne ile okurken Kisâî rivâyetinde imâle ile okumaktadır. “يَاوَيْتَى” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde taklîl ile okurken Kisâî rivâyetinde imâle ile okur.²⁶⁸ “زُعْيَاك”²⁶⁹ ve “زُعْيَاي”²⁷⁰ Ebû ‘Amr rivâyetinde ile okurken Kisâî rivâyetinde imâle ile okumuştur.²⁷¹

Dûrî, hurûfu mukattaa’dan “حَم”²⁷² deki hâ (ح) harfini Ebû ‘Amr rivâyetinde taklîl ile okurken Kisâî rivâyetinde imâle ile okur.

Hurûfu Mukattaa’dan “كَيْبِص”²⁷³ kelimesinde bulunan hâ (ه) ve yâ (ي) harfini Ebû ‘Amr rivâyetinde beyne ile, ikinci okuyuşta ise sadece hâ (ه) harfini imâle ile okurken Kisâî rivâyetinde hâ (ه) ve yâ (ي) harfini imâle ile okumaktadır.

3.1.10. Terkîk

Terkîk, “rakkaka” rubaî fiilinin mastarı olup lügat anlamı; inceltmek, ince yapmak, arıtmak, yumuşatmak, konuşmasını tatlı dilli yaparak, yumuşak bir dil kullanmak anlamlarına gelmektedir. Istılahta ise; tağlîz ve tefhîmin zıddı olup harfi inceltmek anlamına gelmektedir.²⁷⁴

3.1.11. İbdâl

İbdâl, sözlükte bir şeyi başka bir şeyin yerine koyma, dönüştürme anlamına gelmektedir. Istılahta ise “sâkin hemzeyi mâkablinin harekesi cinsinden bir med harfine

²⁶⁶ Hucurât 49/11.

²⁶⁷ İbnü’l-Cezerî, *en-Neşr fi’l-kırââtî’l-‘aşr*, 387.

²⁶⁸ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 50; Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/156.

²⁶⁹ Yûsuf 12/5.

²⁷⁰ Yûsuf 12/43.

²⁷¹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 72; Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/249.

²⁷² Mü’min 40/1

²⁷³ Meryem 19/1.

²⁷⁴ İbnü’l-Cezerî, *en-Neşr fi’l-kırââtî’l-‘aşr*, 387.

dönüştürmektir. Eğer hareke zamme ise vâv harfine, kesra ise yâ harfine, fetha ise elif harfine dönüştürülmek sûretiyle uygulanır.²⁷⁵ Dûrî, meksûr hemzeden sonra da meftûh hemze gelirse ikinci hemzeyi Ebû ‘Amr yâ harfine ibdâl ederek okumaktadır. Enfâl sûresi 32. Ayette “السَّمَاءِ أَوْ اِنْتِنَا مِنْ” ederekelimesini ikinci hemzeyi yâ harfine ibdâl²⁷⁶ “مِنْ السَّمَاءِ يَ وَ اِنْتِنَا” şeklinde okumaktadır. Mazmûm hemzeden sonra meftûh hemze gelirse vâv harfine ibdâl ederek okumaktadır. A’râf sûresi 100. Ayette geçen “نَشَاءُ”²⁷⁷ kelimesinde ikinci hemzeyi “نَشَاءُ وَصَبْنَاهُمْ” vâv harfine ibdâl ederek okumaktadır.²⁷⁸

3.1.12. Sıla

Sıla, sözlükte birleştirmek demektir. Cemî müzekker ğâib zamirindeki cezimli mîmi ve müfred müzekker ğâib zamiri olan hâ harfini harekeli okuyup uzatmaktır. “إِيَّاهُمْ”²⁷⁹ kelimesindeki mîm harfini Kâlûn, İbn Kesîr ve Ebû Ca’fer cemî zamirlerini her yerde sıla ile okumuşlardır. Burada şunu hatırlatmak gerekir ki, usûl yönünden meydana gelen kırâat ihtilaflarının uygulanışını yazıyla ifade etmek mümkün değildir. Söz konusu kelimelerin nasıl okunacağını tespiti için fem-i muhsin diye tabir edilen bir üstada ihtiyaç duyulmakta ve onun rahle-i tedrisatından geçmek gerekmektedir.

3.1.13. Hemze

Bir Kelimede Yan Yana Gelen İki Hemze:

Bir kelimede yan yana gelen iki hemzeden birincisi fetha, ikincisi ise fetha, kesre ve zamme olmak üzere değişebilmektedir. Bu durumda ikinci hemzenin harekesinin değişimine bağlı olarak imamlara göre farklılık arz etmektedir.²⁸⁰ Dûrî, Ebû ‘Amr rivâyetinde ikinci hemzenin harekesi ne olursa olsun böyle durumlarda Bakara sûresi 6. ve 141. ayette geçen²⁸¹ “ءَاَنْذَرْتَهُمْ”²⁸² gibi yerlerde birinci hemzeyi med

²⁷⁵ Süyûtî, *el-İtkân fî ulûmî'l-Kur’ân*, 309; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, 89.

²⁷⁶ Enfâl 8/32.

²⁷⁷ A’râf 7/100.

²⁷⁸ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü'l-hullân*, 1/185; Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, 60.

²⁷⁹ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi'l-beşer*, 1/376.

²⁸⁰ Abdulhekîm Ağırbaş, *Kıraat eğitim-öğretim geleneği ve günümüzdeki uygulamalar*, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2022) 233; Şemseddin Muhammed İbn’ül-Cezerî, *et-Temhid fî t-tecvid*, thk. Ganim Kaddûrî Hamed (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2001), 115; İsmail Durmuş, “Hemze”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1998), 17/190-193.

²⁸¹ Bakara 2/141.

²⁸² Bakara 2/6.

ile, ikinci hemzeyi de teshîl ile okumaktadır.²⁸³ Birinci hemze fethalı ikinci hemze kesralı geldiğinde örneğin En'âm sûresi 19. Ayette geçen “عَانَكُمْ لَتَشْهَدُونَ”²⁸⁴ kelimesinde birinci hemzeyi med ile, ikinci hemzeyi teshîl ile okumaktadır.²⁸⁵ Ya da birinci hemzenin harekesi fetha ikinci hemzenin harekesi zamme olursa Kamer Sûresi 25. Ayette geçen “ءَالْفِي”²⁸⁶, Âl-i İmrân sûresi 15. Ayette geçen “أَوْنِبْكُمْ بِخَيْرٍ”²⁸⁷ kelimelerinde olduğu gibi birinci hemzeyi med ile, ikinci hemzeyi teshîl ile okumaktadır. Ebû ‘Amr rivâyetinde Dûrî, bu kelimelerdeki diğer bir vechi de birinci hemzeyi tahkîk ile, ikinci hemzeyi teshîl ile okumaktadır. Kisâî rivâyetinde Ebû ‘Amr’ın okuyuşuna bu gibi yerlerde muvafakat etmemiş, tahkîk ile okumuştur.²⁸⁸

Mükerrer İstifham Hemzeleri:

İsrâ sûresi 49. Ayette geçen “وَقَالُوا إِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرَفَاتًا ءَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ خَلْقًا جَدِيدًا”
 Mü'minûn sûresi 82. Ayette geçen “قَالُوا إِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا ءَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ”
 Secde sûresi 10. Ayette geçen “وَقَالُوا إِذَا ضَلَلْنَا فِي الْأَرْضِ ءَإِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ”
 Sâffât sûresi 53. Ayette geçen “ءَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا ءَإِنَّا لَمَدِينُونَ”
 Ra'd sûresi 5. Ayette geçen “وَإِنْ تَعْجَبَ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ ءَإِذَا كُنَّا تُرَابًا ءَإِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ”

Dûrî, bu ayetlerde geçen mükerrer istifham hemzelerinin ikisinde de Ebû ‘Amr rivâyetinde birinci hemzeyi med ile, ikinci hemzeyi teshîl ile okurken Kisâî rivâyetinde ikinci istifham hemzesinin birincisini hazfederek “إِنَّا” formatına dönüştürerek okumaktadır.²⁸⁹

Kur'ân-ı Kerîm'in tamamında geçen “أَرَأَيْتُمْ”²⁹⁰ kelimesini Kisâî rivâyetinde ıskât ile yani ikinci hemzeyi hazfederek “أَرَيْتُمْ” şeklinde okurken, Ebû ‘Amr rivâyetinde bu okuyuş şekline katılmamaktadır.²⁹¹

3.1.14. Nakl

Sözlükte “bir yerden bir yere taşımak, nakletmek” anlamlarına gelmektedir. İstılahta ise “harekeli hemzenin hazfedilip harekesinin de öncesinde bulunan sâkin harfe

²⁸³ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 35; Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 16.

²⁸⁴ En'âm 6/19.

²⁸⁵ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 166; Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 53

²⁸⁶ Kamer 54/25.

²⁸⁷ Âl-i İmrân 3/15.

²⁸⁸ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 122; Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 117.

²⁸⁹ Muhammed EminEfendi, ‘Umdetü’l-hullân, 261; Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 76.

²⁹⁰ Mülk 67/30.

²⁹¹ Muhammed EminEfendi, ‘Umdetü’l-hullân, 166; Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 53.

aktarılması” anlamına gelmektedir. İmam Nâfî’nin ikinci râvîsi Verş, tenvîn ya da sâkin bir harften sonra harekeli bir hemze bulunduğu zaman hemzeyi hazfederek harekesini de evvelinde bulunan sâkin harfe naklederek okumaktadır.²⁹² “الْأَنْهَارُ”²⁹³, “الْأَنْزَارُ”²⁹⁴ kelimelerinde hemzenin fetha harekesini hazfederek, bir önceki harfe de naklederek okumaktadır. Buradaki sâkin harfin harf-i med veya harf-i lîn veya cemî mîmi olmaması gerekmektedir. Ebû ‘Amr rivâyetinde “عَادِنَ لَأُولَى”²⁹⁵ kelimesini vasıl halinde nakl ile okurken, vakf halinde nakl ile okumamıştır.²⁹⁶

3.1.15. Terkîk

Terkîk, sözlükte “sözü güzelleştirmeye, bir şeyi zayıflatmaya” denir. İstılahta ise “terkîk harfleri telaffuz edilirken dil kökünün üst çeneye kaldırılmadan aşağıda tutulup harfin zatına bir incelik gelmesini, harfin sesiyle ağzın içinin dolmamasını ve nihayet harfin ince okunmasını” ifade etmektedir.²⁹⁷ İmam Nâfî’nin ikinci râvîsi Verş’in, râ harfini ince olarak okuduğu yerler şunlardır:

- Râ harfinin öncesinde aslî harf olmak kaydıyla kesra harekeli bir harf olduğunda ince okur. Örneğin, “الْكَافِرُونَ” kelimesinde ince okur.
- Râ harfinin öncesi sâkin, ondan önceki harfte kesra harekeli olduğunda ince okur. Örneğin, “وَزُرْتُ” kelimesinde ince okur.
- Râ harfi fetha veya zamme harekeli, öncesi ise sâkin yâ harfi olduğu zaman ince okur. Örneğin, “خَيْرًا” kelimesinde ince okur.

Dûrî, Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde terkîk vecihlerine katılmamaktadır.

²⁹² Ali Muhammed ed-Dabbâ‘, *el-İdâe fî beyâni usûli’l-kırâe*, (Mısır: Mektebetü’l-Ezheriyye, 1999), 22; İbrahim b. Saîd Devserî, *Muhtasarü’l-‘ibârât li-mu’cemi mustalahâtî’l-kırâ’ât*, (Riyad: Dâru’l-Hadâra, 2008), 127; Necatî Tetik, *Başlangıçtan IX. hicri asra kadar Kiraat ilminin Ta’limi*, (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Doktora Tezi, 1981), 46.

²⁹³ Ankebût 29/57.

²⁹⁴ Âl-i İmrân 3/193.

²⁹⁵ Necm 53/50.

²⁹⁶ Dimyâtî, *İthâfî Fudalâi’l-beşer*, 1/523.

²⁹⁷ Temel, *Kiraat ve Tecvid*, 156; Abdurrahman Halîl b. Ahmed el-Ferâhidî, *Kitâbü’l-‘Ayn*, thk. Mehdî el-Mahzûmî-İbrâhim es-Sâmerrâî (Beyrut: Mektebetü Hilal, 1988), 5/24; Râğîb el-İsfahânî, *Müfredât*, thk. Safvân ‘Adnân Dâvûdî (Beyrut: Dâru’s-Şâmiyye, 2009), 361; ed-Dabbâ‘, *el-İdâe fî beyâni usûli’l-kırâe*, 30; Temel, *Kiraat ve Tecvid Istılahları*, 163.

3.1.16. Sekte

Sözlükte “susmak, okumayı veya konuşmayı kesmek” demektir. İstilahta ise, “nefes almaksızın yalnız sesi kesmek” demektir. Sekte yapılan yerde vakfeder gibi sükûn üzere durulmakta ve vakıfta kısa süre bekledikten sonra devamında gelen kelimelerden okunmaya devam edilmektedir.²⁹⁸ Sektedeki bekleme süresi bir elif miktarı veya iki hareke okuma süresidir. Sektenin özellikleri şunlardır:

Sekte vasl halinde yapılmaktadır. Yani arasında sekte yapılan kelimeler ayrılarak birincide durulup nefes alınırsa vakıf yapılmış olur. Bu sekte sayılmaz. Sekte sâkin harf üzerinde yapılır. Harekeli harf üzerinde sekte yapılmaz.²⁹⁹ Örneğin, “عَوَجَا قَيْمًا”³⁰⁰ kelimesinde olduğu gibi.

Kırâat-ı Âsım rivâyeti Hafs’a göre şu dört yerde sekte vardır:

- 1- Kehf sûresi 1. ayette geçen “عَوَجَا قَيْمًا” kelimesinde sekte yaparken sekte tenvinli yapılmaz, vakfedilir gibi tenvin düşürülerek ve meddi tabi olarak durulur ve sekte yapılır.³⁰¹
- 2- Yâsîn sûresi 52. ayette geçen “مِنْ مَرْقَدِنَا”³⁰² kelimesinde sekte sıfat ve mevsuf benzemesini engellemek ve beyan için yapılır. Mana olarak birinci kelime kâfirlerden bahsederek biterken, ikinci kelimedede ise müminlerden veya meleklerden bahsederek başlamaktadır. Böylece sekte yaparak kâfirler ile müminler birbirinden ayırt edilmektedir. Burada sekte yapmak caiz, vakıf yapmak ise evladır.³⁰³
- 3- Kiyâme sûresi 27. ayette geçen “وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ”³⁰⁴ kelimesinde sekte iki kelimenin ayrı ayrı olduklarını yani tek kelime olmadıklarını göstermek için yapılmaktadır. Bu kelimedede sekte yapılmazsa yani iki kelime beraber okunursa mana değişerek çorbacı anlamına gelmektedir. Burada vakıf yapmak vakf-ı kabih, sekte yapmak ise evladır. Burada vakf-ı ızdırârî

²⁹⁸ Yavuz Fırat, *Tecvid ve Kırâat İlmi Terimleri Sözlüğü* (İstanbul: Çelik Yayınevi, 2018), 129; İsmail Karaçam, *Kur’ân-ı Kerîm’in Faziletleri ve Okunma Kaideleri* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2015), 345; İbn Mücâhid, *Kitâbü’s-seb’a*, 205; İbnü’l-Cezerî, *en-Neşr*, 1/256.

²⁹⁹ Abdurrahman Çetin, *Kur’an Okuma Esasları* (Bursa: Emin Yayınları, 2021), 253.

³⁰⁰ Kehf 18/1.

³⁰¹ Ramazan Pakdil, *Talim, Tecvid ve Kırâat* (İstanbul: İFAV yayınları), 210.

³⁰² Yâsîn 36/52.

³⁰³ Pakdil, *Talim, Tecvid ve Kırâat*, 211.

³⁰⁴ Kiyâme 75/37.

yapılarak da durulabilir. Bu şekilde durulursa geriden alıp sekte yaparak devam etmek gerekmektedir.³⁰⁵

- 4- Mutaaffifin sûresi 14. ayette geçen “كَلَّا بَلْ رَانَ”³⁰⁶ kelimesinde sekte Kıyâme sûresinde olduğu gibi iki kelimenin ayrı arı olduklarını yani tek kelime olmadıklarını göstermek için yapılmaktadır. Bu kelimedeki sekte yapılmazsa yani iki kelime birlikte okunursa mana değişerek küpçü anlamına gelmektedir. Burada vakıf yapmak vakf-ı ızdırârî caiz olabilme ihtimali ile, sekte yapmak ise evladır. Bu şekilde durulursa geriden alınıp sekte yapılarak okuyuşa devam edilir.³⁰⁷

Dûrî iki sûre arasında Ebû ‘Amr rivâyetinde besmele olmaksızın sekte yapmakta olup, Hafs rivâyetindeki sektelelere uymamaktadır.

3.1.17. Cemî Mîmi

Cemî müzekker zamirlerinin mâkabli sâkin olup mâbadinde vasıl hemzesi olursa bu gibi yerlerde Ebû ‘Amr rivâyetinde hâ ve mîm harfini kesra ile okumaktadır. İmam Ya’kûb, Hamze, Halefû’l-Âşir ve Kisâi rivâyetinde hâ ve mîm harfini zamme hareke ile okumaktadır.³⁰⁸ Örneğin; “عَلَيْهِمُ الدِّلَّةُ”³⁰⁹, “عَلَيْهِمُ الْأَوَّلِيَّانِ”³¹⁰, “إِذَا رَسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ”³¹¹ kelimelerinde olduğu gibi. Cemî müzekker gâib zamirlerin kendisinden öncesi kesra harelili olup, kendisinden sonrası hemze-i vasıl olursa Ebû ‘Amr rivâyetinde ve Ya’kûb hâ ve mîm harfini kesra ile okurken, Kisâi rivâyetinde, Hamza ve Halefû’l-Âşir hâ ve mîm harfini zamme ile okumaktadır. Örneğin; “وَأَكَلُوا السُّحْتِ”³¹³, “فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلُ”³¹², “وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ”³¹⁴ kelimelerinde olduğu gibi.

3.2. Ferş Yönünden Kırâat Farklılıkları

Kelimenin hareke, nokta ve yapısında meydana gelen farklılıklar Ferşî farklılıklar olarak adlandırılmaktadır. Ferş farklılığı, usûl farklılığının aksine bulunduğu

³⁰⁵ Pakdil, *Talim, Tecvid ve Kıraat*, 211.

³⁰⁶ Mutaaffifin 83/14.

³⁰⁷ Pakdil, *Talim, Tecvid ve Kıraat*, 212.

³⁰⁸ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 206; Pâluvi, *Zübdetü’l-irfân*, 189.

³⁰⁹ Âl-i İmrân 3/112.

³¹⁰ Mâide 5/107.

³¹¹ Yâsîn 36/14.

³¹² Bakara 2/93.

³¹³ Mâide 5/62.

³¹⁴ Bakara 2/166.

yerlere göre farklı okunabilmektedir. Bu başlık altında kelimelerde meydana gelen Ferş farklılıkları sarf ve nahiv açısından konumuzun genelini kapsadığı için birkaç tane örnek vermeye gayret edeceğiz. Kırâat-anlam ilişkisine ne gibi farklılıklar kazandırdığını birkaç tane örnek vererek kısaca açıklayacağız. Tezimizin tamamında ferşî farklılıklar üzerinde durduğumuz için, tezimizin konusu Dûrî'nin rivâyetlerinin mukayesesi olduğundan kırâat-anlam ilişkisi yönünden değerlendirmek, hem tezimizin konusunun dışına çıkmak olacağından biz burada kısaca manaya etkisini kırâat-anlam ilişkisini göstermeye çalıştık.

3.3. Mukayese Yapılan Sûreler

Dûrî'nin Ebû 'Amr ve Kisâî rivâyetleri ve Hafs'ın ferşî farklılıkları mukayese edilerek Bakara sûresinden Nâs sûresine kadar, kırâat-anlam ilişkisi bağlamında ele alınarak şablon halinde göstermeye çalışılacaktır.

3.3.1. Fatiha Sûresi

Ebû 'Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مَالِكٍ	مَالِكٍ	مَالِكٍ

Dûrî, Fâtiha sûresinin 3. Ayetinde bulunan “مَالِكٍ”³¹⁵ kelimesini Ebû 'Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini med yapmadan okurken, Hafs ve Kisâî rivâyetinde med ile okumaktadır. Ayet, “مَالِكٍ” şeklinde okunduğunda “*din gününün (âhiret gününün) sahibi*” anlamına gelirken, “مَالِكٍ” şeklinde okunduğunda “*din gününün (âhiret gününün) hükümdarı*” anlamına gelmektedir.³¹⁶

3.3.2. Bakara Sûresi

Ebû 'Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُخَادِعُونَ	يَخْدَعُونَ	يَخْدَعُونَ

³¹⁵ Fatiha 1/3.

³¹⁶ Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd Taberî, *Câmi'u'l-Beyân 'an Te'vîli Âyi'l-Kur'ân*, thk. İslam Mansur Abdülhamid (Kahire: Dâru'l-Hadîs, 2010), 1/140-141; Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr Kurtubî, *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'ân*, thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî (Kahire: Müessesetü'r-Risâle, 2006), 1/215-220.

Dûrî, Bakara sûresinin 9. Ayetinde bulunan “يُخَذُّعُونَ”³¹⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme hareke ile *hâ* (خ) harfini med ile *dâl* (د) harfini de kesra hareke ile okurken, Hafs ve Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha hareke ile *hâ* (خ) harfini cezme ile *dâl* (د) harfini de fetha hareke ile okumaktadır. Ayet, “يُخَذُّعُونَ” şeklinde okunduğunda “*aldatmak*” anlamına gelirken, “يُخَادِعُونَ” şeklinde okunduğunda “*münafıkların aldatmasına karşılık Yüce Allah’ın bu tutumları sebebiyle hem dünyada hem ahirette cezalandıracağı, bu bakımdan onların aslında kendilerini aldattıkları ifade edilmiş olmaktadır*” anlamına gelmektedir.³¹⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُخَذُّعُونَ	يُخَذُّعُونَ	يُخَذُّعُونَ

Dûrî, Bakara sûresinin 10. Ayetinde bulunan “يُكَذِّبُونَ”³¹⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile *kâf* (ك) harfini fetha ile *zâl* (ذ) harfini de şedde ve kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile *kâf* (ك) harfini cezme ile *zâl* (ذ) harfini de kesra ile okumaktadır. Ayet, “يُكَذِّبُونَ” şeklinde okunduğunda “*Yalanlamaları (inkârları) sebebiyle onlara acı bir azap vardır.*” anlamına gelirken, “يُكَذِّبُونَ” şeklinde okunduğunda “*Yalan söylemelerinden dolayı onlara acı bir azap vardır.*” anlamına gelmektedir.³²⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُكَذِّبُونَ	يُكَذِّبُونَ	يُكَذِّبُونَ

Dûrî, Bakara sûresinin 30. Ayetinde bulunan “إِنِّي”³²¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini isbâtı *yâ* (ي) ile okumaktadır.³²²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
إِنِّي	إِنِّي	إِنِّي

³¹⁷ Bakara 2/9.

³¹⁸ Taberî, *Câmi ‘u’l-Beyân*, 1/214-215. ed-Dânî, *et-Teyssir*, 156; İbnü’l-Cezerî, *Tayyibetü’n-Neşr*, 74.

³¹⁹ Bakara 2/10.

³²⁰ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 1/378; Kurtubî, *el-Câmi*, 1/301-302.

³²¹ Bakara 2/30.

³²² Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 30.

Dûrî, Bakara sûresinin 66. Ayetinde bulunan “هَزُؤًا”³²³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *vâv* (و) harfini hazfederek mansub münevven hemze ile okurken, Hafs rivâyetinde *vâv* (و) harfini tenvinli fetha ile okumaktadır.³²⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَا تَعْبُدُونَ	لَا يَعْبُدُونَ	لَا تَعْبُدُونَ

Dûrî, Bakara sûresinin 83. Ayetinde bulunan “لَا تَعْبُدُونَ”³²⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine tebdil ederek okumaktadır.³²⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَظَاهَرُونَ	تَظَاهَرُونَ	تَظَاهَرُونَ

Dûrî, Bakara sûresinin 85. Ayetinde bulunan “تَظَاهَرُونَ”³²⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *zâ* (ظ) harfini şeddeli okurken Kisâî ve Hafs rivâyetinde *zâ* (ظ) harfini şeddesiz okumaktadır.³²⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَفَادَوْهُمْ	تَفَادَوْهُمْ	تَفَادَوْهُمْ

Dûrî, Bakara sûresinin 85. Ayetinde bulunan “تَفَادَوْهُمْ”³²⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fetha ile *fâ* (ف) harfini cezmi ile med olmaksızın okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini zamme ile *fâ* (ف) harfini fetha ve med ile okumaktadır.³³⁰

³²³ Bakara 2/66.

³²⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 114.

³²⁵ Bakara 2/83.

³²⁶ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 1/392.

³²⁷ Bakara 2/85.

³²⁸ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 1/401.

³²⁹ Bakara 2/85.

³³⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 42.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُنَزَّل	يُنَزَّل	يُنَزَّل

Dûrî, Bakara sûresinin 90. Ayetinde bulunan “يُنَزَّل”³³¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini cezm ile *zây* (ز) harfini de şeddesiz kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fetha ile *zây* (ز) harfini de şeddeli kesra ile okumaktadır.³³²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ	قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ	قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ

Dûrî, Bakara sûresinin 93. Ayetinde bulunan “قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ”³³³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini esre ile, Kisâî rivâyetinde *mîm* (م) ve *hâ* (ه) harfini zamme ile okurken, Hafs *mîm* (م) harfini zamme ile *hâ* (ه) harfini kesra ile okumaktadır.³³⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لِجَبْرِيلَ	لِجَبْرِيلَ	لِجَبْرِيلَ

Dûrî, bakara sûresinin 97. Ayetinde bulunan “لِجَبْرِيلَ”³³⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde ve Hafs *râ* (ر) harfini kesra ile okurken Kisâî rivâyetinde *râ* (ر) harfini fetha ile *râ* (ر) harfinden sonra kesralı hemze getirerek okumaktadır.³³⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَجَبْرِيلَ وَمِيكَالَ	وَجَبْرِيلَ وَمِيكَالَ	وَجَبْرِيلَ وَمِيكَالَ

Dûrî, Bakara sûresinin 98. Ayetinde bulunan “وَجَبْرِيلَ وَمِيكَالَ”Ebû kelimesini ³³⁷ ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *râ* (ر) harfini kesra ile *râ* (ر) ve *kâf* (ك) harfini medsiz

³³¹ Bakara 2/90.

³³² Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 1/404.

³³³ Bakara 2/93.

³³⁴ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 220.

³³⁵ Bakara 2/97.

³³⁶ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/127.

³³⁷ Bakara 2/98.

okurken, Kisâî rivâyetinde *râ* (ر) harfini fetha ile *râ* (ر) harfinden sonra hemze ile *kâf* (ك) harfinden sonra da kesralı hemze ile med yaparak okumaktadır.³³⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
نَسَّاهَا	نَسَّاهَا	نَسَّاهَا

Dûrî, Bakara sûresinin 106. Ayetinde bulunan ³³⁹نَسَّاهَا kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fetha ile *sîn* (س) harfinden sonra cezmlı hemze ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zamme ile *sîn* (س) harfini de hemzesiz okumaktadır. Ayet, “نَسَّاهَا” şeklinde okunduğunda “Biz, (neshettiğimiz) veya unutturduğumuz bir ayetin yerine ya ondan hayırlısını yahut onun benzerini getiririz.” anlamına gelirken, “نَسَّاهَا” şeklinde okunduğunda “Biz (neshettiğimiz) veya ertelediğimiz bir ayetin yerine ya ondan hayırlısını ya da onun gibisini getiririz.” anlamına gelmektedir.³⁴⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
عَهْدِي	عَهْدِي	عَهْدِي

Dûrî, Bakara sûresinin 124. Ayetinde bulunan ³⁴¹عَهْدِي kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile okurken, Hafs iskân ile okumaktadır.³⁴²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بَيْتِي	بَيْتِي	بَيْتِي

Dûrî, Bakara sûresinin 125. Ayetinde bulunan ³⁴³بَيْتِي kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini sâkin okurken, Hafs *yâ* (ي) harfini fetha ile okumaktadır.³⁴⁴

³³⁸ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 43.

³³⁹ Bakara 2/106.

³⁴⁰ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2007, 1/411; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 1/698-699; Kurtubî, *el-Câmi’*, 2/300-310.

³⁴¹ Bakara 2/124.

³⁴² Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 45.

³⁴³ Bakara 2/125.

³⁴⁴ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2021, 1/129.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
عَنْ قِبْلَتِهِمُ النَّبِيِّ	عَنْ قِبْلَتِهِمُ النَّبِيِّ	عَنْ قِبْلَتِهِمُ النَّبِيِّ

Dûrî, Bakara sûresinin 142. Ayetinde bulunan “عَنْ قِبْلَتِهِمُ النَّبِيِّ”³⁴⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile, Kisâî Rivâyeti *mîm* (م) ve *hâ* (ه) harfini zamme ile okurken, Hafs *hâ* (ه) harfini kesra ile *mîm* (م) harfini zamme ile okumaktadır.³⁴⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَرَوْفٌ	لَرَوْفٌ	لَرَوْفٌ

Dûrî, Bakara sûresinin 142. Ayetinde bulunan “لَرَوْفٌ”³⁴⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde ve Kisâî rivâyetinde hemzeyi med olmaksızın okurken, Hafs hemzeyi med ile okumaktadır.³⁴⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَطَوَّعَ	يَطَوَّعُ	تَطَوَّعَ

Dûrî, Bakara sûresinin 158. Ayetinde bulunan “تَطَوَّعَ”³⁴⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde ve Hafs *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeksizin, ayn (ع) harfini de fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek ayn (ع) harfini de cezm ile okumaktadır.³⁵⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بِهِمُ الْأَسْبَابُ	بِهِمُ الْأَسْبَابُ	بِهِمُ الْأَسْبَابُ

Dûrî, Bakara sûresinin 166. Ayetinde bulunan “بِهِمُ الْأَسْبَابُ”³⁵¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile, Kisâî rivâyetinde *mîm* (م) ve *hâ* (ه) harfini

³⁴⁵ Bakara 2/142.

³⁴⁶ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2021, 1/130.

³⁴⁷ Bakara 2/142.

³⁴⁸ Pâluvi, Zübdetü’l-‘irfân, 47.

³⁴⁹ Bakara 2/158.

³⁵⁰ ed-Dânî, et-Teyssîr, 169.

³⁵¹ Bakara 2/166.

zamme ile okurken, Hafs *mîm* (م) harfini zamme ile *hâ* (ه) harfini de kesra ile okumaktadır.³⁵²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
يُرِيهِمُ اللَّهُ	يُرِيهِمُ اللَّهُ	يُرِيهِمُ اللَّهُ

Dûrî, Bakara sûresinin 167. Ayetinde bulunan “يُرِيهِمُ اللَّهُ”³⁵³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile, Kisâi rivâyetinde *mîm* (م) ve *hâ* (ه) harfini zamme ile okurken, Hafs *mîm* (م) zamme ile *hâ* (ه) harfini kesra ile okumaktadır.³⁵⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
خُطَوَاتِ الشَّيْطَانِ	خُطَوَاتِ الشَّيْطَانِ	خُطَوَاتِ الشَّيْطَانِ

Dûrî, Bakara sûresinin 168. Ayetinde bulunan “خُطَوَاتِ الشَّيْطَانِ”³⁵⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ط) harfini cezm ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ط) harfini zamme ile okumaktadır.³⁵⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
فَمَنْ اضْطُرَّ	فَمَنْ اضْطُرَّ	فَمَنْ اضْطُرَّ

Dûrî, Bakara sûresinin 173. Ayetinde bulunan “فَمَنْ اضْطُرَّ”³⁵⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini kesra ile okurken, Kisâi rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zamme hareke ile okumaktadır.³⁵⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
لَيْسَ الْبِرُّ	لَيْسَ الْبِرُّ	لَيْسَ الْبِرُّ

³⁵² Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 49.

³⁵³ Bakara 2/167.

³⁵⁴ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 133.

³⁵⁵ Bakara 2/168.

³⁵⁶ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2021, 1/133.

³⁵⁷ Bakara 2/173.

³⁵⁸ Dimyâtî, *Îthâfî Fudalâi’l-beşer*, 2007, 1/428.

Dûrî, Bakara sûresinin 177. Ayetinde bulunan “لَيْسَ الْبِرُّ”³⁵⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *râ* (ر) harfini zamme ile okurken, Hafs *râ* (ر) harfini fetha ile okumaktadır.³⁶⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مُوصٍ	مُوصٍ	مُوصٍ

Dûrî, Bakara sûresinin 183. Ayetinde bulunan “مُوصٍ”³⁶¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *vâv* (و) harfini iskân ile *sâd* (ص) harfini de kesralı tenvin ile okurken, Kisâî rivâyetinde *vâv* (و) harfini fetha ile *sâd* (ص) harfini şedde ile okumaktadır.³⁶²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَطَوَّعَ	يَطَوَّعَ	تَطَوَّعَ

Dûrî, Bakara sûresinin 184. Ayetinde bulunan “تَطَوَّعَ”³⁶³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde ile *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeksizin *ayn* (ع) harfini de fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirip *ayn* (ع) harfini de cezm ile okumaktadır.³⁶⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
الدَّاعِي إِذَا دَعَانِي	الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ	الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ

Dûrî, Bakara sûresinin 186. Ayetinde bulunan “الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ”³⁶⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde bu iki kelimenin *yâ* (ي) harfinin isbatı ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde bu iki kelimenin *yâ* (ي) harfini isbâtsiz okumaktadır.³⁶⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ	وَلَا تَقْتُلُوهُمْ	وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ

³⁵⁹ Bakara 2/177.

³⁶⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 51.

³⁶¹ Bakara 2/183.

³⁶² ed-Dânî, *et-Teyisîr*, 170.

³⁶³ Bakara 2/184.

³⁶⁴ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 153.

³⁶⁵ Bakara 2/186.

³⁶⁶ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2021, 1/139.

Dûrî, Bakara sûresinin 189. Ayetinde bulunan “وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ”³⁶⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini zamme ile *kâf* (ق) harfini fetha ve med ile okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fetha ile *kâf* (ق) harfini cezm ile med olmaksızın okumaktadır.³⁶⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
الْبُيُوتِ	الْبُيُوتِ	الْبُيُوتِ

Dûrî, Bakara sûresinin 189. Ayetinde bulunan “الْبُيُوتِ”³⁶⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfini kesra ile okumaktadır.³⁷⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُقَاتِلُوكُمْ	يَقْتِلُوكُمْ	يُقَاتِلُوكُمْ

Dûrî, Bakara sûresinin 191. Ayetinde bulunan “يُقَاتِلُوكُمْ”³⁷¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile *kâf* (ق) harfini fetha ve med ile okurken, Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile *kâf* (ق) harfini cezm ile med olmaksızın okumaktadır.³⁷²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
قَاتِلُوكُمْ	قَتْلُوكُمْ	قَاتِلُوكُمْ

Dûrî, Bakara sûresinin 197. Ayetinde bulunan “قَاتِلُوكُمْ”³⁷³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *kâf* (ق) harfini med ile okurken, Kisâî rivâyetinde *kâf* (ق) harfini med olmaksızın okumaktadır.³⁷⁴

³⁶⁷ Bakara 2/189.

³⁶⁸ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2021, 1/140.

³⁶⁹ Bakara 2/189.

³⁷⁰ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 52.

³⁷¹ Bakara 2/191.

³⁷² Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 53.

³⁷³ Bakara 2/197.

³⁷⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 140.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَلَا رَفَتْ وَلَا فُسُوقٌ	فَلَا رَفَتْ وَلَا فُسُوقٌ	فَلَا رَفَتْ وَلَا فُسُوقٌ

Dûrî, Bakara sûresinin 210. Ayetinde bulunan ³⁷⁵“فَلَا رَفَتْ وَلَا فُسُوقٌ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde iki kelimenin son harflerini zamme ve tenvin ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde iki kelimenin son harflerini fetha ile okumaktadır.³⁷⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَرْجِعُ	تَرْجِعُ	تَرْجِعُ

Dûrî, Bakara sûresinin 210. Ayetinde bulunan ³⁷⁷“تَرْجِعُ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini zamme ile *cîm* (ج) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fetha ile *cîm* (ج) harfini kesra ile okumaktadır. Ayet, “تَرْجِعُ” şeklinde okunduğunda “*Bütün işlerin Allah’a döndürüleceği.*” anlamına gelirken, “تَرْجِعُ” şeklinde okunduğunda “*Bütün işler Allah’a varır, döner.*” anlamına gelmektedir.³⁷⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فِي السَّلَامِ	فِي السَّلَامِ	فِي السَّلَامِ

Dûrî, Bakara sûresinin 208. Ayetinde bulunan ³⁷⁹“فِي السَّلَامِ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini şeddeli kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini şeddeli fetha ile okumaktadır. Ayet, “فِي السَّلَامِ” şeklinde okunduğunda “*Hep birlikte İslâm’a girin, Allah’a teslimiyet gösterin.*” anlamına gelirken, “فِي السَّلَامِ” şeklinde okunduğunda “*Hep birlikte barışa girin, sulh içinde yaşayın.*” anlamına gelmektedir.³⁸⁰

³⁷⁵ Bakara 2/210.

³⁷⁶ ed-Dânî, *et-Teyssîr*, 159; İbnü’l-Cezerî, *Tayyibetü’n-Neşr*, 75.

³⁷⁷ Bakara 2/210.

³⁷⁸ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 54; Mahmûd b. Ömer b. Muhammed ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf ‘an Hakâ’ik-ı Ğavâmiz*’t-Tenzîl ve ‘Uyûni’l-Akâvîl fî Vücûhi’t-Te’vîl, thk. Ahmed el-Mevcûd-Ali Muhammed Muavvaz (Riyad: Mektebetü’l-Ubeykan, 1998), 1/419-420.

³⁷⁹ Bakara 2/208.

³⁸⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 55; Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2021, 1/142; Dimyâtî, *İthâfî Fudalâi’l-beşer*, 2007, 1/437; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 2/254-255. Kurtubî, *el-Câmi’*, 2/392-394.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَطْهَرْنَ	يَطْهَرْنَ	يَطْهَرْنَ

Dûrî, Bakara sûresinin 222. Ayetinde bulunan “يَطْهَرْنَ”³⁸¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde ile *tâ* (ط) ve *hâ* (ه) harflerini şeddesiz okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ط) ve *hâ* (ه) harflerini şedde ile okumaktadır. Ayet, “يَطْهَرْنَ” şeklinde okunduğunda “Hayız kanının kesilmesi ve kadının gusletmeden kocasıyla ilişkiye girmesi caiz olur.” anlamına gelirken, “يَطْهَرْنَ” şeklinde okunduğunda “Âdetin bitmesinden sonra kadının, kocasıyla ilişkiye girmeden önce temizlenmesi gerektiği.” anlamına gelmektedir.³⁸²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
هَزَّأَ	هَزَّأَ	هَزَّوْأَ

Dûrî, Bakara sûresinin 231. Ayetinde bulunan “هَزَّوْأَ”³⁸³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde hemzeyi *vâv* (و) harfine ibdâl ederek okurken, Hafs hemzeyi *vâv* (و) harfine ibdâl etmeksizin fethalı tenvin ile okumaktadır.³⁸⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَا تُضَارَّ	لَا تُضَارَّ	لَا تُضَارَّ

Dûrî, Bakara sûresinin 233. Ayetinde bulunan “لَا تُضَارَّ”³⁸⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *râ* (ر) harfini zamme ile okurken, Kisâî ile Hafs rivâyetinde *râ* (ر) harfini şeddeli fetha ile okumaktadır.³⁸⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ	مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ	مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ

³⁸¹ Bakara 2/222.

³⁸² Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 55; Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/142; Dimyâtî, *İthâfî Fudalâil-beşer*, 1/437; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 2/430-431; Kurtubî, *el-Câmi’*, 3/474-480.

³⁸³ Bakara 2/231.

³⁸⁴ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 56; Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/142; Dimyâtî, *İthâfî Fudalâil-beşer*, 1/438.

³⁸⁵ Bakara 2/233.

³⁸⁶ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 57.

Dûrî, Bakara sûresinin 236. Ayetinde bulunan “³⁸⁷مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ” kelimesini Ebû ‘Amr ile Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fetha ile, *mîm* (م) harfini de med olmaksızın okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini zamme ile, *mîm* (م) harfini de uzatarak okumaktadır.³⁸⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَيَبْسُطُ	وَيَبْسُطُ	وَيَبْسُطُ

Dûrî, Bakara sûresinin 245. Ayetinde bulunan “³⁸⁹وَيَبْسُطُ” kelimesini Ebû ‘Amr ile Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfî ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sâd* (ص) harfî ile okumaktadır.³⁹⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
غُرْفَةٌ	غُرْفَةٌ	غُرْفَةٌ

Dûrî, Bakara sûresinin 249. Ayetinde bulunan “³⁹¹غُرْفَةٌ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *gayn* (غ) harfini fetha ile okurken, Kisâî ile Hafs rivâyetinde *gayn* (غ) harfini zamme ile okumaktadır.³⁹²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَا يَبِيعُ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ	لَا يَبِيعُ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ	لَا يَبِيعُ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ

Dûrî, Bakara sûresinin 254. Ayetinde bulunan “³⁹³لَا يَبِيعُ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ” kelimelerini Ebû ‘Amr rivâyetinde *ayn* (ع) harfini ve *tâ* (ة) harflerini fetha ile okurken, Kisâî ile Hafs rivâyetinde *ayn* (ع) harfini ve *tâ* (ة) harflerini iki ötre ile okumaktadır.³⁹⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بِرَبْوَةٍ	بِرَبْوَةٍ	بِرَبْوَةٍ

³⁸⁷ Bakara 2/236.

³⁸⁸ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 1/144.

³⁸⁹ Bakara 2/245.

³⁹⁰ Dimyâtî, *İthâfî Fudalâi’l-beşer*, 1/442.

³⁹¹ Bakara 2/249.

³⁹² Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 59.

³⁹³ Bakara 2/254.

³⁹⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 1/147.

Dûrî, Bakara sûresinin 265. Ayetinde bulunan “بِرَبْوَةٍ”³⁹⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *râ* (ر) harfini zamme ile okurken, Hafs *râ* (ر) harfini fetha ile okumaktadır.³⁹⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَكْلَهَا	أَكْلَهَا	أَكْلَهَا

Dûrî, Bakara sûresinin 265. Ayetinde bulunan “أَكْلَهَا”³⁹⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde kâf (ك) harfini cezimli okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde kâf (ك) harfini zamme ile okumaktadır.³⁹⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَرِهَانٌ	فَرِهَانٌ	فَرِهَانٌ

Dûrî, Bakara sûresinin 282. Ayetinde bulunan “فَرِهَانٌ”³⁹⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *râ* (ر) ve *hâ* (ه) harfini zamme ve med olmaksızın okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *râ* (ر) harfini kesra ile *hâ* (ه) harfini fetha ve med ile okumaktadır.⁴⁰⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَكُتِبَ	وَكُتِبَ	وَكُتِبَ

Dûrî, Bakara sûresinin 285. Ayetinde bulunan “وَكُتِبَ”⁴⁰¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *kâf* (ك) ile *tâ* (ت) harfini zamme ve med olmaksızın okurken, Kisâî rivâyetinde *kâf* (ك) harfini kesra ile *tâ* (ت) harfini fetha ve med ile okumaktadır. Ayet, “وَكُتِبَ” şeklinde okunduğunda “*Hepsi Allah’a, Meleklerine, Kitaplarına ve Peygamberlerine iman ettiler*” anlamına gelirken, “وَكُتِبَ” şeklinde okunduğunda “*Hepsi Allah’a, Meleklerine, Kitâbına (Kur’ân’a) ve Peygamberlerine iman ettiler*” anlamına gelmektedir.⁴⁰²

³⁹⁵ Bakara 2/265.

³⁹⁶ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 1/452.

³⁹⁷ Bakara 2/265.

³⁹⁸ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 62.

³⁹⁹ Bakara 2/282.

⁴⁰⁰ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 1/460.

⁴⁰¹ Bakara 2/285.

⁴⁰² Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/154; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 1/505-506.

3.3.3. Âl-i İmrân Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
سَتَغْلِبُونَ وَتُخْشَرُونَ	سَيَغْلِبُونَ وَيُخْشَرُونَ	سَتَغْلِبُونَ وَتُخْشَرُونَ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 12. Ayetinde bulunan “سَتَغْلِبُونَ وَتُخْشَرُونَ”⁴⁰³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeksizin okurken, Kisâi rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okumaktadır.⁴⁰⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
إِنَّ الدِّينَ	أَنَّ الدِّينَ	إِنَّ الدِّينَ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 18. Ayetinde bulunan “إِنَّ الدِّينَ”⁴⁰⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzenin harekesini kesra ile okurken, Kisâi rivâyetinde hemzenin harekesini fetha ile okumaktadır.⁴⁰⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
مِنَ الْمَيِّتِ	مِنَ الْمَيِّتِ	مِنَ الْمَيِّتِ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 27. Ayetinde bulunan “مِنَ الْمَيِّتِ”⁴⁰⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini cezmlî okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini şeddeli kesra ile okumaktadır.⁴⁰⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
الْمَيِّتِ	الْمَيِّتِ	الْمَيِّتِ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 27. Ayetinde bulunan “الْمَيِّتِ”⁴⁰⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini cezmlî okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini şeddeli kesra ile okumaktadır.⁴¹⁰

⁴⁰³ Âl-i İmrân 3/12.

⁴⁰⁴ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 66.

⁴⁰⁵ Âl-i İmrân 3/18.

⁴⁰⁶ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/219.

⁴⁰⁷ Âl-i İmrân 3/27.

⁴⁰⁸ Dimyâtî, *İthâfî Fudalâi’l-beşer*, 1/473.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
رُؤْفَ	رُؤْفَ	رُؤْفَ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 30. Ayetinde bulunan “رُؤْفَ”⁴¹¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde hemzeyi med olmaksızın okurken, Hafs med ile okumaktadır.⁴¹²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا	وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا	وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 36. Ayetinde bulunan “وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا”⁴¹³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *fâ* (ف) harfini şeddesiz ve fetha ile, *yâ* (ي) harfinden sonra da hemze getirerek med ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *fâ* (ف) harfini şedde ve fetha ile, *yâ* (ي) harfinden sonra da hemze getirmeksizin okumaktadır. Ayet, “وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا” şeklinde okunduğunda “Allah Zekeriyâ’yı, Meryem’in bakımıyla görevlendirdi, onun himayesine verdi.” anlamına gelirken, “وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا” şeklinde okunduğunda “Zekeriya da onun bakımını üstlendi” anlamına gelmektedir.⁴¹⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
يُبَشِّرُكَ	يُبَشِّرُكَ	يُبَشِّرُكَ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 39. Ayetinde bulunan “يُبَشِّرُكَ”⁴¹⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ile Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile, *bâ* (ب) harfini fetha ile, *şîn* (ش) harfini şedde ve kesra ile okurken, Kisâi rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile, *bâ* (ب) harfini cezimli, *şîn* (ش) harfini şeddesiz ve zamme ile okumaktadır.⁴¹⁶

⁴⁰⁹ Âl-i İmrân 3/27.

⁴¹⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 68.

⁴¹¹ Âl-i İmrân 3/30.

⁴¹² Dimyâtî, *İthâfî Fudalâi’l-beşer*, 1/474.

⁴¹³ Âl-i İmrân 3/36.

⁴¹⁴ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/220; Kurtubî, *el-Câmi’*, 5/104-107.

⁴¹⁵ Âl-i İmrân 3/39.

⁴¹⁶ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 69.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
رَبِّ اجْعَلْ لِي	رَبِّ اجْعَلْ لِي	رَبِّ اجْعَلْ لِي

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 41. Ayetinde bulunan “رَبِّ اجْعَلْ لِي”⁴¹⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde iskân ile okumaktadır.⁴¹⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
وَنُعَلِّمُهُ	وَنُعَلِّمُهُ	وَيُعَلِّمُهُ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 48. Ayetinde bulunan “وَيُعَلِّمُهُ”⁴¹⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme harekeli *nûn* (ن) ile okurken, Hafs *yâ* (ي) harfini *nûn* (ن) harfine çevirmeksizin okumaktadır.⁴²⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
بُيُوتِكُمْ	بُيُوتِكُمْ	بُيُوتِكُمْ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 49. Ayetinde bulunan “بُيُوتِكُمْ”⁴²¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini zamme ile okurken, Kisâi rivâyetinde *bâ* (ب) harfini kesra ile okumaktadır.⁴²²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
يُودِيهِ إِلَيْكَ	يُودِيهِ إِلَيْكَ	يُودِيهِ إِلَيْكَ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 73. Ayetinde bulunan “يُودِيهِ إِلَيْكَ”⁴²³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *hâ* (ه) harfini iskân ile okurken, Kisâi ile Hafs rivâyetinde *hâ* (ه) harfini kesra ile okumaktadır.⁴²⁴

⁴¹⁷ Âl-i İmrân 3/41.

⁴¹⁸ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/221.

⁴¹⁹ Âl-i İmrân 3/48.

⁴²⁰ Pâluvi, Zübdetü’l-‘irfân, 70.

⁴²¹ Âl-i İmrân 3/49.

⁴²² Dimyâtî, İthâfî Fudalâi’l-beşer, 1/477.

⁴²³ Âl-i İmrân 3/73.

⁴²⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/227.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
يَبْعُونَ	تَبْعُونَ	يَبْعُونَ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 83. Ayetinde bulunan “يَبْعُونَ”⁴²⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çecirmeksizin okurken, Kisâi rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirerek okumaktadır.⁴²⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
تَرْجَعُونَ	تَرْجَعُونَ	يُرْجَعُونَ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 83. Ayetinde bulunan “يُرْجَعُونَ”⁴²⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ile Kisâi rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirerek okurken, Hafs *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirmeksizin okumaktadır.⁴²⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
حَجُّ الْبَيْتِ	حَجُّ الْبَيْتِ	حَجُّ الْبَيْتِ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 97. Ayetinde bulunan “حَجُّ الْبَيْتِ”⁴²⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *hâ* (ح) harfini fetha ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *hâ* (ح) harfini fetha ile okumaktadır.⁴³⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
تَرْجَعُ	تَرْجَعُ	تَرْجَعُ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 109. Ayetinde bulunan “تَرْجَعُ”⁴³¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini zamme ile cîm (ج) harfini fetha ile okurken, Kisâi rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fetha ile cîm (ج) harfini kesra ile okumaktadır.⁴³²

⁴²⁵ Âl-i İmrân 3/83.

⁴²⁶ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 73.

⁴²⁷ Âl-i İmrân 3/83.

⁴²⁸ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/228.

⁴²⁹ Âl-i İmrân 3/97.

⁴³⁰ Dimyâtî, *İthâfî Fudalâi’l-beşer*, 1/485.

⁴³¹ Âl-i İmrân 3/109.

⁴³² Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 75.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
تَفْعَلُوا	يَفْعَلُوا	يَفْعَلُوا

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 115. Ayetinde bulunan ⁴³³ “يَفْعَلُوا” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fethalı *tâ* (ت) ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirmeksizin okumaktadır.⁴³⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
تَكْفُرُوهُ	يُكْفِرُوهُ	يُكْفِرُوهُ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 115. Ayetinde bulunan ⁴³⁵ “يُكْفِرُوهُ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme harekeli *tâ* (ت) ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirmeksizin okumaktadır.⁴³⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
لَا يَضُرُّكُمْ	لَا يَضُرُّكُمْ	لَا يَضُرُّكُمْ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 120. Ayetinde bulunan ⁴³⁷ “لَا يَضُرُّكُمْ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *dâd* (ض) harfini kesra ile *râ* (ر) harfini cezm ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *dâd* (ض) harfini zamme ile *râ* (ر) harfini şeddeli zamme ile okumaktadır.⁴³⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
قَرَحَ	قَرَحَ	قَرَحَ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 140. Ayetinde bulunan ⁴³⁹ “قَرَحَ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *kâf* (ق) harfini zamme ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *kâf* (ق) harfini fetha ile okumaktadır.⁴⁴⁰

⁴³³ Âl-i İmrân 3/115.

⁴³⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/229.

⁴³⁵ Âl-i İmrân 3/115.

⁴³⁶ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 75.

⁴³⁷ Âl-i İmrân 3/120.

⁴³⁸ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/230.

⁴³⁹ Âl-i İmrân 3/140.

⁴⁴⁰ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 77.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
قَاتِلْ	قَاتِلْ	قَاتِلْ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 146. Ayetinde bulunan ⁴⁴¹“قَاتِلْ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *kâf* (ق) zamme ile *tâ* (ت) harfini kesra ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *kâf* (ق) fetha ve med ile *tâ* (ت) harfini fetha ile okumaktadır.⁴⁴²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
الرُّعْبُ	الرُّعْبُ	الرُّعْبُ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 150. Ayetinde bulunan ⁴⁴³“الرُّعْبُ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *ayn* (ع) harfini cezm ile okurken, Kisâi rivâyetinde *ayn* (ع) harfini zammeli ile okumaktadır.⁴⁴⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
يُنَزَّلْ	يُنَزَّلْ	يُنَزَّلْ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 150. Ayetinde bulunan ⁴⁴⁵“يُنَزَّلْ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini cezm ile *zây* (ز) harfini de şeddesiz kesra ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fetha ile *zây* (ز) harfini de şeddeli kesra ile okumaktadır.⁴⁴⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
كَلَّمَ	كَلَّمَ	كَلَّمَ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 154. Ayetinde bulunan ⁴⁴⁷“كَلَّمَ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ile okurken, Hafs ve Kisâi rivâyetinde *lâm* (ل) harfini şeddeli zamme ile okumaktadır.⁴⁴⁸

⁴⁴¹ Âl-i İmrân 3/146.

⁴⁴² Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/231.

⁴⁴³ Âl-i İmrân 3/150.

⁴⁴⁴ Dimyâtî, İthâfî Fudalâi’l-beşer, 1/493.

⁴⁴⁵ Âl-i İmrân 3/150.

⁴⁴⁶ Pâluvi, Zübdetü’l-‘irfân, 78.

⁴⁴⁷ Âl-i İmrân 3/154.

⁴⁴⁸ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/231.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
بُيُوتِكُمْ	بُيُوتِكُمْ	بُيُوتِكُمْ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 154. Ayetinde bulunan “بُيُوتِكُمْ”⁴⁴⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde bâ (ب) harfini zamme ile okurken, Kisâi rivâyetinde bâ (ب) harfini kesra ile okumaktadır.⁴⁵⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
تَجْمَعُونَ	يَجْمَعُونَ	يَجْمَعُونَ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 157. Ayetinde bulunan “يَجْمَعُونَ”⁴⁵¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde yâ (ي) harfini fetha hareke ve tâ (ت) harfine çevirerek okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde yâ (ي) harfini tâ (ت) harfine çevirmeksizin okumaktadır. Ayet, “يَجْمَعُونَ” şeklinde okunduğunda “Münafıkların topladıklarından, Allah’ın rahmet ve mağfiretinin daha hayırlı olduğu” anlamına gelirken, “تَجْمَعُونَ” şeklinde okunduğunda “Hitap Müminlere olur, Allah’ın rahmet ve mağfireti sizin topladığınız dünyalıklardan daha hayırlıdır” anlamına gelmektedir.⁴⁵²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
مُتَّم	مِئَمَّ	مُتَّم

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 158. Ayetinde bulunan “مُتَّم”⁴⁵³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde mîm (م) harfini zamme ile okurken, Kisâi rivâyetinde mîm (م) harfini kesra ile okumaktadır.⁴⁵⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
يَغْلَى	يَغْلَى	يَغْلَى

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 161. Ayetinde bulunan “يَغْلَى”⁴⁵⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ile Hafs rivâyetinde yâ (ي) harfini fetha ile okurken, Kisâi rivâyetinde yâ (ي) harfini

⁴⁴⁹ Âl-i İmrân 3/154.

⁴⁵⁰ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 78.

⁴⁵¹ Âl-i İmrân 3/157.

⁴⁵² Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/232; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 3/503.

⁴⁵³ Âl-i İmrân 3/158.

⁴⁵⁴ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 231.

zamme ile okumaktadır. Ayet, “يُغْلِي” şeklinde okunduğunda “*Bir peygamberin (ashâbına karşı) emanete hıyanet etmesi olur şey değildir (böyle bir şey düşünülemez)*” anlamına gelirken, “يُغْلِي” şeklinde okunduğunda “*Bir peygambere hainlik edilmesi yakışık olmaz*” anlamına gelmektedir.⁴⁵⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
أَنَّ اللَّهَ	إِنَّ اللَّهَ	أَنَّ اللَّهَ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 171. Ayetinde bulunan “أَنَّ اللَّهَ”⁴⁵⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ile Hafs rivâyetinde hemzeyi fetha ile okurken, Kisâi rivâyetinde hemzeyi kesra ile okumaktadır.⁴⁵⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
الْقَرْحُ	الْقَرْحُ	الْقَرْحُ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 172. Ayetinde bulunan “قَرْحُ”⁴⁵⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *kâf* (ق) harfini fetha ile *râ* (ر) harfini cezm ile okurken, Kisâi rivâyetinde *kâf* (ق) harfini zamme ile *râ* (ر) harfini de cezm ile okumaktadır. Ayet, “الْقَرْحُ” şeklinde okunduğunda “*Eğer size bir yara dokunduyrsa, o topluluğa da benzeri bir yara dokunmuştur*” anlamına gelirken, “الْقَرْحُ” şeklinde okunduğunda “*Eğer size bir acı, sızı dokunduyrsa o topluluğa da benzeri bir acı dokunmuştur*” anlamına gelmektedir.

460

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
يَمِيزُ	يَمِيزُ	يَمِيزُ

⁴⁵⁵ Âl-i İmrân 3/161.

⁴⁵⁶ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 79; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 3/509; Kurtubî, *el-Câmi*, 5/387-390.

⁴⁵⁷ Âl-i İmrân 3/171.

⁴⁵⁸ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/233.

⁴⁵⁹ Âl-i İmrân 3/172.

⁴⁶⁰ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 1/497; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 3/534-535. Kurtubî, *el-Câmi*, 5/418-420.

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 172. Ayetinde bulunan “يَمِيزُ”⁴⁶¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile med olan *yâ* (ي) harfini de şedde ve kesra ile okumaktadır.⁴⁶²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَيَبِينَهُ	لَيَبِينَهُ	لَيَبِينَهُ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 187. Ayetinde bulunan “لَيَبِينَهُ”⁴⁶³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) dönüştürerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine dönüştürmeksizin okumaktadır.⁴⁶⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَلَا يَكْتُمُونَهُ	وَلَا تَكْتُمُونَهُ	وَلَا تَكْتُمُونَهُ

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 187. Ayetinde bulunan “وَلَا تَكْتُمُونَهُ”⁴⁶⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) dönüştürerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine dönüştürmeksizin okumaktadır.⁴⁶⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَقَاتِلُوا وَقَاتِلُوا	وَقَاتِلُوا وَقَاتِلُوا	وَقَاتِلُوا وَقَاتِلُوا

Dûrî, Âl-i İmrân sûresinin 195. Ayetinde bulunan “وَقَاتِلُوا وَقَاتِلُوا”⁴⁶⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde kelimeleri yer değiştirmeksizin okurken, Kisâî rivâyetinde kelimeleri yer değiştirerek okumaktadır. Ayet, “وَقَاتِلُوا وَقَاتِلُوا” şeklinde okunduğunda “Savaşarak öldürüldüler” anlamına gelirken, “وَقَاتِلُوا وَقَاتِلُوا” şeklinde okunduğunda “Bir kısmı öldürüldü, diğerleri yılmadan savaşa devam etti” anlamına gelmektedir.⁴⁶⁸

⁴⁶¹ Âl-i İmrân 3/172.

⁴⁶² Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/233.

⁴⁶³ Âl-i İmrân 3/187.

⁴⁶⁴ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 81.

⁴⁶⁵ Âl-i İmrân 3/187.

⁴⁶⁶ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 234.

⁴⁶⁷ Âl-i İmrân 3/195.

⁴⁶⁸ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/234; Fahreddin Muhammed b. Ömer er-Râzî, Mefâtîhu’l-Gayb, thk. Seyyid İmran (Kahire: Dâru’l-Hadis, 2012), 5/146-147.

3.3.3. Nisâ Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَسَاءَلُونَ	تَسَاءَلُونَ	تَسَاءَلُونَ

Dûrî, Nisâ sûresinin 1. Ayetinde bulunan “⁴⁶⁹” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini şeddeli bir şekilde okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini şeddesiz okumaktadır.⁴⁷⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَلَامِهِ	فَلَامِهِ	فَلَامِهِ

Dûrî, Nisâ sûresinin 11. Ayetinde bulunan “⁴⁷¹فَلَامِهِ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzenin harekesini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde hemzenin harekesini kesra ile okumaktadır.⁴⁷²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُوصِي	يُوصِي	يُوصِي

Dûrî, Nisâ sûresinin 12. Ayetinde bulunan “⁴⁷³يُوصِي” kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *sâd* (ص) harfini kesra ile okurken, Hafs *sâd* (ص) harfini fetha ile okumaktadır.⁴⁷⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
الْبُيُوتِ	الْبُيُوتِ	الْبُيُوتِ

Dûrî, Nisâ sûresinin 15. Ayetinde bulunan “⁴⁷⁵الْبُيُوتِ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfini kesra ile okumaktadır.⁴⁷⁶

⁴⁶⁹ Nisâ 4/1.

⁴⁷⁰ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 1/501.

⁴⁷¹ Nisâ 4/11.

⁴⁷² Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/249.

⁴⁷³ Nisâ 4/12.

⁴⁷⁴ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 84.

⁴⁷⁵ Nisâ 4/15.

⁴⁷⁶ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 1/505.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
كُرْهَا	كُرْهَا	كُرْهَا

Dûrî, Nisâ sûresinin 19. Ayetinde bulunan ⁴⁷⁷“كُرْهَا” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde kâf (ك) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde kâf (ك) harfini zamme ile okumaktadır.⁴⁷⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَالْمُحْصَنَاتُ	وَالْمُحْصَنَاتُ	وَالْمُحْصَنَاتُ

Dûrî, Nisâ sûresinin 24. Ayetinde bulunan ⁴⁷⁹“وَالْمُحْصَنَاتُ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde sâd (ص) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde sâd (ص) harfini kesra ile okumaktadır.⁴⁸⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أُحْصِنَ	أُحْصِنَ	أُحْصِنَ

Dûrî, Nisâ sûresinin 25. Ayetinde bulunan ⁴⁸¹“أُحْصِنَ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde sâd (ص) harfini hemzeyi zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde sâd (ص) harfini ve hemzeyi fetha ile okumaktadır.⁴⁸²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تِجَارَةً	تِجَارَةً	تِجَارَةً

Dûrî, Nisâ sûresinin 29. Ayetinde bulunan ⁴⁸³“تِجَارَةً” Ebû ‘Amr kelimesini ⁴⁸⁴ rivâyetinde tâ (ة) harfini iki zammeli okurken, Hafs ve Kisâî rivâyetinde tâ (ة) harfini iki fetha ile okumaktadır.

⁴⁷⁷ Nisâ 4/19.

⁴⁷⁸ ed-Dânî, *et-Teyssîr*, 187.

⁴⁷⁹ Nisâ 4/24.

⁴⁸⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 86.

⁴⁸¹ Nisâ 4/25.

⁴⁸² Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/251.

⁴⁸³ Nisâ 4/29.

⁴⁸⁴ Dimyâtî, *Îthâfî Fudalâi’l-beşer*, 1/509.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَسَّأُوا	وَسَّأُوا	وَسَّأُوا

Dûrî, Nisâ sûresinin 32. Ayetinde bulunan “وَسَّأُوا”⁴⁸⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ile hemzeyi hafzederek okumaktadır.⁴⁸⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بِالْبُخْلِ	بِالْبُخْلِ	بِالْبُخْلِ

Dûrî, Nisâ sûresinin 37. Ayetinde bulunan “بِالْبُخْلِ”⁴⁸⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde ikinci *bâ* (ب) harfini zamme ile *hâ* (خ) harfini de cezm ile okurken Kisâî rivâyetinde ikinci *bâ* (ب) harfini fetha hareke ile, *hâ* (خ) harfini fetha ile okumaktadır.⁴⁸⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَوْ لَمَسْتُمْ	أَوْ لَمَسْتُمْ	أَوْ لَمَسْتُمْ

Dûrî, Nisâ sûresinin 43. Ayetinde bulunan “أَوْ لَمَسْتُمْ”⁴⁸⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini med ile okurken, Kisâî rivâyetinde *lâm* (ل) harfini uzatmadan okumaktadır. Ayet, “أَوْ لَمَسْتُمْ” şeklinde okunduğunda “*Karşılıklı olarak erkek ve kadının birbirine dokunması*” anlamına gelirken, “أَوْ لَمَسْتُمْ” şeklinde okunduğunda “*Erkeğin tek başına dokunması*” anlamına gelmektedir.⁴⁹⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَلَا تُظْلَمُونَ	وَلَا يُظْلَمُونَ	وَلَا تُظْلَمُونَ

Dûrî, Nisâ sûresinin 77. Ayetinde bulunan “وَلَا تُظْلَمُونَ”⁴⁹¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeksizin okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okumaktadır.⁴⁹²

⁴⁸⁵ Nisâ 4/32.

⁴⁸⁶ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/251.

⁴⁸⁷ Nisâ 4/37.

⁴⁸⁸ Pâluvi, Zübdetü’l-‘irfân, 87.

⁴⁸⁹ Nisâ 4/43.

⁴⁹⁰ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân 1/254; Taberî, Câmi’u’l-Beyân, 4/70-72. Râzî, Mefâtihu’l-Gayb, 5/331-332.

⁴⁹¹ Nisâ 4/77.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâ Rivâyeti	Hafs
فَتَّبِئُوا	فَتَّبِئُوا	فَتَّبِئُوا

Dûrî, Nisâ sûresinin 94. Ayetinde bulunan “فَتَّبِئُوا”⁴⁹³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfinden sonra *sâ* (ث) harfini, *bâ* (ب) harfinden sonra da *nûn* (ن) harfini getirmeksizi okurken, Kisâ rivâyetinde *tâ* (ت) harfinden sonra *sâ* (ث) harfini, *bâ* (ب) harfinden sonra da *nûn* (ن) harfini getirerek okumaktadır. Ayet, “فَتَّبِئُوا” şeklinde okunduğunda “İyice araştırın, iyi anlayıp dinleyin” anlamına gelirken, “فَتَّبِئُوا” şeklinde okunduğunda “Acele ile değil, teenni ile hareket edin, işin sâbit olup olmadığının açıklanmasını isteyin” anlamına gelmektedir.⁴⁹⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâ Rivâyeti	Hafs
نُوتِيَه	نُوتِيَه	نُوتِيَه

Dûrî, Nisâ sûresinin 114. Ayetinde bulunan “نُوتِيَه”⁴⁹⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek, Hafs ile Kisâ rivâyetinde *nûn* (ن) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeksizin okumaktadır.⁴⁹⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâ Rivâyeti	Hafs
نُوتِيَه	نُوتِيَه	نُوتِيَه

Dûrî, Nisâ sûresinin 115. Ayetinde bulunan “نُوتِيَه”⁴⁹⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *hâ* (ه) zahirini cezm ile okurken, Hafs ile Kisâ rivâyetinde *hâ* (ه) zahirini kesra ile okumaktadır.⁴⁹⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâ Rivâyeti	Hafs
وَنُصِّلَه	وَنُصِّلَه	وَنُصِّلَه

⁴⁹² Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 90.

⁴⁹³ Nisâ 4/94.

⁴⁹⁴ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/256; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 4/88-89; Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 6/5-6; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 2/131-132.

⁴⁹⁵ Nisâ 4/114.

⁴⁹⁶ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 91.

⁴⁹⁷ Nisâ 4/115.

⁴⁹⁸ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/257.

Dûrî, Nisâ sûresinin 115. Ayetinde bulunan “وَنُصْلِهِ”⁴⁹⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *hâ* (هـ) zahirini cezm ile okurken, Hafs ile Kisâî rivâyetinde *hâ* (هـ) zahirini kesra ile okumaktadır.⁵⁰⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَدْخُلُونَ	يَدْخُلُونَ	يَدْخُلُونَ

Dûrî, Nisâ sûresinin 124. Ayetinde bulunan “يَدْخُلُونَ”⁵⁰¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile, *hâ* (خ) harfini fetha ile okurken, Hafs ile Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile *hâ* (خ) harfini zamme ile okumaktadır.⁵⁰²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَصْلَحَا	يُصْلِحَا	يُصْلِحَا

Dûrî, Nisâ sûresinin 128. Ayetinde bulunan “يُصْلِحَا”⁵⁰³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile *sâd* (ص) harfini şedde ve med ile okurken, Hafs ile Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile *sâd* (ص) harfini cezm ile okumaktadır.⁵⁰⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
نَزَّلَ	نَزَّلَ	نَزَّلَ

Dûrî, Nisâ sûresinin 128. Ayetinde bulunan “نَزَّلَ”⁵⁰⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zamme ile *zây* (ز) harfini şeddeli ve kesra ile okurken, Hafs ile Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fetha ile *zây* (ز) harfini şeddeli fetha ile okumaktadır.⁵⁰⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَنْزَلَ	أَنْزَلَ	أَنْزَلَ

⁴⁹⁹ Nisâ 4/115.

⁵⁰⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 92.

⁵⁰¹ Nisâ 4/124.

⁵⁰² Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/258.

⁵⁰³ Nisâ 4/128.

⁵⁰⁴ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 94.

⁵⁰⁵ Nisâ 4/128.

⁵⁰⁶ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/258.

Dûrî, Nisâ sûresinin 128. Ayetinde bulunan “أَنْزَلُ”⁵⁰⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzeyi zamme ile zây (ز) harfini kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde hemzeyi ve zây (ز) harfini fetha ile okumaktadır.⁵⁰⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
نُؤْتِيهِمْ	نُؤْتِيهِمْ	يُؤْتِيهِمْ

Dûrî, Nisâ sûresinin 128. Ayetinde bulunan “يُؤْتِيهِمْ”⁵⁰⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde yâ (ي) harfini nûn (ن) harfine tebdil ederek okurken, Hafs yâ (ي) harfini nûn (ن) harfine tebdil etmeksizin okumaktadır.⁵¹⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَنْزِلَ	تَنْزِلَ	تَنْزِلَ

Dûrî, Nisâ sûresinin 128. Ayetinde bulunan “تَنْزِلَ”⁵¹¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde nûn (ن) harfini cezmi ile ve zây (ز) harfini de şeddesiz ve kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde nûn (ن) harfini fetha ile zây (ز) harfini de şeddeli kesra ile okumaktadır.⁵¹²

3.3.5. Mâide Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَنْ صَدُّوْكُمْ	أَنْ صَدُّوْكُمْ	أَنْ صَدُّوْكُمْ

Dûrî, Mâide sûresinin 2. Ayetinde bulunan “صَدُّوْكُمْ”⁵¹³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzenin harekesini kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde hemzenin harekesini fetha ile okumaktadır. Ayet, “أَنْ صَدُّوْكُمْ” şeklinde okunduğunda “Sizi (Hudeybiye günü) Mescid-i Harâm’dan alıkoymaları sebebiyle bir kavme karşı beslediğiniz kin, sizi haddi aşmaya sürüklemesin” anlamına gelirken, “أَنْ صَدُّوْكُمْ”

⁵⁰⁷ Nisâ 4/128.

⁵⁰⁸ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 94.

⁵⁰⁹ Nisâ 4/128.

⁵¹⁰ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/258.

⁵¹¹ Nisâ 4/128.

⁵¹² Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 1/526.

⁵¹³ Mâide 5/2.

şeklinde okunduğunda “Eğer sizi Mescid-i Harâm’dan menederlerse, engellerlerse” anlamına gelmektedir.⁵¹⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَمِنْ اضْطَرَّ	فَمِنْ اضْطَرَّ	فَمِنْ اضْطَرَّ

Dûrî, Mâide sûresinin 3. Ayetinde bulunan “فَمِنْ اضْطَرَّ”⁵¹⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zamme ile okumaktadır.⁵¹⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَالْمُحْصَنَاتُ	وَالْمُحْصَنَاتُ	وَالْمُحْصَنَاتُ

Dûrî, Mâide sûresinin 5. Ayetinde bulunan “وَالْمُحْصَنَاتُ”⁵¹⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sâd* (ص) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sâd* (ص) harfini kesra ile okumaktadır.⁵¹⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَأَرْجُلَكُمْ	وَأَرْجُلَكُمْ	وَأَرْجُلَكُمْ

Dûrî, Mâide sûresinin 6. Ayetinde bulunan “وَأَرْجُلَكُمْ”⁵¹⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *lâm* (ل) harfinin harekesini kesra ile okurken, Hafs *lâm* (ل) harfinin harekesini fetha ile okumaktadır.⁵²⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لِلْسُّحْتِ	لِلْسُّحْتِ	لِلْسُّحْتِ

Dûrî, Mâide sûresinin 42. Ayetinde bulunan “لِلْسُّحْتِ”⁵²¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *hâ* (ح) harfinin harekesini zamme ile okurken, Hafs *hâ* (ح) harfini cezm ile okumaktadır.⁵²²

⁵¹⁴ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 1/528; Râzî, *Mefâtîhu’l-Gayb*, 6/116-117.

⁵¹⁵ Mâide 5/3.

⁵¹⁶ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 1/529.

⁵¹⁷ Mâide 5/5.

⁵¹⁸ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 98.

⁵¹⁹ Mâide 5/6.

⁵²⁰ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/274.

⁵²¹ Mâide 5/42.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَإِخْشَوْنِي	وَإِخْشَوْنِ	وَإِخْشَوْنَ

Dûrî, Mâide sûresinin 44. Ayetinde bulunan “وَإِخْشَوْنِ”⁵²³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde nûn (ن) harfini isbâtı yâ (ي) ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde nûn (ن) harfini isbâtı yâ (ي) yapmadan okumaktadır.⁵²⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَيَقُولُ	وَيَقُولُ	وَيَقُولُ

Dûrî, Mâide sûresinin 53. Ayetinde bulunan “وَيَقُولُ”⁵²⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde yâ (ي) harfini nûn (ن) harfine tebdil ederek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde yâ (ي) harfini nûn (ن) harfine tebdil etmeksizin okumaktadır.⁵²⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
هَؤُلَاءِ	هَؤُلَاءِ	هَؤُلَا

Dûrî, Mâide sûresinin 53. Ayetinde bulunan “هَؤُلَا”⁵²⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde tenvinli mansub hemze ile okurken, Hafs tenvinli mansub hemzesiz okumaktadır.⁵²⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَلَا تَكُونُ	أَلَا تَكُونُ	أَلَا تَكُونُ

Dûrî, Mâide sûresinin 71. Ayetinde bulunan “أَلَا تَكُونُ”⁵²⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde nûn (ن) harfini zamme ile okurken, Hafs nûn (ن) harfini fetha ile okumaktadır.⁵³⁰

⁵²² Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 101.

⁵²³ Mâide 5/44.

⁵²⁴ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/276.

⁵²⁵ Mâide 5/53.

⁵²⁶ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 102.

⁵²⁷ Mâide 5/53.

⁵²⁸ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 1/538.

⁵²⁹ Mâide 5/71.

⁵³⁰ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/278.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
يُنَزَّلُ	يُنَزَّلُ	يُنَزَّلُ

Dûrî, Mâide sûresinin 101. Ayetinde bulunan “يُنَزَّلُ”⁵³¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini cezm ile *zây* (ز) harfini şeddesiz ve fethalı okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fetha ile *zây* (ز) harfini şeddeli fetha ile okumaktadır.⁵³²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
سِحْرٍ	سَاحِرٍ	سِحْرٍ

Dûrî, Mâide sûresinin 110. Ayetinde bulunan “سِحْرٍ”⁵³³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ve med ile *hâ* (ح) harfini de kesra ile okumaktadır. Ayet, “سِحْرٍ” şeklinde okunduğunda “*Bu apaçık sihirden başka bir şey değildir*” anlamına gelirken, “سَاحِرٍ” şeklinde okunduğunda “*Bu apaçık sihirbazdan başka bir şey değildir*” anlamına gelmektedir.⁵³⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
يُنَزَّلُ	يُنَزَّلُ	يُنَزَّلُ

Dûrî, Mâide sûresinin 112. Ayetinde buluna “يُنَزَّلُ”⁵³⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini cezm ile *zây* (ز) harfini şeddesiz ve fetha ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fetha ile *zây* (ز) harfini şeddeli kesra ile okumaktadır. Ayet, “يُنَزَّلُ” şeklinde okunduğunda “*Tekrar tekrar indirmek*” anlamına gelirken, “يُنَزَّلُ” şeklinde okunduğunda “*Bir defa indirmek*” anlamına gelmektedir.⁵³⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
مُنَزَّلَهَا	مُنَزَّلَهَا	مُنَزَّلَهَا

Dûrî, Mâide sûresinin 115. Ayetinde bulunan “مُنَزَّلَهَا”⁵³⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde *nûn* (ن) harfini cezm ile *zây* (ز) harfini şeddesiz ve kesra ile okurken, Hafs *nûn* (ن) harfini fetha ile *zây* (ز) harfini şeddeli kesra ile okumaktadır. Ayet, “مُنَزَّلَهَا”

⁵³¹ Mâide 5/101.

⁵³² Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 105.

⁵³³ Mâide 5/110.

⁵³⁴ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 106; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 4/786-787; Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 6/333-334.

⁵³⁵ Mâide 5/112.

⁵³⁶ Muhammed Emin Efendi, *Umdetü’l-hullân*, 1/280; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 4/788.

⁵³⁷ Mâide 5/115.

şeklinde okunduğunda “*Tekrar tekrar indireceğim veya birçok defa indireceğim*” anlamına gelirken, “مُنْزِلُهَا” şeklinde okunduğunda “*Bir defa indireceğim*” anlamına gelmektedir.⁵³⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَنْ اَعْبُدُوا اللَّهَ	أَنْ اَعْبُدُوا اللَّهَ	أَنْ اَعْبُدُوا اللَّهَ

Dûrî, Mâide sûresinin 117. Ayetinde bulunan “أَنْ اَعْبُدُوا اللَّهَ”⁵³⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zamme ile okumaktadır.⁵⁴⁰

3.3.6. En’âm Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَلَقَدْ اسْتَهْزِئَ	وَلَقَدْ اسْتَهْزِئَ	وَلَقَدْ اسْتَهْزِئَ

Dûrî, En’âm sûresinin 10. Ayetinde bulunan “وَلَقَدْ اسْتَهْزِئَ”⁵⁴¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *dâl* (د) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *dâl* (د) harfini zamme ile okumaktadır.⁵⁴²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُصْرَفُ	يُصْرَفُ	يُصْرَفُ

Dûrî, En’âm sûresinin 16. Ayetinde bulunan “يُصْرَفُ”⁵⁴³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile râ (ر) harfini de fetha okurken, Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile râ (ر) harfini de kesra ile okumaktadır.⁵⁴⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَمْ تَكُنْ	لَمْ يَكُنْ	لَمْ تَكُنْ

⁵³⁸ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 106; Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 6/340-341.

⁵³⁹ Mâide 5/117.

⁵⁴⁰ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 1/546.

⁵⁴¹ En’âm 6/10.

⁵⁴² Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer bi’l-kırâati’l-erbaate Aşer*, 2/6.

⁵⁴³ En’âm 6/16.

⁵⁴⁴ Muhammed Emin Efendi, *Umdetü’l-hullân*, 1/292.

Dûrî, En'âm sûresinin 23. Ayetinde bulunan “لَمْ تَكُنْ”⁵⁴⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeksizin okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okumaktadır.⁵⁴⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَتَنَّهُمْ	فَتَنَّهُمْ	فَتَنَّهُمْ

Dûrî, En'âm sûresinin 23. Ayetinde bulunan “فَتَنَّهُمْ”⁵⁴⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fetha ile okurken, Hafs *tâ* (ت) harfini cezme ile okumaktadır.⁵⁴⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَلَا تُكْذِبْ	وَلَا تُكْذِبْ	وَلَا تُكْذِبْ

Dûrî, En'âm sûresinin 27. Ayetinde bulunan “وَلَا تُكْذِبْ”⁵⁴⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfini zamme ile okurken, Hafs *bâ* (ب) harfini fetha ile okumaktadır.⁵⁵⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَنُكُونُ	وَنُكُونُ	وَنُكُونُ

Dûrî, En'âm sûresinin 27. Ayetinde bulunan “وَنُكُونُ”⁵⁵¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zamme ile okurken, Hafs *nûn* (ن) harfini fetha ile okumaktadır.⁵⁵²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَعْقِلُونَ	يَعْقِلُونَ	تَعْقِلُونَ

⁵⁴⁵ En'âm 6/23.

⁵⁴⁶ Pâluvi, *Zübdetü'l-irfân*, 108.

⁵⁴⁷ En'âm 6/23.

⁵⁴⁸ Muhammed Emin Efendi, *Umdetü'l-hullân*.

⁵⁴⁹ En'âm 6/27.

⁵⁵⁰ Pâluvi, *Zübdetü'l-irfân*, 108.

⁵⁵¹ En'âm 6/27.

⁵⁵² Dimyâtî, *Îthâfî Fudalâi'l-beşer*, 2/8.

Dûrî, En'âm sûresinin 32. Ayetinde bulunan “تَغْلُونَ”⁵⁵³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine tebdil ederek okurken, Hafs *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine tebdil etmeksizin okumaktadır.⁵⁵⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَا يُكْذِبُونَكَ	لَا يُكْذِبُونَكَ	لَا يُكْذِبُونَكَ

Dûrî, En'âm sûresinin 33. Ayetinde bulunan “لَا يُكْذِبُونَكَ”⁵⁵⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *kâf* (ك) harfini fetha ile *zâl* (ذ) harfine de şedde ile okurken, Kisâî rivâyetinde *kâf* (ك) harfini cezm ile *zâl* (ذ) harfine de şeddesiz okumaktadır. Ayet, “لَا يُكْذِبُونَكَ” şeklinde okunduğunda “Onlar seni yalanlamıyorlar (*inkâr etmiyorlar; fakat hased ve inatları sebebiyle böyle söylüyorlar*)” anlamına gelirken, “لَا يُكْذِبُونَكَ” şeklinde okunduğunda “Sana yalancı demiyorlar (*seni yalancı olarak görmüyorlar, çünkü senin doğru ve güvenilir olduğunu biliyorlar*)” anlamına gelmektedir.⁵⁵⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَرَأَيْتُمْ	أَرَيْتُمْ	أَرَأَيْتُمْ

Dûrî, En'âm sûresinin 46. Ayetinde bulunan “أَرَأَيْتُمْ”⁵⁵⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeyi hafzetmeden okurken, Kisâî rivâyetinde hemzeyi hafzederek okumaktadır.⁵⁵⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَرَأَيْتَكُمْ	أَرَيْتَكُمْ	أَرَأَيْتَكُمْ

Dûrî, En'âm sûresinin 47. Ayetinde bulunan “أَرَأَيْتَكُمْ”⁵⁵⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeyi hafzetmeden okurken, Kisâî rivâyetinde hemzeyi hafzederek okumaktadır.⁵⁶⁰

⁵⁵³ En'âm 6/32.

⁵⁵⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü'l-hullân, 1/293.

⁵⁵⁵ En'âm 6/33.

⁵⁵⁶ Pâluvî, Zübdetü'l-‘irfân, 109; Taberî, Câmi‘u'l-Beyân, 4/848-849; Zemahşerî, el-Keşşâf, 2/338-339.

⁵⁵⁷ En'âm 6/46.

⁵⁵⁸ Dimyâtî, İthâfû Fudalâi'l-beşer, 2/11.

⁵⁵⁹ En'âm 6/47.

⁵⁶⁰ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü'l-hullân, 1/294.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
وَلْتَسْتَبِينَ سَبِيلَ	وَلْيَسْتَبِينَ سَبِيلَ	وَلْتَسْتَبِينَ سَبِيلَ

Dûrî, En’âm sûresinin 55. Ayetinde bulunan “وَلْتَسْتَبِينَ سَبِيلَ”⁵⁶¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine tebdil etmeden *lâm* (ل) harfinin harekesini de zamme ile okurken, Kisâi rivâyetinde ilk *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine tebdil ederek *lâm* (ل) harfinin harekesini de fetha olarak okumaktadır.⁵⁶²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
يَقْصُ	يَقْصُ	يَقْصُ

Dûrî, En’âm sûresinin 57. Ayetinde bulunan “يَقْصُ”⁵⁶³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde *kâf* (ق) harfini kesra ile okurken, Hafs *kâf* (ق) harfini zamme ile okumaktadır. Ayet, “يَقْصُ” şeklinde okunduğunda “O, hakkı anlatır” anlamına gelirken, “يَقْصُ” şeklinde okunduğunda “O, hakkıyla hüküm verir veya O, hak hükmü hükmeder veya O, gerçeği yapar” anlamına gelmektedir.⁵⁶⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
مَا لَمْ يُنَزَّلْ	مَا لَمْ يُنَزَّلْ	مَا لَمْ يُنَزَّلْ

Dûrî, En’âm sûresinin 81. Ayetinde buluna “مَا لَمْ يُنَزَّلْ”⁵⁶⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini cezm ile *zây* (ز) harfini de şeddesiz kesra ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fetha ile *zây* (ز) harfini de şeddeli kesra ile okumaktadır.⁵⁶⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
يُبْدُونَهَا وَيَخْفَوْنَ	تُبْدُونَهَا وَتَخْفَوْنَ	تُبْدُونَهَا وَتَخْفَوْنَ

⁵⁶¹ En’âm 6/55.

⁵⁶² Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 110.

⁵⁶³ En’âm 6/57.

⁵⁶⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l -hullân*, 1/294; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 4/884-885; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 2/353-354.

⁵⁶⁵ En’âm 6/81.

⁵⁶⁶ Dimyâtî, *Îthâfî Fudalâi’l-beşer*, 2/20.

Dûrî, En'âm sûresinin 91. Ayetinde bulunan “تَبْدُونَهَا وَتُخْفُونَ”⁵⁶⁷ kelimelerinde Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine tebdil ederek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine tebdil etmeksizin okumaktadır.⁵⁶⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَمُسْتَقَرٍّ	فَمُسْتَقَرٍّ	فَمُسْتَقَرٍّ

Dûrî, En'âm sûresinin 91. Ayetinde bulunan “فَمُسْتَقَرٍّ”⁵⁶⁹ kelimelerinde Ebû ‘Amr rivâyetinde *kâf* (ق) harfini kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *kâf* (ق) harfini fetha ile okumaktadır.⁵⁷⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
دَارَسَتْ	دَرَسَتْ	دَرَسَتْ

Dûrî, En'âm sûresinin 105. Ayetinde bulunan “دَرَسَتْ”⁵⁷¹ kelimelerinde Ebû ‘Amr rivâyetinde *dâl* (د) harfinden sonra med ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *dâl* (د) harfinden sona med olmaksızın okumaktadır. Ayet, “دَرَسَتْ” şeklinde okunduğunda “*Sen ders almışsın*” anlamına gelirken, “دَارَسَتْ” şeklinde okunduğunda “*Sen bunu başkalarından (ehl-i kitaptan) öğrenmişsin*” anlamına gelmektedir.⁵⁷²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مُنَزَّلٌ	مُنَزَّلٌ	مُنَزَّلٌ

Dûrî, En'âm sûresinin 114. Ayetinde bulunan “مُنَزَّلٌ”⁵⁷³ kelimelerinde Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini cezm ile *zâl* (ز) harfini de şeddesiz fetha ile okurken, Hafs *nûn* (ن) harfini fetha ile *zâl* (ز) harfini de şeddeli fetha ile okumaktadır.⁵⁷⁴

⁵⁶⁷ En'âm 6/91.

⁵⁶⁸ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/300.

⁵⁶⁹ En'âm 6/91.

⁵⁷⁰ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 113.

⁵⁷¹ En'âm 6/105.

⁵⁷² Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/301; Taberî, Câmi’u’l-Beyân, 5/103-104; Râzî, Mefâtihu’l-Gayb, 7/123-124.

⁵⁷³ En'âm 6/114.

⁵⁷⁴ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 115.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
كَلِمَاتُ	كَلِمَتُ	كَلِمَتُ

Dûrî, En’âm sûresinin 115. Ayetinde bulunan “كَلِمَتُ”⁵⁷⁵ kelimesinde Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfinden sonra med ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *mîm* (م) harfinden sonra med olmaksızın okumaktadır⁵⁷⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَصِّلَ	فَصِّلَ	فَصِّلَ

Dûrî, En’âm sûresinin 119. Ayetinde bulunan “فَصِّلَ”⁵⁷⁷ kelimesinde Ebû ‘Amr rivâyetinde *fâ* (ف) harfini zamme ile *sâd* (ص) harfini de şeddeli kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *fâ* (ف) harfini fetha ile *sâd* (ص) harfini de şeddeli fetha ile okumaktadır.⁵⁷⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
حَرَّمَ	حَرَّمَ	حَرَّمَ

Dûrî, En’âm sûresinin 119. Ayetinde bulunan “حَرَّمَ”⁵⁷⁹ kelimesinde Ebû ‘Amr rivâyetinde *hâ* (ح) harfini zamme ile *râ* (ر) harfini de şeddeli kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *hâ* (ح) harfini fetha ile *râ* (ر) harfini de şeddeli fetha ile okumaktadır.⁵⁸⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَيُضِلُّونَ	لَيُضِلُّونَ	لَيُضِلُّونَ

Dûrî, En’âm sûresinin 119. Ayetinde bulunan “لَيُضِلُّونَ”⁵⁸¹ kelimesinde Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile okumaktadır. Ayet, “لَيُضِلُّونَ” şeklinde okunduğunda “*Keyiflerine uyarak*

⁵⁷⁵ En’âm 6/115.

⁵⁷⁶ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 1/302.

⁵⁷⁷ En’âm 6/119.

⁵⁷⁸ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/29.

⁵⁷⁹ En’âm 6/119.

⁵⁸⁰ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 1/302.

⁵⁸¹ En’âm 6/119.

saptırıyorlar” anlamına gelirken, “لَيُضِلُّونَ” şeklinde okunduğunda “*Keyiflerine uyarak saptırıyorlar*” anlamına gelmektedir.⁵⁸²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
نَحْشُرُهُمْ	نَحْشُرُهُمْ	يَحْشُرُهُمْ

Dûrî, En’âm sûresinin 128. Ayetinde bulunan “يَحْشُرُهُمْ”⁵⁸³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *nûn* (ن) harfine tebdil ederek fetha ile okurken, Hafs *yâ* (ي) harfini *nûn* (ن) harfine tebdil etmeksizin okumaktadır.⁵⁸⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بِرْغَمِهِمْ	بِرْغَمِهِمْ	بِرْغَمِهِمْ

Dûrî, En’âm sûresinin 136. Ayetinde bulunan “بِرْغَمِهِمْ”⁵⁸⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *zâ y* (ز) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *zâ y* (ز) harfini zamme ile okumaktadır.⁵⁸⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
ثَمَرَةٍ	ثَمَرَةٍ	ثَمَرَةٍ

Dûrî, En’âm sûresinin 141. Ayetinde bulunan “ثَمَرَةٍ”⁵⁸⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sâ* (ث) harfini ve *mîm* (م) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sâ* (ث) harfini ve *mîm* (م) harfini zamme ile okumaktadır.⁵⁸⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
حَصَادِهِ	حَصَادِهِ	حَصَادِهِ

Dûrî, En’âm sûresinin 141. Ayetinde bulunan “حَصَادِهِ”⁵⁸⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *hâ* (ح) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *hâ* (ح) harfini kesra ile okumaktadır.⁵⁹⁰

⁵⁸² Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 116; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 5/128-129; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 2/390-391; Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 7/152-154.

⁵⁸³ En’âm 6/128.

⁵⁸⁴ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/303.

⁵⁸⁵ En’âm 6/136.

⁵⁸⁶ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/303.

⁵⁸⁷ En’âm 6/141.

⁵⁸⁸ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 117.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
خَطَوَاتٍ	خَطَوَاتٍ	خَطَوَاتٍ

Dûrî, En’âm sûresinin 142. Ayetinde bulunan “خَطَوَاتٍ”⁵⁹¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ط) harfini cezm ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ط) harfini zamme ile okumaktadır.⁵⁹²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
الْمَغْزِ	الْمَغْزِ	الْمَغْزِ

Dûrî, En’âm sûresinin 143. Ayetinde bulunan “الْمَغْزِ”⁵⁹³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *ayn* (ع) harfini fetha ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *ayn* (ع) harfini cezm ile okumaktadır.⁵⁹⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
فَمِنْ اضْطَرَّ	فَمِنْ اضْطَرَّ	فَمِنْ اضْطَرَّ

Dûrî, En’âm sûresinin 145. Ayetinde bulunan “فَمِنْ اضْطَرَّ”⁵⁹⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini kesra ile okurken, Kisâi rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zamme ile okumaktadır.⁵⁹⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
تَأْتِيَهُمْ	يَأْتِيَهُمْ	تَأْتِيَهُمْ

Dûrî, En’âm sûresinin 158. Ayetinde bulunan “تَأْتِيَهُمْ”⁵⁹⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine tebdil etmeksizin okurken, Kisâi rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine tebdil ederek okumaktadır.⁵⁹⁸

⁵⁸⁹ En’âm 6/141.

⁵⁹⁰ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/304.

⁵⁹¹ En’âm 6/142.

⁵⁹² Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/36.

⁵⁹³ En’âm 6/143.

⁵⁹⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/304.

⁵⁹⁵ En’âm 6/145.

⁵⁹⁶ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/38.

⁵⁹⁷ En’âm 6/158.

⁵⁹⁸ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/305.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَرَّقُوا	فَارَّقُوا	فَرَّقُوا

Dûrî, En’âm sûresinin 159. Ayetinde bulunan “فَرَّقُوا”⁵⁹⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *fâ* (ف) harfini fetha ile *râ* (ر) harfini de şeddeli fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *fâ* (ف) harfini med ile *râ* (ر) harfini de şeddesiz fetha ile okumaktadır. Ayet, “فَارَّقُوا” şeklinde okunduğunda “*Dinlerini parça parça ettiler*” anlamına gelirken “فَرَّقُوا” şeklinde okunduğunda “*Dinlerinden ayrıldılar, uzaklaştılar*” anlamına gelmektedir.⁶⁰⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
قِيَمًا	قِيَمًا	قِيَمًا

Dûrî, En’âm sûresinin 161. Ayetinde bulunan “قِيَمًا”⁶⁰¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *kâf* (ق) harfini fetha ile *yâ* (ي) harfini de şeddeli ve kesre harekeli okurken, Hafs ile Kisâî rivâyetinde *kâf* (ق) harfini kesra ile *yâ* (ي) harfini de şeddesiz fetha ile okumaktadır. Ayet, “قِيَمًا” şeklinde okunduğunda “*Sağlam, değerli bir din*” anlamına gelirken, “قِيَمًا” şeklinde okunduğunda “*Sabit, dosdoğru bir din*” anlamına gelmektedir.⁶⁰²

3.3.7. A’râf Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَذَكَّرُونَ	تَذَكَّرُونَ	تَذَكَّرُونَ

Dûrî, A’râf sûresinin 3. Ayetinde bulunan “تَذَكَّرُونَ”⁶⁰³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini teşdîd ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini teşdîd yapmadan okumaktadır.⁶⁰⁴

⁵⁹⁹ En’âm 6/159.

⁶⁰⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 119; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 5/243-244; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 2/416-417; Râzî, *Me’ââtîhu’l-Gayb*, 7/220-221.

⁶⁰¹ En’âm 6/161.

⁶⁰² Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/305; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 5/252-253.

⁶⁰³ A’râf 7/3.

⁶⁰⁴ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/317.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَخْرُجُونَ	تَخْرُجُونَ	تَخْرُجُونَ

Dûrî, A’râf sûresinin 25. Ayetinde bulunan “تَخْرُجُونَ”⁶⁰⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini zamme ile *râ* (ر) harfini de fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fetha *râ* (ر) harfini de zamme ile okumaktadır.⁶⁰⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَيَحْسِبُونَ	وَيَحْسِبُونَ	وَيَحْسِبُونَ

Dûrî, A’râf sûresinin 25. Ayetinde bulunan “وَيَحْسِبُونَ”⁶⁰⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile okurken, Hafs *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır.⁶⁰⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مَا لَمْ يُنَزَّلْ	مَا لَمْ يُنَزَّلْ	مَا لَمْ يُنَزَّلْ

Dûrî, A’râf sûresinin 33. Ayetinde bulunan “مَا لَمْ يُنَزَّلْ”⁶⁰⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini cezm ile *zây* (ز) harfini de şeddesiz kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fetha ile *zây* (ز) harfini de şeddeli kesra ile okumaktadır.⁶¹⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رُسُلَنَا	رُسُلَنَا	رُسُلَنَا

Dûrî, A’râf sûresinin 37. Ayetinde bulunan “رُسُلَنَا”⁶¹¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ile okumaktadır.⁶¹²

⁶⁰⁵ A’râf 7/25.

⁶⁰⁶ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 122.

⁶⁰⁷ A’râf 7/25.

⁶⁰⁸ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/320.

⁶⁰⁹ A’râf 7/33.

⁶¹⁰ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/47.

⁶¹¹ A’râf 7/37.

⁶¹² Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 123.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَا تَفْتَحْ	لَا يَفْتَحْ	لَا تَفْتَحْ

Dûrî, A'râf sûresinin 40. Ayetinde bulunan “لَا تَفْتَحْ”⁶¹³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fetha ile *fâ* (ف) harfini cezm ile okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine tebdil ederek zamme ile, *fâ* (ف) harfini de cezm ile okurken, Hafs *tâ* (ت) harfini zamme ile *fâ* (ف) harfini de fetha ile okumaktadır.⁶¹⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
نَعَمْ	نِعَمْ	نَعَمْ

Dûrî, A'râf sûresinin 46. Ayetinde bulunan “نَعَمْ”⁶¹⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *ayn* (ع) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *ayn* (ع) harfini kesra ile okumaktadır.⁶¹⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُعْشِي	يُعْشِي	يُعْشِي

Dûrî, A'râf sûresinin 54. Ayetinde bulunan “يُعْشِي”⁶¹⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *gayn* (غ) harfini cezm ile *şîn* (ش) harfini de kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *gayn* (غ) harfini fethalı *şîn* (ش) harfini de şeddeli ve kesra ile okumaktadır.⁶¹⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
الرِّيحَ نَشْرًا	الرِّيحَ نَشْرًا	الرِّيحَ بُشْرًا

Dûrî, A'râf sûresinin 57. Ayetinde bulunan “الرِّيحَ بُشْرًا”⁶¹⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *bâ* (ب) harfini zammeli *nûn* (ن) harfine tebdil ederek ve *şîn* (ش) harfini de zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfini fethalı *nûn* (ن) harfine tebdil ederek

⁶¹³ A'râf 7/40.

⁶¹⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/322.

⁶¹⁵ A'râf 7/46.

⁶¹⁶ Pâluvi, Zübdetü’l-‘irfân, 124.

⁶¹⁷ A'râf 7/54.

⁶¹⁸ Dimyâtî, İthâfû Fudalâi’l-beşer, 2/51.

⁶¹⁹ A'râf 7/57.

yâ (ي) harfinden sonra da med olmaksızın “الرَّيْحَ” okurken, Hafs *bâ* (ب) harfini zamme ile *şîn* (ش) harfini de cezm ile okumaktadır.⁶²⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
غَيْرُهُ	غَيْرُهُ	غَيْرُهُ

Dûrî, A’râf sûresinin 59. Ayetinde bulunan “غَيْرُهُ”⁶²¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *râ* (ر) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *râ* (ر) harfini kesra ile okumaktadır.⁶²²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَبْلَغَكُمْ	أَبْلَغَكُمْ	أَبْلَغَكُمْ

Dûrî, A’râf sûresinin 62. Ayetinde bulunan “أَبْلَغَكُمْ”⁶²³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *bâ* (ب) harfini cezm ile *lâm* (ل) harfini de şeddesiz kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini fetha ile *lâm* (ل) harfini de şeddeli kesra ile okumaktadır.⁶²⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَسَاحِرٌ	لَسَاحِرٌ	لَسَاحِرٌ

Dûrî, A’râf sûresinin 109. Ayetinde bulunan “لَسَاحِرٌ”⁶²⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *hâ* (ح) harfini kesra ile *sîn* (س) harfini de fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *hâ* (ح) harfini şeddeli med ile *sîn* (س) harfini de fetha ile okumaktadır.⁶²⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَلَقَّفُ	تَلَقَّفُ	تَلَقَّفُ

Dûrî, A’râf sûresinin 109. Ayetinde bulunan “تَلَقَّفُ”⁶²⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ile, *kâf* (ق) harfini de şeddeli okurken, Hafs *lâm* (ل) harfini fetha ile *kâf* (ق) harfini de şeddeli fetha ile okumaktadır.⁶²⁸

⁶²⁰ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/323.

⁶²¹ A’râf 7/59.

⁶²² Pâluvi, Zübdetü’l-‘irfân, 125.

⁶²³ A’râf 7/62.

⁶²⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/323.

⁶²⁵ A’râf 7/109.

⁶²⁶ Dimyâtî, İthâfî Fudalâi’l-beşer, 2/53.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَوَعَدْنَا	وَوَعَدْنَا	وَوَعَدْنَا

Dûrî, A'râf sûresinin 142. Ayetinde buluna "وَوَعَدْنَا"⁶²⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde ikinci vâv (و) harfini med olmaksızın okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde ikinci vâv (و) harfini med ile okumaktadır.⁶³⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَلَكِنْ أَنْظِرْ	وَلَكِنْ أَنْظِرْ	وَلَكِنْ أَنْظِرْ

Dûrî, A'râf sûresinin 143. Ayetinde bulunan "وَلَكِنْ أَنْظِرْ"⁶³¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zamme ile okumaktadır.⁶³²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَسَلَّهْمُ	وَسَلَّهْمُ	وَسَلَّهْمُ

Dûrî, A'râf sûresinin 163. Ayetinde bulunan "وَسَلَّهْمُ"⁶³³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile hemzeyi hazfetmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ile, hemzeyi hazf ile okumaktadır.⁶³⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
ذَرِيَّتَهُمُ	ذَرِيَّتَهُمُ	ذَرِيَّتَهُمُ

Dûrî, A'râf sûresinin 172. Ayetinde bulunan "ذَرِيَّتَهُمُ"⁶³⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini med ile *tâ* (ت) harfini de kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini med yapmadan *tâ* (ت) harfini de fetha ile okumaktadır.⁶³⁶

⁶²⁷ A'râf 7/109.

⁶²⁸ Pâluvi, *Zübdetü'l-irfân*, 129.

⁶²⁹ A'râf 7/142.

⁶³⁰ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi'l-beşer*, 2/61.

⁶³¹ A'râf 7/143.

⁶³² Pâluvi, *Zübdetü'l-irfân*, 130.

⁶³³ A'râf 7/163.

⁶³⁴ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi'l-beşer*, 2/66.

⁶³⁵ A'râf 7/172.

⁶³⁶ Muhammed Emin Efendi, *Umdetü'l-hullân*, 1/332.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَيَذَرُهُمْ	وَيَذَرُهُمْ	وَيَذَرُهُمْ

Dûrî, A’râf sûresinin 186. Ayetinde bulunan “وَيَذَرُهُمْ”⁶³⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *râ* (ر) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *râ* (ر) harfini cezm ile okumaktadır.⁶³⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
طَيْفٌ	طَيْفٌ	طَائِفٌ

Dûrî, A’râf sûresinin 201. Ayetinde bulunan “طَائِفٌ”⁶³⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde hemzeyi şedde ve kesra ile, *yâ* (ي) harfine tebdil ederek okurken, Hafs hemzeyi *yâ* (ي) harfine tebdil etmeden okumaktadır.⁶⁴⁰

3.3.8. Enfâl Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُعْشِيَكُمْ	يُعْشِيَكُمْ	يُعْشِيَكُمْ

Dûrî, Enfâl sûresinin 11. Ayetinde bulunan “يُعْشِيَكُمْ”⁶⁴¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile *gayn* (غ) harfini cezm ile *şîn* (ش) harfini de maksûr eli ile okurken Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile *gayn* (غ) harfini fetha ile *şîn* (ش) harfini de şeddeli kesra ile okumaktadır.⁶⁴²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
النَّعَاسُ	النَّعَاسُ	النَّعَاسُ

Dûrî, Enfâl sûresinin 11. Ayetinde bulunan “النَّعَاسُ”⁶⁴³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır. Ayet, “النَّعَاسُ” şeklinde okunduğunda “*Hani Allah, sizi uyku ile*

⁶³⁷ A’râf 7/186.

⁶³⁸ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 134.

⁶³⁹ A’râf 7/201.

⁶⁴⁰ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/333.

⁶⁴¹ Enfâl 8/11.

⁶⁴² Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/348.

⁶⁴³ Enfâl 8/11.

iyice sarıp bürüyordu” anlamına gelirken, “النَّعَاسُ” şeklinde okunduğunda “*Hani Allah sizi bir uyku ile bürüyordu*” anlamına gelmektedir.⁶⁴⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَيُنَزِّلُ	وَيُنَزِّلُ	وَيُنَزِّلُ

Dûrî, Enfâl sûresinin 11. Ayetinde bulunan “وَيُنَزِّلُ”⁶⁴⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini cezm ile *zây* (ز) harfini şeddesiz ve kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fetha ile *zây* (ز) harfini şeddeli kesra ile okumaktadır.⁶⁴⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مُوْهِنٌ	مُوْهِنٌ	مُوْهِنٌ

Dûrî, Enfâl sûresinin 18. Ayetinde bulunan “مُوْهِنٌ”⁶⁴⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *vâv* (و) harfini fetha ile, *hâ* (ه) harfini şedde ve kesra ile okurken Kisâî ve Hafs rivâyetinde *vâv* (و) harfini okumadan *hâ* (ه) harfini kesra ile okumaktadır.⁶⁴⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَأَنَّ اللَّهَ	وَأَنَّ اللَّهَ	وَأَنَّ اللَّهَ

Dûrî, Enfâl sûresinin 19. Ayetinde bulunan “وَأَنَّ اللَّهَ”⁶⁴⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ile Kisâî rivâyetinde hemzenin harekesini kesra okurken, Hafs hemzenin harekesini fetha ile okumaktadır.⁶⁵⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَرْجَعُ	تَرْجَعُ	تَرْجَعُ

Dûrî, Enfâl sûresinin 44. Ayetinde bulunan “تَرْجَعُ”⁶⁵¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini zamme ile *cîm* (ج) harfini de fetha ile okurken, Kisâî

⁶⁴⁴ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 136; Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 11/122-123.

⁶⁴⁵ Enfâl 8/11.

⁶⁴⁶ Dimyâtî, *İthâfî Fudalâi’l-beşer*, 2/77.

⁶⁴⁷ Enfâl 8/18.

⁶⁴⁸ Muhammed Emin Efendi, *Umdetü’l-hullân*, 1/348.

⁶⁴⁹ Enfâl 8/19.

⁶⁵⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 136.

⁶⁵¹ Enfâl 8/44.

rivâyetinde *tâ* (ت) harfinin harekesini fetha ile, *cîm* (ج) harfinin harekesini kesra ile okumaktadır.⁶⁵²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
وَلَا تَحْسِبَنَّ	وَلَا تَحْسِبَنَّ	وَلَا يَحْسِبَنَّ

Dûrî, Enfâl sûresinin 44. Ayetinde bulunan “وَلَا يَحْسِبَنَّ”⁶⁵³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde *yâ* (ي) harfinin yerine *tâ* (ت) harfini getirerek, *sîn* (س) harfini de kesra ile okurken, Hafs *yâ* (ي) harfinin yerine *tâ* (ت) harfini getirmeden *sîn* (س) harfini de fetha ile okumaktadır.⁶⁵⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
ضَعُفًا	ضَعُفًا	ضَعُفًا

Dûrî, Enfâl sûresinin 66. Ayetinde bulunan “ضَعُفًا”⁶⁵⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde *dâd* (ض) harfini zamme ile okurken, Hafs *dâd* (ض) harfini fetha ile okumaktadır. Ayet, “ضَعُفًا” şeklinde okunduğunda “Akıl ve görüşte zayıflık” anlamına gelirken, “ضَعُفًا” şeklinde okunduğunda “Beden bakımından zayıflık” anlamına gelmektedir.⁶⁵⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
تَكُونُ	يَكُونُ	يَكُونُ

Dûrî, Enfâl sûresinin 67. Ayetinde bulunan “يَكُونُ”⁶⁵⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine ibdâl ederek okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine ibdâl etmeden okumaktadır.⁶⁵⁸

⁶⁵² Dimyâtî, *Îthâfî Fudalâi’l-beşer*, 2/80.

⁶⁵³ Enfâl 8/44.

⁶⁵⁴ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/350.

⁶⁵⁵ Enfâl 8/66.

⁶⁵⁶ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 139; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 5/772; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 2/597-598; Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 8/177-178.

⁶⁵⁷ Enfâl 8/67.

⁶⁵⁸ Dimyâtî, *Îthâfî Fudalâi’l-beşer*, 2/84.

3.3.9. Tevbe Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُضَاهُونَ	يُضَاهُونَ	يُضَاهُونَ

Dûrî, Tevbe sûresinin 30. Ayetinde bulunan “يُضَاهُونَ”⁶⁵⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde hemzeyi hazfederek okurken, Hafs hemzeyi hazfetmeden okumaktadır.⁶⁶⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُضِلُّ	يُضِلُّ	يُضِلُّ

Dûrî, Tevbe sûresinin 37. Ayetinde bulunan “يُضِلُّ”⁶⁶¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile *dâd* (ض) harfini kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile *dâd* (ض) harfini de fetha ile okumaktadır. Ayet, “يُضِلُّ” şeklinde okunduğunda “*Kâfirler onunla (yaptıkları bu işlemle) (liderleri tarafından) saptırılır*” anlamına gelirken, “يُضِلُّ” şeklinde okunduğunda “*Kâfirler onunla saptır, dalâlete düşer*” anlamına gelmektedir.⁶⁶²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
كَرَّهَا	كَرَّهَا	كَرَّهَا

Dûrî, Tevbe sûresinin 53. Ayetinde bulunan “كَرَّهَا”⁶⁶³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *kâf* (ك) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *kâf* (ك) harfini zamme ile okumaktadır.⁶⁶⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَنْ تَنْزَلَ	أَنْ تَنْزَلَ	أَنْ تَنْزَلَ

⁶⁵⁹ Tevbe 9/30.

⁶⁶⁰ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 1/360.

⁶⁶¹ Tevbe 9/37.

⁶⁶² Pâluvi, *Zübdetü’l-irfân*, 142; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 5/882. Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 3/43-44; Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 8/268-269.

⁶⁶³ Tevbe 9/53.

⁶⁶⁴ Dimyâtî, *İthâfî Fudalâi’l-beşer*, 2/93.

Dûrî, Tevbe sûresinin 64. Ayetinde bulunan “أَنْ تُزَلَّ”⁶⁶⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde tâ (ت) harfini cezm ile zây (ز) harfini şeddesiz okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde tâ (ت) harfini zamme ile zây (ز) harfini de fethalı şedde ile okumaktadır.⁶⁶⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مَعِي	مَعِي	مَعِي

Dûrî, Tevbe sûresinin 83. Ayetinde bulunan “مَعِي”⁶⁶⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde iskân ile okurken, Hafs iskân yapmadan okumaktadır.⁶⁶⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
السَّوْءِ	السَّوْءِ	السَّوْءِ

Dûrî, Tevbe sûresinin 98. Ayetinde bulunan “السَّوْءِ”⁶⁶⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde sîn (س) harfini şeddeli zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde sîn (س) harfini şeddeli fetha ile okumaktadır. Ayet, “السَّوْءِ” şeklinde okunduğunda “Aşağılık, fesâd, felâket, helâk ve ateş” anlamına gelirken, “السَّوْءِ” şeklinde okunduğunda “Kötülük, zarar, şer, belâ, hezimet, üzüntü ve azap” anlamına gelmektedir.⁶⁷⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مَرْجُونٌ	مَرْجُونٌ	مَرْجُونٌ

Dûrî, Tevbe sûresinin 106. Ayetinde bulunan “مَرْجُونٌ”⁶⁷¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde vâv (و) harfinin üstüne zamme harekeli bir hemze getirerek ve uzatarak okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde vâv (و) harfini cezm ile okumaktadır.⁶⁷²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَقَطَّعَ	تَقَطَّعَ	تَقَطَّعَ

⁶⁶⁵ Tevbe 9/64.

⁶⁶⁶ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 144.

⁶⁶⁷ Tevbe 9/83.

⁶⁶⁸ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/362.

⁶⁶⁹ Tevbe 9/98.

⁶⁷⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 146; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 6/96.

⁶⁷¹ Tevbe 9/106.

⁶⁷² Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/363.

Dûrî, Tevbe sûresinin 110. Ayetinde bulunan “تَقَطَّعَ”⁶⁷³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini zamme ile okurken, Hafs *tâ* (ت) harfini fetha ile okumaktadır.⁶⁷⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ	فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ	فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ

Dûrî, Tevbe sûresinin 111. Ayetinde bulunan “فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ”⁶⁷⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ile Hafs rivâyetinde “فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ” şeklinde okurken, Kisâî rivâyetinde “فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ” kelimesini “فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ” olarak okumaktadır. Ayet, “فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ” şeklinde okunduğunda “Onlar Allah yolunda savaşıp inkârcıları öldürürler ve ölünceye, şehid düşünceye kadar savaştıktan geri kalmazlar” anlamına gelirken, “فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ” şeklinde okunduğunda “Öldürülür ve öldürürler; yani bir kısmı şehid olurken, diğer bir kısmı yılmadan savaşa devam eder” anlamına gelmektedir.⁶⁷⁶

3.3.10. Yûnus Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَسَجَرٍ	لَسَاجِرٍ	لَسَاجِرٍ

Dûrî, Yûnus sûresinin 2. Ayetinde bulunan “لَسَاجِرٍ”⁶⁷⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile, *hâ* (ح) harfini de cezme ile okurken Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ile *hâ* (ح) harfini de kesra ile okumaktadır.⁶⁷⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَذَكَّرُونَ	تَذَكَّرُونَ	تَذَكَّرُونَ

Dûrî, Yûnus sûresinin 3. Ayetinde bulunan “تَذَكَّرُونَ”⁶⁷⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini teşdîd ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini fetha ile okumaktadır.⁶⁸⁰

⁶⁷³ Tevbe 9/110.

⁶⁷⁴ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 147.

⁶⁷⁵ Tevbe 9/111.

⁶⁷⁶ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 1/363; Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 8/399-401.

⁶⁷⁷ Yûnus 10/2.

⁶⁷⁸ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/103.

⁶⁷⁹ Yûnus 10/3.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رُسُلُهُمْ	رُسُلُهُمْ	رُسُلُهُمْ

Dûrî, Yûnus sûresinin 13. Ayetinde bulunan “رُسُلُهُمْ”⁶⁸¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ile okumaktadır.⁶⁸²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَمْكُرُونَ	تَمْكُرُونَ	تَمْكُرُونَ

Dûrî, Yûnus sûresinin 13. Ayetinde bulunan “تَمْكُرُونَ”⁶⁸³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfine *yâ* (ي) harfine ibdâl ederek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfine *yâ* (ي) harfine ibdâl etmeden okumaktadır.⁶⁸⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
قِطْعًا	قِطْعًا	قِطْعًا

Dûrî, Yûnus sûresinin 27. Ayetinde bulunan “قِطْعًا”⁶⁸⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ط) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ط) harfini cezm ile okumaktadır.⁶⁸⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَرَأَيْتُمْ	أَرَيْتُمْ	أَرَأَيْتُمْ

Dûrî, Yûnus sûresinin 50. Ayetinde bulunan “أَرَأَيْتُمْ”⁶⁸⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeyi hazfetmeden okurken, Kisâî rivâyetinde hemzeyi hazfederek okumaktadır.⁶⁸⁸

⁶⁸⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 149.

⁶⁸¹ Yûnus 10/13.

⁶⁸² Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/104.

⁶⁸³ Yûnus 10/13.

⁶⁸⁴ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 150.

⁶⁸⁵ Yûnus 10/27.

⁶⁸⁶ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/374.

⁶⁸⁷ Yûnus 10/50.

⁶⁸⁸ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 152.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَغْرُبُ	يَغْرُبُ	يَغْرُبُ

Dûrî, Yûnus sûresinin 61. Ayetinde bulunan “يَغْرُبُ”⁶⁸⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *zây* (ز) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *zây* (ز) harfini kesra ile okumaktadır.⁶⁹⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بُيُوتًا	بُيُوتًا	بُيُوتًا

Dûrî, Yûnus sûresinin 87. Ayetinde bulunan “بُيُوتًا”⁶⁹¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfini kesra ile okumaktadır.⁶⁹²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بُيُوتَكُمْ	بُيُوتَكُمْ	بُيُوتَكُمْ

Dûrî, Yûnus sûresinin 87. Ayetinde bulunan “بُيُوتَكُمْ”⁶⁹³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfini kesra ile okumaktadır.⁶⁹⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رُسُلَنَا	رُسُلَنَا	رُسُلَنَا

Dûrî, Yûnus sûresinin 87. Ayetinde buluna “رُسُلَنَا”⁶⁹⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini iskân ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ile okumaktadır.⁶⁹⁶

⁶⁸⁹ Yûnus 10/61.

⁶⁹⁰ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi'l-beşer*, 2/116.

⁶⁹¹ Yûnus 10/87.

⁶⁹² Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, 155.

⁶⁹³ Yûnus 10/87.

⁶⁹⁴ Muhammed Emin Efendi, *Umdetü'l-hullân*, 1/392.

⁶⁹⁵ Yûnus 10/87.

⁶⁹⁶ Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, 154.

3.3.11. Hûd Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
سِحْرٌ	سَاحِرٌ	سِحْرٌ

Dûrî, Hûd sûresinin 8. Ayetinde bulunan “سِحْرٌ”⁶⁹⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile *hâ* (ح) harfini de cezmi ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini üstün ve med ile, *hâ* (ح) harfini de kesra ile okumaktadır.⁶⁹⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بَادِيَ الرَّأْيِ	بَادِي الرَّأْيِ	بَادِي الرَّأْيِ

Dûrî, Hûd sûresinin 26. Ayetinde bulunan “بَادِي الرَّأْيِ”⁶⁹⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfinin üstüne fethalı hemzeyi getirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile okumaktadır.⁷⁰⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَذَكَّرُونَ	تَذَكَّرُونَ	تَذَكَّرُونَ

Dûrî, Hûd sûresinin 30. Ayetinde bulunan “تَذَكَّرُونَ”⁷⁰¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini şedde ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini fetha ile okumaktadır.⁷⁰²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
عَمَلٌ غَيْرٌ	عَمَلٌ غَيْرٌ	عَمَلٌ غَيْرٌ

Dûrî, Hûd sûresinin 46. Ayetinde bulunan “عَمَلٌ غَيْرٌ”⁷⁰³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) ve *râ* (ر) harflerini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *lâm* (ل) ve *râ* (ر) harflerini fetha ile okumaktadır.⁷⁰⁴

⁶⁹⁷ Hûd 11/8.

⁶⁹⁸ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/123.

⁶⁹⁹ Hûd 11/26.

⁷⁰⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 157.

⁷⁰¹ Hûd 11/30.

⁷⁰² Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/125.

⁷⁰³ Hûd 11/46.

⁷⁰⁴ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 159.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَلَا تَسْأَلْنِي	فَلَا تَسْأَلْنِي	فَلَا تَسْأَلْنِي

Dûrî, Hûd sûresinin 46. Ayetinde bulunan “فَلَا تَسْأَلْنِي”⁷⁰⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini isbât ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini isbât yapmadan okumaktadır.⁷⁰⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
غَيْرُهُ	غَيْرُهُ	غَيْرُهُ

Dûrî, Hûd sûresinin 50. Ayetinde bulunan “غَيْرُهُ”⁷⁰⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *râ* (ر) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *râ* (ر) harfini kesra ile okumaktadır.⁷⁰⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَوْمِنِذٍ	يَوْمِنِذٍ	يَوْمِنِذٍ

Dûrî, Hûd sûresinin 66. Ayetinde bulunan “يَوْمِنِذٍ”⁷⁰⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *mîm* (م) harfini fetha ile okumaktadır.⁷¹⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
سَلَامٌ	سَلَامٌ	سَلَامٌ

Dûrî, Hûd sûresinin 69. Ayetinde bulunan “سَلَامٌ”⁷¹¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfi ve *lâm* (ل) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile, *lâm* (ل) harfini cezm ile okumaktadır.⁷¹²

⁷⁰⁵ Hûd 11/46.

⁷⁰⁶ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/407.

⁷⁰⁷ Hûd 11/50.

⁷⁰⁸ Dimyâtî, İthâfî Fudalâi’l-beşer, 2/129.

⁷⁰⁹ Hûd 11/66.

⁷¹⁰ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/408.

⁷¹¹ Hûd 11/69.

⁷¹² Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 160.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَصْلَوَاتُكَ	أَصْلَوَاتُكَ	أَصْلَوَاتُكَ

Dûrî, Hûd sûresinin 87. Ayetinde bulunan ⁷¹³”أَصْلَوَاتُكَ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ile, *vâv* (و) harfini med ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ve med ile *vâv* (و) harfini harekesiz okumaktadır.⁷¹⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَسَعِيدٌ	وَسَعِيدٌ	وَسَعِيدٌ

Dûrî, Hûd sûresinin 105. Ayetinde bulunan ⁷¹⁵”وَسَعِيدٌ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır.⁷¹⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَأَنَّ كَلَّا لَمَّا	وَأَنَّ كَلَّا لَمَّا	وَأَنَّ كَلَّا لَمَّا

Dûrî, Hûd sûresinin 111. Ayetinde bulunan ⁷¹⁷”وَأَنَّ كَلَّا لَمَّا” kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *mîm* (م) harfini fetha ile okurken, Hafs *mîm* (م) harfini şeddeli fetha ile okumaktadır.⁷¹⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَرْجَعُ	يَرْجَعُ	يَرْجَعُ

Dûrî, Hûd sûresinin 123. Ayetinde bulunan ⁷¹⁹”يَرْجَعُ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile okurken, Hafs *yâ* (ي) harfini zamme ile okumaktadır.⁷²⁰

⁷¹³ Hûd 11/87.

⁷¹⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/409.

⁷¹⁵ Hûd 11/105.

⁷¹⁶ Dimyâtî, İthâfî Fudalâi’l-beşer, 2/130.

⁷¹⁷ Hûd 11/111.

⁷¹⁸ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/410.

⁷¹⁹ Hûd 11/123.

⁷²⁰ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 163.

3.3.12. Yûsuf Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَا بُنَيَّ	يَا بُنَيَّ	يَا بُنَيَّ

Dûrî, Yûsuf sûresinin 5. Ayetinde bulunan “يَا بُنَيَّ”⁷²¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini şeddeli kesra ile okurken, Hafs *yâ* (ي) harfini şeddeli fetha ile okumaktadır.⁷²²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
نُرْتَعُ وَنَلْعَبُ	يُرْتَعُ وَنَلْعَبُ	يُرْتَعُ وَيَلْعَبُ

Dûrî, Yûsuf sûresinin 12. Ayetinde bulunan “يُرْتَعُ وَيَلْعَبُ”⁷²³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harflerini *nûn* (ن) harfine çevirerek okurken, Kisâî rivâyetinde birinci (ي) harfini fetha ile, “وَيَلْعَبُ” kelimesini “وَنَلْعَبُ” olarak okurken, Hafs *yâ* (ي) harflerini fetha ile okumaktadır.⁷²⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
الْمُخْلِصِينَ	الْمُخْلِصِينَ	الْمُخْلِصِينَ

Dûrî, Yûsuf sûresinin 24. Ayetinde bulunan “الْمُخْلِصِينَ”⁷²⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *lâm* (ل) harfini kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ile okumaktadır. Ayet, “الْمُخْلِصِينَ” şeklinde okunduğunda “*O (Yûsuf), Allah’ın kendisine kötülüklerden arındırdığı, hâlis kıldığı ihlâsa erdirdiği kimselerdendi*” anlamına gelirken, “الْمُخْلِصِينَ” şeklinde okunduğunda “*O, muhlis (ihlâslı) kullarımızdandı*” anlamına gelmektedir.⁷²⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
حَاشَا	حَاشَ	حَاشَ

⁷²¹ Yûsuf 12/5.

⁷²² Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/423.

⁷²³ Yûsuf 12/12.

⁷²⁴ Pâluvi, Zübdetü’l-‘irfân, 165.

⁷²⁵ Yûsuf 12/24.

⁷²⁶ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/427; Taberî, Câmi’u’l-Beyân, 6/556-567; Râzî, Mefâtihu’l-Gayb, 9/314-315.

Dûrî, Yûsuf sûresinin 31. Ayetinde bulunan “حَاشَ”⁷²⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *şîn* (ش) harfini med ile okurken, Kisâî rivâyetinde ve Hafs *şîn* (ش) harfini med yapmadan okumaktadır.⁷²⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
دَآبَا	دَآبَا	دَآبَا

Dûrî, Yûsuf sûresinin 47. Ayetinde bulunan “دَآبَا”⁷²⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde hemzeyi cezm ile okurken, Hafs hemzeyi fetha ile okumaktadır.⁷³⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَعْصِرُونَ	تَعْصِرُونَ	يَعْصِرُونَ

Dûrî, Yûsuf sûresinin 49. Ayetinde bulunan “يَعْصِرُونَ”⁷³¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirerek okumaktadır.⁷³²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَسَلَّهْ	فَسَلَّهْ	فَسَلَّهْ

Dûrî, Yûsuf sûresinin 50. Ayetinde bulunan “فَسَلَّهْ”⁷³³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile hemzeyi de düşürmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ile ve hemzeyi de düşürerek okumaktadır.⁷³⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
نَكْتَلْ	يَكْتَلْ	نَكْتَلْ

⁷²⁷ Yûsuf 12/31.

⁷²⁸ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 167.

⁷²⁹ Yûsuf 12/47.

⁷³⁰ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 1/428.

⁷³¹ Yûsuf 12/49.

⁷³² Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 168.

⁷³³ Yûsuf 12/50.

⁷³⁴ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 168.

Dûrî, Yûsuf sûresinin 63. Ayetinde bulunan “تَكْتُلُ”⁷³⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okumaktadır.⁷³⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَسَلَّ	وَسَلَّ	وَسَلَّ

Dûrî, Yûsuf sûresinin 82. Ayetinde bulunan “وَسَلَّ”⁷³⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *lâm* (ل) harfini cezme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ile hemzeyi de düşürerek okurken, Hafs *lâm* (ل) harfini kesra ile hemzeyi de düşürmeden okumaktadır.⁷³⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
إِنِّي أَعْلَمُ	إِنِّي أَعْلَمُ	إِنِّي أَعْلَمُ

Dûrî, Yûsuf sûresinin 96. Ayetinde bulunan “إِنِّي أَعْلَمُ”⁷³⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini harekesiz okumaktadır.⁷⁴⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
كُذِّبُوا	كُذِّبُوا	كُذِّبُوا

Dûrî, Yûsuf sûresinin 110. Ayetinde bulunan “كُذِّبُوا”⁷⁴¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini şedde ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini kesra ile okumaktadır. Ayet, “كُذِّبُوا” şeklinde okunduğunda “*Yalana çıkarıldıklarını, yalancı duruma düşürüldüklerini, kavimleri tarafından yalancılıkla suçlandıklarını sandılar*” anlamına gelirken, “كُذِّبُوا” şeklinde okunduğunda “*Yalanlandıklarını, inkâr edildiklerini zannettiler*” anlamına gelmektedir.⁷⁴²

⁷³⁵ Yûsuf 12/63.

⁷³⁶ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/430.

⁷³⁷ Yûsuf 12/82.

⁷³⁸ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 170.

⁷³⁹ Yûsuf 12/96.

⁷⁴⁰ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 171.

⁷⁴¹ Yûsuf 12/110.

⁷⁴² Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 1/433; Taberî, Câmi’u’l-Beyân, 7/738-746; Zemahşerî, el-Keşşâf, 3/329-330; Râzî, Mefâtihu’l-Gayb, 9/416-417.

3.3.13. Ra‘d Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُعْثِي	يُعْثِي	يُعْثِي

Dûrî, Ra‘d sûresinin 3. Ayetinde bulunan “يُعْثِي”⁷⁴³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *gayn* (غ) harfini cezm ile *şîn* (ش) harfinde kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *gayn* (غ) harfini fetha ile *şîn* (ش) harfinde şeddeli kesre ile okumaktadır.⁷⁴⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَنَفِضِلْ	وَيَفِضِلْ	وَنَفِضِلْ

Dûrî, Ra‘d sûresinin 4. Ayetinde bulunan “وَنَفِضِلْ”⁷⁴⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini *yâ* (ي) harfine dönüştürmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini *yâ* (ي) harfine dönüştürerek okumaktadır.⁷⁴⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَزَّرَعِ وَنَجِيلِ صَنَوَانٍ وَغَيْرِ صَنَوَانٍ	وَزَّرَعِ وَنَجِيلِ صَنَوَانٍ وَغَيْرِ صَنَوَانٍ	وَزَّرَعِ وَنَجِيلِ صَنَوَانٍ وَغَيْرِ صَنَوَانٍ

Dûrî, Ra‘d sûresinin 4. Ayetinde bulunan “وَزَّرَعِ وَنَجِيلِ صَنَوَانٍ وَغَيْرِ صَنَوَانٍ”⁷⁴⁷ kelimelerini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde kelimelerin son harflerini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde “وَزَّرَعِ وَنَجِيلِ صَنَوَانٍ وَغَيْرِ صَنَوَانٍ” kelimesini son harfini kesra ile okumaktadır.⁷⁴⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تُسْفَى	تُسْفَى	يُسْفَى

Dûrî, Ra‘d sûresinin 4. Ayetinde bulunan “يُسْفَى”⁷⁴⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirerek okurken, Hafs *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirmeden okumaktadır.⁷⁵⁰

⁷⁴³ Ra‘d 13/3.

⁷⁴⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân fî izâhi Zübdeti’l-İrfân, thk. Mehmet Çaba (İstanbul: Hacıveysizade İlim ve Kültür Vakfı Yayınevi, 2021), 2/441.

⁷⁴⁵ Ra‘d 13/4.

⁷⁴⁶ Pâluvi, Zübdetü’l-‘irfân, 173.

⁷⁴⁷ Ra‘d 13/4.

⁷⁴⁸ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/442.

⁷⁴⁹ Ra‘d 13/4.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَلَقَدْ اسْتَهْزِئَ	وَلَقَدْ اسْتَهْزِئَ	وَلَقَدْ اسْتَهْزِئَ

Dûrî, Ra‘d sûresinin 4. Ayetinde bulunan “وَلَقَدْ اسْتَهْزِئَ”⁷⁵¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *dâl* (د) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *dâl* (د) harfini zamme ile okumaktadır.⁷⁵²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَيُنَبِّئُ	وَيُنَبِّئُ	وَيُنَبِّئُ

Dûrî, Ra‘d sûresinin 40. Ayetinde bulunan “وَيُنَبِّئُ”⁷⁵³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sâ* (ث) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sâ* (ث) harfini fetha ile, okumaktadır.⁷⁵⁴

3.3.14. İbrâhim Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رُسُلُهُمْ	رُسُلُهُمْ	رُسُلُهُمْ

Dûrî, İbrâhim sûresinin 9. Ayetinde bulunan “رُسُلُهُمْ”⁷⁵⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile *mîm* (م) harfini zamme ve med ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ile *mîm* (م) harfini de cezm ile okumaktadır.⁷⁵⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
سَبَّلْنَا	سَبَّلْنَا	سَبَّلْنَا

⁷⁵⁰ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi ‘l-beşer*, 2/160.

⁷⁵¹ Ra‘d 13/4.

⁷⁵² Pâluvî, *Zübdetü ‘l-‘irfân*, 174.

⁷⁵³ Ra‘d 13/40.

⁷⁵⁴ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü ‘l-hullân*, 2/448.

⁷⁵⁵ İbrâhim 14/9.

⁷⁵⁶ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi ‘l-beşer*, 2/167.

Dûrî, İbrâhim sûresinin 12. Ayetinde bulunan “سُبُلَنَا”⁷⁵⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde bâ (ب) harfini cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde bâ (ب) harfini zamme ile okumaktadır.⁷⁵⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَوْمَ لَا بَيْعَ وَلَا خِلَالَ	يَوْمَ لَا بَيْعَ وَلَا خِلَالَ	يَوْمَ لَا بَيْعَ وَلَا خِلَالَ

Dûrî, İbrâhim sûresinin 31. Ayetinde bulunan “يَوْمَ لَا بَيْعَ وَلَا خِلَالَ”⁷⁵⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde ayn (ع) ve hâ (ح) harfini fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde ayn (ع) harfini iki ötre ile hâ (ح) harfini de kesra ile okumaktadır.⁷⁶⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَلَا تَحْسِبَنَّ	وَلَا تَحْسِبَنَّ	وَلَا تَحْسِبَنَّ

Dûrî, İbrâhim sûresinin 42. Ayetinde bulunan “وَلَا تَحْسِبَنَّ”⁷⁶¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde sîn (س) harfini kesra ile okurken, Hafs sîn (س) harfini fetha ile okumaktadır.⁷⁶²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَتَرْوُلَ مِنْهُ الْجِبَالُ	لَتَرْوُلَ مِنْهُ الْجِبَالُ	لَتَرْوُلَ مِنْهُ الْجِبَالُ

Dûrî, İbrâhim sûresinin 46. Ayetinde bulunan “لَتَرْوُلَ مِنْهُ الْجِبَالُ”⁷⁶³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde lâm (ل) harfinin birincisini kesra ile ikincisini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde lâm (ل) harfinin birincisini fetha ile ikincisini zamme ile okumaktadır. Ayet, “لَتَرْوُلَ مِنْهُ الْجِبَالُ” şeklinde okunduğunda “Onların tuzaklarıyla dağlar yerinden gidecek değildi” anlamına gelirken, “لَتَرْوُلَ مِنْهُ الْجِبَالُ” şeklinde okunduğunda “Onların tuzakları, dağları yerinden oynatacaktı” anlamına gelmektedir.⁷⁶⁴

⁷⁵⁷ İbrâhim 14/12.

⁷⁵⁸ Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, 177.

⁷⁵⁹ İbrâhim 14/31.

⁷⁶⁰ Muhammed Emin Efendi, *Umdetü'l-hullân*, 2/454.

⁷⁶¹ İbrâhim 14/42.

⁷⁶² Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, 176.

⁷⁶³ İbrâhim 14/46.

⁷⁶⁴ Muhammed Emin Efendi, *Umdetü'l-hullân*, 2/456; Taberî, *Câmi'u'l-Beyân*, 7/28-31; Râzî, *Mefâtihu'l-Gayb*, 10/133-134; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 3/391-392; Kurtubî, *el-Câmi'*, 12/163-164.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَحْسِبَنَّ	تَحْسِبَنَّ	تَحْسِبَنَّ

Dûrî, İbrâhim sûresinin 47. Ayetinde bulunan “تَحْسِبَنَّ”⁷⁶⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile okurken, Hafs *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır.⁷⁶⁶

3.3.15. Hicr Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رُبَّمَا	رُبَّمَا	رُبَّمَا

Dûrî, Hicr sûresinin 2. Ayetinde bulunan “رُبَّمَا”⁷⁶⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfini şedde ile okurken, Hafs *bâ* (ب) harfini fetha ile okumaktadır.⁷⁶⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مَا نُنَزِّلُ الْمَلَكَةَ	مَا نُنَزِّلُ الْمَلَكَةَ	مَا نُنَزِّلُ الْمَلَكَةَ

Dûrî, Hicr sûresinin 8. Ayetinde bulunan “مَا نُنَزِّلُ الْمَلَكَةَ”⁷⁶⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *zây* (ز) harfini fetha ile, sondaki *tâ* (ة) harfini zamme ile okurken, Hafs ve Kisâî rivâyetinde *zây* (ز) harfini şeddeli kesra ile sondaki *tâ* (ة) harfini de fetha ile okumaktadır.⁷⁷⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
الْمُخْلِصِينَ	الْمُخْلِصِينَ	الْمُخْلِصِينَ

Dûrî, Hicr sûresinin 40. Ayetinde bulunan “الْمُخْلِصِينَ”⁷⁷¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *lâm* (ل) harfini kesra ile okurken, Hafs ve Kisâî rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ile okumaktadır.⁷⁷²

⁷⁶⁵ İbrâhim 14/47.

⁷⁶⁶ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi 'l-beşer*, 2/171.

⁷⁶⁷ Hicr 15/2.

⁷⁶⁸ Pâluvi, *Zübdetü 'l-irfân*, 180.

⁷⁶⁹ Hicr 15/8.

⁷⁷⁰ Muhammed Emin Efendi, *Umdetü 'l-hullân*, 2/461.

⁷⁷¹ Hicr 15/40.

⁷⁷² Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi 'l-beşer*, 2/175.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَعْيُونٍ	وَعْيُونٍ	وَعْيُونٍ

Dûrî, Hicr sûresinin 45. Ayetinde bulunan “وَعْيُونٍ”⁷⁷³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *ayn* (ع) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *ayn* (ع) harfini kesra ile okumaktadır.⁷⁷⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَقْتِطُ	يَقْتِطُ	يَقْتِطُ

Dûrî, Hicr sûresinin 56. Ayetinde bulunan “يَقْتِطُ”⁷⁷⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini kesra ile okurken, Hafs *nûn* (ن) harfini fetha ile okumaktadır.⁷⁷⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بُيُوتًا	بُيُوتًا	بُيُوتًا

Dûrî, Hicr sûresinin 82. Ayetinde bulunan “بُيُوتًا”⁷⁷⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfini kesra ile okumaktadır.⁷⁷⁸

3.3.16. Nahl Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَشْكُرُونَ	تَشْكُرُونَ	تَشْكُرُونَ

Dûrî, Nahl sûresinin 14. Ayetinde bulunan “تَشْكُرُونَ”⁷⁷⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fetha ile *râ* (ر) harfini de zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini zamme ile *râ* (ر) harfini de kesra ile okumaktadır.⁷⁸⁰

⁷⁷³ Hicr 15/45.

⁷⁷⁴ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 181.

⁷⁷⁵ Hicr 15/56.

⁷⁷⁶ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/461.

⁷⁷⁷ Hicr 15/82.

⁷⁷⁸ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/178.

⁷⁷⁹ Nahl 16/14.

⁷⁸⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 183.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ	وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ	وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ

Dûrî, Nahl sûresinin 12. Ayetinde bulunan “وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ”⁷⁸¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *mîm* (م) harfini fetha ile *tâ* (ت) harfini de iki kesra ile okurken, Hafs *mîm* (م) harfini zamme ile *tâ* (ت) harfini de iki ötre ile okumaktadır.⁷⁸²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَأْتِيَهُمْ	يَأْتِيَهُمْ	تَأْتِيَهُمْ

Dûrî, Nahl sûresinin 33. Ayetinde bulunan “تَأْتِيَهُمْ”⁷⁸³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine tebdil etmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fethalı *yâ* (ي) harfine tebdil ederek okumaktadır.⁷⁸⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَتَفَيَّوْا	يَتَفَيَّوْا	يَتَفَيَّوْا

Dûrî, Nahl sûresinin 48. Ayetinde bulunan “يَتَفَيَّوْا”⁷⁸⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirmeden okumaktadır.⁷⁸⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَمَّهَاتِكُمْ	أَمَّهَاتِكُمْ	أَمَّهَاتِكُمْ

Dûrî, Nahl sûresinin 78. Ayetinde bulunan “أَمَّهَاتِكُمْ”⁷⁸⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeyi zamme ile *mîm* (م) harfini de şeddeli fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde hemze ve *mîm* (م) harfinin harekesini kesra ile okumaktadır.⁷⁸⁸

⁷⁸¹ Nahl 16/12.

⁷⁸² Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/469.

⁷⁸³ Nahl 16/33.

⁷⁸⁴ Dimyâtî, İthâfî Fudalâi’l-beşer, 2/182.

⁷⁸⁵ Nahl 16/48.

⁷⁸⁶ Pâluvi, Zübdetü’l-‘irfân, 185.

⁷⁸⁷ Nahl 16/78.

⁷⁸⁸ Dimyâtî, İthâfî Fudalâi’l-beşer, 2/185.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَذْكُرُونَ	تَذْكُرُونَ	تَذْكُرُونَ

Dûrî, Nahl sûresinin 90. Ayetinde bulunan “تَذْكُرُونَ”⁷⁸⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini şedde ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini şeddesiz okumaktadır.⁷⁹⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَلْيَجْزِينَ	وَلْيَجْزِينَ	وَلْيَجْزِينَ

Dûrî, Nahl sûresinin 96. Ayetinde bulunan “وَلْيَجْزِينَ”⁷⁹¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okurken, Hafs *nûn* (ن) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmedem okumaktadır.⁷⁹²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُنْزِلُ	يُنْزِلُ	يُنْزِلُ

Dûrî, Nahl sûresinin 101. Ayetinde bulunan “يُنْزِلُ”⁷⁹³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini cezm ile *zây* (ز) harfini kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fetha ile *zây* (ز) harfini şeddeli kesra ile okumaktadır.⁷⁹⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُلْحِدُونَ	يُلْحِدُونَ	يُلْحِدُونَ

Dûrî, Nahl sûresinin 103. Ayetinde bulunan “يُلْحِدُونَ”⁷⁹⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) zamme ile *hâ* (ح) harfini de kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) ve *hâ* (ح) harfini fetha ile okumaktadır.⁷⁹⁶

⁷⁸⁹ Nahl 16/90.

⁷⁹⁰ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/472.

⁷⁹¹ Nahl 16/96.

⁷⁹² Pâluvi, Zübdetü’l-‘irfân, 188.

⁷⁹³ Nahl 16/101.

⁷⁹⁴ Dimyâtî, İthâfî Fudalâi’l-beşer, 2/186.

⁷⁹⁵ Nahl 16/103.

⁷⁹⁶ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/473.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَمَنْ اضْطُرَّ	فَمَنْ اضْطُرَّ	فَمَنْ اضْطُرَّ

Dûrî, Nahl sûresinin 115. Ayetinde bulunan “فَمَنْ اضْطُرَّ”⁷⁹⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zamme ile okumaktadır.⁷⁹⁸

3.3.17. İsrâ Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَتَّخِذُوا	تَتَّخِذُوا	تَتَّخِذُوا

Dûrî, İsrâ sûresinin 2. Ayetinde bulunan “تَتَّخِذُوا”⁷⁹⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine ibdâl ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine ibdâl etmeden okumaktadır.⁸⁰⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بِالْقِسْطِ	بِالْقِسْطِ	بِالْقِسْطِ

Dûrî, İsrâ Sûresinin 35. Ayetinde bulunan “بِالْقِسْطِ”⁸⁰¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *kâf* (ق) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *kâf* (ق) harfini kesra ile okumaktadır.⁸⁰²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
سَيِّئَةٌ	سَيِّئَةٌ	سَيِّئَةٌ

Dûrî, İsrâ sûresinin 38. Ayetinde bulunan “سَيِّئَةٌ”⁸⁰³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzeye fetha ile *hâ* (ه) harfini de *tâ* (ت) harfi ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde hemzeye ve *hâ* (ه) harfini zamme ile okumaktadır. Ayet, “سَيِّئَةٌ” şeklinde okunduğunda “Bütün bu sayılanların kötü olanları, Rabbinin katında hoş görülmeyen

⁷⁹⁷ Nahl 16/115.

⁷⁹⁸ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 189.

⁷⁹⁹ İsrâ 17/2.

⁸⁰⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 190.

⁸⁰¹ İsrâ 17/35.

⁸⁰² Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/484.

⁸⁰³ İsrâ 17/38.

şeylerdir” anlamına gelirken, “سَيِّئَةً” şeklinde okunduğunda “Bütün bunlar Rabbinin katında kötü ve mekruhtur (sevimsizdir)” anlamına gelmektedir.⁸⁰⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَقُولُونَ	تَقُولُونَ	يَقُولُونَ

Dûrî, İsrâ sûresinin 43. Ayetinde bulunan “يَقُولُونَ”⁸⁰⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde yâ (ي) harfini tâ (ت) harfine çevirerek okurken, Hafs yâ (ي) harfini tâ (ت) harfine çevirmeden okumaktadır.⁸⁰⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
قُلْ ادْعُوا	قُلْ ادْعُوا	قُلْ ادْعُوا

Dûrî, İsrâ sûresinin 56. Ayetinde bulunan “قُلْ ادْعُوا”⁸⁰⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde lâm (ل) harfini zamme ile okurken, Hafs lâm (ل) harfini kesra ile okumaktadır.⁸⁰⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَرَأَيْتَكَ	أَرَأَيْتَكَ	أَرَأَيْتَكَ

Dûrî, İsrâ sûresinin 62. Ayetinde bulunan “أَرَأَيْتَكَ”⁸⁰⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeyi fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde hemzeyi hazfederek okumaktadır.⁸¹⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَخْشِفُ	يَخْشِفُ	يَخْشِفُ

Dûrî, İsrâ sûresinin 68. Ayetinde bulunan “يَخْشِفُ”⁸¹¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde yâ (ي) harfini nûn (ن) harfine çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde yâ (ي) harfini nûn (ن) harfine çevirmeden okumaktadır.⁸¹²

⁸⁰⁴ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi'l-beşer*, 2/196; Taberî, *Câmi'u'l-Beyân*, 7/396-397; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 3/520-521.

⁸⁰⁵ İsrâ 17/43.

⁸⁰⁶ Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, 193.

⁸⁰⁷ İsrâ 17/56.

⁸⁰⁸ Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, 194.

⁸⁰⁹ İsrâ 17/62.

⁸¹⁰ Muhammed Emin Efendi, *Umdetü'l-hullân*, 2/485.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَنَزَّلُ	وَنَزَّلُ	وَنَزَّلُ

Dûrî, İsrâ sûresinin 82. Ayetinde bulunan “وَنَزَّلُ”⁸¹³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini cezm ile *zây* (ز) harfini de şeddesiz okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zamme ile *zây* (ز) harfini de şeddeli kesra ile okumaktadır. Ayet, “وَنَزَّلُ” şeklinde okunduğunda “*Bu indirmenin birçok defa, peyderpey, parça parça, bölüm bölüm olduğu*” anlamına gelirken, “وَنَزَّلُ” şeklinde okunduğunda “*Kur’ân’ın mutlak olarak indirilmesi*” anlamına gelmektedir.⁸¹⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَفَجَّرَ	تَفَجَّرَ	تَفَجَّرَ

Dûrî, İsrâ sûresinin 90. Ayetinde bulunan “تَفَجَّرَ”⁸¹⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini zamme ile *fâ* (ف) harfini fetha ile *cîm* (ج) harfini de şedde ve kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fetha ile *fâ* (ف) harfini cezm ile *cîm* (ج) harfini de zamme ile okumaktadır.⁸¹⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
كَسَفًا	كَسَفًا	كَسَفًا

Dûrî, İsrâ sûresinin 90. Ayetinde bulunan “كَسَفًا”⁸¹⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile okurken, Hafs *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır.⁸¹⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
عَلِمْتُ	عَلِمْتُ	عَلِمْتُ

⁸¹¹ İsrâ 17/68.

⁸¹² Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 195.

⁸¹³ İsrâ 17/82.

⁸¹⁴ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/204; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 7/75-76.

⁸¹⁵ İsrâ 17/90.

⁸¹⁶ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/493.

⁸¹⁷ İsrâ 17/90.

⁸¹⁸ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 196.

Dûrî, İsrâ sûresinin 102. Ayetinde bulunan “عَلِمْتَ”⁸¹⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini zamme ile okumaktadır.⁸²⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
قُلْ ادْعُوا	قُلْ ادْعُوا	قُلْ ادْعُوا

Dûrî, İsrâ sûresinin 110. Ayetinde buluna “قُلْ ادْعُوا”⁸²¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *lâm* (ل) harfini zamme ile okurken, Hafs *lâm* (ل) harfini kesra ile okumaktadır.⁸²²

3.3.18. Kehf Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَيُبَشِّرَ	وَيُبَشِّرَ	وَيُبَشِّرَ

Dûrî, Kehf sûresinin 2. Ayetinde bulunan “وَيُبَشِّرَ”⁸²³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile *bâ* (ب) harfini fetha ile *şîn* (ش) harfini de şeddeli kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile, *bâ* (ب) harfini cezım ile, *şîn* (ش) harfini de zamme ile okumaktadır.⁸²⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَرَاوُرْ	تَرَاوُرْ	تَرَاوُرْ

Dûrî, Kehf sûresinin 17. Ayetinde bulunan “تَرَاوُرْ”⁸²⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *zây* (ز) harfini şeddeli okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *zây* (ز) harfini fetha ile okumaktadır.⁸²⁶

⁸¹⁹ İsrâ 17/102.

⁸²⁰ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi 'l-beşer*, 2/206.

⁸²¹ İsrâ 17/110.

⁸²² Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü 'l-hullân*, 2/494.

⁸²³ Kehf 18/2.

⁸²⁴ Pâluvi, *Zübdetü 'l-irfân*, 198.

⁸²⁵ Kehf 18/17.

⁸²⁶ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü 'l-hullân*, 2/496.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَتَحْسِبُهُمْ	وَتَحْسِبُهُمْ	وَتَحْسِبُهُمْ

Dûrî, Kehf sûresinin 18. Ayetinde bulunan “وَتَحْسِبُهُمْ”⁸²⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile okurken, Hafs *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır.⁸²⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رُعْبًا	رُعْبًا	رُعْبًا

Dûrî, Kehf sûresinin 18. Ayetinde bulunan “رُعْبًا”⁸²⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *ayn* (ع) harfini cezm ile okurken, Kisâî rivâyetinde *ayn* (ع) harfini zamme ile okumaktadır.⁸³⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَكْلَهَا	أَكْلَهَا	أَكْلَهَا

Dûrî, Kehf sûresinin 33. Ayetinde bulunan “أَكْلَهَا”⁸³¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *kâf* (ك) harfini cezm ile *lâm* (ل) harfini de zamme ile okurken, Hafs *kâf* (ك) harfini zamme ile *lâm* (ل) harfini de fetha ile okumaktadır.⁸³²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ	وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ	وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ

Dûrî, Kehf sûresinin 34. Ayetinde bulunan “وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ”⁸³³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sâ* (ث) harfini zamme ile *mîm* (م) harfini de cezm ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sâ* (ث) ve *mîm* (م) harfini zamme ile okurken, Hafs *sâ* (ث) ve *mîm* (م) harflerini fetha ile okumaktadır.⁸³⁴

⁸²⁷ Kehf 18/18.

⁸²⁸ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi 'l-beşer*, 2/210.

⁸²⁹ Kehf 18/18.

⁸³⁰ Pâluvî, *Zübdetü 'l- 'irfân*, 199.

⁸³¹ Kehf 18/33.

⁸³² Pâluvî, *Zübdetü 'l- 'irfân*, 200.

⁸³³ Kehf 18/34.

⁸³⁴ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü 'l-hullân*, 2/497.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بِثْمَرِهِ	بِثْمَرِهِ	بِثْمَرِهِ

Dûrî, Kehf Sûresinin 42. Ayetinde bulunan “بِثْمَرِهِ”⁸³⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *mîm* (م) ve *sâ* (ث) harflerini zamme ile okurken, Hafs *mîm* (م) ve *sâ* (ث) harflerini fetha ile okumaktadır.⁸³⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَلَمْ تَكُنْ	وَلَمْ يَكُنْ	وَلَمْ تَكُنْ

Dûrî, Kehf Sûresinin 43. Ayetinde bulunan “وَلَمْ تَكُنْ”⁸³⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine ibdâl etmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine ibdâl ederek okumaktadır.⁸³⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
عَقَبًا	عَقَبًا	عَقَبًا

Dûrî, Kehf Sûresinin 44. Ayetinde bulunan “عَقَبًا”⁸³⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *kâf* (ق) harfini zamme ile okurken, Hafs *kâf* (ق) harfini cezm ile okumaktadır.⁸⁴⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
نُسَيْرِ الْجِبَالِ	نُسَيْرِ الْجِبَالِ	نُسَيْرِ الْجِبَالِ

Dûrî, Kehf Sûresinin 47. Ayetinde bulunan “نُسَيْرِ الْجِبَالِ”⁸⁴¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini *tâ* (ت) harfine ibdâl ederek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini *tâ* (ت) harfine ibdâl etmeden okumaktadır.⁸⁴²

⁸³⁵ Kehf 18/42.

⁸³⁶ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 200.

⁸³⁷ Kehf 18/43.

⁸³⁸ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/498.

⁸³⁹ Kehf 18/44.

⁸⁴⁰ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 200.

⁸⁴¹ Kehf 18/47.

⁸⁴² Dimyâtî, *Îthâfî Fudalâi’l-beşer*, 2/216.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
قَبْلًا	قَبْلًا	قَبْلًا

Dûrî, Kehf Sûresinin 55. Ayetinde bulunan “قَبْلًا”⁸⁴³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *kâf* (ق) harfini kesra, *bâ* (ب) harfini de fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *kâf* (ق) harfini fetha ile *bâ* (ب) harfini de zamme ile okumaktadır. Ayet, “قَبْلًا” şeklinde okunduğunda “*Peş peşe gelen çeşit çeşit azaplar*” anlamına gelirken, “قَبْلًا” şeklinde okunduğunda “*Görülen, yönelen, gelen (azaplar)*” anlamına gelmektedir.⁸⁴⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَمَهْلِكِهِمْ	لَمَهْلِكِهِمْ	لَمَهْلِكِهِمْ

Dûrî, Kehf Sûresinin 59. Ayetinde bulunan “لَمَهْلِكِهِمْ”⁸⁴⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ile okurken, Hafs *lâm* (ل) harfini kesra ile okumaktadır.⁸⁴⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَنْسَانِيَه	أَنْسَانِيَه	أَنْسَانِيَه

Dûrî, Kehf Sûresinin 63. Ayetinde bulunan “أَنْسَانِيَه”⁸⁴⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *hâ* (ه) harfini kesra ile okurken, Hafs *hâ* (ه) harfini zamme ile okumaktadır.⁸⁴⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رُشْدًا	رُشْدًا	رُشْدًا

Dûrî, Kehf Sûresinin 63. Ayetinde bulunan “رُشْدًا”⁸⁴⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *râ* (ر) ve *şîn* (ش) harfini fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *râ* (ر) harfini zamme ile *şîn* (ش) harfini de cezm ile okumaktadır.⁸⁵⁰

⁸⁴³ Kehf 18/55.

⁸⁴⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/499; Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 11/145-146; Kurtubî, *el-Câmi*, 13/309-311.

⁸⁴⁵ Kehf 18/59.

⁸⁴⁶ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 202.

⁸⁴⁷ Kehf 18/63.

⁸⁴⁸ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/219.

⁸⁴⁹ Kehf 18/63.

⁸⁵⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 202.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
لَتَغْرَقَ أَهْلَهَا	لَيَغْرَقَ أَهْلَهَا	لَتَغْرَقَ أَهْلَهَا

Dûrî, Kehf Sûresinin 71. Ayetinde bulunan “لَتَغْرَقَ أَهْلَهَا”⁸⁵¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fethalı *yâ* (ي) harfine ibdâl etmeden *lâm* (ل) harfini de fetha ile okurken, Kisâi rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fethalı *yâ* (ي) harfine ibdâl ederek ve *lâm* (ل) harfini de zamme ile okumaktadır.⁸⁵²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
يُبْدِلُهَا	يُبْدِلُهَا	يُبْدِلُهَا

Dûrî, Kehf sûresinin 81. Ayetinde bulunan “يُبْدِلُهَا”⁸⁵³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *bâ* (ب) harfini fetha ile *dâl* (د) harfini de şedde ve kesra ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini cezm ile *dâl* (د) harfini de kesra ile okumaktadır.⁸⁵⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
فَاتَّبَعَ	فَاتَّبَعَ	فَاتَّبَعَ

Dûrî, Kehf sûresinin 81. Ayetinde bulunan “فَاتَّبَعَ”⁸⁵⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini şeddeli okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini cezm ile okumaktadır.⁸⁵⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
حَمِيَّة	حَمِيَّة	حَمِيَّة

Dûrî, Kehf sûresinin 86. Ayetinde bulunan “حَمِيَّة”⁸⁵⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeyi *yâ* (ي) harfine tebdîl etmeden okurken, Kisâi rivâyetinde hemzeyi *yâ* (ي) harfine tebdîl ederek okumaktadır. Ayet, “حَمِيَّة” şeklinde okunduğunda “Balçık” anlamına gelirken, “حَامِيَّة” şeklinde okunduğunda “Sıcak” anlamına gelmektedir.⁸⁵⁸

⁸⁵¹ Kehf 18/71.

⁸⁵² Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/500.

⁸⁵³ Kehf 18/81.

⁸⁵⁴ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 203.

⁸⁵⁵ Kehf 18/81.

⁸⁵⁶ Dimyâtî, İthâfû Fudalâi’l-beşer, 2/223.

⁸⁵⁷ Kehf 18/86.

⁸⁵⁸ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 204; Taberî, Câmi ‘u’l-Beyân, 7/638-659; Kurtubî, el-Câmi ‘, 13/369-370.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
اتَّبَعَ	اتَّبَعَ	اتَّبَعَ

Dûrî, Kehf sûresinin 81. Ayetinde bulunan “فَاتَّبَعَ”⁸⁵⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini şeddeli okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini cezm ile okumaktadır.⁸⁶⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَفْقَهُونَ	يَفْقَهُونَ	يَفْقَهُونَ

Dûrî, Kehf sûresinin 93. Ayetinde bulunan “يَفْقَهُونَ”⁸⁶¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini ve *kâf* (ق) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile *kâf* (ق) harfini de kesra ile okumaktadır. Ayet, “يَفْقَهُونَ” şeklinde okunduğunda “Onlar sözü güçlkle anlarlar” anlamına gelirken, “يَفْقَهُونَ” şeklinde okunduğunda “Onlar sözü güçlkle anlatırlar” anlamına gelmektedir.⁸⁶²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
السَّادِّينَ	السَّادِّينَ	السَّادِّينَ

Dûrî, Kehf sûresinin 93. Ayetinde bulunan “السَّادِّينَ”⁸⁶³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini şeddeli fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ile okumaktadır.⁸⁶⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
دَكَأَ	دَكَأَ	دَكَأَ

Dûrî, Kehf sûresinin 98. Ayetinde bulunan “دَكَأَ”⁸⁶⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzeyi hazfederek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde hazfetmeden okumaktadır.⁸⁶⁶

⁸⁵⁹ Kehf 18/81.

⁸⁶⁰ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/501.

⁸⁶¹ Kehf 18/93.

⁸⁶² Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 204; Taberî, Câmi’u’l-Beyân, 7/665; Râzî, Mefâtîhu’l-Gayb, 11/175-176.

⁸⁶³ Kehf 18/93.

⁸⁶⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/501.

⁸⁶⁵ Kehf 18/98.

⁸⁶⁶ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 205.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَحْسِبُونَ	يَحْسِبُونَ	يَحْسِبُونَ

Dûrî, Kehf sûresinin 104. Ayetinde bulunan “يَحْسِبُونَ”⁸⁶⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile okurken, Hafs *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır.⁸⁶⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
هَزَأَ	هَزَأَ	هَزَوْا

Dûrî, Kehf sûresinin 106. Ayetinde bulunan “هَزَوْا”⁸⁶⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *vâv* (و) harfini tenvinli hemzeye çevirerek okurken, Hafs *vâv* (و) harfini tenvinli hemzeye çevirmeden okumaktadır.⁸⁷⁰

3.3.19. Meryem Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
زَكْرِيَّا	زَكْرِيَّا	زَكْرِيَّا

Dûrî, Meryem sûresinin 2. Ayetinde bulunan “زَكْرِيَّا”⁸⁷¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfinden sonra hemze getirerek med ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile okumaktadır.⁸⁷²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَرْتَبِي وَيَرِثُ	يَرْتَبِي وَيَرِثُ	يَرْتَبِي وَيَرِثُ

Dûrî, Meryem sûresinin 6. Ayetinde bulunan “يَرْتَبِي وَيَرِثُ”⁸⁷³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *sâ* (ث) harfini cezme ile okurken, Hafs *sâ* (ث) harfini zamme ile okumaktadır.⁸⁷⁴

⁸⁶⁷ Kehf 18/104.

⁸⁶⁸ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 205.

⁸⁶⁹ Kehf 18/106.

⁸⁷⁰ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/509.

⁸⁷¹ Meryem 19/2.

⁸⁷² Dimyâtî, *Îthâfî Fudalâi’l-beşer*, 2/231.

⁸⁷³ Meryem 19/6.

⁸⁷⁴ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 206.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
عَتِيَّا	عَتِيَّا	عَتِيَّا

Dûrî, Meryem sûresinin 8. Ayetinde bulunan “عَتِيَّا”⁸⁷⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *ayn* (ع) harfini zamme ile okurken Kisâî ve Hafs rivâyetinde *ayn* (ع) harfini kesra ile okumaktadır.⁸⁷⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
خُلُقْتَاكَ	خُلُقْتَاكَ	خُلُقْتَاكَ

Dûrî, Meryem sûresinin 9. Ayetinde bulunan “خُلُقْتَاكَ”⁸⁷⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *nûn* (ن) harfine çevirmeden zamme ile okurken Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *nûn* (ن) harfine çevirerek fethalı ve med ile okumaktadır.⁸⁷⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لِيَهَبَ	لَا هَبَ	لَا هَبَ

Dûrî, Meryem sûresinin 19. Ayetinde bulunan “لَا هَبَ”⁸⁷⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzeyi *yâ* (ي) çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde hemze ile okumaktadır. Ayet, “لَا هَبَ” şeklinde okunduğunda “Sana hediye edeyim diye” anlamına gelirken, “لِيَهَبَ” şeklinde okunduğunda “Allah’ın sana armağan etmesi için” anlamına gelmektedir.⁸⁸⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
نَسِيًّا مِّنْ نَّسَبِيَّا	نَسِيًّا مِّنْ نَّسَبِيَّا	نَسِيًّا مِّنْ نَّسَبِيَّا

Dûrî, Meryem sûresinin 23. Ayetinde bulunan “نَسِيًّا مِّنْ نَّسَبِيَّا”⁸⁸¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini kesra ile okurken, Hafs *nûn* (ن) harfini fetha ile okumaktadır.⁸⁸²

⁸⁷⁵ Meryem 19/8.

⁸⁷⁶ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/511.

⁸⁷⁷ Meryem 19/9.

⁸⁷⁸ Pâluvi, Zübdetü’l-‘irfân, 207.

⁸⁷⁹ Meryem 19/19.

⁸⁸⁰ Taberî, Câmi‘u’l-Beyân, 7/724; Kurtubî, el-Câmi‘, 13/427-429; Zemahşerî, el-Keşşâf, 4/12-13.

⁸⁸¹ Meryem 19/22.

⁸⁸² Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/512.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
مِتَّ	مِتَّ	مِتَّ

Dûrî, Meryem sûresinin 23. Ayetinde bulunan “مِتَّ”⁸⁸³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini zamme ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile okumaktadır.⁸⁸⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
مِنْ تَحْتِهَا	مِنْ تَحْتِهَا	مِنْ تَحْتِهَا

Dûrî, Meryem sûresinin 24. Ayetinde bulunan “مِنْ تَحْتِهَا”⁸⁸⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini fetha ile ikinci *tâ* (ت) harfini de fetha ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *mîm* (م) harfini ve ikinci *tâ* (ت) harfini kesra ile okumaktadır.⁸⁸⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
تَسَاقُطُ	تَسَاقُطُ	تَسَاقُطُ

Dûrî, Meryem sûresinin 25. Ayetinde bulunan “تَسَاقُطُ”⁸⁸⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fetha ile, *sîn* (س) harfini de şedde ile, *kâf* (ق) harfini de fetha ile okurken, Hafs *tâ* (ت) harfini zamme ile *sîn* (س) harfini fetha ile *kâf* (ق) harfini de kesra ile okumaktadır.⁸⁸⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
قَوْلَ الْحَقِّ	قَوْلَ الْحَقِّ	قَوْلَ الْحَقِّ

Dûrî, Meryem sûresinin 34. Ayetinde bulunan “قَوْلَ الْحَقِّ”⁸⁸⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde *lâm* (ل) harfini zamme ile okurken, Hafs *lâm* (ل) harfini fetha ile okumaktadır.⁸⁹⁰

⁸⁸³ Meryem 19/23.

⁸⁸⁴ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 208.

⁸⁸⁵ Meryem 19/24.

⁸⁸⁶ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/513.

⁸⁸⁷ Meryem 19/25.

⁸⁸⁸ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 207.

⁸⁸⁹ Meryem 19/34.

⁸⁹⁰ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/513.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَأَنَّ اللَّهَ	وَأَنَّ اللَّهَ	وَأَنَّ اللَّهَ

Dûrî, Meryem sûresinin 36. Ayetinde bulunan “وَأَنَّ اللَّهَ”⁸⁹¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzeyi fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde hemzeyi kesra ile okumaktadır.⁸⁹²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مُخْلِصًا	مُخْلِصًا	مُخْلِصًا

Dûrî, Meryem sûresinin 51. Ayetinde bulunan “مُخْلِصًا”⁸⁹³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *lâm* (ل) harfini kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ile okumaktadır. Ayet, “مُخْلِصًا” şeklinde okunduğunda “Allah’ın seçtiği ve hâlis kıldığı kimse” anlamına gelirken, “مُخْلِصًا” şeklinde okunduğunda “İbadeti ancak ve ancak Allah’a has kılan, O’nun rızası için yapan, kendisini Allah’a tâat adayan kimse” anlamına gelmektedir.⁸⁹⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَبِكَيًّا	وَبِكَيًّا	وَبِكَيًّا

Dûrî, Meryem sûresinin 58. Ayetinde bulunan “وَبِكَيًّا”⁸⁹⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfini kesra ile okumaktadır.⁸⁹⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَدْخُلُونَ	يَدْخُلُونَ	يَدْخُلُونَ

Dûrî, Meryem sûresinin 60. Ayetinde bulunan “يَدْخُلُونَ”⁸⁹⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile *hâ* (خ) harfini fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile *hâ* (خ) harfini zamme ile okumaktadır.⁸⁹⁸

⁸⁹¹ Meryem 19/36.

⁸⁹² Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 208.

⁸⁹³ Meryem 19/51.

⁸⁹⁴ Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 11/238-239.

⁸⁹⁵ Meryem 19/58.

⁸⁹⁶ Dimyâtî, *İthâfî Fudalâi’l-beşer*, 2/236.

⁸⁹⁷ Meryem 19/60.

⁸⁹⁸ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/513.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مِتْ	مِتْ	مِتْ

Dûrî, Meryem sûresinin 66. Ayetinde bulunan “مِتْ”⁸⁹⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile okumaktadır.⁹⁰⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَذْكُرْ	يَذْكُرْ	يَذْكُرْ

Dûrî, Meryem sûresinin 66. Ayetinde bulunan “يَذْكُرْ”⁹⁰¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *zâl* (ذ) ve *kâf* (ك) harfini şeddeli ve fetha ile okurken, Hafs *zâl* (ذ) harfini cezm ile *kâf* (ك) harfini zamme ile okumaktadır.⁹⁰²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
جَنِّيَا	جَنِّيَا	جَنِّيَا

Dûrî, Meryem sûresinin 68. Ayetinde bulunan “جَنِّيَا”⁹⁰³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *cîm* (ج) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *cîm* (ج) harfini kesra ile okumaktadır.⁹⁰⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
عَتِيَا	عَتِيَا	عَتِيَا

Dûrî, Meryem sûresinin 69. Ayetinde bulunan “عَتِيَا”⁹⁰⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *ayn* (ع) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *ayn* (ع) harfini kesra ile okumaktadır.⁹⁰⁶

⁸⁹⁹ Meryem 19/66.

⁹⁰⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 209.

⁹⁰¹ Meryem 19/66.

⁹⁰² Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 209.

⁹⁰³ Meryem 19/68.

⁹⁰⁴ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/514.

⁹⁰⁵ Meryem 19/69.

⁹⁰⁶ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/514.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
صَلَّى	صَلَّى	صَلَّى

Dûrî, Meryem sûresinin 70. Ayetinde bulunan “صَلَّى”⁹⁰⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sâd* (ص) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sâd* (ص) harfini kesra ile okumaktadır.⁹⁰⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
جَنَّى	جَنَّى	جَنَّى

Dûrî, Meryem sûresinin 72. Ayetinde bulunan “جَنَّى”⁹⁰⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *cîm* (ج) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *cîm* (ج) harfini kesra ile okumaktadır.⁹¹⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
نَجَّى	نَجَّى	نَجَّى

Dûrî, Meryem sûresinin 72. Ayetinde bulunan “نَجَّى”⁹¹¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde ikinci *nûn* (ن) harfini fetha ile *cîm* (ج) harfini de şeddeli kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde ikinci *nûn* (ن) harfini cezm ile *cîm* (ج) harfini de şeddesiz okumaktadır.⁹¹²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَكَادُ	يَكَادُ	تَكَادُ

Dûrî, Meryem sûresinin 90. Ayetinde bulunan “تَكَادُ”⁹¹³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okumaktadır.⁹¹⁴

⁹⁰⁷ Meryem 19/70.

⁹⁰⁸ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 210.

⁹⁰⁹ Meryem 19/72.

⁹¹⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 210.

⁹¹¹ Meryem 19/72.

⁹¹² Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/514.

⁹¹³ Meryem 19/90.

⁹¹⁴ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/514.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
يَتَفَطَّرْنَ	يَتَفَطَّرْنَ	يَتَفَطَّرْنَ

Dûrî, Meryem sûresinin 90. Ayetinde bulunan “يَتَفَطَّرْنَ”⁹¹⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini cezimli *nûn* (ن) harfine çevirerek *tâ* (ط) harfini de kesra ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fetha ile *tâ* (ط) harfini de şeddeli fetha ile okumaktadır.⁹¹⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
وَلَدًا	وَلَدًا	وَلَدًا

Dûrî, Meryem sûresinin 92. Ayetinde bulunan “وَلَدًا”⁹¹⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *vâv* (و) harfini ve *lâm* (ل) harfini fetha ile okurken, Kisâi rivâyetinde *vâv* (و) harfini zamme ile, *lâm* (ل) harfini cizm ile okumaktadır.⁹¹⁸

3.3.20. Tâhâ Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
مَهْدًا	مَهْدًا	مَهْدًا

Dûrî, Tâhâ sûresinin 53. Ayetinde bulunan “مَهْدًا”⁹¹⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *hâ* (ه) harfini fetha ve med ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *hâ* (ه) cizm ile okumaktadır.⁹²⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
فَيُسْحِتْكُمْ	فَيُسْحِتْكُمْ	فَيُسْحِتْكُمْ

Dûrî, Tâhâ sûresinin 61. Ayetinde bulunan “فَيُسْحِتْكُمْ”⁹²¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini ve *hâ* (ح) harfini fetha ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile *hâ* (ح) harfini kesra ile okumaktadır.⁹²²

⁹¹⁵ Meryem 19/90.

⁹¹⁶ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 210.

⁹¹⁷ Meryem 19/92.

⁹¹⁸ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/514.

⁹¹⁹ Tâhâ 20/53.

⁹²⁰ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 214.

⁹²¹ Tâhâ 20/61.

⁹²² Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/524.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَاجْمَعُوا	فَاجْمَعُوا	فَاجْمَعُوا

Dûrî, Tâhâ sûresinin 64. Ayetinde bulunan “فَاجْمَعُوا”⁹²³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzeyi hazfederek *mîm* (م) harfini de fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde hemzeyi hazfetmeden *mîm* (م) harfini de kesra ile okumaktadır. Ayet, “فَاجْمَعُوا” şeklinde okunduğunda “Toplama, azmetmek, muhkem yapmak” anlamına gelirken, “فَاجْمَعُوا” şeklinde okunduğunda “Hilenizi toplayın” anlamına gelmektedir.⁹²⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَلَقَّفْ	تَلَقَّفْ	تَلَقَّفْ

Dûrî, Tâhâ sûresinin 69. Ayetinde bulunan “تَلَقَّفْ”⁹²⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ile *kâf* (ق) harfini de şeddeli fetha ile okurken, Hafs *lâm* (ل) harfini cezm ile *kâf* (ق) harfini fetha ile okumaktadır.⁹²⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
سَاحِرٍ	سَحِرٍ	سَاحِرٍ

Dûrî, Tâhâ sûresinin 69. Ayetinde bulunan “سَاحِرٍ”⁹²⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ve med ile *hâ* (ح) harfini de kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile med olmaksızın *hâ* (ح) harfini de cezm ile okumaktadır.⁹²⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَوَعَدْنَاكُمْ	وَوَاعَدْتَكُمْ	وَوَعَدْنَاكُمْ

Dûrî, Tâhâ sûresinin 80. Ayetinde bulunan “وَوَعَدْنَاكُمْ”⁹²⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde ikinci *vâv* (و) harfini med olmaksızın okurken, Kisâî rivâyetinde ikinci *vâv*

⁹²³ Tâhâ 20/64.

⁹²⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/524; Râzî, Mefâtîhu’l-Gayb, 11/345-346; Kurtubî, el-Câmi’, 14/88-89.

⁹²⁵ Tâhâ 20/69.

⁹²⁶ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/524.

⁹²⁷ Tâhâ 20/69.

⁹²⁸ Pâluvi, Zübdetü’l-‘irfân, 216.

⁹²⁹ Tâhâ 20/80.

(و) harfini med ile *nûn* (ن) harfini *tâ* (ت) harfine çevirerek zammeli okurken, Hafs ikinci *vâv* (و) harfini med ile *nûn* (ن) harfini *tâ* (ت) harfine çevirmeden okumaktadır.⁹³⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَنْجَيْنَاكُمْ	أَنْجَيْنَاكُمْ	أَنْجَيْنَاكُمْ

Dûrî, Tâhâ sûresinin 80. Ayetinde “أَنْجَيْنَاكُمْ”⁹³¹ bulunan kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini *tâ* (ت) harfine çevirmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zammeli *tâ* (ت) harfine çevirerek okumaktadır.⁹³²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فِيحِلَّ	فِيحِلَّ	فِيحِلَّ

Dûrî, Tâhâ sûresinin 81. Ayetinde bulunan “فِيحِلَّ”⁹³³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *hâ* (ح) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *hâ* (ح) harfini zamme ile okumaktadır.⁹³⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بِمَلِكِنَا	بِمَلِكِنَا	بِمَلِكِنَا

Dûrî, Tâhâ sûresinin 87. ayetinde bulunan “بِمَلِكِنَا”⁹³⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *mîm* (م) harfini zamme ile, Hafs *mîm* (م) harfini fetha ile okumaktadır.⁹³⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
حَمَلْنَا	حَمَلْنَا	حَمَلْنَا

Dûrî, Tâhâ sûresinin 87. ayetinde bulunan “حَمَلْنَا”⁹³⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *hâ* (ح) harfini fetha ile *mîm* (م) harfini cezm ile okurken, Hafs *hâ* (ح) harfini zamme ile *mîm* (م) harfini şeddeli kesra ile okumaktadır. Ayet, “حَمَلْنَا” şeklinde

⁹³⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 217.

⁹³¹ Tâhâ 20/80.

⁹³² Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/526.

⁹³³ Tâhâ 20/81.

⁹³⁴ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/250.

⁹³⁵ Tâhâ 20/87.

⁹³⁶ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 218.

⁹³⁷ Tâhâ 20/87.

okunduğunda “*Taşıma işinin kendilerine emredildiği*” anlamına gelirken, “حَمَلْنَا” şeklinde okunduğunda “*biz taşıdık*” anlamına gelmektedir.⁹³⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَبْنُوْمْ	يَبْنُوْمْ	يَبْنُوْمْ

Dûrî, Tâhâ sûresinin 94. ayetinde bulunan “يَبْنُوْمْ”⁹³⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *mîm* (م) harfini şeddeli fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile okumaktadır.⁹⁴⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَبْصُرُوْا	تَبْصُرُوْا	يَبْصُرُوْا

Dûrî, Tâhâ sûresinin 96. ayetinde bulunan “يَبْصُرُوْا”⁹⁴¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirerek okumaktadır.⁹⁴²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَنْفَخْ	يَنْفَخْ	يَنْفَخْ

Dûrî, Tâhâ sûresinin 102. ayetinde bulunan “يَنْفَخْ”⁹⁴³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fethalı *nûn* (ن) harfine, *fâ* (ف) harfini de zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *nûn* (ن) harfine çevirmeden *fâ* (ف) harfini de fetha ile okumaktadır.⁹⁴⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَوَلَمْ تَأْتِهِمْ	أَوَلَمْ يَأْتِهِمْ	أَوَلَمْ تَأْتِهِمْ

⁹³⁸ Râzî, *Mefâtîhu’l-Gayb*, 11/371-372.

⁹³⁹ Tâhâ 20/94.

⁹⁴⁰ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/527.

⁹⁴¹ Tâhâ 20/96.

⁹⁴² Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/528.

⁹⁴³ Tâhâ 20/102.

⁹⁴⁴ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 220.

Dûrî, Tâhâ sûresinin 133. ayetinde bulunan “أَوَلَمْ تَأْتِهِمْ”⁹⁴⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okumaktadır.⁹⁴⁶

3.3.21. Enbiyâ Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
قَالَ رَبِّي	قَالَ رَبِّي	قَالَ رَبِّي

Dûrî, Enbiyâ sûresinin 4. Ayetinde bulunan “قَالَ رَبِّي”⁹⁴⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *kâf* (ق) harfini zamme ile *lâm* (ل) harfini de cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *kâf* (ق) harfini ve *lâm* (ل) harfini fetha ile okumaktadır.⁹⁴⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُوحِي	يُوحِي	نُوحِي

Dûrî, Enbiyâ sûresinin 7. Ayetinde bulunan “نُوحِي”⁹⁴⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okurken, Hafs *nûn* (ن) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okumaktadır.⁹⁵⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مِتَّ	مِتَّ	مِتَّ

Dûrî, Enbiyâ sûresinin 34. Ayetinde bulunan “مِتَّ”⁹⁵¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile okumaktadır.⁹⁵²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
هَزَأَ	هَزَأَ	هَزَوْا

⁹⁴⁵ Tâhâ 20/133.

⁹⁴⁶ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 220.

⁹⁴⁷ Enbiyâ 21/4.

⁹⁴⁸ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/261.

⁹⁴⁹ Enbiyâ 21/7.

⁹⁵⁰ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 221.

⁹⁵¹ Enbiyâ 21/34.

⁹⁵² Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/535.

Dûrî, Enbiyâ sûresinin 36. ayetinde bulunan “هَرُؤَا”⁹⁵³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *vâv* (و) harfini hemzeye çevirerek okurken, Hafs *vâv* (و) harfini hemzeye çevirmeden okumaktadır.⁹⁵⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَفِ لَكُمْ	أَفِ لَكُمْ	أَفِ لَكُمْ

Dûrî, Enbiyâ sûresinin 67. ayetinde bulunan “أَفِ لَكُمْ”⁹⁵⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *fâ* (ف) harfini tenvinsiz okurken, Hafs *fâ* (ف) harfini tenvin ile okumaktadır.⁹⁵⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لِيُحْصِنَكُمْ	لِيُحْصِنَكُمْ	لِيُحْصِنَكُمْ

Dûrî, Enbiyâ sûresinin 80. ayetinde bulunan “لِيُحْصِنَكُمْ”⁹⁵⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine ibdâl ederek okurken, Hafs *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine ibdâl etmeden okumaktadır.⁹⁵⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لِلْكِتَابِ	لِلْكِتَابِ	لِلْكِتَابِ

Dûrî, Enbiyâ sûresinin 104. ayetinde bulunan “لِلْكِتَابِ”⁹⁵⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *kâf* (ك) harfini kesra ile *tâ* (ت) harfini de fetha ve med ile okurken Kisâî ve Hafs rivâyetinde *kâf* (ك) harfini ve *tâ* (ت) harfini zamme ile okumaktadır.⁹⁶⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
قَالَ رَبِّ	قَالَ رَبِّ	قَالَ رَبِّ

⁹⁵³ Enbiyâ 21/36.

⁹⁵⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/536.

⁹⁵⁵ Enbiyâ 21/67.

⁹⁵⁶ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 223.

⁹⁵⁷ Enbiyâ 21/80.

⁹⁵⁸ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 224.

⁹⁵⁹ Enbiyâ 21/104.

⁹⁶⁰ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/537.

Dûrî, Enbiyâ sûresinin 104. ayetinde bulunan “قَالَ رَبِّ”⁹⁶¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *kâf* (ق) harfini zamme ile *lâm* (ل) harfini de cezm ile okurken, Hafs *kâf* (ق) harfini ve *lâm* (ل) harfini fetha ile okumaktadır.⁹⁶²

3.3.22. Hac Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بِسْكَارَى	بِسْكَرَى	بِسْكَارَى

Dûrî, Hac sûresinin 2. ayetinde bulunan “بِسْكَارَى”⁹⁶³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ile *kâf* (ك) harfini de fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ile *kâf* (ك) harfini de cezm ile med olmaksızın okumaktadır.⁹⁶⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لِيُضِلَّ	لِيُضِلَّ	لِيُضِلَّ

Dûrî, Hac sûresinin 9. ayetinde bulunan “لِيُضِلَّ”⁹⁶⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) ve *lâm* (ل) harfini fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile *lâm* (ل) harfini de kesra ile okumaktadır.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
ثُمَّ لَيَقْطَعَنَّ	ثُمَّ لَيَقْطَعَنَّ	ثُمَّ لَيَقْطَعَنَّ

Dûrî, Hac sûresinin 15. ayetinde bulunan “ثُمَّ لَيَقْطَعَنَّ”⁹⁶⁶ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *lâm* (ل) harfini kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini cezm ile okumaktadır.⁹⁶⁷

⁹⁶¹ Enbiyâ 21/104.

⁹⁶² Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/537.

⁹⁶³ Hac 22/2.

⁹⁶⁴ Dimyâtî, İthâfû Fudalâi’l-beşer, 2/270.

⁹⁶⁵ Hac 22/9.

⁹⁶⁶ Hac 22/15.

⁹⁶⁷ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/542.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَلَوْلُوا	وَلَوْلُوا	وَلَوْلُوا

Dûrî, Hac sûresinin 23. ayetinde bulunan ⁹⁶⁸“وَلَوْلُوا” kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde sondaki hemzeyi cezm ile okurken, Hafs hemzeyi tenvin ile okumaktadır.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
ثُمَّ لِيَقْضُوا	ثُمَّ لِيَقْضُوا	ثُمَّ لِيَقْضُوا

Dûrî, Hac sûresinin 29. ayetinde bulunan ⁹⁶⁹“ثُمَّ لِيَقْضُوا” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *lâm* (ل) harfini kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini cezm ile okumaktadır.⁹⁷⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مَنْسَكَا	مَنْسَكَا	مَنْسَكَا

Dûrî, Hac sûresinin 34. ayetinde bulunan ⁹⁷¹“مَنْسَكَا” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile okumaktadır. Ayet, “مَنْسَكَا” şeklinde okunduğunda “Biz her ümmete, kurban kesmeyi meşru kıldık” anlamına gelirken, “مَنْسَكَا” şeklinde okunduğunda “Biz her ümmete bir ibadet ve kurban yeri veya kurban kesme zamanı yaptık” anlamına gelmektedir.⁹⁷²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَقَاتِلُونَ	يَقَاتِلُونَ	يَقَاتِلُونَ

Dûrî, Hac sûresinin 39. ayetinde bulunan ⁹⁷³“يَقَاتِلُونَ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini kesra ile okurken, Hafs *tâ* (ت) harfini fetha ile okumaktadır.⁹⁷⁴

⁹⁶⁸ Hac 22/23.

⁹⁶⁹ Hac 22/29.

⁹⁷⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 227.

⁹⁷¹ Hac 22/34.

⁹⁷² Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/543; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 8/199; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 4/195-196; Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 12/35-36; Kurtubî, *el-Câmi’*, 14/391-394.

⁹⁷³ Hac 22/39.

⁹⁷⁴ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/544.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَيْنَ	أَيْنَ	أَيْنَ

Dûrî, Hac sûresinin 39. ayetinde bulunan “أَيْنَ”⁹⁷⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeyi zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde hemzeyi fetha ile okumaktadır.⁹⁷⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُدْفَعُ	يُدْفَعُ	يُدْفَعُ

Dûrî, Hac sûresinin 38. ayetinde bulunan “يُدْفَعُ”⁹⁷⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile *dâl* (د) harfini fetha ile *fâ* (ف) harfini de kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha, *dâl* (د) harfini cezm ile *fâ* (ف) harfini de fetha ile okumaktadır.⁹⁷⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَهْلَكْنَاهَا	أَهْلَكْنَاهَا	أَهْلَكْنَاهَا

Dûrî, Hac sûresinin 45. ayetinde bulunan “أَهْلَكْنَاهَا”⁹⁷⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zammeli *tâ* (ت) harfine ve med olmaksızın çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini *tâ* (ت) harfine çevirmeden okumaktadır.⁹⁸⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَعْدُونَ	يَعْدُونَ	تَعْدُونَ

Dûrî, Hac sûresinin 48. ayetinde buluna “تَعْدُونَ”⁹⁸¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine ibdâl etmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine ibdâl ederek okumaktadır.⁹⁸²

⁹⁷⁵ Hac 22/39.

⁹⁷⁶ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi 'l-beşer*, 2/273.

⁹⁷⁷ Hac 22/38.

⁹⁷⁸ Pâluvî, *Zübdetü 'l-irfân*, 228.

⁹⁷⁹ Hac 22/45.

⁹⁸⁰ Pâluvî, *Zübdetü 'l-irfân*, 228.

⁹⁸¹ Hac 22/48.

⁹⁸² Muhammed Emin Efendi, *Umdetü 'l-hullân*, 2/544.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
مُعْجَزِينَ	مُعْجَزِينَ	مُعْجَزِينَ

Dûrî, Hac sûresinin 51. ayetinde bulunan “مُعْجَزِينَ”⁹⁸³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *ayn* (ع) harfini med olmaksızın *cîm* (ج) harfini de şeddeli ve kesra olarak okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *ayn* (ع) harfini fetha ve med ile *cîm* (ج) harfini de kesra ile okumaktadır. Ayet, “مُعْجَزِينَ” şeklinde okunduğunda “*Kâfirlerin Hz. Peygamberi veya müminleri âciz bırakmak, onlara galip gelmek için çalışmaları*” anlamına gelirken, “مُعْجَزِينَ” şeklinde okunduğunda “*Allah’ın âyetlerini engellemeye, hükümsüz kılmaya çalışanlar*” anlamına gelmektedir.⁹⁸⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
مَنْسَكًا	مَنْسَكًا	مَنْسَكًا

Dûrî, Hac sûresinin 67. ayetinde bulunan “مَنْسَكًا”⁹⁸⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ile okurken, Kisâi rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile okumaktadır.⁹⁸⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
يُنْزِلُ	يُنْزِلُ	يُنْزِلُ

Dûrî, Hac sûresinin 71. ayetinde bulunan “يُنْزِلُ”⁹⁸⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini cizm ile *zây* (ز) harfini şeddesiz okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fetha ile *zây* (ز) harfini de şeddeli kesra ile okumaktadır.⁹⁸⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
تَرْجِعُ	تَرْجِعُ	تَرْجِعُ

Dûrî, Hac sûresinin 76. ayetinde bulunan “تَرْجِعُ”⁹⁸⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini zamme ile *cîm* (ج) harfini de fetha ile okurken, Kisâi rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fetha ile *cîm* (ج) harfini de kesra ile okumaktadır.⁹⁹⁰

⁹⁸³ Hac 22/51.

⁹⁸⁴ Râzî, *Mefâtîhu’l-Gayb*, 12/48-49.

⁹⁸⁵ Hac 22/67.

⁹⁸⁶ Pâluvi, *Zübdetü’l-‘irfân*, 229.

⁹⁸⁷ Hac 22/71.

⁹⁸⁸ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/545.

⁹⁸⁹ Hac 22/76.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
صَلَّوَاتِهِمْ	صَلَّاتِهِمْ	صَلَّوَاتِهِمْ

3.3.23. Mü’minûn Sûresi

Dûrî, Mü’minûn sûresinin 9. ayetinde bulunan “صَلَّوَاتِهِمْ”⁹⁹¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *vâv* (و) harfini hazfetmeden *lâm* (ل) harfini de fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *vâv* (و) harfini hazfederek *lâm* (ل) harfini de med ile okumaktadır.⁹⁹²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
غَيْرُهُ	غَيْرُهُ	غَيْرُهُ

Dûrî, Mü’minûn sûresinin 23. ve 32. ayetinde bulunan “غَيْرُهُ”⁹⁹³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *râ* (ر) ve *hâ* (ه) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *râ* (ر) ve *hâ* (ه) harfini kesra ile okumaktadır.⁹⁹⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رُسُلَنَا	رُسُلَنَا	رُسُلَنَا

Dûrî, Mü’minûn sûresinin 44. ayetinde bulunan “رُسُلَنَا”⁹⁹⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ile okumaktadır.⁹⁹⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رَبُّوَةٍ	رَبُّوَةٍ	رَبُّوَةٍ

Dûrî, Mü’minûn sûresinin 50. ayetinde bulunan “رَبُّوَةٍ”⁹⁹⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *râ* (ر) harfini zamme ile okurken, Hafs *râ* (ر) harfini fetha ile okumaktadır.⁹⁹⁸

⁹⁹⁰ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/279.

⁹⁹¹ Mü’minûn 23/9.

⁹⁹² Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/282.

⁹⁹³ Mü’minûn 23/23-32.

⁹⁹⁴ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 232.

⁹⁹⁵ Mü’minûn 23/44.

⁹⁹⁶ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 232.

⁹⁹⁷ Mü’minûn 23/50.

⁹⁹⁸ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/551.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَإِنَّ	وَإِنَّ	وَإِنَّ

Dûrî, Mü’minûn sûresinin 52. ayetinde bulunan “وَإِنَّ”⁹⁹⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzenin harekesini fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde hemzenin harekesini kesra ile okumaktadır.¹⁰⁰⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَيَحْسِبُونَ	أَيَحْسِبُونَ	أَيَحْسِبُونَ

Dûrî, Mü’minûn sûresinin 55. ayetinde bulunan “أَيَحْسِبُونَ”¹⁰⁰¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile okurken, Hafs *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁰⁰²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
خُرَجَا	خُرَاجَا	خُرَجَا

Dûrî, Mü’minûn sûresinin 72. ayetinde bulunan “خُرَجَا”¹⁰⁰³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *râ* (ر) harfini cezm ile okurken, Kisâî rivâyetinde *râ* (ر) harfini fethalı med ile okumaktadır.¹⁰⁰⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مِثْنًا	مِثْنًا	مِثْنًا

Dûrî, Mü’minûn sûresinin 82. ayetinde bulunan “مِثْنًا”¹⁰⁰⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁰⁰⁶

⁹⁹⁹ Mü’minûn 23/52.

¹⁰⁰⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 232.

¹⁰⁰¹ Mü’minûn 23/55.

¹⁰⁰² Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/551.

¹⁰⁰³ Mü’minûn 23/72.

¹⁰⁰⁴ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/552.

¹⁰⁰⁵ Mü’minûn 23/8.

¹⁰⁰⁶ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 233.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
تَذْكُرُونَ	تَذْكُرُونَ	تَذْكُرُونَ

Dûrî, Mü’minûn sûresinin 85. ayetinde bulunan “تَذْكُرُونَ”¹⁰⁰⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini şedde ile okurken, Hafs ve Kisâi rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁰⁰⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
عَالِمِ الْغَيْبِ	عَالِمِ الْغَيْبِ	عَالِمِ الْغَيْبِ

Dûrî, Mü’minûn sûresinin 92. ayetinde bulunan “عَالِمِ الْغَيْبِ”¹⁰⁰⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile okurken, Kisâi rivâyetinde *mîm* (م) harfini zamme ile okumaktadır.¹⁰¹⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
أَنَّهُمْ	أَنَّهُمْ	أَنَّهُمْ

Dûrî, Mü’minûn sûresinin 111. ayetinde bulunan “أَنَّهُمْ”¹⁰¹¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzenin harekesini fetha ile okurken, Kisâi rivâyetinde hemzenin harekesini kesra ile okumaktadır.¹⁰¹²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
فَسَّلِ	فَسَّلِ	فَسَّلِ

Dûrî, Mü’minûn sûresinin 113. ayetinde bulunan “فَسَّلِ”¹⁰¹³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeyi hazfetmeden, *sîn* (س) harfini de cezm ile okurken, Kisâi rivâyetinde hemzeyi hazfederek, *sîn* (س) harfini de fetha ile okumaktadır.¹⁰¹⁴

¹⁰⁰⁷ Mü’minûn 23/85.

¹⁰⁰⁸ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/286.

¹⁰⁰⁹ Mü’minûn 23/92.

¹⁰¹⁰ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/552.

¹⁰¹¹ Mü’minûn 23/111.

¹⁰¹² Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 235.

¹⁰¹³ Mü’minûn 23/113.

¹⁰¹⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/553.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
لَا تُرْجِعُونَ	لَا تُرْجِعُونَ	لَا تُرْجِعُونَ

Dûrî, Mü’minûn sûresinin 115. ayetinde bulunan “لَا تُرْجِعُونَ”¹⁰¹⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini zamme ile *cîm* (ج) harfini fetha ile okurken, Kisâi rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fetha, *cîm* (ج) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁰¹⁶

3.3.24. Nûr Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
تَذَكَّرُونَ	تَذَكَّرُونَ	تَذَكَّرُونَ

Dûrî, Nûr sûresinin 1. ayetinde bulunan “تَذَكَّرُونَ”¹⁰¹⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini şedde ile okurken, Hafs ve Kisâi rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁰¹⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
الْمُحْصَنَاتِ	الْمُحْصَنَاتِ	الْمُحْصَنَاتِ

Dûrî, Nûr sûresinin 4. ayetinde bulunan “الْمُحْصَنَاتِ”¹⁰¹⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sâd* (ص) harfini fetha ile okurken, Kisâi rivâyetinde *sâd* (ص) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁰²⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
وَالْخَامِيسَةِ	وَالْخَامِيسَةِ	وَالْخَامِيسَةِ

Dûrî, Nûr sûresinin 9. ayetinde bulunan “وَالْخَامِيسَةِ”¹⁰²¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde *tâ* (ة) harfini zammeli okurken, Hafs *tâ* (ة) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁰²²

¹⁰¹⁵ Mü’minûn 23/115.

¹⁰¹⁶ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 235.

¹⁰¹⁷ Nûr 24/1.

¹⁰¹⁸ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/291.

¹⁰¹⁹ Nûr 24/4.

¹⁰²⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 236.

¹⁰²¹ Nûr 24/9.

¹⁰²² Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/557.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَا تَحْسِبُوهُ	لَا تَحْسِبُوهُ	لَا تَحْسِبُوهُ

Dûrî, Nûr sûresinin 10. ayetinde bulunan “لَا تَحْسِبُوهُ”¹⁰²³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile okurken, Hafs *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁰²⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
خُطَوَاتٍ	خُطَوَاتٍ	خُطَوَاتٍ

Dûrî, Nûr sûresinin 21. ayetinde bulunan “خُطَوَاتٍ”¹⁰²⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ط) harfini cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ط) harfini zamme ile okumaktadır.¹⁰²⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
الْمُحْصَنَاتِ	الْمُحْصَنَاتِ	الْمُحْصَنَاتِ

Dûrî, Nûr sûresinin 23. ayetinde bulunan “الْمُحْصَنَاتِ”¹⁰²⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sâd* (ص) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sâd* (ص) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁰²⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَشْهَدُ	يَشْهَدُ	تَشْهَدُ

Dûrî, Nûr sûresinin 24. ayetinde bulunan “تَشْهَدُ”¹⁰²⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okumaktadır.¹⁰³⁰

¹⁰²³ Nûr 24/10.

¹⁰²⁴ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 236.

¹⁰²⁵ Nûr 24/21.

¹⁰²⁶ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/557.

¹⁰²⁷ Nûr 24/23.

¹⁰²⁸ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 237.

¹⁰²⁹ Nûr 24/24.

¹⁰³⁰ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 237.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بُيُوتِكُمْ	بُيُوتِكُمْ	بُيُوتِكُمْ

Dûrî, Nûr sûresinin 27. ayetinde bulunan “بُيُوتِكُمْ”¹⁰³¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde bâ (ب) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde bâ (ب) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁰³²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَذَكَّرُونَ	تَذَكَّرُونَ	تَذَكَّرُونَ

Dûrî, Nûr sûresinin 27. ayetinde bulunan “تَذَكَّرُونَ”¹⁰³³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde zâl (ذ) harfini şedde ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde zâl (ذ) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁰³⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
جُيُوبِهِنَّ	جُيُوبِهِنَّ	جُيُوبِهِنَّ

Dûrî, Nûr sûresinin 31. ayetinde bulunan “جُيُوبِهِنَّ”¹⁰³⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde cîm (ج) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde cîm (ج) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁰³⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مُبَيَّنَاتٍ	مُبَيَّنَاتٍ	مُبَيَّنَاتٍ

Dûrî, Nûr sûresinin 34. ayetinde bulunan “مُبَيَّنَاتٍ”¹⁰³⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde yâ (ي) harfini fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde yâ (ي) harfini şeddeli kesra ile okumaktadır. Ayet, “مُبَيَّنَاتٍ” şeklinde okunduğunda “Size gerçekleri açıklayan âyetler indirdik” anlamına gelirken, “مُبَيَّنَاتٍ” şeklinde okunduğunda “Size açıklanmış âyetler indirdik” anlamına gelmektedir.¹⁰³⁸

¹⁰³¹ Nûr 24/27.

¹⁰³² Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi'l-beşer*, 2/294.

¹⁰³³ Nûr 24/27.

¹⁰³⁴ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/558.

¹⁰³⁵ Nûr 24/31.

¹⁰³⁶ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/558.

¹⁰³⁷ Nûr 24/34.

¹⁰³⁸ Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 8/420-421; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 4/305-306; Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 12/231-232.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
دِرِّيُّ تَوْفَدُ	دِرِّيُّ تَوْفَدُ	دِرِّيُّ يَوْفَدُ

Dûrî, Nûr sûresinin 35. ayetinde bulunan ¹⁰³⁹”دِرِّيُّ يَوْفَدُ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *dâl* (د) harfini kesra ile, *yâ* (ي) harfinden sonra hemze koyarak *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirerek *vâv* (و) harfini fetha ile *kâf* (ق) harfini de şeddeli ve fethalı *dâl* (د) harfini de fethalı okurken, Kisâî rivâyetinde *dâl* (د) harfini kesra ile, *yâ* (ي) harfini şeddesiz ve zamme ve tenvin ile *yâ* (ي) harfini de *tâ* (ت) harfine çevirerek okurken, Hafs *dâl* (د) harfini zamme ile, *yâ* (ي) harfini iki ötre ile *kâf* (ق) harfini de fetha ile okumaktadır.¹⁰⁴⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَيَنْزِلُ	وَيَنْزِلُ	وَيَنْزِلُ

Dûrî, Nûr sûresinin 43. ayetinde bulunan ¹⁰⁴¹”وَيَنْزِلُ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁰⁴²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
خَلَقَ كُلَّ	خَالِقُ كُلَّ	خَلَقَ كُلَّ

Dûrî, Nûr sûresinin 45. ayetinde bulunan ¹⁰⁴³”خَلَقَ كُلَّ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *hâ* (خ) harfini ve *kâf* (ق) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *hâ* (خ) harfinden sonra med ile *kâf* (ق) harfini de zamme ile okumaktadır. Ayet, “خَلَقَ كُلَّ” şeklinde okunduğunda “*Allah her canlıyı sudan yarattı*” anlamına gelirken, “خَلِقُ كُلَّ” şeklinde okunduğunda “*Her canlıyı sudan yaratan (geçmişte yaratan ve hâlen yaratmakta olan) Allah’tır*” anlamına gelmektedir.¹⁰⁴⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَيَتَّقِهْ	وَيَتَّقِيْهِ	وَيَتَّقِهْ

¹⁰³⁹ Nûr 24/35.

¹⁰⁴⁰ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/297.

¹⁰⁴¹ Nûr 24/43.

¹⁰⁴² Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/557.

¹⁰⁴³ Nûr 24/45.

¹⁰⁴⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/559; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 8/446; Kurtubî, *el-Câmi*, 15/312-313.

Dûrî, Nûr sûresinin 52. ayetinde bulunan “وَيَنْفِقْهُ”¹⁰⁴⁵ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *kâf* (ق) harfini kesra ile *hâ* (ه) harfini cezm ile okurken, Kisâî rivâyetinde *kâf* (ق) harfini kesra ile *hâ* (ه) harfini kesra ve med ile okurken, Hafs *kâf* (ق) harfini fetha ile *hâ* (ه) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁰⁴⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَا تَحْسِبَنَّ	لَا تَحْسِبَنَّ	لَا تَحْسِبَنَّ

Dûrî, Nûr sûresinin 57. ayetinde bulunan “لَا تَحْسِبَنَّ”¹⁰⁴⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile okurken, Hafs *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁰⁴⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بُيُوتٍ	بُيُوتٍ	بُيُوتٍ

Dûrî, Nûr sûresinin 60. ve 61. ayetinde bulunan “بُيُوتٍ”¹⁰⁴⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁰⁵⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أُمَّهَاتِكُمْ	أُمَّهَاتِكُمْ	أُمَّهَاتِكُمْ

Dûrî, Nûr sûresinin 60. ayetinde bulunan “أُمَّهَاتِكُمْ”¹⁰⁵¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemze ve *mîm* (م) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde hemze ve *mîm* (م) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁰⁵²

¹⁰⁴⁵ Nûr 24/52.

¹⁰⁴⁶ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 239.

¹⁰⁴⁷ Nûr 24/57.

¹⁰⁴⁸ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 240.

¹⁰⁴⁹ Nûr 24/60-61.

¹⁰⁵⁰ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/560.

¹⁰⁵¹ Nûr 24/60.

¹⁰⁵² Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/302.

3.3.25. Furkân Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَحْشُرُهُمْ	يَحْشُرُهُمْ	يَحْشُرُهُمْ

Dûrî, Furkân sûresinin 17. Ayetinde bulunan ¹⁰⁵³“يَحْشُرُهُمْ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *nûn* (ن) harfine çevirerek okurken Hafs *yâ* (ي) harfini *nûn* (ن) harfine çevirmeden okumaktadır.¹⁰⁵⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَسْتَطِيعُونَ	يَسْتَطِيعُونَ	يَسْتَطِيعُونَ

Dûrî, Furkân sûresinin 19. Ayetinde bulunan ¹⁰⁵⁵“يَسْتَطِيعُونَ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okurken, Hafs *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okumaktadır. Ayet, “يَسْتَطِيعُونَ” şeklinde okunduğunda “*Kendinizden azabı savmaya ve yardıma gücünüz yetmeyecek*” anlamına gelirken, “يَسْتَطِيعُونَ” şeklinde okunduğunda “*İşte tanrı dedikleriniz de sizi yalanladılar. Onların azabı savmaya ne güçleri yeter ne de size bir yardımları dokunabilir*” anlamına gelmektedir.¹⁰⁵⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَتُمُودًا	وَتُمُودًا	وَتُمُودًا

Dûrî, Furkân sûresinin 38. Ayetinde bulunan ¹⁰⁵⁷“وَتُمُودًا” kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *dâl* (د) harfini mansub tenvinli okurken, Hafs *dâl* (د) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁰⁵⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
هَزَأَ	هَزَأَ	هَزَوْا

¹⁰⁵³ Furkân 25/17.

¹⁰⁵⁴ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 242.

¹⁰⁵⁵ Furkân 25/38.

¹⁰⁵⁶ Taberî, *Câmi’u l-Beyân*, 8/489.

¹⁰⁵⁷ Furkân 25/38.

¹⁰⁵⁸ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/569.

Dûrî, Furkân sûresinin 41. Ayetinde bulunan “هَزُؤًا”¹⁰⁵⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *vâv* (و) harfinin yerine hemze getirerek fetha ve tenvinli okurken, Hafs *vâv* (و) harfini iki üstün ile okumaktadır.¹⁰⁶⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَحْسِبُ	تَحْسِبُ	تَحْسِبُ

Dûrî, Furkân sûresinin 44. Ayetinde bulunan “تَحْسِبُ”¹⁰⁶¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile okurken, Hafs *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁰⁶²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
نُشِرَا	نُشِرَا	بُشِرَا

Dûrî, Furkân sûresinin 48. Ayetinde bulunan “بُشِرَا”¹⁰⁶³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *bâ* (ب) harfini fethalı *nûn* (ن) harfine çevirerek *şîn* (ش) harfini de zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfini fethalı *nûn* (ن) harfine çevirerek okurken, Hafs *bâ* (ب) harfini zamme ile *şîn* (ش) harfini de cezm ile okumaktadır.¹⁰⁶⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَيَذْكُرُوا	لَيَذْكُرُوا	لَيَذْكُرُوا

Dûrî, Furkân sûresinin 49. Ayetinde bulunan “لَيَذْكُرُوا”¹⁰⁶⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini ve *kâf* (ك) harfini şeddeli fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini cezm ile *kâf* (ك) harfini zamme ile okumaktadır.¹⁰⁶⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَأْمُرُنَا	يَأْمُرُنَا	تَأْمُرُنَا

¹⁰⁵⁹ Furkân 25/41.

¹⁰⁶⁰ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/570.

¹⁰⁶¹ Furkân 25/44.

¹⁰⁶² Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 243.

¹⁰⁶³ Furkân 25/48.

¹⁰⁶⁴ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 244.

¹⁰⁶⁵ Furkân 25/49.

¹⁰⁶⁶ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 244.

Dûrî, Furkân sûresinin 60. Ayetinde bulunan “تَأْمُرُنَا”¹⁰⁶⁷ ve Ebû ‘Amr kelimesini¹⁰⁶⁷ Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okumaktadır.¹⁰⁶⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
سِرَاجًا	سُرْجًا	سِرَاجًا

Dûrî, Furkân sûresinin 61. Ayetinde bulunan “سِرَاجًا”¹⁰⁶⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile *râ* (ر) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) ve *râ* (ر) harfini zamme ile okumaktadır.¹⁰⁷⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَقْتُرُوا	يَقْتُرُوا	يَقْتُرُوا

Dûrî, Furkân sûresinin 67. Ayetinde bulunan “يَقْتُرُوا”¹⁰⁷¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini zamme ile okumaktadır.¹⁰⁷²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَذَرَيْنَا	وَذَرَيْنَا	وَذَرَيْنَا

Dûrî, Furkân sûresinin 74. Ayetinde bulunan “وَذَرَيْنَا”¹⁰⁷³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfinden sonra med etmeksizin okurken, Hafs *yâ* (ي) harfini med ile okumaktadır.¹⁰⁷⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَيُلْقُونَ	وَيُلْقُونَ	وَيُلْقُونَ

Dûrî, Furkân sûresinin 75. Ayetinde bulunan “وَيُلْقُونَ”¹⁰⁷⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile *kâf* (ق) harfini şeddeli fetha ile *lâm* (ل) harfini

¹⁰⁶⁷ Furkân 25/60.

¹⁰⁶⁸ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/569.

¹⁰⁶⁹ Furkân 25/61.

¹⁰⁷⁰ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 244.

¹⁰⁷¹ Furkân 25/67.

¹⁰⁷² Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/570.

¹⁰⁷³ Furkân 25/74.

¹⁰⁷⁴ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 245.

fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) ve *kâf* (ق) harfini fetha ile *lâm* (ل) harfini cezmi ile okumaktadır.¹⁰⁷⁶

3.3.26. Şuarâ Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
نَزَّلَ	نَزَّلَ	نَزَّلَ

Dûrî, Şuarâ sûresinin 4. Ayetinde bulunan “نَزَّلَ”¹⁰⁷⁷ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde ikinci *nûn* (ن) harfini cezmi ile *zây* (ز) harfini şeddesiz okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde ikinci *nûn* (ن) harfini fetha ile *zây* (ز) harfini şeddeli kesra ile okumaktadır.¹⁰⁷⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَرْجَاهُ	أَرْجَاهُ	أَرْجَاهُ

Dûrî, Şuarâ sûresinin 42. Ayetinde bulunan “أَرْجَاهُ”¹⁰⁷⁹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *cîm* (ج) harfinden sonra cezimli hemze getirerek, *hâ* (ه) harfini de zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *hâ* (ه) harfini kesra ve med ile okurken, Hafs *cîm* (ج) harfini kesra ile *hâ* (ه) harfini cezmi ile okumaktadır.¹⁰⁸⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
قَالَ نَعَمْ	قَالَ نَعَمْ	قَالَ نَعَمْ

Dûrî, Şuarâ sûresinin 42. Ayetinde bulunan “قَالَ نَعَمْ”¹⁰⁸¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *ayn* (ع) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *ayn* (ع) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁰⁸²

¹⁰⁷⁵ Furkân 25/75.

¹⁰⁷⁶ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/311.

¹⁰⁷⁷ Şuarâ 26/4.

¹⁰⁷⁸ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/313.

¹⁰⁷⁹ Şuarâ 26/42.

¹⁰⁸⁰ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/574.

¹⁰⁸¹ Şuarâ 26/42.

¹⁰⁸² Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 246.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
حَذِرُونَ	حَاذِرُونَ	حَاذِرُونَ

Dûrî, Şuarâ sûresinin 56. Ayetinde bulunan “حَاذِرُونَ”¹⁰⁸³ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde elifi hazfederek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde elifi hazfetmeden okumaktadır.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَعْيُونَ	وَعْيُونَ	وَعْيُونَ

Dûrî, Şuarâ sûresinin 57. ve 134. Ayetinde bulunan “وَعْيُونَ”¹⁰⁸⁴ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *ayn* (ع) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *ayn* (ع) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁰⁸⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
خَلْقُ	خَلْقُ	خَلْقُ

Dûrî, Şuarâ sûresinin 137. Ayetinde bulunan “خَلْقُ”¹⁰⁸⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *hâ* (خ) harfini fetha ile *lâm* (ل) harfini cezm ile okurken, Hafs *hâ* (خ) harfini ve *lâm* (ل) harfini zamme ile okumaktadır. Ayet, “خَلْقُ” şeklinde okunduğunda “Bu (davranışımız) evvelkilerin âdetinden başka bir şey değildir” anlamına gelirken, “خَلْقُ” şeklinde okunduğunda “Bu (söylediklerin) evvelkilerin uydurmasından başka bir şey değildir” anlamına gelmektedir.¹⁰⁸⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بِالْقِسْطِ	بِالْقِسْطِ	بِالْقِسْطِ

Dûrî, Şuarâ sûresinin 181. Ayetinde bulunan “بِالْقِسْطِ”¹⁰⁸⁸ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *kâf* (ق) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *kâf* (ق) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁰⁸⁹

¹⁰⁸³ Şuarâ 26/56.

¹⁰⁸⁴ Şuarâ 26/57-134.

¹⁰⁸⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 247.

¹⁰⁸⁶ Şuarâ 26/137.

¹⁰⁸⁷ Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 8/609-610; Kurtubî, *el-Câmi’*, 16/54-60; Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 12/399-401.

¹⁰⁸⁸ Şuarâ 26/181.

¹⁰⁸⁹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 249.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
كَسَفَا	كَسَفَا	كَسَفَا

Dûrî, Şuarâ sûresinin 187. Ayetinde bulunan “كَسَفَا”¹⁰⁹⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile okurken, Hafs *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁰⁹¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رَبِّي	رَبِّي	رَبِّي

Dûrî, Şuarâ sûresinin 188. Ayetinde bulunan “رَبِّي”¹⁰⁹² kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini harekesiz okumaktadır.¹⁰⁹³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَفْرَأَيْتَ	أَفْرَأَيْتَ	أَفْرَأَيْتَ

Dûrî, Şuarâ sûresinin 205. Ayetinde bulunan “أَفْرَأَيْتَ”¹⁰⁹⁴ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeyi hazfetmeden okurken, Kisâî rivâyetinde hemzeyi hazfederek okumaktadır.¹⁰⁹⁵

3.3.27. Neml Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَمَكَّتْ	فَمَكَّتْ	فَمَكَّتْ

Dûrî, Neml sûresinin 22. Ayetinde bulunan “فَمَكَّتْ”¹⁰⁹⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *kâf* (ك) harfini zamme ile okurken, Hafs *kâf* (ك) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁰⁹⁷

¹⁰⁹⁰ Şuarâ 26/187.

¹⁰⁹¹ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/327.

¹⁰⁹² Şuarâ 26/188.

¹⁰⁹³ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/577.

¹⁰⁹⁴ Şuarâ 26/205.

¹⁰⁹⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 250.

¹⁰⁹⁶ Neml 27/22.

¹⁰⁹⁷ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 252.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
سَبَّأَ	سَبَّأَ	سَبَّأَ

Dûrî, Neml sûresinin 25. Ayetinde bulunan “سَبَّأَ”¹⁰⁹⁸ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzeyi fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde hemzeyi iki kesra ile okumaktadır.¹⁰⁹⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَلَّا يَسْجُدُوا	أَلَّا يَسْجُدُوا	أَلَّا يَسْجُدُوا

Dûrî, Neml sûresinin 25. Ayetinde bulunan “أَلَّا يَسْجُدُوا”¹¹⁰⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini şeddeli fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *lâm* (ل) harfini şeddesiz okumaktadır. Ayet, “أَلَّا يَسْجُدُوا” şeklinde okunduğunda “Göklerde ve yerde gizleneni açığa çıkaran, gizlediğinizi ve açıkladığınızı bilen Allah’a secde etmesinler diye (şeytan böyle yapar)” anlamına gelirken, “أَلَّا يَسْجُدُوا” şeklinde okunduğunda “Dikkat! Göklerde ve yerde gizleneni açığa çıkaran, gizlediğinizi ve açıkladığınızı bilen Allah’a secde edin” anlamına gelmektedir.¹¹⁰¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مَا يُخْفُونَ وَمَا يُعْلِنُونَ	مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ	مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ

Dûrî, Neml sûresinin 25. Ayetinde bulunan “مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ”¹¹⁰² kelimelerinde Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harflerini *yâ* (ي) harfine çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harflerini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okumaktadır.¹¹⁰³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَالْقِهِ إِلَيْهِمْ	فَالْقِهَا إِلَيْهِمْ	فَالْقِهِ إِلَيْهِمْ

Dûrî, Neml sûresinin 28. Ayetinde bulunan “فَالْقِهِ إِلَيْهِمْ”¹¹⁰⁴ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *hâ* (ه) harfini cizm ile okurken, Kisâî rivâyetinde *hâ* (ه) harfini med ile okumaktadır.¹¹⁰⁵

¹⁰⁹⁸ Neml 27/25.

¹⁰⁹⁹ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/583.

¹¹⁰⁰ Neml 27/25.

¹¹⁰¹ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/325; Taberî, *u’l-Beyân*, 8/672-671; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 4/448-449; Râzî, *Mefâtîhu’l-Gayb*, 12/431-432.

¹¹⁰² Neml 27/25.

¹¹⁰³ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 252.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
الْمَلُّوْا وَيُكْم	الْمَلُّوْا أَيُّكْم	الْمَلُّوْا أَيُّكْم

Dûrî, Neml sûresinin 38. Ayetinde bulunan “الْمَلُّوْا أَيُّكْم”¹¹⁰⁶ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde ikinci kelimenin başındaki hemzeyi *vâv* (و) harfine çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde ikinci kelimenin başındaki hemzeyi fetha ile okumaktadır.¹¹⁰⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَنْ اْعْبُدُوا اللَّهَ	أَنْ اْعْبُدُوا اللَّهَ	أَنْ اْعْبُدُوا اللَّهَ

Dûrî, Neml sûresinin 45. Ayetinde bulunan “أَنْ اْعْبُدُوا اللَّهَ”¹¹⁰⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zamme ile okumaktadır.¹¹⁰⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مُهْلِكَ	مُهْلِكَ	مَهْلِكَ

Dûrî, Neml sûresinin 49. Ayetinde bulunan “مُهْلِكَ”¹¹¹⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *mîm* (م) harfini zamme ile *lâm* (ل) harfini fetha ile okurken, Hafs *mîm* (م) harfini fetha ile *lâm* (ل) harfini de kesra ile okumaktadır.¹¹¹¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
إِنَّا دَمَرْنَاهُمْ	أَنَا دَمَرْنَاهُمْ	أَنَا دَمَرْنَاهُمْ

Dûrî, Neml sûresinin 51. Ayetinde bulunan “أَنَا دَمَرْنَاهُمْ”¹¹¹² kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzeyi kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde hemzeyi fetha ile okumaktadır.¹¹¹³

¹¹⁰⁴ Neml 27/28.

¹¹⁰⁵ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/585.

¹¹⁰⁶ Neml 27/38.

¹¹⁰⁷ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 253.

¹¹⁰⁸ Neml 27/45.

¹¹⁰⁹ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/586.

¹¹¹⁰ Neml 27/49.

¹¹¹¹ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 254

¹¹¹² Neml 27/51.

¹¹¹³ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/586.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بَيُوتُهُمْ	بَيُوتُهُمْ	بَيُوتُهُمْ

Dûrî, Neml sûresinin 52. Ayetinde bulunan ¹¹¹⁴“بَيُوتُهُمْ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *bâ* (ب) harfini kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini zamme ile okumaktadır.¹¹¹⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَذْكُرُونَ	تَذْكُرُونَ	تَذْكُرُونَ

Dûrî, Neml sûresinin 62. Ayetinde bulunan ¹¹¹⁶“تَذْكُرُونَ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek *zâl* (ذ) harfini şeddeli okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden *zâl* (ذ) harfini de fetha ile okumaktadır.¹¹¹⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
نُشْرًا	نُشْرًا	بُشْرًا

Dûrî, Neml sûresinin 63. Ayetinde bulunan ¹¹¹⁸“بُشْرًا” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *bâ* (ب) harfini zammeli *nûn* (ن) harfine çevirerek *şîn* (ش) harfini de zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfini fethalı *nûn* (ن) harfine çevirerek okurken, Hafs *bâ* (ب) harfini zamme ile *şîn* (ش) harfini de cezm ile okumaktadır.¹¹¹⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
الرَّيَّاحَ	الرَّيَّاحَ	الرَّيَّاحَ

Dûrî, Neml sûresinin 62. Ayetinde bulunan ¹¹²⁰“الرَّيَّاحَ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfindeki elifi hazfetmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfindeki elifi hazfederek okumaktadır.¹¹²¹

¹¹¹⁴ Neml 27/52.

¹¹¹⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 254.

¹¹¹⁶ Neml 27/62.

¹¹¹⁷ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 254.

¹¹¹⁸ Neml 27/63.

¹¹¹⁹ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/587.

¹¹²⁰ Neml 27/62.

¹¹²¹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 254.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بَلْ أَدَارِكْ	بَلْ أَدَارِكْ	بَلْ أَدَارِكْ

Dûrî, Neml sûresinin 66. Ayetinde bulunan “بَلْ أَدَارِكْ”¹¹²² kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *lâm* (ل) harfini cezm ile hemzeyi de fetha getirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini kesra ile hemzeyi de hareke getirmeden okumaktadır.¹¹²³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
إِنَّ النَّاسَ	أَنَّ النَّاسَ	أَنَّ النَّاسَ

Dûrî, Neml sûresinin 82. Ayetinde bulunan “أَنَّ النَّاسَ”¹¹²⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzeyi kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde hemzeyi fetha ile okumaktadır.¹¹²⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَحْسِبُهَا	تَحْسِبُهَا	تَحْسِبُهَا

Dûrî, Neml sûresinin 88. Ayetinde bulunan “تَحْسِبُهَا”¹¹²⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile okurken, Hafs *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır.¹¹²⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مِنْ فَرَعٍ يَوْمَئِذٍ	مِنْ فَرَعٍ يَوْمَئِذٍ	مِنْ فَرَعٍ يَوْمَئِذٍ

Dûrî, Neml sûresinin 89. Ayetinde bulunan “مِنْ فَرَعٍ يَوْمَئِذٍ”¹¹²⁸ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *ayn* (ع) harfini tenvinsiz *mîm* (م) harfini de kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *ayn* (ع) harfini iki kesra ile *mîm* (م) harfini de fetha ile okumaktadır.¹¹²⁹

¹¹²² Neml 27/66.

¹¹²³ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/587.

¹¹²⁴ Neml 27/82.

¹¹²⁵ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/588.

¹¹²⁶ Neml 27/88.

¹¹²⁷ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 256.

¹¹²⁸ Neml 27/89.

¹¹²⁹ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 263.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
عَمَّا يَعْمَلُونَ	عَمَّا يَعْمَلُونَ	عَمَّا تَعْمَلُونَ

Dûrî, Neml sûresinin 93. Ayetinde bulunan “عَمَّا تَعْمَلُونَ”¹¹³⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okumaktadır.¹¹³¹

3.3.28. Kasas Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَنُرِي	وَيُرِي	وَنُرِي

Dûrî, Kasas sûresinin 6. Ayetinde bulunan “وَنُرِي”¹¹³² kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fethalı *yâ* (ي) harfine çevirerek okumaktadır.¹¹³³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَحَزْنَا	وَحَزْنَا	وَحَزْنَا

Dûrî, Kasas sûresinin 8. Ayetinde bulunan “وَحَزْنَا”¹¹³⁴ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *hâ* (ح) harfini ve *zây* (ز) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *hâ* (ح) harfini zamme ile *zây* (ز) harfini cezm ile okumaktadır.¹¹³⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
الرَّهْبِ	الرَّهْبِ	الرَّهْبِ

Dûrî, Kasas sûresinin 32. Ayetinde bulunan “الرَّهْبِ”¹¹³⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *râ* (ر) harfini zamme ve şedde ile okurken, Hafs *râ* (ر) harfini şeddeli fetha ile okumaktadır.¹¹³⁷

¹¹³⁰ Neml 27/93.

¹¹³¹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 256.

¹¹³² Kasas 28/6.

¹¹³³ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/340.

¹¹³⁴ Kasas 28/8.

¹¹³⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 257.

¹¹³⁶ Kasas 28/32.

¹¹³⁷ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 264.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
يُصَدِّقُنِي	يُصَدِّقُنِي	يُصَدِّقُنِي

Dûrî, Kasas sûresinin 34. Ayetinde bulunan “يُصَدِّقُنِي”¹¹³⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde *kâf* (ق) harfini cezm ile okurken, Hafs *kâf* (ق) harfini fetha ile okumaktadır.¹¹³⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
لَا يُرْجَعُونَ	لَا يُرْجَعُونَ	لَا يُرْجَعُونَ

Dûrî, Kasas sûresinin 39. Ayetinde bulunan “لَا يُرْجَعُونَ”¹¹⁴⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile *cîm* (ج) harfini de fetha ile okurken, Kisâi rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile, *cîm* (ج) harfini de kesra ile okumaktadır.¹¹⁴¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
سِحْرَانِ	سَاحِرَانِ	سِحْرَانِ

Dûrî, Kasas sûresinin 48. Ayetinde bulunan “سِحْرَانِ”¹¹⁴² kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ve med ile, *hâ* (ح) harfini de kesra ile okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile *hâ* (ح) harfini de cezm ile okumaktadır. Ayet, “سِحْرَانِ” şeklinde okunduğunda “İki sihir birbirine destek oldu” anlamına gelirken, “سَاحِرَانِ” şeklinde okunduğunda “İki sihirbaz birbirine destek oldu” anlamına gelmektedir.¹¹⁴³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
أَفَلَا يَعْقِلُونَ	أَفَلَا تَعْقِلُونَ	أَفَلَا تَعْقِلُونَ

Dûrî, Kasas sûresinin 60. Ayetinde bulunan “أَفَلَا تَعْقِلُونَ”¹¹⁴⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okumaktadır.

¹¹³⁸ Kasas 28/34.

¹¹³⁹ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 259.

¹¹⁴⁰ Kasas 28/39.

¹¹⁴¹ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 260.

¹¹⁴² Kasas 28/48.

¹¹⁴³ Muhammed Emin Efendi, ‘‘Umdetü’l-hullân, 2/596; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 8/803; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 4/510-511; Kurtubî, *el-Câmi*, 16/289-290.

¹¹⁴⁴ Kasas 28/60.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَرَأَيْتُمْ	أَرَيْتُمْ	أَرَأَيْتُمْ

Dûrî, Kasas sûresinin 72. Ayetinde bulunan “أَرَأَيْتُمْ”¹¹⁴⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeyi hafzetmeden okurken, Kisâî rivâyetinde hemzeyi hafzederek okumaktadır.¹¹⁴⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لُخِيفَ	لُخِيفَ	لُخِيفَ

Dûrî, Kasas sûresinin 82. Ayetinde bulunan “لُخِيفَ”¹¹⁴⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *hâ* (خ) harfini zamme ile *sîn* (س) harfini kesra ile okurken, Hafs *hâ* (خ) ve *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır.¹¹⁴⁸

3.3.29. Ankebût Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مُنْجُوكٌ	مُنْجُوكٌ	مُنْجُوكٌ

Dûrî, Ankebût sûresinin 33. Ayetinde bulunan “مُنْجُوكٌ”¹¹⁴⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fetha ile *cîm* (ج) harfini de iki zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini cezm ile, *cîm* (ج) harfini de şeddesiz okumaktadır.¹¹⁵⁰

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَعَادًا وَتَمُودًا	وَعَادًا وَتَمُودًا	وَعَادًا وَتَمُودًا

Dûrî, Ankebût sûresinin 38. Ayetinde bulunan “وَعَادًا وَتَمُودًا”¹¹⁵¹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde ikinci *dâl* (ذ) harfini fetha ve tenvin ile okurken, Hafs ikinci *dâl* (ذ) harfini fetha ile okumaktadır.¹¹⁵²

¹¹⁴⁵ Kasas 28/72.

¹¹⁴⁶ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/600.

¹¹⁴⁷ Kasas 28/82.

¹¹⁴⁸ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 263.

¹¹⁴⁹ Ankebût 29/33.

¹¹⁵⁰ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 265.

¹¹⁵¹ Ankebût 29/38.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
الْبُيُوتِ	الْبُيُوتِ	الْبُيُوتِ

Dûrî, Ankebût sûresinin 41. Ayetinde bulunan “الْبُيُوتِ”¹¹⁵³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfini kesra ile okumaktadır.¹¹⁵⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَدْعُونَ	تَدْعُونَ	يَدْعُونَ

Dûrî, Ankebût sûresinin 42. Ayetinde bulunan “يَدْعُونَ”¹¹⁵⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirerek okumaktadır.¹¹⁵⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَا عِبَادِي الَّذِينَ	يَا عِبَادِ الَّذِينَ	يَا عِبَادِي الَّذِينَ

Dûrî, Ankebût sûresinin 56. Ayetinde bulunan “يَا عِبَادِي الَّذِينَ”¹¹⁵⁷ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde ikinci *yâ* (ي) harfini hazfederek okurken, Hafs ikinci *yâ* (ي) harfini fetha ile okumaktadır.¹¹⁵⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَلِيَتَمَتَّعُوا	وَلِيَتَمَتَّعُوا	وَلِيَتَمَتَّعُوا

Dûrî, Ankebût sûresinin 66. Ayetinde bulunan “وَلِيَتَمَتَّعُوا”¹¹⁵⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *lâm* (ل) harfini cezm ile okumaktadır.¹¹⁶⁰

¹¹⁵² Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/606.

¹¹⁵³ Ankebût 29/41.

¹¹⁵⁴ Dimyâtî, İthâfû Fudalâi’l-beşer, 2/351.

¹¹⁵⁵ Ankebût 29/82.

¹¹⁵⁶ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/610

¹¹⁵⁷ Ankebût 29/56.

¹¹⁵⁸ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 266.

¹¹⁵⁹ Ankebût 29/66.

¹¹⁶⁰ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 267.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
سُبْنَا	سُبْنَا	سُبْنَا

Dûrî, Ankebût sûresinin 69. Ayetinde bulunan ¹¹⁶¹”سُبْنَا” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *bâ* (ب) harfini cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini zamme ile okumaktadır.¹¹⁶²

3.3.30. Rûm Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَقْتُطُونَ	يَقْتُطُونَ	يَقْتُطُونَ

Dûrî, Rûm sûresinin 36. Ayetinde bulunan ¹¹⁶³”يَقْتُطُونَ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini kesra ile okurken, Hafs *nûn* (ن) harfini fetha ile okumaktadır.¹¹⁶⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَيَرْبُوا	لَيَرْبُوا	لَيَرْبُوا

Dûrî, Rûm sûresinin 39. Ayetinde bulunan ¹¹⁶⁵”لَيَرْبُوا” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirmeden okumaktadır.¹¹⁶⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُشْرِكُونَ	تُشْرِكُونَ	يُشْرِكُونَ

Dûrî, Rûm sûresinin 40. Ayetinde bulunan ¹¹⁶⁷”يُشْرِكُونَ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirerek okumaktadır.¹¹⁶⁸

¹¹⁶¹ Ankebût 29/69.

¹¹⁶² Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/610.

¹¹⁶³ Rûm 30/36.

¹¹⁶⁴ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/612.

¹¹⁶⁵ Rûm 30/39.

¹¹⁶⁶ Dimyâtî, *Îthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/357.

¹¹⁶⁷ Rûm 30/40.

¹¹⁶⁸ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/612.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
ضَعْفًا	ضَعْفًا	ضَعْفًا

Dûrî, Rûm sûresinin 54. Ayetinde bulunan “ضَعْفًا”¹¹⁶⁹ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde *dâd* (ض) harfini zammeli okurken, Hafs *dâd* (ض) harfini fetha ile okumaktadır.¹¹⁷⁰

3.3.31. Lokmân Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
هَزُوا	هَزُوا	هَزُوا

Dûrî, Lokmân sûresinin 6. Ayetinde bulunan “هَزُوا”¹¹⁷¹ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *vâv* (و) harfini hemzeye çevirerek okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *vâv* (و) harfini iki üstün ile okumaktadır.¹¹⁷²

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ	أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ	أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ

Dûrî, Lokmân sûresinin 12. Ve 14. Ayetinde bulunan “أَنْ اشْكُرْ لِلَّهِ”¹¹⁷³ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini kesra ile okurken, Kisâi rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zamme ile okumaktadır.¹¹⁷⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
يَا بُنَيَّ	يَا بُنَيَّ	يَا بُنَيَّ

Dûrî, Lokmân sûresinin 13. ve 18. Ayetinde bulunan “يَا بُنَيَّ”¹¹⁷⁵ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde *yâ* (ي) harfini kesra ile okurken, Hafs *yâ* (ي) harfini fetha ile okumaktadır.¹¹⁷⁶

¹¹⁶⁹ Rûm 30/54.

¹¹⁷⁰ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/613.

¹¹⁷¹ Lokmân 31/6.

¹¹⁷² Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/618.

¹¹⁷³ Lokmân 31/12-14.

¹¹⁷⁴ Dimyâtî, İthâfû Fudalâi’l-beşer, 2/362.

¹¹⁷⁵ Lokmân 31/13-18.

¹¹⁷⁶ Pâluvî, Zübdetü’l-irfân, 271.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
نِعْمَةٌ	نِعْمَةٌ	نِعْمَةٌ

Dûrî, Lokmân sûresinin 20. Ayetinde bulunan ¹¹⁷⁷“نِعْمَةٌ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *ayn* (ع) harfini fetha ile *hâ* (ه) harfini de zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *ayn* (ع) harfini cezm ile, *hâ* (ه) harfini de kapalı *tâ* (ة) ile mansub tenvin ile okumaktadır. Ayet, “نِعْمَةٌ” şeklinde okunduğunda “Size zâhir ve bâtın nimetlerini ihsan etti” anlamına gelirken, “نِعْمَةٌ” şeklinde okunduğunda “Size zâhir ve bâtın nimetini ihsan etti” anlamına gelmektedir.¹¹⁷⁸

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَالْبَحْرُ	وَالْبَحْرُ	وَالْبَحْرُ

Dûrî, Lokmân sûresinin 28. Ayetinde bulunan ¹¹⁷⁹“وَالْبَحْرُ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *râ* (ر) harfini fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *râ* (ر) harfini zamme ile okumaktadır.¹¹⁸⁰

3.3.32. Secde Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
خَلْقَهُ	خَلْقَهُ	خَلْقَهُ

Dûrî, Secde sûresinin 7. Ayetinde bulunan ¹¹⁸¹“خَلْقَهُ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *lâm* (ل) harfini cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ile okumaktadır.¹¹⁸²

¹¹⁷⁷ Lokmân 31/20.

¹¹⁷⁸ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/619; Taberî, Câmi ‘u’l-Beyân, 9/128-129.

¹¹⁷⁹ Lokmân 31/28.

¹¹⁸⁰ Pâluvi, Zübdetü’l-irfân, 271.

¹¹⁸¹ Secde 32/7.

¹¹⁸² Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/622.

3.3.33. Ahzâb Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَعْمَلُونَ	تَعْمَلُونَ	تَعْمَلُونَ

Dûrî, Ahzâb sûresinin 2. Ve 9. Ayetinde bulunan ¹¹⁸³”تَعْمَلُونَ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okumaktadır.¹¹⁸⁴

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
الظُّنُونُ	الظُّنُونَا	الظُّنُونَا

Dûrî, Ahzâb sûresinin 10. Ayetinde bulunan ¹¹⁸⁵”الظُّنُونَا” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini medsiz okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini med ile okumaktadır.¹¹⁸⁶

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَا مَقَامَ	لَا مَقَامَ	لَا مَقَامَ

Dûrî, Ahzâb sûresinin 13. Ayetinde bulunan ¹¹⁸⁷”لَا مَقَامَ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *mîm* (م) harfini fetha ile okurken, Hafs *mîm* (م) harfini zamme ile okumaktadır.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بَيُّوتَنَا	بَيُّوتَنَا	بَيُّوتَنَا

Dûrî, Ahzâb Sûresinin 13. Ayetinde bulunan ¹¹⁸⁸”بَيُّوتَنَا” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfini kesra ile okumaktadır.¹¹⁸⁹

¹¹⁸³ Ahzâb 33/2-9.

¹¹⁸⁴ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 274.

¹¹⁸⁵ Ahzâb 33/10.

¹¹⁸⁶ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/370.

¹¹⁸⁷ Ahzâb 33/13.

¹¹⁸⁸ Ahzâb 33/13.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
إِسْوَة	إِسْوَة	أُسْوَة

Dûrî, Ahzâb sûresinin 21. Ayetinde bulunan ¹¹⁹⁰”أُسْوَة“ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde hemzeyi kesra ile okurken, Hafs hemzeyi zamme ile okumaktadır.¹¹⁹¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
يُضَعَّف	يُضَاعَف	يُضَاعَف

Dûrî, Ahzâb sûresinin 30. Ayetinde bulunan ¹¹⁹²”يُضَاعَف“ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *dâd* (ض) harfini med olmaksızın *ayn* (ع) harfini de şeddeli okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *dâd* (ض) harfini med ile *ayn* (ع) harfini de fetha ile okumaktadır.¹¹⁹³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
نُوتِهَا	يُوتِهَا	نُوتِهَا

Dûrî, Ahzâb sûresinin 32. Ayetinde bulunan ¹¹⁹⁴”نُوتِهَا“ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okurken, Kisâi rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okumaktadır.¹¹⁹⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ	وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ	وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ

Dûrî, Ahzâb sûresinin 33. Ayetinde bulunan ¹¹⁹⁶”وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ“ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde *kâf* (ك) harfini kesra ile diğer kelimedeki *bâ* (ب) harfini zamme ile okurken, Kisâi rivâyetinde de *bâ* (ب) harfini kesra ile okurken, Hafs *bâ* (ب) harfini zamme ile *kâf* (ك) harfini zamme ile okumaktadır.¹¹⁹⁷

¹¹⁸⁹ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/626.

¹¹⁹⁰ Ahzâb 33/21.

¹¹⁹¹ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/626.

¹¹⁹² Ahzâb 33/30.

¹¹⁹³ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 276.

¹¹⁹⁴ Ahzâb 33/31.

¹¹⁹⁵ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/627.

¹¹⁹⁶ Ahzâb 33/33.

¹¹⁹⁷ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 277.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بُيُوتِكُنَّ	بُيُوتِكُنَّ	بُيُوتِكُنَّ

Dûrî, Ahzâb sûresinin 33. Ayetinde bulunan “بُيُوتِكُنَّ”¹¹⁹⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde bâ (ب) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde bâ (ب) harfini kesra ile okumaktadır.¹¹⁹⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَكُونُ	يَكُونُ	يَكُونُ

Dûrî, Ahzâb sûresinin 36. Ayetinde bulunan “يَكُونُ”¹²⁰⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde yâ (ي) harfini tâ (ت) harfine çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde yâ (ي) harfini tâ (ت) harfine çevirmeden okumaktadır.¹²⁰¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَحَاتِمَ النَّبِيِّنَ	وَحَاتِمَ النَّبِيِّنَ	وَحَاتِمَ النَّبِيِّنَ

Dûrî, Ahzâb sûresinin 40. Ayetinde bulunan “وَحَاتِمَ النَّبِيِّنَ”¹²⁰² kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde tâ (ت) harfini kesra ile okurken, Hafs tâ (ت) harfini fetha ile okumaktadır. Ayet, “وَحَاتِمَ النَّبِيِّنَ” şeklinde okunduğunda “Peygamberlerin mührüdür” anlamına gelirken, “وَحَاتِمَ النَّبِيِّنَ” şeklinde okunduğunda “Peygamberlerin sonuncusudur” anlamına gelmektedir.¹²⁰³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَمَسُّوْهُنَّ	تَمَسُّوْهُنَّ	تَمَسُّوْهُنَّ

Dûrî, Ahzâb sûresinin 50. Ayetinde bulunan “تَمَسُّوْهُنَّ”¹²⁰⁴ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde tâ (ت) harfini fetha ile mîm (م) harfini medsiz okurken, Kisâî

¹¹⁹⁸ Ahzâb 33/33.

¹¹⁹⁹ Pâluvî, *Zübdetü’l-i ‘irfân rfân*, 277.

¹²⁰⁰ Ahzâb 33/36.

¹²⁰¹ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/628.

¹²⁰² Ahzâb 33/40.

¹²⁰³ Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 9/244; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 5/75-76; Kurtubî, *el-Câmi’*, 17/164-166.

¹²⁰⁴ Ahzâb 33/50.

rivâyetinde *tâ* (ت) harfini zamme ile *mîm* (م) harfinden sonra med olmaksızın okumaktadır.¹²⁰⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
لَا تَحِلُّ	لَا يَحِلُّ	لَا يَحِلُّ

Dûrî, Ahzâb sûresinin 52. Ayetinde bulunan ¹²⁰⁶“لَا يَحِلُّ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirerek okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirmeden okumaktadır.¹²⁰⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
الرَّسُولَ	الرَّسُولَا	الرَّسُولَا

Dûrî, Ahzâb Sûresinin 66. Ayetinde bulunan ¹²⁰⁸“الرَّسُولَا” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *lâm* (ل) harfini medsiz okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini med ile okumaktadır.¹²⁰⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
السَّبِيلَا	السَّبِيلَا	السَّبِيلَا

Dûrî, Ahzâb Sûresinin 67. Ayetinde bulunan ¹²¹⁰“السَّبِيلَا” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ile okurken, Kisâi rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ve tenvin ile okumaktadır.¹²¹¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
كَثِيرًا	كَثِيرًا	كَبِيرًا

Dûrî, Ahzâb sûresinin 68. Ayetinde bulunan ¹²¹²“كَبِيرًا” kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde *bâ* (ب) harfi yerine *sâ* (ث) harfini getirerek okurken, Hafs *bâ* (ب)

¹²⁰⁵ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/628.

¹²⁰⁶ Ahzâb 33/52.

¹²⁰⁷ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 278.

¹²⁰⁸ Ahzâb 33/66.

¹²⁰⁹ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 279.

¹²¹⁰ Ahzâb 33/67.

¹²¹¹ Dimyâtî, İthâfû Fudalâi’l-beşer, 2/377.

harfini kesra ile okumaktadır. Ayet, “كَبِيرًا” şeklinde okunduğunda “*Büyük, şiddetli*” anlamına gelirken, “كَثِيرًا” şeklinde okunduğunda “*Defalarca, birçok defa*” anlamına gelmektedir.¹²¹³

3.3.34. Sebe’ Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
عَالِمٌ	عَالِمٌ	عَالِمٌ

Dûrî, Sebe’ sûresinin 3. Ayetinde bulunan “عَالِمٌ”¹²¹⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha, şedde ve med ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini kesra ile okumaktadır. Ayet, “عَالِمٌ” şeklinde okunduğunda “*Gaybı bilen Rabbim hakkı için, o mutlaka size gelecektir*” anlamına gelirken, “عَالَامٌ” şeklinde okunduğunda “*Gaybı en iyi bilen*” anlamına gelmektedir.¹²¹⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَا يَغْرُبُ	لَا يَغْرُبُ	لَا يَغْرُبُ

Dûrî, Sebe’ sûresinin 3. Ayetinde bulunan “لَا يَغْرُبُ”¹²¹⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *zây* (ز) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *zây* (ز) harfini kesra ile okumaktadır.¹²¹⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مُعْجِزِينَ	مُعْجِزِينَ	مُعْجِزِينَ

Dûrî, Sebe’ sûresinin 5. Ayetinde bulunan “مُعْجِزِينَ”¹²¹⁸ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *cîm* (ج) harfini şedde ile med olmaksızın okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *cîm* (ج) harfini kesra ile okumaktadır. Ayet, “مُعْجِزِينَ” şeklinde okunduğunda “*Âyetlerimiz hakkında (bizi) âciz bırakmaya çalışanlar*” anlamına gelirken, “مُعْجِزِينَ”

¹²¹² Ahzâb 33/68.

¹²¹³ Taberî, *Câmi ‘u’l-Beyân*, 9/284; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 5/100-101.

¹²¹⁴ Sebe’ 34/3.

¹²¹⁵ Taberî, *Câmi ‘u’l-Beyân*, 9/296-297; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 5/106.

¹²¹⁶ Sebe’ 34/3.

¹²¹⁷ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/635.

¹²¹⁸ Sebe’ 34/5.

şeklinde okunduğunda “Allah’ın âyetlerini engellemeye, hükümsüz kılmaya çalışanlar” anlamına gelmektedir.¹²¹⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
كِسْفًا	كِسْفًا	كِسْفًا

Dûrî, Sebe’ sûresinin 9. Ayetinde bulunan “كِسْفًا”¹²²⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde *kâf* (ك) harfini kesra ile *sîn* (س) harfini cezm ile okurken, Hafs *kâf* (ك) harfini kesra ile *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır.¹²²¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
نَخِيفُ نُسْقُطُ	يَخِيفُ يُسْقُطُ	نَخِيفُ نُسْقُطُ

Dûrî, Sebe’ sûresinin 9. Ayetinde bulunan “نَخِيفُ نُسْقُطُ”¹²²² kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okurken, Kisâi rivâyetinde *nûn* (ن) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okumaktadır.¹²²³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
مِنْسَاتَه	مِنْسَاتَه	مِنْسَاتَه

Dûrî, Sebe’ sûresinin 14. Ayetinde bulunan “مِنْسَاتَه”¹²²⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzeyi hazfederek okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde hemzeyi hazfetmeden okumaktadır.¹²²⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
مَسَاكِنَهُمْ	مَسْكِنَهُمْ	مَسْكِنَهُمْ

Dûrî, Sebe’ sûresinin 15. Ayetinde bulunan “مَسْكِنَهُمْ”¹²²⁶ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ve med ile *kâf* (ك) harfini de kesra ile okurken, Kisâi

¹²¹⁹ Taberî, *Câmi ‘u’l-Beyân*, 9/298; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 5/108.

¹²²⁰ Sebe’ 34/9.

¹²²¹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 280.

¹²²² Sebe’ 34/9.

¹²²³ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 280.

¹²²⁴ Sebe’ 34/14.

¹²²⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 281.

rivâyetinde *kâf* (ك) harfini kesra ile okurken, Hafs *sîn* (س) harfini cezmi ile *kâf* (ك) harfini de fetha ile okumaktadır.¹²²⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
لِسَبَاءَ	لِسَبَاءِ	لِسَبَاءِ

Dûrî, Sebe’ sûresinin 15. Ayetinde bulunan “لِسَبَاءِ”¹²²⁸ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzeyi hazfederek okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde hemzeyi hazfetmeden okumaktadır.¹²²⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
أَكْلٍ	أَكْلٍ	أَكْلٍ

Dûrî, Sebe’ sûresinin 16. Ayetinde bulunan “أَكْلٍ”¹²³⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *lâm* (ل) harfini tenvinsiz okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini tenvin ile okumaktadır.¹²³¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
يُجَازِي	نُجَازِي	نُجَازِي

Dûrî, Sebe’ sûresinin 17. Ayetinde bulunan “نُجَازِي”¹²³² kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okurken, Kisâi ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okumaktadır.¹²³³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
بَعْدُ	بَعْدُ	بَعْدُ

¹²²⁶ Sebe’ 34/15.

¹²²⁷ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2

¹²²⁸ Sebe’ 34/15.

¹²²⁹ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/636.

¹²³⁰ Sebe’ 34/16.

¹²³¹ Pâluvî, Zübdetü’l-irfân, 281.

¹²³² Sebe’ 34/17.

¹²³³ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/636.

Dûrî, Sebe' sûresinin 19. Ayetinde bulunan “بَاعِدُ”¹²³⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *bâ* (ب) harfini med olmaksızın *ayn* (ع) harfini şedde ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini med ile *ayn* (ع) harfini de kesra ile okumaktadır.¹²³⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
قُلْ اَدْعُوا	قُلْ اَدْعُوا	قُلْ اَدْعُوا

Dûrî, Sebe' sûresinin 22. Ayetinde bulunan “قُلْ اَدْعُوا”¹²³⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *lâm* (ل) harfini zamme ile okurken, Hafs *lâm* (ل) harfini kesra ile okumaktadır.¹²³⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
اِدِّنْ	اِدِّنْ	اِدِّنْ

Dûrî, Sebe' sûresinin 23. Ayetinde bulunan “اِدِّنْ”¹²³⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde hemzeye zamme ile okurken, Hafs hemzeye fetha ile okumaktadır.¹²³⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مُعْجِزِينَ	مُعْجِزِينَ	مُعْجِزِينَ

Dûrî, Sebe' sûresinin 38. Ayetinde bulunan “مُعْجِزِينَ”¹²⁴⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *cîm* (ج) harfini şedde ile med olmaksızın okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *cîm* (ج) harfini kesra ile okumaktadır.¹²⁴¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
التَّنَافُسُ	التَّنَافُسُ	التَّنَافُسُ

¹²³⁴ Sebe' 34/19.

¹²³⁵ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/636.

¹²³⁶ Sebe' 34/22.

¹²³⁷ Pâluvî, Zübdetü’l-irfân, 282.

¹²³⁸ Sebe' 34/23.

¹²³⁹ Pâluvî, Zübdetü’l-irfân, 282.

¹²⁴⁰ Sebe' 34/38.

¹²⁴¹ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/637.

Dûrî, Sebe' sûresinin 52. Ayetinde bulunan “الشَّائِشُ”¹²⁴² kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *vâv* (و) harfini hazfederek med ile okurken, Hafs *vâv* (و) harfini zamme ile okumaktadır.¹²⁴³

3.3.35. Fâtır Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
غَيْرُ اللَّهِ	غَيْرُ اللَّهِ	غَيْرُ اللَّهِ

Dûrî, Fâtır sûresinin 3. Ayetinde bulunan “غَيْرُ اللَّهِ”¹²⁴⁴ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *râ* (ر) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *râ* (ر) harfini kesra ile okumaktadır.¹²⁴⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مَيِّتِ الرِّيحَ	مَيِّتِ الرِّيحَ	مَيِّتِ الرِّيحَ

Dûrî, Fâtır sûresinin 9. Ayetinde bulunan “مَيِّتِ الرِّيحَ”¹²⁴⁶ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini cezm ile okurken, Kisâî rivâyetinde “الرِّيحَ” kelimesindeki *yâ* (ي) harfinden sonra med olmaksızın okurken, Hafs birinci *yâ* (ي) harfini şeddeli kesra ile ikinci *yâ* (ي) harfini fetha ve med ile okumaktadır.¹²⁴⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رُسُلُهُمْ	رُسُلُهُمْ	رُسُلُهُمْ

Dûrî, Fâtır sûresinin 25. Ayetinde bulunan “رُسُلُهُمْ”¹²⁴⁸ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ile okumaktadır.¹²⁴⁹

¹²⁴² Sebe' 34/52.

¹²⁴³ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi'l-beşer*, 2/387.

¹²⁴⁴ Fâtır 35/3.

¹²⁴⁵ Pâluvî, *Zübdetü'l-'irfân*, 284.

¹²⁴⁶ Fâtır 35/9.

¹²⁴⁷ Muhammed Emin Efendi, *'Umdetü'l-hullân*, 2/641.

¹²⁴⁸ Fâtır 35/25.

¹²⁴⁹ Pâluvî, *Zübdetü'l-'irfân*, 285.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَلَوْلُوا	وَلَوْلُوا	وَلَوْلُوا

Dûrî, Fâtır sûresinin 33. Ayetinde bulunan “وَلَوْلُوا”¹²⁵⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde hemzeyi kesra ve tenvin ile okurken, Hafs hemzeyi fetha ve tenvin ile okumaktadır. Ayet, “وَلَوْلُوا” şeklinde okunduğunda “*Orada altın bilezikler ve inci ile süslenirler*” anlamına gelirken, “وَلَوْلُوا” şeklinde okunduğunda “*Orada altın ve inci bileziklerle süslenirler*” anlamına gelmektedir.¹²⁵¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بَيِّنَاتٍ	بَيِّنَاتٍ	بَيِّنَاتٍ

Dûrî, Fâtır sûresinin 40. Ayetinde bulunan “بَيِّنَاتٍ”¹²⁵² kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini medsiz okurken, Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfinden sonra med ile okumaktadır.¹²⁵³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَرَأَيْتُمْ	أَرَأَيْتُمْ	أَرَأَيْتُمْ

Dûrî, Fâtır sûresinin 40. Ayetinde bulunan “أَرَأَيْتُمْ”¹²⁵⁴ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeyi hafzetmeden okurken, Kisâî rivâyetinde hemzeyi hafzederek okumaktadır.¹²⁵⁵

3.3.36. Yâsîn Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَنْزِيلٍ	تَنْزِيلٍ	تَنْزِيلٍ

¹²⁵⁰ Fâtır 35/33.

¹²⁵¹ Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 5/155-156.

¹²⁵² Fâtır 35/40.

¹²⁵³ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/642.

¹²⁵⁴ Fâtır 35/40.

¹²⁵⁵ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/645.

Dûrî, Yâsîn sûresinin 5. Ayetinde bulunan “تَنْزِيلٌ”¹²⁵⁶ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *lâm* (ل) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ile okumaktadır. Ayet, “تَنْزِيلٌ” şeklinde okunduğunda “Azîz ve Râhim Allah’ın indirdiği (Kur’ân yolu) üzerindesin” anlamına gelirken, “تَنْزِيلٌ” şeklinde okunduğunda “Azîz ve Rahîm Allah’ın bu Kur’ân’ı sana indirmesi, insanları inzar etmen (uyarman) içindir” anlamına gelmektedir.¹²⁵⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
سَدَا	سَدَا	سَدَا

Dûrî, Yâsîn sûresinin 9. Ayetinde bulunan “سَدَا”¹²⁵⁸ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır.¹²⁵⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
إِلَيْهِمْ اثنَيْنِ	إِلَيْهِمْ اثنَيْنِ	إِلَيْهِمْ اثنَيْنِ

Dûrî, Yâsîn sûresinin 14. Ayetinde bulunan “إِلَيْهِمْ اثنَيْنِ”¹²⁶⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *hâ* (ه) harfini ötre ile okurken, Hafs *mîm* (م) harfini zamme ile *hâ* (ه) harfini de kesra ile okumaktadır.¹²⁶¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَمَّا	لَمَّا	لَمَّا

Dûrî, Yâsîn sûresinin 32. Ayetinde bulunan “لَمَّا”¹²⁶² kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *mîm* (م) harfini şeddesiz fetha ile okurken, Hafs *mîm* (م) harfini şeddeli fetha ile okumaktadır.¹²⁶³

¹²⁵⁶ Yâsîn 36/5.

¹²⁵⁷ Taberî, *Câmi ‘u’l-Beyân*, 9/403. Kurtubî, *el- Câmi ‘*, 17/406-411; Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 13/301-302; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 5/165-166.

¹²⁵⁸ Yâsîn 36/9.

¹²⁵⁹ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/397.

¹²⁶⁰ Yâsîn 36/14.

¹²⁶¹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 286.

¹²⁶² Yâsîn 36/32.

¹²⁶³ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/648.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مِنَ الْعُيُونِ	مِنَ الْعُيُونِ	مِنَ الْعُيُونِ

Dûrî, Yâsîn sûresinin 34. Ayetinde bulunan “مِنَ الْعُيُونِ”¹²⁶⁴ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *ayn* (ع) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *ayn* (ع) harfini kesra ile okumaktadır.¹²⁶⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَالْقَمَرُ	وَالْقَمَرُ	وَالْقَمَرُ

Dûrî, Yâsîn sûresinin 39. Ayetinde bulunan “وَالْقَمَرُ”¹²⁶⁶ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *râ* (ر) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *râ* (ر) harfini fetha ile okumaktadır.¹²⁶⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَخْصِمُونَ	يَخْصِمُونَ	يَخْصِمُونَ

Dûrî, Yâsîn sûresinin 49. Ayetinde bulunan “يَخْصِمُونَ”¹²⁶⁸ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *hâ* (خ) harfini cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *hâ* (خ) harfini kesra ile okumaktadır.¹²⁶⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
شُعْلٍ	شُعْلٍ	شُعْلٍ

Dûrî, Yâsîn sûresinin 55. Ayetinde bulunan “شُعْلٍ”¹²⁷⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *gayn* (غ) harfini cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *gayn* (غ) harfini zamme ile okumaktadır.¹²⁷¹

¹²⁶⁴ Yâsîn 36/34.

¹²⁶⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 286.

¹²⁶⁶ Yâsîn 36/39.

¹²⁶⁷ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/648.

¹²⁶⁸ Yâsîn 36/49.

¹²⁶⁹ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/648.

¹²⁷⁰ Yâsîn 36/55.

¹²⁷¹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 289.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَأَنْ اَعْبُدُونِي	وَأَنْ اَعْبُدُونِي	وَأَنْ اَعْبُدُونِي

Dûrî, Yâsîn sûresinin 61. Ayetinde bulunan “وَأَنْ اَعْبُدُونِي”¹²⁷² kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zamme ile okumaktadır.¹²⁷³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
جِبِلًا	جِبِلًا	جِبِلًا

Dûrî, Yâsîn sûresinin 62. Ayetinde bulunan “جِبِلًا”¹²⁷⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *cîm* (ج) harfini zamme ile *bâ* (ب) harfini cezm ile, Kisâî rivâyetinde *cîm* (ج) ve *bâ* (ب) harfini zamme ile okurken, Hafs *cîm* (ج) harfini ve *bâ* (ب) harfini kesra ile okumaktadır.¹²⁷⁵

3.3.37. Sâffât Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَا يَسْمَعُونَ	لَا يَسْمَعُونَ	لَا يَسْمَعُونَ

Dûrî, Sâffât sûresinin 8. Ayetinde bulunan “لَا يَسْمَعُونَ”¹²⁷⁶ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile *mîm* (م) harfini fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini ve *mîm* (م) harfini şeddeli fetha ile okumaktadır. Ayet, “لَا يَسْمَعُونَ” şeklinde okunduğunda “Kulak vermek, duymak istemek” anlamına gelirken, “لَا يَسْمَعُونَ” şeklinde okunduğunda “Dinlemek” anlamına gelmektedir.¹²⁷⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُنْزِفُونَ	يُنْزِفُونَ	يُنْزِفُونَ

¹²⁷² Yâsîn 36/61.

¹²⁷³ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 289.

¹²⁷⁴ Yâsîn 36/62.

¹²⁷⁵ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/648.

¹²⁷⁶ Sâffât 37/8.

¹²⁷⁷ Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 13/379-381.

Dûrî, Sâffât sûresinin 47. Ayetinde bulunan “يُنْزِلُونَ”¹²⁷⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *zây* (ز) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *zây* (ز) harfini kesra ile okumaktadır.¹²⁷⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
الْمُخْلِصِينَ	الْمُخْلِصِينَ	الْمُخْلِصِينَ

Dûrî, Sâffât sûresinin 74. ve 169. Ayetinde bulunan “الْمُخْلِصِينَ”¹²⁸⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *lâm* (ل) harfini kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ile okumaktadır.¹²⁸¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رَبِّكُمْ وَرَبِّ	رَبِّكُمْ وَرَبِّ	رَبِّكُمْ وَرَبِّ

Dûrî, Sâffât sûresinin 126. Ayetinde bulunan “رَبِّكُمْ وَرَبِّ”¹²⁸² kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *bâ* (ب) harflerini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harflerini şeddeli fetha ile okumaktadır.¹²⁸³

3.3.38. Sâd Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَلِي	وَلِي	وَلِي

Dûrî, Sâd Sûresinin 23. Ayetinde bulunan “وَلِي”¹²⁸⁴ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *lâm* (ل) harfini cezm ile okurken, Hafs *lâm* (ل) harfini kesra ile okumaktadır.¹²⁸⁵

¹²⁷⁸ Sâffât 37/47.

¹²⁷⁹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 292.

¹²⁸⁰ Sâffât 37/74-169.

¹²⁸¹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 293.

¹²⁸² Sâffât 37/126.

¹²⁸³ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/656.

¹²⁸⁴ Sâd 38/23.

¹²⁸⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 295.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَالْيَسَعَ	وَالْيَسَعَ	وَالْيَسَعَ

Dûrî, Sâd Sûresinin 48. Ayetinde bulunan ¹²⁸⁶“وَالْيَسَعَ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini cezmi ile okurken, Kisâî rivâyetinde *lâm* (ل) harfini şedde ve fetha ile okumaktadır.¹²⁸⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُوعِدُونَ	تُوعِدُونَ	تُوعِدُونَ

Dûrî, Sâd Sûresinin 53. Ayetinde bulunan ¹²⁸⁸“تُوعِدُونَ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okumaktadır.¹²⁸⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَعَسَاقٌ	وَعَسَاقٌ	وَعَسَاقٌ

Dûrî, Sâd Sûresinin 57. Ayetinde bulunan ¹²⁹⁰“وَعَسَاقٌ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini şeddesiz okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini şeddeli fetha ile okumaktadır.¹²⁹¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
سُخْرِيًّا	سُخْرِيًّا	سُخْرِيًّا

Dûrî, Sâd Sûresinin 63. Ayetinde bulunan ¹²⁹²“سُخْرِيًّا” kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ile okurken, Hafs *sîn* (س) harfini kesra ile okumaktadır.¹²⁹³

¹²⁸⁶ Sâd 38/48.

¹²⁸⁷ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/661.

¹²⁸⁸ Sâd 38/53.

¹²⁸⁹ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 297.

¹²⁹⁰ Sâd 38/57.

¹²⁹¹ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/661.

¹²⁹² Sâd 38/63.

¹²⁹³ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 297.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
الْمُخْلِصِينَ	الْمُخْلِصِينَ	الْمُخْلِصِينَ

Dûrî, Sâd Sûresinin 83. Ayetinde bulunan “الْمُخْلِصِينَ”¹²⁹⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *lâm* (ل) harfini kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ile okumaktadır.¹²⁹⁵

3.3.39. Zümer Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَمَّهَاتِكُمْ	أَمَّهَاتِكُمْ	أَمَّهَاتِكُمْ

Dûrî, Zümer sûresinin 6. Ayetinde bulunan “أَمَّهَاتِكُمْ”¹²⁹⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeyi zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde hemzeyi kesra ile okumaktadır.¹²⁹⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَرْضَهُوْ	يَرْضَهُوْ	يَرْضَهُ

Dûrî, Zümer sûresinin 7. Ayetinde bulunan “يَرْضَهُ”¹²⁹⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *hâ* (ه) harfini uzatarak okurken, Hafs *hâ* (ه) harfini zamme ile okumaktadır.¹²⁹⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
سَالَمًا	سَلَمًا	سَلَمًا

¹²⁹⁴ Sâd 38/83.

¹²⁹⁵ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/662.

¹²⁹⁶ Zümer 39/6.

¹²⁹⁷ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/426.

¹²⁹⁸ Zümer 39/7.

¹²⁹⁹ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 298.

Dûrî, Zümer sûresinin 29. Ayetinde bulunan “سَلَّمَ”¹³⁰⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini med ile, *lâm* (ل) harfini de kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini ve *lâm* (ل) harfini fetha ile okumaktadır.¹³⁰¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَا تَقْتَبُوا	لَا تَقْتَبُوا	لَا تَقْتَبُوا

Dûrî, Zümer sûresinin 54. Ayetinde bulunan “لَا تَقْنُطُوا”¹³⁰² kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini kesra ile okurken, Hafs *nûn* (ن) harfini fetha ile okumaktadır.¹³⁰³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بِمَقَارَتِهِمْ	بِمَقَارَاتِهِمْ	بِمَقَارَتِهِمْ

Dûrî, Zümer sûresinin 61. Ayetinde bulunan “بِمَقَارَتِهِمْ”¹³⁰⁴ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *zâý* (ز) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *zâý* (ز) harfini med ile okumaktadır.¹³⁰⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَتَحَتْ	فَتَحَتْ	فَتَحَتْ

Dûrî, Zümer sûresinin 71. ve 73. Ayetinde bulunan “فَتَحَتْ”¹³⁰⁶ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini şedde ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini kesra ile okumaktadır.¹³⁰⁷

¹³⁰⁰ Zümer 39/29.

¹³⁰¹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 299.

¹³⁰² Zümer 39/54.

¹³⁰³ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/668.

¹³⁰⁴ Zümer 39/61.

¹³⁰⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 301.

¹³⁰⁶ Zümer 39/71-73.

¹³⁰⁷ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/669.

3.3.40. Mü'min Sûresi

Ebû 'Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَيُنَزِّلُ	وَيُنَزِّلُ	وَيُنَزِّلُ

Dûrî, Mü'min sûresinin 13. Ayetinde bulunan “وَيُنَزِّلُ”¹³⁰⁸ kelimesini Ebû 'Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini cezm ile *zây* (ز) harfini de şeddesiz okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fetha ile *zây* (ز) harfini de şeddeli kesra ile okumaktadır.¹³⁰⁹

Ebû 'Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رُسُلُهُمْ	رُسُلُهُمْ	رُسُلُهُمْ

Dûrî, Mü'min sûresinin 23. Ayetinde bulunan “رُسُلُهُمْ”¹³¹⁰ kelimesini Ebû 'Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile *lâm* (ل) harfini de kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini ve *lâm* (ل) harfini zamme ile okumaktadır.¹³¹¹

Ebû 'Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُظْهِرُ	يُظْهِرُ	يُظْهِرُ

Dûrî, Mü'min sûresinin 26. Ayetinde bulunan “يُظْهِرُ”¹³¹² kelimesini Ebû 'Amr ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile *hâ* (ه) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) ve *hâ* (ه) harfini fetha ile okumaktadır. Ayet, يُظْهِرُ şeklinde okunduğunda “*Yahut yeryüzünde fesat çıkarmasından (korkuyorum)*” anlamına gelirken, يَظْهِرُ şeklinde okunduğunda “*Yeryüzünde fesat çıkmasından (korkuyorum)*” anlamına gelmektedir.¹³¹³

Ebû 'Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَاطِلُ	فَاطِلُ	فَاطِلُ

¹³⁰⁸ Mü'min 40/13.

¹³⁰⁹ Muhammed Emin Efendi, 'Umdetü'l-hullân, 2/674.

¹³¹⁰ Mü'min 40/23.

¹³¹¹ Pâluvî, Zübdetü'l-'irfân, 304.

¹³¹² Mü'min 40/26.

¹³¹³ Muhammed Emin Efendi, 'Umdetü'l-hullân, 2/675; Taberî, Câmi'u'l-Beyân, 9/744; Zemahşerî, el-Keşşâf, 5/348-349; Râzî, Mefâtihu'l-Gayb, 14/57-58.

Dûrî, Mü'min sûresinin 37. Ayetinde bulunan “فَاطَّلَعٌ”¹³¹⁴ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *ayn* (ع) harfini zamme ile okurken, Hafs *ayn* (ع) harfini fetha ile okumaktadır. Ayet, “فَاطَّلَعٌ” şeklinde okunduğunda “Göklerin yollarına erişirse, Firavun’un, Mûsâ’nın tanrısına muttalî olacağına inandığı” anlamına gelirken, “فَاطَّلَعٌ” şeklinde okunduğunda “Belki yollara, göklerin yollarına erişirim de Mûsâ’nın Tanrısına muttalî olurum” anlamına gelmektedir.¹³¹⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَعَلِّي	لَعَلِّي	لَعَلِّي

Dûrî, Mü'min sûresinin 36. Ayetinde bulunan “لَعَلِّي”¹³¹⁶ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini harekesiz okumaktadır.¹³¹⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَعَلِّي	لَعَلِّي	لَعَلِّي

Dûrî, Mü'min sûresinin 38. Ayetinde bulunan “لَعَلِّي”¹³¹⁸ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfinden sonra *yâ* (ي) harfine isbât ve cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini kesra ve medsiz okumaktadır.¹³¹⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَعَلِّي	لَعَلِّي	لَعَلِّي

Dûrî, Mü'min sûresinin 46. Ayetinde bulunan “أَدْخَلُوا”¹³²⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemze ve *hâ* (ح) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde hemzeyi fetha ile *hâ* (ح) harfini kesra ile okumaktadır. Ayet, “أَدْخَلُوا” şeklinde okunduğunda “Firavunun ailesini en şiddetli azabın içine atın” anlamına gelirken,

¹³¹⁴ Mü'min 40/37.

¹³¹⁵ Râzî, *Mefâtihu'l-Gayb*, 14/67-68.

¹³¹⁶ Mü'min 40/36.

¹³¹⁷ Pâluvî, *Zübdetü'l-irfân*, 305.

¹³¹⁸ Mü'min 40/38.

¹³¹⁹ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü'l-hullân*, 2/675.

¹³²⁰ Mü'min 40/46.

“أَدْخُلُوا” şeklinde okunduğunda “Ey Firavunun ailesi! Azabın en şiddetlisine girin” anlamına gelmektedir.¹³²¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رُسُلُكُمْ	رُسُلُكُمْ	رُسُلُكُمْ

Dûrî, Mü’min sûresinin 50. Ayetinde bulunan “رُسُلُكُمْ”¹³²² kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ile okumaktadır.¹³²³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رُسُلْنَا	رُسُلْنَا	رُسُلْنَا

Dûrî, Mü’min sûresinin 51. Ayetinde bulunan “رُسُلْنَا”¹³²⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ile okumaktadır.¹³²⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَتَذَكَّرُونَ	تَتَذَكَّرُونَ	تَتَذَكَّرُونَ

Dûrî, Mü’min sûresinin 58. Ayetinde bulunan “تَتَذَكَّرُونَ”¹³²⁶ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okumaktadır.¹³²⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رُسُلْنَا	رُسُلْنَا	رُسُلْنَا

¹³²¹ Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 14/75-76.

¹³²² Mü’min 40/50.

¹³²³ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/677.

¹³²⁴ Mü’min 40/51.

¹³²⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 306.

¹³²⁶ Mü’min 40/58.

¹³²⁷ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 306.

Dûrî, Mü'min sûresinin 70. Ayetinde bulunan “رُسُلُنَا”¹³²⁸ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ile okumaktadır.¹³²⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رُسُلُهُمْ	رُسُلُهُمْ	رُسُلُهُمْ

Dûrî, Mü'min sûresinin 83. Ayetinde bulunan “رُسُلُهُمْ”¹³³⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ile okumaktadır.¹³³¹

3.3.41. Fussilet Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
نَحْسَاتٍ	نَحْسَاتٍ	نَحْسَاتٍ

Dûrî, Fussilet sûresinin 16. Ayetinde bulunan “نَحْسَاتٍ”¹³³² kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *hâ* (ح) harfini cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *hâ* (ح) harfini kesra ile okumaktadır.¹³³³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ	عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ	عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ

Dûrî, Fussilet sûresinin 25. Ayetinde bulunan “عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ”¹³³⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini zamme ile, Kisâî rivâyetinde *hâ* (ه) harfini zamme ile okurnen, Hafs *mîm* (م) harfini zamme ile *hâ* (ه) harfini kesra ile okumaktadır.¹³³⁵

¹³²⁸ Mü'min 40/70.

¹³²⁹ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/678.

¹³³⁰ Mü'min 40/83.

¹³³¹ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/678.

¹³³² Fussilet 41/16.

¹³³³ Dimyâtî, İthâfû Fudalâi’l-beşer, 2/442.

¹³³⁴ Fussilet 41/25.

¹³³⁵ Pâluvî, Zübdetü’l-irfân, 309.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
عَلَيْهِمُ الْمَلَكَةُ	عَلَيْهِمُ الْمَلَكَةُ	عَلَيْهِمُ الْمَلَكَةُ

Dûrî, Fussilet sûresinin 30. Ayetinde bulunan ¹³³⁶”عَلَيْهِمُ الْمَلَكَةُ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile, Kisâî rivâyetinde *hâ* (ه) harfini zamme ile okurken, Hafs *mîm* (م) harfini zamme ile *hâ* (ه) harfini kesra ile okumaktadır.¹³³⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَرَأَيْتُمْ	أَرَيْتُمْ	أَرَأَيْتُمْ

Dûrî, Fussilet sûresinin 52. Ayetinde bulunan ¹³³⁸”أَرَأَيْتُمْ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeyi hafzetmeden okurken, Kisâî rivâyetinde hemzeyi hafzederek okumaktadır.¹³³⁹

3.3.42. Şûrâ Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
نُوتِهِ	نُوتِهِ	نُوتِهِ

Dûrî, Şûrâ sûresinin 20. Ayetinde bulunan ¹³⁴⁰”نُوتِهِ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *hâ* (ه) harfini cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *hâ* (ه) harfini kesra ile okumaktadır.¹³⁴¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَفْعَلُونَ	يَفْعَلُونَ	تَفْعَلُونَ

Dûrî, Şûrâ sûresinin 25. Ayetinde bulunan ¹³⁴²”تَفْعَلُونَ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okumaktadır.¹³⁴³

¹³³⁶ Fussilet 41/30.

¹³³⁷ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/684.

¹³³⁸ Fussilet 41/52.

¹³³⁹ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 311.

¹³⁴⁰ Şûrâ 42/20.

¹³⁴¹ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 312.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُنْزِلُ	يُنْزِلُ	يُنْزِلُ

Dûrî, Şûrâ sûresinin 23. Ayetinde bulunan ¹³⁴⁴”يُنْزِلُ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile *bâ* (ب) harfini cezm ile *şîn* (ش) harfini şeddesiz zamme ile okurken, Hafs *yâ* (ي) harfini zamme ile *bâ* (ب) harfini fetha ile *şîn* (ش) harfini şeddeli kesra ile okumaktadır.¹³⁴⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُنْزِلُ	يُنْزِلُ	يُنْزِلُ

Dûrî, Şûrâ sûresinin 27. Ayetinde bulunan ¹³⁴⁶”يُنْزِلُ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini cezm ile *zây* (ز) harfini kesra ve şeddesiz okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fetha ile *zây* (ز) harfini şeddeli kesra ile okumaktadır.¹³⁴⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
كَبِيرَ	كَبِيرَ	كَبِيرَ

Dûrî, Şûrâ sûresinin 37. Ayetinde bulunan ¹³⁴⁸”كَبِيرَ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeyi hafzetmeden ve *bâ* (ب) harfini de fetha ve med ile okurken, Kisâî rivâyetinde med olmaksızın hemzeyi hafzederek ve *bâ* (ب) harfinden sonra sâkin *yâ* (ي) harfî getirerek okumaktadır. Ayet, “كَبِيرَ” şeklinde okunduğunda “*Onlar büyük günahlardan ve çirkin işlerden kaçınırlar*” anlamına gelirken, “كَبِيرَ” şeklinde okunduğunda “*Onlar büyük gûnahtan ve çirkin işlerden kaçınırlar*” anlamına gelmektedir.¹³⁴⁹

¹³⁴² Şûrâ 42/25.

¹³⁴³ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/688.

¹³⁴⁴ Şûrâ 42/23.

¹³⁴⁵ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/688.

¹³⁴⁶ Şûrâ 42/27.

¹³⁴⁷ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 313.

¹³⁴⁸ Şûrâ 42/37.

¹³⁴⁹ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 314; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 9/868; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 5/415-416; Kurtubî, *el-Câmi*, 18/484-486.

3.3.43. Zuhârûf Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
لَمَّا	لَمَّا	لَمَّا

Dûrî, Zuhârûf sûresinin 35. Ayetinde bulunan “لَمَّا”¹³⁵⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde *mîm* (م) harfini şeddesiz okurken, Hafs *mîm* (م) harfini şeddeli okumaktadır.¹³⁵¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
وَيَحْسِبُونَ	وَيَحْسِبُونَ	وَيَحْسِبُونَ

Dûrî, Zuhârûf sûresinin 35. Ayetinde bulunan “وَيَحْسِبُونَ”¹³⁵² kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile okurken, Hafs *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır.¹³⁵³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
وَسَلَّ	وَسَلَّ	وَسَلَّ

Dûrî, Zuhârûf sûresinin 45. Ayetinde bulunan “وَسَلَّ”¹³⁵⁴ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile hemzeyi de hafzetmeden okurken, Kisâi rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ile, hemzeyi de hafzederek okumaktadır.¹³⁵⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
رُسُلَنَا	رُسُلَنَا	رُسُلَنَا

Dûrî, Zuhârûf sûresinin 45. Ayetinde bulunan “رُسُلَنَا”¹³⁵⁶ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile *lâm* (ل) harfini fetha ile okurken, Kisâi rivâyetinde

¹³⁵⁰ Zuhruf 43/35.

¹³⁵¹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 316.

¹³⁵² Zuhruf 43/35.

¹³⁵³ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 316.

¹³⁵⁴ Zuhruf 43/45.

¹³⁵⁵ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/456.

¹³⁵⁶ Zuhruf 43/45.

lâm (ل) harfini fetha ile okurken, Hafs *sîn* (س) harfini zamme ile *lâm* (ل) harfini kesra ile okumaktadır.¹³⁵⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَسَاوِرَةٌ	أَسَاوِرَةٌ	أَسْوِرَةٌ

Dûrî, Zuhûrûf sûresinin 53. Ayetinde bulunan “أَسْوِرَةٌ”¹³⁵⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ve med ile okurken, Hafs *sîn* (س) harfini cezm ile okumaktadır.¹³⁵⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
سَلَفًا	سَلَفًا	سَلَفًا

Dûrî, Zuhûrûf sûresinin 56. Ayetinde bulunan “سَلَفًا”¹³⁶⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) ve *lâm* (ل) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) ve *lâm* (ل) harfini zamme ile okumaktadır.¹³⁶¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَصِدُّونَ	يَصِدُّونَ	يَصِدُّونَ

Dûrî, Zuhûrûf sûresinin 57. Ayetinde bulunan “يَصِدُّونَ”¹³⁶² kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sâd* (ص) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sâd* (ص) harfini zamme ile okumaktadır. Ayet, “يَصِدُّونَ” şeklinde okunduğunda “*Kavmin hemen bağrıışmaya başladılar*” anlamına gelirken, “يَصِدُّونَ” şeklinde okunduğunda “*Kavmin hemen (haktan sapıp) yüz çevirdiler*” anlamına gelmektedir.¹³⁶³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَحْسِبُونَ	يَحْسِبُونَ	يَحْسِبُونَ

¹³⁵⁷ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/695.

¹³⁵⁸ Zuhûrûf 43/53.

¹³⁵⁹ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/696.

¹³⁶⁰ Zuhûrûf 43/56.

¹³⁶¹ Pâluvî, Zübdetü’l-irfân, 317.

¹³⁶² Zuhûrûf 43/57.

¹³⁶³ Taberî, Câmi‘u’l-Beyân, 10/48-49; Zemahşerî, el-Keşşâf, 5/451-452; Râzî, Mefâtihu’l-Gayb, 14/217-218; Kurtubî, el-Câmi‘, 19/65-67.

Dûrî, Zuhrûf sûresinin 80. Ayetinde bulunan “يُحْسِبُونَ”¹³⁶⁴ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile okurken, Hafs *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır.¹³⁶⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تُرْجَعُونَ	يُرْجَعُونَ	تُرْجَعُونَ

Dûrî, Zuhrûf sûresinin 85. Ayetinde bulunan “تُرْجَعُونَ”¹³⁶⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okumaktadır.¹³⁶⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَقِيلَهُ	وَقِيلَهُ	وَقِيلَهُ

Dûrî, Zuhrûf sûresinin 88. Ayetinde bulunan “وَقِيلَهُ”¹³⁶⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ile, *hâ* (ه) harfini zamme ile okurken, Hafs *lâm* (ل) harfini ve *hâ* (ه) harfini kesra ile okumaktadır.¹³⁶⁹

3.3.44. Duhân Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَعُيُونٍ	وَعُيُونٍ	وَعُيُونٍ

Dûrî, Duhân sûresinin 25. Ayetinde bulunan “وَعُيُونٍ”¹³⁷⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *ayn* (ع) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *ayn* (ع) harfini kesra ile okumaktadır.¹³⁷¹

¹³⁶⁴ Zuhuf 43/80.

¹³⁶⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 318.

¹³⁶⁶ Zuhuf 43/85.

¹³⁶⁷ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/697.

¹³⁶⁸ Zuhuf 43/88.

¹³⁶⁹ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/697.

¹³⁷⁰ Duhân 44/25.

¹³⁷¹ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/463.

3.3.45. Câsiye Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لِيَجْزِي	لِيَجْزِي	لِيَجْزِي

Dûrî, Câsiye sûresinin 14. Ayetinde bulunan “لِيَجْزِي”¹³⁷² kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde yâ (ي) harfini nûn (ن) harfine çevirmeden okurken, Kisâî rivâyetinde yâ (ي) harfini nûn (ن) harfine çevirerek okumaktadır.¹³⁷³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
سَوَاءٌ مَحْيَاهُمْ	سَوَاءٌ مَحْيَاهُمْ	سَوَاءٌ مَحْيَاهُمْ

Dûrî, Câsiye sûresinin 21. Ayetinde bulunan “سَوَاءٌ مَحْيَاهُمْ”¹³⁷⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzeyi zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde hemzeyi fetha ve tenvin ile okumaktadır. Ayet, “سَوَاءٌ مَحْيَاهُمْ” şeklinde okunduğunda “Onlar dünya hayatında müminler gibi yaşasalar yahut onlardan daha müreffeh olsalar bile âhirette azaba uğrayacaklardır” anlamına gelirken, “سَوَاءٌ مَحْيَاهُمْ” şeklinde okunduğunda “Onların hayatları ve ölümleri aynıdır, müsavidir (yani yaşadıkları gibi ölürler)” anlamına gelmektedir.¹³⁷⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَفَرَأَيْتَ	أَفَرَأَيْتَ	أَفَرَأَيْتَ

Dûrî, Câsiye sûresinin 23. Ayetinde bulunan “أَفَرَأَيْتَ”¹³⁷⁶ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzeyi hazfederek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde hemzeyi hazfetmeden okumaktadır.¹³⁷⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
غَشَاوَةٌ	غَشَاوَةٌ	غَشَاوَةٌ

¹³⁷² Câsiye 45/14.

¹³⁷³ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 320.

¹³⁷⁴ Câsiye 45/21.

¹³⁷⁵ Taberî, *Câmi‘u’l-Beyân*, 10/123; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 5/486-487.

¹³⁷⁶ Câsiye 45/23.

¹³⁷⁷ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/704

Dûrî, Câsiye sûresinin 23. Ayetinde bulunan ¹³⁷⁸”غَشَاوَةٌ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *gayn* (غ) harfini kesra ile *şîn* (ش) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *gayn* (غ) harfini fetha ile, *şîn* (ش) harfini cezîm ve med olmaksızın okumaktadır.¹³⁷⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَذْكُرُونَ	تَذْكُرُونَ	تَذْكُرُونَ

Dûrî, Câsiye sûresinin 23. Ayetinde bulunan ¹³⁸⁰”تَذْكُرُونَ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini fetha ve şedde ile okurken, Hafs *zâl* (ذ) harfini fetha ile okumaktadır.¹³⁸¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
هَزُوا	هَزُوا	هَزُوا

Dûrî, Câsiye sûresinin 35. Ayetinde bulunan ¹³⁸²”هَزُوا” kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *vâv* (و) harfini hazfederek ve hemze getirerek okurken, Hafs *vâv* (و) harfini fetha ve tenvin ile okumaktadır.¹³⁸³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَا يُخْرِجُونَ	لَا يُخْرِجُونَ	لَا يُخْرِجُونَ

Dûrî, Câsiye sûresinin 35. Ayetinde bulunan ¹³⁸⁴”لَا يُخْرِجُونَ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile *râ* (ر) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile *râ* (ر) harfini zamme ile okumaktadır.¹³⁸⁵

¹³⁷⁸ Câsiye 45/23.

¹³⁷⁹ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 321.

¹³⁸⁰ Câsiye 45/23.

¹³⁸¹ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/704.

¹³⁸² Câsiye 45/35.

¹³⁸³ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/704.

¹³⁸⁴ Câsiye 45/35.

¹³⁸⁵ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/704.

3.3.46. Ahkâf Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَرَأَيْتُمْ	أَرَيْتُمْ	أَرَأَيْتُمْ

Dûrî, Ahkâf sûresinin 10. Ayetinde bulunan “أَرَأَيْتُمْ”¹³⁸⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeye hazfetmeden okurken, Kisâî rivâyetinde hemzeye hazfederek okumaktadır.¹³⁸⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
كُرْهَا	كُرْهَا	كُرْهَا

Dûrî, Ahkâf sûresinin 15. Ayetinde bulunan “كُرْهَا”¹³⁸⁸ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *kâf* (ك) harfini fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *kâf* (ك) harfini zamme ile okumaktadır.¹³⁸⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ	عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ	عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ

Dûrî, Ahkâf sûresinin 18. Ayetinde bulunan “عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ”¹³⁹⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile, Kisâî rivâyetinde *hâ* (ه) harfini zamme ile okurken, Hafs *mîm* (م) harfini zamme ile *hâ* (ه) harfini kesra ile okumaktadır.¹³⁹¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَنْقَبِلُ	نَنْقَبِلُ	نَنْقَبِلُ

¹³⁸⁶ Ahkâf 46/10.

¹³⁸⁷ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 322.

¹³⁸⁸ Ahkâf 46/15.

¹³⁸⁹ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/707.

¹³⁹⁰ Ahkâf 46/18.

¹³⁹¹ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/708.

Dûrî, Ahkâf sûresinin 17. Ayetinde bulunan “تَنْقَبِلُ”¹³⁹² kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zamme harekeli *yâ* (ي) harfine çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fetha ile okumaktadır.¹³⁹³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَيَنْجَاوُزُ	وَيَنْجَاوُزُ	وَيَنْجَاوُزُ

Dûrî, Ahkâf sûresinin 16. Ayetinde bulunan “وَيَنْجَاوُزُ”¹³⁹⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zamme harekeli *yâ* (ي) harfine çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fetha ile okumaktadır.¹³⁹⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَفِ	أَفِ	أَفِ

Dûrî, Ahkâf sûresinin 17. Ayetinde bulunan “أَفِ”¹³⁹⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *fâ* (ف) harfini tenvinsiz okurken, Hafs *fâ* (ف) harfini kesra ve tenvin ile okumaktadır.¹³⁹⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَا تُرَى	لَا تُرَى	لَا يُرَى

Dûrî, Ahkâf sûresinin 17. Ayetinde bulunan “لَا يُرَى”¹³⁹⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fethalı *tâ* (ت) harfine çevirerek okurken, Hafs *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirmeden okumaktadır.¹³⁹⁹

3.3.47. Muhammed Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
قَاتِلُوا	قَاتِلُوا	قَاتِلُوا

¹³⁹² Ahkâf 46/17.

¹³⁹³ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 323.

¹³⁹⁴ Ahkâf 46/16.

¹³⁹⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 323.

¹³⁹⁶ Ahkâf 46/17.

¹³⁹⁷ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/707.

¹³⁹⁸ Ahkâf 46/17.

¹³⁹⁹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 324.

Dûrî, Muhammed sûresinin 4. Ayetinde bulunan “فَتَلُوا”¹⁴⁰⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *kâf* (ق) harfini zamme ile *tâ* (ت) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *kâf* (ق) harfini fetha ve med ile, *tâ* (ت) harfini fetha ile okumaktadır. Ayet, “فَتَلُوا” şeklinde okunduğunda “Allah kendi yolunda öldürülenlerin yaptıklarını boşa çıkarmaz” anlamına gelirken, “فَاتَلُوا” şeklinde okunduğunda “Allah kendi yolunda savaşanların yaptıklarını boşa çıkarmaz” anlamına gelmektedir.¹⁴⁰¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَسْرَارَهُمْ	إِسْرَارَهُمْ	إِسْرَارَهُمْ

Dûrî, Muhammed sûresinin 26. Ayetinde bulunan “إِسْرَارَهُمْ”¹⁴⁰² kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzeyi fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde hemzeyi kesra ile okumaktadır.¹⁴⁰³

3.3.48. Fetih Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
السَّوْءِ	السَّوْءِ	السَّوْءِ

Dûrî, Fetih sûresinin 6. Ayetinde bulunan “السَّوْءِ”¹⁴⁰⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ve med ederek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini şeddeli fetha ile okumaktadır. Ayet, “السَّوْءِ” şeklinde okunduğunda “fesâd ve helâk” anlamına gelirken, “السَّوْءِ” şeklinde okunduğunda “Şer, azap, belâ” anlamına gelmektedir.¹⁴⁰⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
ضَرًّا	ضَرًّا	ضَرًّا

¹⁴⁰⁰ Muhammed 47/4.

¹⁴⁰¹ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/712; Taberî, Câmi‘u’l-Beyân, 10/181; Zemahşerî, el-Keşşâf, 5/515-516.

¹⁴⁰² Muhammed 47/26.

¹⁴⁰³ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 326.

¹⁴⁰⁴ Feth 48/6.

¹⁴⁰⁵ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 329; Taberî, Câmi‘u’l-Beyân, 10/218-220.

Dûrî, Fetih sûresinin 11. Ayetinde bulunan “ضَرًّا”¹⁴⁰⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *dâd* (ض) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *dâd* (ض) harfini zamme ile okumaktadır.¹⁴⁰⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
كَلَامَ اللَّهِ	كَلَامَ اللَّهِ	كَلَامَ اللَّهِ

Dûrî, Fetih sûresinin 15. Ayetinde bulunan “كَلَامَ اللَّهِ”¹⁴⁰⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *lâm* (ل) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁴⁰⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَعْمَلُونَ	تَعْمَلُونَ	تَعْمَلُونَ

Dûrî, Fetih sûresinin 24. Ayetinde bulunan “تَعْمَلُونَ”¹⁴¹⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okumaktadır.¹⁴¹¹

3.3.49. Hucurât Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَتَنَّبُوا	فَتَنَّبُوا	فَتَنَّبُوا

Dûrî, Hucurât sûresinin 6. Ayetinde bulunan “فَتَنَّبُوا”¹⁴¹² kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini fetha ile *yâ* (ي) harfini şedde ve fetha ile *nûn* (ن) harfini de zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfinin yerine peltek *sâ* (ث) getirerek, *yâ* (ي) harfi yerine şeddeli *bâ* (ب) harfini getirerek, *nûn* (ن) harfi yerine *tâ* (ت) harfini getirerek okumaktadır. Ayet, “فَتَنَّبُوا” şeklinde okunduğunda “İyice araştırın, iyi anlayıp dinleyin” anlamına gelirken, “فَتَنَّبُوا” şeklinde okunduğunda “Acele ile değil teennî ile

¹⁴⁰⁶ Feth 48/11.

¹⁴⁰⁷ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/716.

¹⁴⁰⁸ Feth 48/15.

¹⁴⁰⁹ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/716.

¹⁴¹⁰ Feth 48/24.

¹⁴¹¹ Pâluvî, Zübdetü’l-irfân, 329.

¹⁴¹² Hucurât 49/6.

hareket edin, işin sâbit olup olmadığının açıklanmasını isteyin” anlamına gelmektedir.¹⁴¹³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَا يَأْتِكُمْ	لَا يَأْتِكُمْ	لَا يَأْتِكُمْ

Dûrî, Hucurât sûresinin 14. Ayetinde bulunan “لَا يَأْتِكُمْ”¹⁴¹⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde yâ (ي) harfinden sonra cezm ile hemze getirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde yâ (ي) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁴¹⁵

3.3.50. Kâf Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مِنَّا	مِنَّا	مِنَّا

Dûrî, Kâf sûresinin 3. Ayetinde bulunan “مِنَّا”¹⁴¹⁶ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde mîm (م) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde mîm (م) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁴¹⁷

3.3.51. Zâriyât Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَعُيُونٍ	وَعُيُونٍ	وَعُيُونٍ

Dûrî, Zâriyât sûresinin 15. Ayetinde bulunan “وَعُيُونٍ”¹⁴¹⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde ayn (ع) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde ayn (ع) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁴¹⁹

¹⁴¹³ Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 10/279-280; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 5/565-566; Kurtubî, *el-Câmi*, 19/367-368.

¹⁴¹⁴ Hucurât 49/6.

¹⁴¹⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 331.

¹⁴¹⁶ Kâf 50/3.

¹⁴¹⁷ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/388.

¹⁴¹⁸ Zâriyât 51/15.

¹⁴¹⁹ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/725.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مِثْلُ	مِثْلُ	مِثْلُ

Dûrî, Zâriyât sûresinin 23. Ayetinde bulunan ¹⁴²⁰”مِثْلُ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *lâm* (ل) harfini zamme ile okumaktadır.¹⁴²¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
سَلَامٌ	سَلَامٌ	سَلَامٌ

Dûrî, Zâriyât sûresinin 25. Ayetinde bulunan ¹⁴²²”سَلَامٌ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ile *lâm* (ل) harfini de fetha ve med ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile, *lâm* (ل) harfini de cezme ile okumaktadır.¹⁴²³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
عَلَيْهِمُ الرِّيحَ	عَلَيْهِمُ الرِّيحَ	عَلَيْهِمُ الرِّيحَ

Dûrî, Zâriyât sûresinin 41. Ayetinde bulunan ¹⁴²⁴”عَلَيْهِمُ الرِّيحَ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile, Kisâî rivâyetinde *hâ* (ه) harfini zamme ile okurken, Hafs *mîm* (م) harfini zamme ile *hâ* (ه) harfini de kesra ile okumaktadır.¹⁴²⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
الصَّاعِقَةُ	الصَّاعِقَةُ	الصَّاعِقَةُ

Dûrî, Zâriyât sûresinin 44. Ayetinde bulunan ¹⁴²⁶”الصَّاعِقَةُ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sâd* (ص) harfini şeddeli fetha ve med ile *ayn* (ع) harfini de kesra ile

¹⁴²⁰ Zâriyât 51/23.

¹⁴²¹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 333.

¹⁴²² Zâriyât 51/25.

¹⁴²³ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/725.

¹⁴²⁴ Zâriyât 51/41.

¹⁴²⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 334.

¹⁴²⁶ Zâriyât 51/44.

okurken, Kisâî rivâyetinde *sâd* (ص) harfini şeddeli ve medsiz, *ayn* (ع) harfini cezm ile okumaktadır.¹⁴²⁷

3.3.52. Tûr Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
ذَرِيَّتَهُمْ	ذَرِيَّتَهُمْ	ذَرِيَّتَهُمْ

Dûrî, Tûr sûresinin 21. Ayetinde bulunan “ذَرِيَّتَهُمْ”¹⁴²⁸ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini med ile *tâ* (ت) harfini de kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini medsiz, *tâ* (ت) harfini de fetha ile okumaktadır.¹⁴²⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَاتَّبَعْنَاهُمْ	وَاتَّبَعْنَهُمْ	وَاتَّبَعْتَهُمْ

Dûrî, Tûr sûresinin 21. Ayetinde bulunan “وَاتَّبَعْنَهُمْ”¹⁴³⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini cezm ile ikinci *tâ* (ت) harfini *nûn* (ن) harfine çevirerek fethalı med ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini şeddeli fetha ile ikinci *tâ* (ت) harfini cezm ile okumaktadır.¹⁴³¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
إِنَّهُ	إِنَّهُ	إِنَّهُ

Dûrî, Tûr sûresinin 28. Ayetinde bulunan “إِنَّهُ”¹⁴³² kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeyi kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde hemzeyi fetha ile okumaktadır.¹⁴³³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُصْنَعُونَ	يُصْنَعُونَ	يُصْنَعُونَ

¹⁴²⁷ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/725.

¹⁴²⁸ Tûr 52/21.

¹⁴²⁹ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/728.

¹⁴³⁰ Tûr 52/21.

¹⁴³¹ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 334.

¹⁴³² Tûr 52/28.

¹⁴³³ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 338.

Dûrî, Tûr sûresinin 45. Ayetinde bulunan “يُصْعَقُونَ”¹⁴³⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile okumaktadır. Ayet, “يُصْعَقُونَ” şeklinde okunduğunda “*Helâk edilecekleri günlerine (kıyâmet günü) kavuşuncaya kadar onları kendi hallerine bırak*” anlamına gelirken, “يُصْعَقُونَ” şeklinde okunduğunda “*Ölecekleri günlerine kavuşuncaya kadar onları kendi hallerine bırak*” anlamına gelmektedir.¹⁴³⁵

3.3.53. Necm Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَفْتَمَارُونَهُ	أَفْتَمَرُونَهُ	أَفْتَمَارُونَهُ

Dûrî, Necm sûresinin 12. Ayetinde bulunan “أَفْتَمَارُونَهُ”¹⁴³⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini zamme ile *mîm* (م) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fetha ile *mîm* (م) harfini cezm ile okumaktadır. Ayet, “أَفْتَمَارُونَهُ” şeklinde okunduğunda “*Onun gördükleri hakkında şimdi kendisi ile tartışacak mısınız?*” anlamına gelirken, “أَفْتَمَرُونَهُ” şeklinde okunduğunda “*Onun gördüğünden şüphe mi ediyorsunuz?*” anlamına gelmektedir.¹⁴³⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَفْرَأَيْتُمْ	أَفْرَيْنُمْ	أَفْرَأَيْتُمْ

Dûrî, Necm sûresinin 19. ve 33. Ayetinde bulunan “أَفْرَأَيْتُمْ”¹⁴³⁸ ve “أَفْرَيْنْتُمْ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeyi hazfetmeden okurken, Kisâî rivâyetinde hemzeyi hazfederek okumaktadır.¹⁴³⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
كَبَائِرَ	كَبِيرَ	كَبَائِرَ

¹⁴³⁴ Tûr 52/45.

¹⁴³⁵ Taberî, *Câmi ‘u’l-Beyân*, 10/429-430; Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 14/530-531; Kurtubî, *el-Câmi*, 19/540-541.

¹⁴³⁶ Necm 53/12.

¹⁴³⁷ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/731; Taberî, *Câmi ‘u’l-Beyân*, 10/51-55; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 5/633-640; Kurtubî, *el-Câmi*, 12/21-24.

¹⁴³⁸ Necm 53/19-33.

¹⁴³⁹ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/733.

Dûrî, Necm sûresinin 19. Ayetinde bulunan “كَبَائِرَ”¹⁴⁴⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini fetha ile hemzeyi hazfetmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfini kesra ve hemzeyi hazfederek med ile okumaktadır.¹⁴⁴¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَمْهَاتِكُمْ	إَمْهَاتِكُمْ	أَمْهَاتِكُمْ

Dûrî, Necm sûresinin 19. Ayetinde bulunan “أَمْهَاتِكُمْ”¹⁴⁴² kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeyi zamme ile *mîm* (م) harfini şeddeli fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde hemze ve *mîm* (م) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁴⁴³

3.3.54. Kamer Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
الدَّاعِي	الدَّاعِ	الدَّاعِ

Dûrî, Kamer sûresinin 6. ayetinde bulunan “الدَّاعِ”¹⁴⁴⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *ayn* (ع) harfinden sonra *yâ* (ي) harfinin isbâtı ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *ayn* (ع) harfini kesra ve medsiz okumaktadır.¹⁴⁴⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
خُشَعًا	خُشَعًا	خُشَعًا

Dûrî, Kamer sûresinin 7. ayetinde bulunan “خُشَعًا”¹⁴⁴⁶ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *hâ* (خ) harfini fetha ile *şîn* (ش) harfini kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *hâ* (خ) harfini zamme ile *şîn* (ش) harfini şeddeli fetha ile okumaktadır.¹⁴⁴⁷

¹⁴⁴⁰ Necm 53/19.

¹⁴⁴¹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 338.

¹⁴⁴² Necm 53/19.

¹⁴⁴³ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/733.

¹⁴⁴⁴ Kamer 54/6.

¹⁴⁴⁵ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/740.

¹⁴⁴⁶ Kamer 54/7.

¹⁴⁴⁷ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 339.

3.3.55. Rahmân Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُخْرِجُ	يَخْرِجُ	يَخْرِجُ

Dûrî, Rahmân sûresinin 22. Ayetinde bulunan “يُخْرِجُ”¹⁴⁴⁸ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile, *râ* (ر) harfini fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile *râ* (ر) harfini zamme ile okumaktadır.¹⁴⁴⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَنُحَاسٍ	وَنُحَاسٍ	وَنُحَاسٍ

Dûrî, Rahmân sûresinin 35. Ayetinde bulunan “وَنُحَاسٍ”¹⁴⁵⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ve tenvin ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ve ötre ile okumaktadır. Ayet, “وَنُحَاسٍ” şeklinde okunduğunda “İkinizin de üzerinize ateşten yalın bir alev ve kıpkızıl bir duman gönderilir” anlamına gelirken, “وَنُحَاسٍ” şeklinde okunduğunda “Üzerinize kızıl duman ve ateşten oluşan bir alev gönderilir” anlamına gelmektedir.¹⁴⁵¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَمْ يَطْمِئْنُوا	لَمْ يَطْمِئْنُوا	لَمْ يَطْمِئْنُوا

Dûrî, Rahmân sûresinin 56. Ayetinde bulunan “لَمْ يَطْمِئْنُوا”¹⁴⁵² kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *mîm* (م) harfini zamme ile okumaktadır.¹⁴⁵³

¹⁴⁴⁸ Rahmân 55/22.

¹⁴⁴⁹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 341.

¹⁴⁵⁰ Rahmân 55/35.

¹⁴⁵¹ Taberî, *Câmi ‘u’l-Beyân*, 10/562-563; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 6/13-14; Râzî, *Mefâtîhu’l-Gayb*, 15/118-119; Kurtubî, *el-Câmi’*, 20/141-142.

¹⁴⁵² Rahmân 55/56.

¹⁴⁵³ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/744.

3.3.56. Vâkıa Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُنْزِلُونَ	يُنْزِلُونَ	يُنْزِلُونَ

Dûrî, Vâkıa sûresinin 19. Ayetinde bulunan “يُنْزِلُونَ”¹⁴⁵⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde zây (ز) harfini fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde zây (ز) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁴⁵⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَحُورٌ	وَحُورٍ	وَحُورٌ

Dûrî, Vâkıa sûresinin 22. Ayetinde bulunan “وَحُورٌ”¹⁴⁵⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde râ (ر) harfini zamme ve tenvin ile okurken, Kisâî rivâyetinde râ (ر) harfini kesra ve tenvin ile okumaktadır.¹⁴⁵⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَفْرَيْتُمْ	أَفْرَيْتُمْ	أَفْرَيْتُمْ

Dûrî, Vâkıa sûresinin 58. Ve 63. Ayetinde bulunan “أَفْرَيْتُمْ”¹⁴⁵⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeyi hafzetmeden okurken, Kisâî rivâyetinde hemzeyi hafzederek okumaktadır.¹⁴⁵⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بِمَوَاقِعِ	بِمَوَاقِعِ	بِمَوَاقِعِ

Dûrî, Vâkıa sûresinin 75. Ayetinde bulunan “بِمَوَاقِعِ”¹⁴⁶⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde vâv (و) harfini fetha ve med ile okurken, Kisâî rivâyetinde vâv (و) harfini cezmi ile okumaktadır.¹⁴⁶¹

¹⁴⁵⁴ Vâkıa 56/19.

¹⁴⁵⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 342.

¹⁴⁵⁶ Vâkıa 56/22.

¹⁴⁵⁷ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/516.

¹⁴⁵⁸ Vâkıa 56/58-63.

¹⁴⁵⁹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 343.

3.3.57. Hadîd Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَرْجَعُ	تَرْجَعُ	تَرْجَعُ

Dûrî, Hadîd sûresinin 5. Ayetinde bulunan “تَرْجَعُ”¹⁴⁶² kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini zamme ile *cîm* (ج) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fetha ile *cîm* (ج) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁴⁶³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ	أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ	أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ

Dûrî, Hadîd sûresinin 8. Ayetinde bulunan “أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ”¹⁴⁶⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzeyi zamme ile *hâ* (خ) harfini kesra ile *kâf* (ق) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde hemzeyi, *hâ* (خ) harfini ve *kâf* (ق) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁴⁶⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُنَزَّلُ	يُنَزَّلُ	يُنَزَّلُ

Dûrî, Hadîd sûresinin 9. Ayetinde bulunan “يُنَزَّلُ”¹⁴⁶⁶ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini cezm ile, *zây* (ز) harfini şeddesiz kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fetha ile (ن) harfini şedde ve kesra ile okumaktadır.¹⁴⁶⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لِرَوْفٍ	لِرَوْفٍ	لِرَوْفٍ

¹⁴⁶⁰ Vâkıa 56/75.

¹⁴⁶¹ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/747.

¹⁴⁶² Hadîd 57/5.

¹⁴⁶³ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/750.

¹⁴⁶⁴ Hadîd 57/8.

¹⁴⁶⁵ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 344.

¹⁴⁶⁶ Hadîd 57/9.

¹⁴⁶⁷ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân , 344.

Dûrî, Hadîd sûresinin 9. Ayetinde bulunan “لَرَوْفٌ”¹⁴⁶⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde hemzeyi med etmeksizin okurken, Hafs hemzeyi med ile okumaktadır.¹⁴⁶⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَيْضًا عَفَهُ	فَيْضًا عَفَهُ	فَيْضًا عَفَهُ

Dûrî, Hadîd sûresinin 11. Ayetinde bulunan “فَيْضًا عَفَهُ”¹⁴⁷⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde fâ (ف) harfini zamme ile okurken, Hafs fâ (ف) harfini ferha ile okumaktadır.¹⁴⁷¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَمَا نَزَّلَ	وَمَا نَزَّلَ	وَمَا نَزَّلَ

Dûrî, Hadîd sûresinin 16. Ayetinde bulunan “وَمَا نَزَّلَ”¹⁴⁷² kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde zây (ز) harfini fethalı şedde ile okurken, Hafs zây (ز) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁴⁷³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
عَلَيْهِمُ الْأَمْدُ	عَلَيْهِمُ الْأَمْدُ	عَلَيْهِمُ الْأَمْدُ

Dûrî, Hadîd sûresinin 16. Ayetinde bulunan “عَلَيْهِمُ الْأَمْدُ”¹⁴⁷⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde mîm (م) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde hâ (ه) harfini zamme ile okurken, Hafs mîm (م) harfini zamme ile hâ (ه) harfini de kesra ile okumaktadır.¹⁴⁷⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بِالْبُخْلِ	بِالْبُخْلِ	بِالْبُخْلِ

¹⁴⁶⁸ Hadîd 57/9.

¹⁴⁶⁹ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 344.

¹⁴⁷⁰ Hadîd 57/11.

¹⁴⁷¹ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/751.

¹⁴⁷² Hadîd 57/16.

¹⁴⁷³ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/751.

¹⁴⁷⁴ Hadîd 57/16.

¹⁴⁷⁵ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 344.

Dûrî, Hadîd sûresinin 24. Ayetinde bulunan “بِالْبُخْلِ”¹⁴⁷⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁴⁷⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رُسُلُنَا	رُسُلُنَا	رُسُلُنَا

Dûrî, Hadîd sûresinin 25. Ayetinde bulunan “رُسُلُنَا”¹⁴⁷⁸ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ile okumaktadır.¹⁴⁷⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رُسُلُنَا	رُسُلُنَا	رُسُلُنَا

Dûrî, Hadîd sûresinin 27. Ayetinde bulunan “رُسُلُنَا”¹⁴⁸⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini zamme ile okumaktadır.¹⁴⁸¹

3.3.58. Mücâdele Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُظَاهِرُونَ	يُظَاهِرُونَ	يُظَاهِرُونَ

Dûrî, Mücâdele Sûresinin 2. Ayetinde bulunan “يُظَاهِرُونَ”¹⁴⁸² kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile, *zâ* (ظ) harfini şeddeli fetha ile, *hâ* (ه) harfini fetha ile okurken, Hafs *yâ* (ي) harfini zamme ile *zâ* (ظ) harfini fetha ile *hâ* (ه) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁴⁸³

¹⁴⁷⁶ Hadîd 57/24.

¹⁴⁷⁷ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/751.

¹⁴⁷⁸ Hadîd 57/25.

¹⁴⁷⁹ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 345.

¹⁴⁸⁰ Hadîd 57/27.

¹⁴⁸¹ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/751.

¹⁴⁸² Mücâdele 58/2.

¹⁴⁸³ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/754.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
الْمَجْلِسِ	الْمَجْلِسِ	الْمَجْلِسِ

Dûrî, Mücâdele sûresinin 11. Ayetinde bulunan “الْمَجْلِسِ”¹⁴⁸⁴ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde *cîm* (ج) harfini cezm ile okurken, Hafs *cîm* (ج) harfini fetha ile okumaktadır. Ayet, “الْمَجْلِسِ” şeklinde okunduğunda “Meclis’in Peygamberimizin meclisi olduğu anlaşılır” anlamına gelirken, “الْمَجْلِسِ” şeklinde okunduğunda “Meclislerin Peygamberimizin meclisi başta olmak üzere, ilim meclisleri, zikir meclisleri de kapsadığı bildirilmiştir” anlamına gelmektedir.¹⁴⁸⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
انْشُرُوا فَانْشُرُوا	انْشُرُوا فَانْشُرُوا	انْشُرُوا فَانْشُرُوا

Dûrî, Mücâdele sûresinin 11. Ayetinde bulunan “انْشُرُوا فَانْشُرُوا”¹⁴⁸⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde *şîn* (ش) harflerini kesra ile okurken, Hafs *şîn* (ش) harflerini zamme ile okumaktadır.¹⁴⁸⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
وَيَحْسِبُونَ	وَيَحْسِبُونَ	وَيَحْسِبُونَ

Dûrî, Mücâdele sûresinin 18. Ayetinde bulunan “وَيَحْسِبُونَ”¹⁴⁸⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâi rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile okurken, Hafs *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁴⁸⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâi Rivâyeti	Hafs
عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ	عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ	عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ

Dûrî, Mücâdele sûresinin 19. Ayetinde bulunan “عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ”¹⁴⁹⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile okurken, Kisâi rivâyetinde *hâ* (ه) harfini

¹⁴⁸⁴ Mücâdele 58/11.

¹⁴⁸⁵ Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 15/271-272.

¹⁴⁸⁶ Mücâdele 58/11.

¹⁴⁸⁷ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 347.

¹⁴⁸⁸ Mücâdele 58/18.

¹⁴⁸⁹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 347.

zamme ile okurken, Hafs *mîm* (م) harfini zamme ile *hâ* (ه) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁴⁹¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانُ	فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانُ	فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانُ

Dûrî, Mücâdele sûresinin 22. Ayetinde bulunan “فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانُ”¹⁴⁹² kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *hâ* (ه) harfini zamme ile okurken, Hafs *mîm* (م) harfini zamme ile *hâ* (ه) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁴⁹³

3.3.59. Haşr Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُخْرِبُونَ	يُخْرِبُونَ	يُخْرِبُونَ

Dûrî, Haşr sûresinin 2. Ayetinde bulunan “يُخْرِبُونَ”¹⁴⁹⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *hâ* (خ) harfini fetha ile, *râ* (ر) harfini kesra ve şedde ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *hâ* (خ) harfini cezm ile *râ* (ر) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁴⁹⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
الرُّعْبُ	الرُّعْبُ	الرُّعْبُ

Dûrî, Haşr sûresinin 2. Ayetinde bulunan “الرُّعْبُ”¹⁴⁹⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *ayn* (ع) harfini cezm ile okurken, Kisâî rivâyetinde *ayn* (ع) harfini zamme ile okumaktadır.¹⁴⁹⁷

¹⁴⁹⁰ Mücâdele 58/19.

¹⁴⁹¹ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/756.

¹⁴⁹² Mücâdele 58/22.

¹⁴⁹³ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/756.

¹⁴⁹⁴ Haşr 59/2.

¹⁴⁹⁵ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 348.

¹⁴⁹⁶ Haşr 59/2.

¹⁴⁹⁷ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 348.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بَيُّوتَهُمْ	بَيُّوتَهُمْ	بَيُّوتَهُمْ

Dûrî, Haşr sûresinin 2. Ayetinde bulunan “بَيُّوتَهُمْ”¹⁴⁹⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁴⁹⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَحْسِبُهُمْ	تَحْسِبُهُمْ	تَحْسِبُهُمْ

Dûrî, Haşr sûresinin 14. Ayetinde bulunan “تَحْسِبُهُمْ”¹⁵⁰⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile okurken, Hafs *sîn* (س) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁵⁰¹

3.3.60. Mümtehine Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَفْصِلُ	يَفْصِلُ	يَفْصِلُ

Dûrî, Mümtehine sûresinin 3. Ayetinde bulunan “يَفْصِلُ”¹⁵⁰² kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile, *sâd* (ص) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini zamme ile, *fâ* (ف) harfini fetha ile, *sâd* (ص) harfini şeddeli kesra ve şedde ile okurken, Hafs *yâ* (ي) harfini fetha ile *sâd* (ص) harfini kesra ile *fâ* (ف) harfini cezm ile okumaktadır.¹⁵⁰³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
إِسْنَوَّةٌ	إِسْنَوَّةٌ	إِسْنَوَّةٌ

¹⁴⁹⁸ Haşr 59/2.

¹⁴⁹⁹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 349.

¹⁵⁰⁰ Haşr 59/14.

¹⁵⁰¹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 349.

¹⁵⁰² Mümtehine 60/3.

¹⁵⁰³ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/533.

Dûrî, Mümtebine sûresinin 4. ve 6. Ayetinde bulunan ¹⁵⁰⁴“أُسُوَّةٌ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde hemzeyi kesra ile okurken, Hafs hemzeyi zamme ile okumaktadır.¹⁵⁰⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَلَا تُمَسِّكُوا	وَلَا تُمَسِّكُوا	وَلَا تُمَسِّكُوا

Dûrî, Mümtebine sûresinin 10. Ayetinde bulunan ¹⁵⁰⁶“وَلَا تُمَسِّكُوا” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini fetha ile, *sîn* (س) harfini şedde ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *mîm* (م) harfini cezm ile *sîn* (س) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁵⁰⁷

3.3.61. Saf Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
سِحْرٍ	سَاحِرٍ	سِحْرٍ

Dûrî, Saf sûresinin 6. Ayetinde bulunan ¹⁵⁰⁸“سِحْرٍ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini kesra ile *hâ* (ح) harfini cezm ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ve med ile, *hâ* (ح) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁵⁰⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مُتِمُّ نُورِهِ	مُتِمُّ نُورِهِ	مُتِمُّ نُورِهِ

Dûrî, Saf sûresinin 8. Ayetinde bulunan ¹⁵¹⁰“مُتِمُّ نُورِهِ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *vâv* (و) harfini zamme ve tenvin ile, *râ* (ر) harfini fetha ile, *hâ* (ه) zahirini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *vâv* (و) harfini harekesiz *râ* (ر) harfini ve *hâ* (ه) zahirini kesra ile okumaktadır.¹⁵¹¹

¹⁵⁰⁴ Mümtebine 60/4-6.

¹⁵⁰⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 350.

¹⁵⁰⁶ Mümtebine 60/10.

¹⁵⁰⁷ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 350.

¹⁵⁰⁸ Saf 61/6.

¹⁵⁰⁹ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/763.

¹⁵¹⁰ Saf 61/8.

¹⁵¹¹ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/763.

3.3.62. Münâfikûn Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
خُشِبْ	خُشِبْ	خُشِبْ

Dûrî, Münâfikûn sûresinin 4. Ayetinde buluna “خُشِبْ”¹⁵¹² kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *şîn* (ش) harfini cezm ile okurken, Hafs *şîn* (ش) harfini zamme ile okumaktadır.¹⁵¹³

3.54.63. Tegâbün Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رُسُلُهُمْ	رُسُلُهُمْ	رُسُلُهُمْ

Dûrî, Tegâbün sûresinin 6. Ayetinde bulunan “رُسُلُهُمْ”¹⁵¹⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini cezm ile, *lâm* (ل) harfini kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini ve *lâm* (ل) harfini zamme ile okumaktadır.¹⁵¹⁵

3.3.64. Talâk Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مُبَيِّنَاتٍ	مُبَيِّنَاتٍ	مُبَيِّنَاتٍ

Dûrî, Talâk sûresinin 11. Ayetinde bulunan “مُبَيِّنَاتٍ”¹⁵¹⁶ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ve şedde ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini kesra ve şedde ile okumaktadır. Ayet, “مُبَيِّنَاتٍ” şeklinde okunduğunda “*Apaçık bir hayâsızlık yapımları dışında (onları evlerinden çıkarmayın)*” anlamına gelirken,

¹⁵¹² Münâfikûn 63/4.

¹⁵¹³ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/766.

¹⁵¹⁴ Tegâbün 64/6.

¹⁵¹⁵ Dimyâtî, *İthâfû Fudalâi’l-beşer*, 2/542.

¹⁵¹⁶ Talâk 65/11.

“مُتَّبَعَاتٍ” şeklinde okunduğunda “Hayâsızlık yaptıkları tespit edilip kanıtlananlar dışında (onları evlerinden çıkarmayın)” anlamına gelmektedir.¹⁵¹⁷

3.3.65. Tahrîm Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
عَرَفَ	عَرَفَ	عَرَفَ

Dûrî, Tahrîm sûresinin 3. Ayetinde bulunan “عَرَفَ”¹⁵¹⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *râ* (ر) harfini şedde ve fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *râ* (ر) harfini fetha ile okumaktadır. Ayet, “عَرَفَ” şeklinde okunduğunda “Peygamber bir kısmını bildirmiş, bir kısmından da vazgeçmişti” anlamına gelirken, “عَرَفَ” şeklinde okunduğunda “Bir kısmını bildi, yani sözünü yüzüne vurup mahcup etmek sûretiyle cezalandırdı, kızdı, bir kısmından da vazgeçti, affetti” anlamına gelmektedir.¹⁵¹⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَظَاهَرَا	تَظَاهَرَا	تَظَاهَرَا

Dûrî, Tahrîm sûresinin 4. Ayetinde bulunan “تَظَاهَرَا”¹⁵²⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *zâ* (ظ) harfini şedde ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *zâ* (ظ) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁵²¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَنْ يُبَدِّلَهُ	أَنْ يُبَدِّلَهُ	أَنْ يُبَدِّلَهُ

Dûrî, Tahrîm sûresinin 5. Ayetinde bulunan “أَنْ يُبَدِّلَهُ”¹⁵²² kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *bâ* (ب) harfini fetha ile, *dâl* (د) harfini şedde ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini cezm ile *dâl* (د) harfini de kesra ile okumaktadır.¹⁵²³

¹⁵¹⁷ Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 6/150-151; Râzî, *Mefâtîhu’l-Gayb*, 15/350-352.

¹⁵¹⁸ Tahrîm 66/3.

¹⁵¹⁹ Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 6/158-159; Râzî, *Mefâtîhu’l-Gayb*, 15/257-358; Kurtubî, *el-Câmi*, 21/81-82.

¹⁵²⁰ Tahrîm 66/4.

¹⁵²¹ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/772.

¹⁵²² Tahrîm 66/5.

¹⁵²³ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 355.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَكُتِبَہ	وَكُتِبَہ	وَكُتِبَہ

Dûrî, Tahrîm sûresinin 12. Ayetinde bulunan “وَكُتِبَہ”¹⁵²⁴ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *kâf* (ك) harfini ve *tâ* (ت) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *kâf* (ك) harfini kesra ile, *tâ* (ت) harfini fetha ve med ile okumaktadır.¹⁵²⁵

3.3.66. Mülk Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رَأَيْتُمْ	رَأَيْتُمْ	رَأَيْتُمْ

Dûrî, Mülk sûresinin 28. Ve 30. Ayetinde bulunan “رَأَيْتُمْ”¹⁵²⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeyi hafzetmeden okurken, Kisâî rivâyetinde hemzeyi hafzederek okumaktadır.¹⁵²⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَسَتَّعْلَمُونَ	فَسَيَعْلَمُونَ	فَسَتَّعْلَمُونَ

Dûrî, Mülk sûresinin 29. Ayetinde bulunan “فَسَتَّعْلَمُونَ”¹⁵²⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okumaktadır.¹⁵²⁹

3.3.67. Kalem Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَنْ اَعْدُوا	أَنْ اَعْدُوا	أَنْ اَعْدُوا

¹⁵²⁴ Tahrîm 66/12.

¹⁵²⁵ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/772.

¹⁵²⁶ Mülk 67/28-30.

¹⁵²⁷ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 357.

¹⁵²⁸ Mülk 67/29.

¹⁵²⁹ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/774.

Dûrî, Kalem sûresinin 22. Ayetinde bulunan “أَنْ اَعْذُوا”¹⁵³⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zamme ile okumaktadır.¹⁵³¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُنْدِنَا	يُنْدِنَا	يُنْدِنَا

Dûrî, Kalem sûresinin 32. Ayetinde bulunan “يُنْدِنَا”¹⁵³² kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *bâ* (ب) harfini fethalı, *dâl* (د) harfini şeddeli ve kesra okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini cezm ile *dâl* (د) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁵³³

3.3.68. Hâkka Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
قَبْلَهُ	قَبْلَهُ	قَبْلَهُ

Dûrî, Hâkka sûresinin 9. Ayetinde bulunan “قَبْلَهُ”¹⁵³⁴ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *kâf* (ق) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *kâf* (ق) harfini kesra ile okumaktadır. Ayet, “قَبْلَهُ” şeklinde okunduğunda “*Firavun ve ondan öncekiler ve altı üstüne getirilen kentler (halkı) da hep o hatayı işlediler. Rablerinin Elçisine isyan ettiler*” anlamına gelirken, “قَبْلَهُ” şeklinde okunduğunda “*Firavun ve ona tâbi olan yandaşları ile altı üstüne getirilen kentler (halkı) da o hatayı işlediler*” anlamına gelmektedir.¹⁵³⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَذَكَّرُونَ	تَذَكَّرُونَ	تَذَكَّرُونَ

¹⁵³⁰ Kalem 68/22.

¹⁵³¹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 358.

¹⁵³² Kalem 68/32.

¹⁵³³ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 358.

¹⁵³⁴ Hâkka 69/9.

¹⁵³⁵ Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 11/66-67; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 6/196-197; Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 9/416-417.

Dûrî, Hâkka sûresinin 42. Ayetinde bulunan “تَذَكَّرُونَ”¹⁵³⁶ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini şedde ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁵³⁷

3.3.69. Meâric Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
تَعْرِجُ	يَعْرِجُ	تَعْرِجُ

Dûrî, Meâric sûresinin 4. Ayetinde bulunan “تَعْرِجُ”¹⁵³⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fethalı *yâ* (ي) harfine çevirerek okumaktadır.¹⁵³⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَوْمِنِذٍ	يَوْمِنِذٍ	يَوْمِنِذٍ

Dûrî, Meâric sûresinin 11. Ayetinde bulunan “يَوْمِنِذٍ”¹⁵⁴⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *mîm* (م) harfini fethalı okumaktadır.¹⁵⁴¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
نُصْبٍ	نُصْبٍ	نُصْبٍ

Dûrî, Meâric sûresinin 43. Ayetinde bulunan “نُصْبٍ”¹⁵⁴² kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *nûn* (ن) harfini fetha, *sâd* (ص) harfini de cezm ile okurken, Hafs *nûn* (ن) harfini ve *sâd* (ص) harfini zamme ile okumaktadır. Ayet, “نُصْبٍ” şeklinde okunduğunda “Onların, putlarına koşar gibi kabirlerinden fırlayacakları” anlamına gelirken, “نُصْبٍ” şeklinde okunduğunda “Dikili şey” anlamına gelmektedir.¹⁵⁴³

¹⁵³⁶ Hâkka 69/42.

¹⁵³⁷ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/780.

¹⁵³⁸ Meâric 70/4.

¹⁵³⁹ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/781.

¹⁵⁴⁰ Meâric 70/11.

¹⁵⁴¹ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 360.

¹⁵⁴² Meâric 70/43.

¹⁵⁴³ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 360; Taberî, Câmi‘u’l-Beyân, 11/110-111; Zemahşerî, el-Keşşâf, 6/211-213; Kurtubî, el-Câmi‘, 21/246-247.

3.3.70. Nûh Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَوَلَدَهُ	وَوَلَدَهُ	وَوَلَدَهُ

Dûrî, Nûh sûresinin 21. Ayetinde bulunan “نُصِبَ”¹⁵⁴⁴ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde ikinci vâv (و) harfini zamme ile, lâm (ل) harfini de cezm ile okurken, Hafs ikinci vâv (و) harfini ve lâm (ل) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁵⁴⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
خَطَا يَا هُمْ	خَطِيَّاتِهِمْ	خَطِيَّاتِهِمْ

Dûrî, Nûh Sûresinin 25. Ayetinde bulunan “خَطِيَّاتِهِمْ”¹⁵⁴⁶ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde tâ (ط) harfini fetha ve med ile, hemzeyi hazfederek yâ (ي) harfini fethalı yâ ve med ile, tâ (ت) harfini hazfederek hâ (ه) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde tâ (ط) harfini kesra ile hemzeyi hazfetmeden ve hâ (ه) harfini cezm ile okumaktadır.¹⁵⁴⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بَيْتِي	بَيْتِي	بَيْتِي

Dûrî, Nûh Sûresinin 28. Ayetinde bulunan “بَيْتِي”¹⁵⁴⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde yâ (ي) harfini iskân ile okurken, Hafs yâ (ي) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁵⁴⁹

3.3.71. Cin Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَأَنَّهُ	وَأَنَّهُ	وَأَنَّهُ

¹⁵⁴⁴ Nûh 71/21.

¹⁵⁴⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 361.

¹⁵⁴⁶ Nûh 71/25.

¹⁵⁴⁷ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/783.

¹⁵⁴⁸ Nûh 71/28.

¹⁵⁴⁹ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/783.

Dûrî, Cin sûresinin (3.3.5.6.7.8.9.10.12.14.19.) Ayetinde bulunan ¹⁵⁵⁰”وَأَنَّهُ” ve ¹⁵⁵¹”وَأَنَا” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzeyi kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde hemzeyi fetha ile okumaktadır.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
نَسْنُكُهُ	يَسْنُكُهُ	يَسْنُكُهُ

Dûrî, Cin sûresinin 17. ayetinde bulunan ¹⁵⁵²”يَسْنُكُهُ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fethalı *nûn* (ن) harfine tebdil ederek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁵⁵³

3.3.72. Müzzemmil Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَوْ انْقُصْ	أَوْ انْقُصْ	أَوْ انْقُصْ

Dûrî, Müzzemmil sûresinin 3. ayetinde bulunan ¹⁵⁵⁴”أَوْ انْقُصْ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *vâv* (و) harfini zamme ile okurken, Hafs *vâv* (و) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁵⁵⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رَبِّ	رَبِّ	رَبِّ

Dûrî, Müzzemmil sûresinin 9. ayetinde bulunan ¹⁵⁵⁶”رَبِّ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini tenvin ve zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁵⁵⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَنِصْفَهُ وَتِلْثَهُ	وَنِصْفَهُ وَتِلْثَهُ	وَنِصْفَهُ وَتِلْثَهُ

¹⁵⁵⁰ Cin 72/3-4-5-6-7-8-9-10-12-14.

¹⁵⁵¹ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 362.

¹⁵⁵² Cin 72/17.

¹⁵⁵³ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 362.

¹⁵⁵⁴ Müzzemmil 73/3.

¹⁵⁵⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 363.

¹⁵⁵⁶ Müzzemmil 73/9.

¹⁵⁵⁷ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/788.

Dûrî, Müzzemmil sûresinin 20. ayetinde bulunan ¹⁵⁵⁸“وَنُصْفَهُ وَتُلْتَهُ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde ilk kelimedede *fâ* (ف) ve *hâ* (ه) harfini, ikinci kelimedede *sâ* (ث) ve *hâ* (ه) harfini kesra ile okurken, Hafs ve Kisâî rivâyetinde *fâ* (ف) harfini fetha ile *hâ* (ه) harfini zamme ile ikinci kelimedede *sâ* (ث) ve *hâ* (ه) harfini zamme ile okumaktadır. Ayet, “وَنُصْفَهُ وَتُلْتَهُ” şeklinde okunduğunda “Gecenin üçte ikisine yakın kısmını, (bazen) yarısını, (bazen de) üçte birini yatmadan (ibadetle) geçirdiği” anlamına gelirken, “وَنُصْفِهِ وَتُلْتِهِ” şeklinde okunduğunda “Gecenin üçte ikisinden, yarısından veya üçte birinden daha az kıyamda durursun (namaz kıalarsın)” anlamına gelmektedir.¹⁵⁵⁹

3.3.73. Müddessir Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَالرَّجَزَ	وَالرَّجَزَ	وَالرَّجَزَ

Dûrî, Müddessir sûresinin 5. ayetinde bulunan ¹⁵⁶⁰“وَالرَّجَزَ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *râ* (ر) harfini kesra ve şedde ile okurken, Hafs *râ* (ر) harfini şedde ve zamme ile okumaktadır.¹⁵⁶¹

3.3.74. Kıyâme Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يُحِبُّونَ	تُحِبُّونَ	تُحِبُّونَ

Dûrî, Kıyâme sûresinin 20. Ayetinde bulunan ¹⁵⁶²“تُحِبُّونَ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) çevirmeden ile okumaktadır.¹⁵⁶³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَيَذُرُونَ	وَتَذُرُونَ	وَتَذُرُونَ

¹⁵⁵⁸ Müzzemmil 73/20.

¹⁵⁵⁹ Râzî, *Mefâtihu ’l-Gayb*, 15/495.

¹⁵⁶⁰ Müddessir 74/5.

¹⁵⁶¹ Pâluvî, *Zübdetü ’l-irfân*, 364.

¹⁵⁶² Kıyâme 75/20.

¹⁵⁶³ Muhammed Emin Efendi, *’Umdetü ’l-hullân*, 2/792.

Dûrî, Kiyâme sûresinin 21. ayetinde bulunan “وَتَذَرُونَ”¹⁵⁶⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) çevirmeden okumaktadır.¹⁵⁶⁵

3.3.75. İnsân Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
سَلَسِلًا	سَلَسِلًا	سَلَسِلًا

Dûrî, İnsân sûresinin 4. ayetinde bulunan “سَلَسِلًا”¹⁵⁶⁶ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde sondaki *lâm* (ل) harfini fetha ve tenvin ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁵⁶⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
قَوَارِيرَ قَوَارِيرًا	قَوَارِيرَ قَوَارِيرًا	قَوَارِيرَ قَوَارِيرًا

Dûrî, İnsân sûresinin 19. ayetinde bulunan “قَوَارِيرًا قَوَارِيرًا”¹⁵⁶⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *râ* (ر) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *râ* (ر) harfini fetha ve tenvin ile okumaktadır.¹⁵⁶⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
خُضْرٌ وَاسْتَبْرَقٌ	خُضْرٌ وَاسْتَبْرَقٍ	خُضْرٌ وَاسْتَبْرَقٌ

Dûrî, İnsân sûresinin 21. ayetinde bulunan “خُضْرٌ وَاسْتَبْرَقٌ”¹⁵⁷⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *râ* (ر) ve *kâf* (ق) harfini zamme ve tenvin ile okurken, Kisâî rivâyetinde *râ* (ر) ve *kâf* (ق) harfini kesra ve tenvin ile okumaktadır. Ayet, “خُضْرٌ وَاسْتَبْرَقٌ” şeklinde okunduğunda “Yeşil elbiseler” anlamına gelirken, “خُضْرٌ وَاسْتَبْرَقٍ” şeklinde okunduğunda “Yeşil ipek” anlamına gelmektedir.¹⁵⁷¹

¹⁵⁶⁴ Kiyâme 75/21.

¹⁵⁶⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 365.

¹⁵⁶⁶ İnsân 76/4.

¹⁵⁶⁷ Muhammed Emin Efendi, *Umdetü’l-hullân*, 2/794.

¹⁵⁶⁸ İnsân 76/19.

¹⁵⁶⁹ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 366.

¹⁵⁷⁰ İnsân 76/21.

¹⁵⁷¹ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 366; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 6/278-279.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَسْأَلُونَ	تَسْأَلُونَ	تَسْأَلُونَ

Dûrî, İnsân sûresinin 30. ayetinde bulunan ¹⁵⁷²”تَسْأَلُونَ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine ibdâl ederek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) çevirmeden okumaktadır.¹⁵⁷³

3.3.76. Mürselât Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَقَتَّتْ	اِقْتَتَّتْ	اِقْتَتَّتْ

Dûrî, Mürselât sûresinin 11. ayetinde bulunan ¹⁵⁷⁴”اِقْتَتَّتْ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzeyi zammeli *vâv* (و) harfine tebdil ederek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde hemzeyi zamme ile okumaktadır.¹⁵⁷⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَقَدَرْنَا	فَقَدَرْنَا	فَقَدَرْنَا

Dûrî, Mürselât sûresinin 23. ayetinde bulunan ¹⁵⁷⁶”فَقَدَرْنَا” kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *dâl* (د) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *dâl* (ذ) harfini şedde ile okumaktadır. Ayet, ”فَقَدَرْنَا” şeklinde okunduğunda “*Biçimlendirdik, güç yetirdik*” anlamına gelirken, ”فَقَدَرْنَا” şeklinde okunduğunda “*(Onu biz) takdir ettik*” anlamına gelmektedir.¹⁵⁷⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
جَمَالَتْ	جَمَالَتْ	جَمَالَتْ

¹⁵⁷² İnsân 76//30.

¹⁵⁷³ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/796.

¹⁵⁷⁴ Mürselât 77/11.

¹⁵⁷⁵ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 1/797.

¹⁵⁷⁶ Mürselât 77/23.

¹⁵⁷⁷ Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 11/298; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 6/288-289; Kurtubî, *el-Câmi*, 21/503-505; Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 15/571-572.

Dûrî, Mürselât sûresinin 33. ayetinde bulunan “جَمَلَتْ”¹⁵⁷⁸ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *lâm* (ل) harfini med ederek okurken, Hafs ve Kisâî rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ve medsiz okumaktadır.¹⁵⁷⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَعْيُونٍ	وَعْيُونٍ	وَعْيُونٍ

Dûrî, Mürselât sûresinin 41. ayetinde bulunan “وَعْيُونٍ”¹⁵⁸⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *ayn* (ع) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *ayn* (ع) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁵⁸¹

3.3.77. Nebe’ Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَفُتِحَتْ	وَفُتِحَتْ	وَفُتِحَتْ

Dûrî, Nebe’ sûresinin 19. Ayetinde bulunan “وَفُتِحَتْ”¹⁵⁸² kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini şedde ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁵⁸³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَعَسَاقًا	وَعَسَاقًا	وَعَسَاقًا

Dûrî, Nebe’ sûresinin 25. Ayetinde bulunan “وَعَسَاقًا”¹⁵⁸⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *sîn* (س) harfini fetha ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *sîn* (س) harfini şedde ve fetha ile okumaktadır.¹⁵⁸⁵

¹⁵⁷⁸ Mürselât 77/33.

¹⁵⁷⁹ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 367.

¹⁵⁸⁰ Mürselât 77/41.

¹⁵⁸¹ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/798.

¹⁵⁸² Nebe’ 78/19.

¹⁵⁸³ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 368.

¹⁵⁸⁴ Nebe’ 78/25.

¹⁵⁸⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 368.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَلَا كَذَابًا	وَلَا كَذَابًا	وَلَا كَذَابًا

Dûrî, Nebe’ sûresinin 35. Ayetinde bulunan “وَلَا كَذَابًا”¹⁵⁸⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini şedde ve fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁵⁸⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
رَبِّ	رَبِّ	رَبِّ

Dûrî, Nebe’ sûresinin 37. Ayetinde bulunan “رَبِّ”¹⁵⁸⁸ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *bâ* (ب) harfini zamme ve şedde ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini şedde ve kesra ile okumaktadır.¹⁵⁸⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
الرَّحْمَنِ	الرَّحْمَنِ	الرَّحْمَنِ

Dûrî, Nebe’ sûresinin 37. Ayetinde bulunan “الرَّحْمَنِ”¹⁵⁹⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *nûn* (ن) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *nûn* (ن) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁵⁹¹

3.3.78. Abese Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَنَا	أَنَا	أَنَا

Dûrî, Abese sûresinin 25. Ayetinde bulunan “أَنَا”¹⁵⁹² kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde hemzeyi kesra ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde hemzeyi fetha ile okumaktadır.¹⁵⁹³

¹⁵⁸⁶ Nebe’ 78/35.

¹⁵⁸⁷ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/799.

¹⁵⁸⁸ Nebe’ 78/37.

¹⁵⁸⁹ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 368.

¹⁵⁹⁰ Nebe’ 78/37.

¹⁵⁹¹ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/799.

3.3.79. Tekvîr Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
سُجَّرَتْ	سُجَّرَتْ	سُجَّرَتْ

Dûrî, Tekvîr sûresinin 6. Ayetinde bulunan ¹⁵⁹⁴”سُجَّرَتْ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *cîm* (ج) harfini şeddesiz okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *cîm* (ج) harfini şedde ve kesra ile okumaktadır.¹⁵⁹⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
سُجَّرَتْ	سُجَّرَتْ	سُجَّرَتْ

Dûrî, Tekvîr sûresinin 12. Ayetinde bulunan ¹⁵⁹⁶”سُجَّرَتْ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *ayn* (ع) harfini şeddesiz okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *ayn* (ع) harfini şedde ve kesra ile okumaktadır.¹⁵⁹⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بُظْنَيْنِ	بُظْنَيْنِ	بُظْنَيْنِ

Dûrî, Tekvîr sûresinin 24. Ayetinde bulunan ¹⁵⁹⁸”بُظْنَيْنِ” kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *dâd* (ض) harfini *zâ* (ظ) harfine çevirerek okurken, Hafs *dâd* (ض) harfini *zâ* (ظ) harfine çevirmeden okumaktadır. Ayet, “بُظْنَيْنِ” şeklinde okunduğunda “O gayb hakkında cimri değildir, gayb bilgilerini esirgemez, Allah’ın vahyettiği hiçbir şeyi gizlemez” anlamına gelirken, “بُظْنَيْنِ” şeklinde okunduğunda “O gayb hakkında itham edilemez, gayb hakkında verdiği bilgilerden dolayı suçlanamaz” anlamına gelmektedir.¹⁵⁹⁹

¹⁵⁹² Abese 80/25.

¹⁵⁹³ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 371.

¹⁵⁹⁴ Tekvîr 81/6.

¹⁵⁹⁵ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/806.

¹⁵⁹⁶ Tekvîr 81/12.

¹⁵⁹⁷ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/807.

¹⁵⁹⁸ Tekvîr 81/24.

¹⁵⁹⁹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 372; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 11/417-422; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 6/327-328.

3.3.80. İnfitâr Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
يَوْمَ لَا	يَوْمَ لَا	يَوْمَ لَا

Dûrî, İnfitâr sûresinin 19. Ayetinde bulunan “يَوْمَ لَا”¹⁶⁰⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *mîm* (م) harfini fetha ile okumaktadır. Ayet, “يَوْمَ لَا” şeklinde okunduğunda “*O gün (kıyâmet günü) hiç kimse, başkası için bir şey yapamaz*” anlamına gelirken, “يَوْمَ لَا” şeklinde okunduğunda “*O gün, kimsenin kimseye bir şey yapamayacağı gündür*” anlamına gelmektedir.¹⁶⁰¹

3.3.81. Mutaaffîfîn Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
خَاتَمُهُ	خَاتَمُهُ	خَاتَمُهُ

Dûrî, Mutaaffîfîn sûresinin 26. Ayetinde bulunan “خَاتَمُهُ”¹⁶⁰² kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *hâ* (خ) harfini kesra ile *mîm* (م) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *hâ* (خ) harfini fetha ve med ile *tâ* (ت) harfini medsiz, *mîm* (م) harfini fetha ile okumaktadır. Ayet, “خَاتَمُهُ” şeklinde okunduğunda “*Onun sonu, bitimi misktir, içildiği zaman sonu misk kokar*” anlamına gelirken, “خَاتَمُهُ” şeklinde okunduğunda “*Onun mühürü misktir, misk ile mühürlenmiştir, misk kokusu ondan ayrılmayan bir şey olup, sonunda ortaya çıkar*” anlamına gelmektedir.¹⁶⁰³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
إِلَىٰ أَهْلِهِمُ انْقَلَبُوا	إِلَىٰ أَهْلِهِمُ انْقَلَبُوا	إِلَىٰ أَهْلِهِمُ انْقَلَبُوا

Dûrî, Mutaaffîfîn sûresinin 31. Ayetinde bulunan “إِلَىٰ أَهْلِهِمُ انْقَلَبُوا”¹⁶⁰⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *hâ* (ه) harfini

¹⁶⁰⁰ İnfitâr 82/19.

¹⁶⁰¹ Râzî, *Mefâtiḥu’l-Gayb*, 16/90-91.

¹⁶⁰² Mutaaffîfîn 83/26.

¹⁶⁰³ Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 11/468-469.

¹⁶⁰⁴ Mutaaffîfîn 83/31.

zamme ile okurken, Hafs *mîm* (م) harfini zamme ile *hâ* (ه) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁶⁰⁵

3.3.82. İnşikâk Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَتَرْكَبُنَّ	لَتَرْكَبُنَّ	لَتَرْكَبُنَّ

Dûrî, İnşikâk sûresinin 19. Ayetinde bulunan “لَتَرْكَبُنَّ”¹⁶⁰⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *bâ* (ب) harfini zamme ile okurken, Kisâî rivâyetinde *bâ* (ب) harfini kesra ile okumaktadır. Ayet, “لَتَرْكَبُنَّ” şeklinde okunduğunda “Siz tabakadan tabakaya bineceksiniz (halden hale, milletten millete, asırdan aşıra geçeceksiniz ve Allah’a döneceksiniz)” anlamına gelirken, “لَتَرْكَبُنَّ” şeklinde okunduğunda “Sen, tabakadan tabakaya bineceksin” anlamına gelmektedir.¹⁶⁰⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ	عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ	عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ

Dûrî, İnşikâk sûresinin 21. Ayetinde bulunan “عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ”¹⁶⁰⁸ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *mîm* (م) harfini kesra hareke ile, Kisâî rivâyetinde *hâ* (ه) harfini zamme hareke ile okurken, Hafs *mîm* (م) harfini zamme ile *hâ* (ه) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁶⁰⁹

3.3.83. Târık Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَمَّا	لَمَّا	لَمَّا

Dûrî, Târık sûresinin 4. Ayetinde bulunan “لَمَّا”¹⁶¹⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *mîm* (م) harfini şeddesiz okurken, Hafs *mîm* (م) harfini şedde ve fetha ile okumaktadır. Ayet, “لَمَّا” şeklinde okunduğunda “Hiç kimse yoktur ki, başında bir

¹⁶⁰⁵ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/810.

¹⁶⁰⁶ İnşikâk 84/19.

¹⁶⁰⁷ Râzî, Mefâtîhu’l-Gayb, 16/113-114.

¹⁶⁰⁸ İnşikâk 84/21.

¹⁶⁰⁹ Pâluvî, Zübdetü’l-‘irfân, 374.

¹⁶¹⁰ Târık 86/4.

koruyucu ve denetleyici olmasın” anlamına gelirken, “لَمَّا” şeklinde okunduğunda “Herkesin başında mutlaka bir koruyucu ve denetleyici vardır” anlamına gelmektedir.¹⁶¹¹

3.3.84. A‘lâ Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
بَلْ يُؤْتِرُونَ	بَلْ تُؤْتِرُونَ	بَلْ تُؤْتِرُونَ

Dûrî, Âlâ sûresinin 16. Ayetinde bulunan “بَلْ تُؤْتِرُونَ”¹⁶¹² kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okumaktadır.¹⁶¹³

3.3.85. Gâşiye Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَا يَسْمَعُ	لَا تَسْمَعُ	لَا تَسْمَعُ

Dûrî, Gâşiye sûresinin 11. Ayetinde bulunan “لَا تَسْمَعُ”¹⁶¹⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek ve zamme ile okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okumaktadır.¹⁶¹⁵

3.3.86. Fecr Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَالْوَتْرِ	وَالْوَتْرِ	وَالْوَتْرِ

Dûrî, Fecr sûresinin 3. Ayetinde bulunan “وَالْوَتْرِ”¹⁶¹⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *vâv* (و) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *vâv* (و) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁶¹⁷

¹⁶¹¹ Taberî, *Câmi‘u’l-Beyân*, 11/495-503; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 6/352-353; Râzî, *Mefâtîhu’l-Gayb*, 16/131-132; Kurtubî, *el-Câmi‘*, 22/204-205.

¹⁶¹² Âlâ 87/16.

¹⁶¹³ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/814.

¹⁶¹⁴ Gâşiye 88/11.

¹⁶¹⁵ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 376.

¹⁶¹⁶ Fecr 89/3.

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَا يُكْرِمُونَ	لَا تُكْرِمُونَ	لَا تُكْرِمُونَ

Dûrî, Fecr sûresinin 17. Ayetinde bulunan “لَا تُكْرِمُونَ”¹⁶¹⁸ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okumaktadır.¹⁶¹⁹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَلَا يَحَاضُونَ	وَلَا تَحَاضُونَ	وَلَا تَحَاضُونَ

Dûrî, Fecr sûresinin 18. Ayetinde bulunan “وَلَا تَحَاضُونَ”¹⁶²⁰ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini *yâ* (ي) harfine çevirmeden okumaktadır. Ayet, “وَلَا تَحَاضُونَ” şeklinde okunduğunda “Yoksulu yedirmek konusunda birbirinizi teşvik etmiyorsunuz” anlamına gelirken, “وَلَا يَحَاضُونَ” şeklinde okunduğunda “Onlar (bolluk içindeyken sevinip darlığa düşünce şikâyet edenler) yoksula yedirmeyi, ikramı emir ve teşvik etmezler” anlamına gelmektedir.¹⁶²¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَيَأْكُلُونَ	وَتَأْكُلُونَ	وَتَأْكُلُونَ

Dûrî, Fecr sûresinin 19. Ayetinde bulunan “وَتَأْكُلُونَ”¹⁶²² kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirmeden okumaktadır.¹⁶²³

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَيُحِبُّونَ	وَتُحِبُّونَ	وَتُحِبُّونَ

¹⁶¹⁷ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 377.

¹⁶¹⁸ Fecr 89/17.

¹⁶¹⁹ Muhammed Emin Efendi, *Umdetü’l-hullân*, 2/820.

¹⁶²⁰ Fecr 89/18.

¹⁶²¹ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 377; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, 11/548-550;

¹⁶²² Fecr 89/19.

¹⁶²³ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 377.

Dûrî, Fecr sûresinin 20. Ayetinde bulunan “وَتُحِبُّونَ”¹⁶²⁴ kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirerek okurken, Kisâî ve Hafs rivâyetinde *yâ* (ي) harfini *tâ* (ت) harfine çevirmeden okumaktadır.¹⁶²⁵

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَا يُعَذِّبُ	لَا يُعَذِّبُ	لَا يُعَذِّبُ

Dûrî, Fecr sûresinin 25. Ayetinde bulunan “لَا يُعَذِّبُ”¹⁶²⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini şedde ve kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *zâl* (ذ) harfini fetha ve şedde ile okumaktadır.¹⁶²⁷

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَلَا يُوثِقُ	وَلَا يُوثِقُ	وَلَا يُوثِقُ

Dûrî, Fecr sûresinin 26. Ayetinde bulunan “وَلَا يُوثِقُ”¹⁶²⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *sâ* (ث) harfini kesra ile okurken, Kisâî rivâyetinde *sâ* (ث) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁶²⁹

3.3.87. Beled Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
فَكَ رَقَبَةٍ	فَكَ رَقَبَةٍ	فَكَ رَقَبَةٍ

Dûrî, Beled sûresinin 13. Ayetinde bulunan “فَكَ رَقَبَةٍ”¹⁶³⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *kâf* (ق) harfini fetha ve şedde ile okurken, Hafs *kâf* (ق) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁶³¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَوْ أَطْعَمَ	أَوْ إِطْعَمَ	أَوْ إِطْعَمَ

¹⁶²⁴ Fecr 89/20.

¹⁶²⁵ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/820.

¹⁶²⁶ Fecr 89/25.

¹⁶²⁷ Pâluvî, Zübdetü’l-irfân, 377.

¹⁶²⁸ Fecr 89/26.

¹⁶²⁹ Pâluvî, Zübdetü’l-irfân, 378.

¹⁶³⁰ Beled 90/13.

¹⁶³¹ Muhammed Emin Efendi, ‘Umdetü’l-hullân, 2/821.

Dûrî, Beled sûresinin 14. Ayetinde bulunan “أَوْ إِطْعَامٌ”¹⁶³² kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde ikinci hemzeye fetha ile, *ayn* (ع) harfini medsiz, *mîm* (م) harfini fetha ile okurken, Hafs ikinci hemzeye kesra ile *ayn* (ع) harfini fetha ile *mîm* (م) harfini zamme ve tenvin okumaktadır.¹⁶³³

3.3.88. Alak Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَرَأَيْتَ	أَرَيْتَ	أَرَأَيْتَ

Dûrî, Alak sûresinin 9.ve 11. ayetinde bulunan “أَرَأَيْتَ”¹⁶³⁴ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemzeye hazfetmeden okurken, Kisâî rivâyetinde hemzeye hazfederek okumaktadır.¹⁶³⁵

3.3.89. Kadr Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
مَطْلَعٍ	مَطْلَعٍ	مَطْلَعٍ

Dûrî, Kadr sûresinin 5. ayetinde bulunan “مَطْلَعٍ”¹⁶³⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *lâm* (ل) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *lâm* (ل) harfini kesra ile okumaktadır.¹⁶³⁷

3.3.90. Tekâsür Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
لَتَرَوُنَّ	لَتَرَوُنَّ	لَتَرَوُنَّ

Dûrî, Tekâsür sûresinin 6. ayetinde bulunan “لَتَرَوُنَّ”¹⁶³⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *tâ* (ت) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *tâ* (ت) harfini zamme ile okumaktadır. Ayet, “لَتَرَوُنَّ” şeklinde okunduğunda “*Cehennemî mutlaka*

¹⁶³² Beled 90/14.

¹⁶³³ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/821.

¹⁶³⁴ Alak 96/9-11.

¹⁶³⁵ Muhammed Emin Efendi, ‘*Umdetü’l-hullân*, 2/836.

¹⁶³⁶ Kadr 97/5.

¹⁶³⁷ Pâluvî, *Zübdetü’l-irfân*, 385.

¹⁶³⁸ Tekâsür 102/6.

göreceksiniz” anlamına gelirken, “لَتَرُونَّ” şeklinde okunduğunda “Cehennem size mutlaka gösterilecek (sonra siz de onu apaçık göreceksiniz)” anlamına gelmektedir.¹⁶³⁹

3.3.91. Hümeze Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
جَمَعَ	جَمَعَ	جَمَعَ

Dûrî, Hümeze sûresinin 2. ayetinde bulunan “جَمَعَ”¹⁶⁴⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde *mîm* (م) harfini fetha ile okurken, Kisâî rivâyetinde *mîm* (م) harfini şedde ile okumaktadır.¹⁶⁴¹

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
عَمِدَ	عَمِدَ	عَمِدَ

Dûrî, Hümeze sûresinin 9. ayetinde bulunan “عَمِدَ”¹⁶⁴² kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *mîm* (م) ve *ayn* (ع) harfini zamme ile okurken, Hafs *mîm* (م) ve *ayn* (ع) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁶⁴³

3.3.92. Mâûn Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
أَرَأَيْتَ	أَرَأَيْتَ	أَرَأَيْتَ

Dûrî, Mâûn sûresinin 1. ayetinde bulunan “أَرَأَيْتَ”¹⁶⁴⁴ kelimesini Ebû ‘Amr ve Hafs rivâyetinde hemyi hazfetmeden okurken, Kisâî rivâyetinde hemzeyi hazfederek okumaktadır.¹⁶⁴⁵

¹⁶³⁹ Taberî, *Câmi‘u’l-Beyân*, 11/684-691; Kurtubî, *el-Câmi‘*, 22/456-457; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 6/424-425; Râzî, *Mefâtîhu’l-Gayb*, 16/302-303.

¹⁶⁴⁰ Hümeze 104/2.

¹⁶⁴¹ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/840.

¹⁶⁴² Hümeze 104/9.

¹⁶⁴³ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 387.

¹⁶⁴⁴ Mâûn 107/1.

¹⁶⁴⁵ Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü’l-hullân*, 2/842.

3.3.93. Kâfirûn Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
وَلِي	وَلِي	وَلِي

Dûrî, Kâfirûn sûresinin 6. ayetinde bulunan “وَلِي”¹⁶⁴⁶ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *yâ* (ي) harfini iskân ile okurken, Hafs *yâ* (ي) harfini fetha ile okumaktadır.¹⁶⁴⁷

3.3.94. Tebbet Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
حَمَّالَةٌ	حَمَّالَةٌ	حَمَّالَةٌ

Dûrî, Tebbet sûresinin 4. ayetinde bulunan “حَمَّالَةٌ”¹⁶⁴⁸ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *tâ* (ة) harfini zamme ile okurken, Hafs *tâ* (ة) harfini fetha ile okumaktadır. Ayet, “حَمَّالَةٌ” şeklinde okunduğunda “*Karısı da odun hamalı olarak (cehenneme girecek)*” anlamına gelirken, “حَمَّالَةٌ” şeklinde okunduğunda “*Onun karısı da odun hamalıdır*” anlamına gelmektedir.¹⁶⁴⁹

3.3.95. İhlâs Sûresi

Ebû ‘Amr Rivâyeti	Kisâî Rivâyeti	Hafs
كُفُّوْا	كُفُّوْا	كُفُّوْا

Dûrî, İhlâs sûresinin 4. ayetinde bulunan “كُفُّوْا”¹⁶⁵⁰ kelimesini Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde *vâv* (و) harfinin üstüne mansub tenvinli hemze getirerek okurken, Hafs *vâv* (و) harfini fetha ve tenvin ile okumaktadır.¹⁶⁵¹

3.4. Dûrî Rivâyetlerine Yönelik Değerlendirme ve Tespitler

Dûrî rivâyetlerini sarf ilmi açısından değerlendirdiğimizde maddeler halinde şu tespitleri yapabiliriz:

¹⁶⁴⁶ Kâfirûn 109/6.

¹⁶⁴⁷ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 388.

¹⁶⁴⁸ Tebbet 111/4.

¹⁶⁴⁹ Râzî, *Mefâtihu’l-Gayb*, 16/399-400.

¹⁶⁵⁰ İhlâs 112/4.

¹⁶⁵¹ Pâluvî, *Zübdetü’l-‘irfân*, 388.

1. Bir fiilin “فَعَلَ” veya “فَعَّلَ” ya da “فَعَّلَ” veya “فَعَّلَ” kalıbında okunmasıyla ilgili farklılıklar vardır. Örneğin, Dûrî “يُكْذِبُونَ” kelimesini “يُكْذِبُونَ” sülâsi mücerred babdan, tef’îl babında mezîd fiil kalıbına çevirmektedir. Dûrî’nin rivâyetleri incelendiğinde yirmi yerde buna benzer farklılıklar tespit edilmiştir.

2. Bir fiilin “فَعَلَ” veya “أَفْعَلَ” ya da “أَفْعَلَ” veya “فَعَّلَ” kalıbında okunmasıyla ilgili farklılıklar mevcuttur. Örneğin, “يُفْقَهُونَ” kelimesini sülâsi mücerred babdan, if’âl babına aktararak “يُفْقَهُونَ” şeklinde okumuştur. Dûrî’nin rivâyetleri incelendiğinde on yerde buna benzer örneklerin bulunduğu tespit edilmiştir.

3. Bir fiilin “فَعَلَ” veya “أَفْعَلَ” ya da “أَفْعَلَ” veya “فَعَّلَ” kalıbında okunmasıyla ilgili farklılıklara rastlanmaktadır. Örneğin, “يُنْزِلُ” kelimesini tef’îl ve if’âl babından okunması, kelimenin vurguladığı fiil yoğunluğunu ve failler arasındaki ilişkiyi belirlemektedir. Dûrî, Kisâî rivâyetinde tef’îl babından “يُنْزِلُ” şeklinde okuyarak fiilin bir süreç veya tekrarlama içerdiğini vurgularken, Ebû ‘Amr rivâyetinde, if’âl babından “يُنْزِلُ” okuyarak daha sade bir anlam vermektedir. Dûrî’nin rivâyetleri ele alındığında otuz üç yerde buna benzer kıraat farklılıkları tespit edilmiştir.

4. Bir fiilin “فَعَلَ” veya “فَاعَلَ” ya da “فَاعَلَ” veya “فَعَّلَ” kalıbında okunmasıyla ilgili farklılıklarla karşılaşılmalıdır. Örneğin, Dûrî “يُخْذَعُونَ” kelimesini Ebû ‘Amr rivâyetinde müfâ’ale babından “يُخْذَعُونَ” şeklinde okurken, Kisâî rivâyetinde sülâsi mücerred fiil kalıbından gelen “يُخْذَعُونَ” şeklinde okumaktadır. Dûrî’nin rivâyetleri kapsamında dokuz yerde buna benzer şekilde kıraat farklılıkları tespit edilmiştir.

5. Bir fiilin “أَفْعَلَ” veya “تَفَاعَلَ” kalıbında okunması şeklinde okuyuş farklılıklarıyla karşılaşılmalıdır. Örneğin, Dûrî “يُصَلِّحَا” kelimesini Kisâî rivâyetinde if’âl babından okurken, Ebû ‘Amr rivâyetinde “يَصَالِحَا” şeklinde tefâul babında okumaktadır. Dûrî’nin rivâyetleri ele alındığında bu kategoride iki örnek tespit edilmiştir.

7. Bir fiilin “فَاعَلَ” veya “فَعَّلَ” ya da “فَعَّلَ” veya “فَاعَلَ” kalıbında okunması. Örneğin, Dûrî “فَرَّقُوا” kelimesini Kisâî rivâyetinde müfâ’ale babında “فَارَّقُوا” şeklinde okurken, Ebû ‘Amr rivâyetinde tef’îl babında “فَرَّقُوا” şeklinde okumaktadır. Benzer şekilde iki yerde daha böyle okuduğu tespit edilmiştir.

8. Bir fiilin “فَعَلَ” veya “تَفَعَّلَ” ya da “تَفَعَّلَ” veya “فَعَّلَ” kalıbında okunmasına yönelik farklılıklar da bulunmaktadır. Örneğin, Dûrî “لَيَذْكُرُوا” kelimesini Kisâî rivâyetinde sülâsi fiil olarak “لَيَذْكُرُوا” şeklinde okurken, Ebû ‘Amr rivâyetinde ise tefa’ul babında “لَيَذْكُرُوا” şeklinde okumaktadır. Buna benzer şekilde iki örnek daha tespit edilmiştir.

9. Cemî müzekker ğâib formdaki bir fiilin cemî müzekker muhâtab formda okunmasıyla ilgili okuyuş farklılıklarıyla da karşılaşılmaktadır. Söz gelimi “يُرْجَعُونَ” kelimesini diğer kırâat imamları cemî müzekker ğâib sığasıyla “يُرْجَعُونَ” olarak okurken, Dûrî’nin, Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetlerinde bu kelimeyi on üç yerde cemî müzekker muhâtab sigası ile “تُرْجَعُونَ” şeklinde okuduğu tespit edilmiştir.

10. Muzâri muhâtab (ikinci şahıs) sigasıyla gelen bir fiilin ğâib (üçüncü şahıs) kipinde okunmasına yönelik farklılıklar bulunmaktadır. Dûrî’nin, “تَعْبُدُونَ” kelimesi gibi muhâtab sigasıyla gelen fiili “يَعْبُدُونَ” şeklinde ğâib sigasıyla otuz beş yerde okuduğu tespit edilmiştir.

11. Muzâri ğâibe müennes (üçüncü şahıs) kipinde gelen bir fiilin ğâib müzekker (üçüncü şahıs) kipinde okunmasıyla ilgili farklılıklar mevcuttur. Dûrî’nin, “تَشْهَدُ” şeklinde ğâibe olarak gelen bir fiili on yerde “يَشْهَدُ” şeklinde ğâib formda okuduğu tespit edilmiştir.

12. Fiili muzâri ğâib (üçüncü şahıs) kipinin mütekellim (birinci şahıs) kipinde okunması şeklinde farklılıklara da rastlanmaktadır. Dûrî’nin, Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde “يَأْكُلُ” kelimesini on yerde “تَأْكُلُ” şeklinde okuduğu tespit edilmiştir.

13. Mütekellim (birinci şahıs) kipinin fiili muzâri ğâib (üçüncü şahıs) kipinde okunması. Dûrî’nin, Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde, “تُؤْتِيهِ” kelimesini “يُؤْتِيهِ” şeklinde on yerde okuduğu tespit edilmiştir.

14. “لَخَسِفَ” kelimesini Dûrî, Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde ma‘lûm fiili mechûl olarak “لَخَسِفَ” şeklinde okumaktadır. Ma‘lûm fiili mechûl fiil olarak yirmi altı yerde, mechûl fiili ma‘lûm fiil olarak yirmi iki yerde okuduğu tespit edilmiştir.

15. “وَالْمُحْصَنَاتُ” kelimesinde görüldüğü gibi Dûrî’nin, Kisâî rivâyetinde ism-i mef’ûl ism-i fâil olarak on yerde, ism-i fâili ism-i mef’ûl olarak üç yerde okuduğu tespit edilmiştir.

16. “قُلُوبِهِمُ الْعِجْلُ” kelimesinde Dûrî, hâ ve mîm harfini Kisâî rivâyetinde “هَمْ” şeklinde, Ebû ‘Amr rivâyetinde “هَمْ” şeklinde on beş yerde okuduğu tespit edilmiştir.

17. “فَتَبَيَّنُوا” kelimesini Dûrî’nin, “فَتَبَيَّنُوا” şeklinde kelime değişikliği yaparak beş yerde bu şekilde okuduğu tespit edilmiştir.

18. “الْمَيْتَ” kelimesi Dûrî, şeddeyi “الْمَيْتَ” şeklinde hafifleterek okumakta olup, buna benzer on bir yerde tahfif ile okuduğu tespit edilmiştir.

19. “هُرُوا” kelimesini Dûrî, Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde vâv harfini hemzeye dönüştürerek “هُرُوا” şeklinde okumuştur. Buna benzer şekilde vâv harfinin hemzeye dönüştürülerek okunduğu dokuz örnek tespit edilmiştir.

20. “أَرَأَيْتَ” kelimesini Dûrî, Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetlerinde yirmi üç yerde “أَرَيْتَ” şeklinde hemzeyi hazfederek okuduğu tespit edilmiştir.

21. Cemî ismin müfred olarak okunması da karşılaşılan farklılıklardandır. Dûrî, Kisâî rivâyetinde “وَكُتِبَ” şeklinde gelen cemî bir ismi “وَكُتَابِهِ” şeklinde müfred olarak okumuştur. Buna benzer şekilde on dört yerde cemî kelimeyi müfred olarak okuduğu tespit edilmiştir.

22. Müfred ismin cemî olarak okunmasıyla da karşılaşılmaktadır. “أَسُورَةٌ” şeklinde müfred olarak gelen ismi Dûrî, Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde “أَسَاوِرَةٌ” şeklinde cemî formda okumuştur. Benzer şekilde on üç yerde müfred kelimeyi cemî olarak okuduğu tespit edilmiştir.

23. Hemzeli kelimenin adem işbâ ile (hemzeyi med etmeksizin) okunması da karşılaşılan durumlardan biridir. Dûrî’nin, Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde “لَرُؤُفٌ” kelimesini üç yerde hemzeyi med yapmaksızın okuduğu tespit edilmiştir.

Dûrî rivâyetlerini nahiv ilmi açısından değerlendirdiğimizde şu tespitleri yapabiliriz:

1. “أَنَّ اللَّهَ” kelimesini Kisâî rivâyetinde hemzeyi kesra ile okuyarak cümle yapısının, i’râb açısından müessir bir pozisyona getirilmesini sağlamıştır. Ebû ‘Amr rivâyetinde ise hemzeyi fetha ile okuyarak cümle içerisinde kelimenin bir master te’viline sokulmasının tercih edildiği tespit edilmiştir.

2. “وَأَرْجُلَكُمْ” kelimesini Dûrî, Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde kesra ile okuyarak “رُؤُوسِكُمْ” kelimesine atfederek bağlamışlardır. Bu tercihler, cümle yapısındaki diğer kelimelerle olan uyumu ve i’râbın doğru bir şekilde aktarılmasını sağlamaktadır.

3. “أَلَّا تَكُونَ” kelimesini Dûrî, Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetinde hafifleterek ve “أَنَّ” edatı ile ilişkilendirerek “أَلَّا تَكُونَ” biçiminde okumaktadır. Böylece fiil haber konumuna yerleştirilmekte olup, cümle içerisinde daha geniş bir anlam bağlamına ulaşıldığı tespit edilmiştir.

4. “مِنْ تَحْتِهَا” kelimesini Dûrî, Kisâî rivâyetinde kelimeyi câr ve mecrûr olarak “مِنْ تَحْتِهَا” şeklinde, Ebû ‘Amr rivâyetinde ise “مَنْ تَحْتِهَا” şeklinde okuyarak, kelimeleri sîla ve ism-i mevsûl yapıları içerisinde değerlendirmektedir.

5. Dûrî, i’râb, sarf ve nahiv kuralları ekseninde iki yüz üç yerde, “فُرُجٌ”, “مِثْمُثٌ”, “فُرُجٌ - بِيُوتٌ - بِيُوتٌ” örneklerinde de görüldüğü üzere fetha, kesra ve zamme hareketlerinde değişiklik yaptığı tespit edilmiştir.

6. Dûrî'nin, bazı yerlerde “إِنَّ” edatını “أَنَّ” şeklinde; “أَنَّ” edatını da “إِنَّ” şeklinde okuduğu görülmektedir. Söz gelimi on beş yerde “إِنَّ الدِّينَ” kelimesini “أَنَّ الدِّينَ” formatında, altı yerde de “أَنَّ اللهَ” kelimesini “إِنَّ اللهَ” şeklinde okuduğu tespit edilmiştir.

7. “بَيْتِي” ve “وَهُوَ” kelimesini Dûrî, Ebû ‘Amr ve Kisâî rivâyetlerinde otuz beş yerde “بَيْتِي” ve “وَهُوَ” şeklinde iskân ile okuduğu tespit edilmiştir.

8. “الدَّاعِ” kelimesini Dûrî, Ebû ‘Amr rivâyetinde isbât-ı yâ ile “الدَّاعِي” şeklinde sekiz yerde okuduğu tespit edilmiştir.

9. Dûrî, Kisâî rivâyetinde “يَأْتِ” kelimesini üç yerde “يَأْتِي” şeklinde zâid yâ harfi ile beraber okuduğu tespit edilmiştir.

Bu kırâat farklılıkları, Kur'an-ı Kerim'in çeşitli i'râb, sarf ve nahiv kurallar ekseninde nasıl ele alındığını göstermektedir. İmamların bu tercihleri, Arap dilinin zenginliğini ve Kur'an'ın anlaşılmasına yönelik ilimlerin derinliğini yansıtmaktadır.

SONUÇ

Allah Teâlâ tarafından Hz. Peygamber'e (sav) indirilen yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim, inzal olduğu günden bugüne kadar insanlığa ışık olmuş, kararlı gönülleri aydınlatmış ve birçok ilmin membaı haline gelmiştir. Kur'an-ı Kerim Peygamber Efendimiz'e (sav) kırâat farklılıklarıyla vahyedildiği ve bunun sonucu olarak ayetlerin tekrar tekrar indirildiği kabul edilmektedir. Keza Hz. Peygamber'in (sav) ayetleri muhâtablar arasındaki şive ve lehçe farklılığını dikkate alarak muhtelif şekillerde okuduğu, "Kur'an bana yedi harf olarak indirildi, hangisi kolayınıza geliyorsa onu alınız" buyurduğu bilinmektedir. Ahruf-i se'ba olarak bilinen yedi harf olgusunun kırâat farklılıklarının ortaya çıkmasına zemin hazırladığı kabul edilmektedir. Bu kırâat farklılıkları hem telaffuz hem de mana olarak büyük bir zenginlik oluşturmaktadır. Kur'an'ın telaffuz ve eda keyfiyetleri kırâat ilmi aracılığıyla öğretilirken, manası da tefsir ilmi aracılığıyla ortaya konmaya çalışılmaktadır. Tefsirlere bakıldığında kırâat farklılıklarının önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

Çalışmada yedi kırâat imamının ikisinin râvîsi olması hasebiyle kırâat ilmi açısından önemli bir konuma sahip olan Dûrî'nin rivâyetleri akademik olarak farklı şekillerde ele alınmış olsa da kırâat-anlam ilişkisi yönünden bir çalışma bulunmamaktadır. Buna binaen Dûrî'nin kırâat yönünü detaylı bir şekilde ele alıp incelemeyi her iki imamın râvîsi olarak rivâyet ettiği rivâyetlerle beraber Hafs'ın rivâyetini ve bunlar arasındaki farkı, rivâyetlerin kırâat-anlam ilişki bağlamında rivâyetlerde kullanılan yöntemi tespit etmek ve bu ilme olan katkısının ortaya konmaya çalışılması amaçlanmıştır.

Tezde kırâat-i seb'a'ya göre Dûrî'nin Ebû 'Amr ve Kisâî rivâyetleri ve Hafs'ın mukayesesi kırâat farklılıkları usûl ve ferşî olarak kırâat-anlam ilişkisi bağlamında ele alınmıştır. Ebû 'Amr'ın birinci râvîsi Hafs b. Ömer ed-Dûrî'nin rivâyetlerini kırâat imamlarından Ebû 'Amr'ın ve Kisâî'nin râvîsi olması nedeniyle her iki imamdan da gelen rivâyetleri ve Âsım b. Behdele'nin râvîsi Hafs'ın okuyuşu da dikkate alınarak karşılaştırma yapılmıştır. Dûrî, Ebû 'Amr ve Kisaî rivâyetlerinde yüz otuz dokuz yerde, Ebû 'Amr rivâyeti ve Hafs'ın rivâyetinde iki yüz otuz dört yerde, Hafs ve Kisaî rivâyeti de Hafs'ın rivâyetinde iki yüz altmış dört yerde aynı şekilde rivâyet ettikleri tespit edilmektedir.

Bakara sûresinden İhlâs sûresine kadar ferşî farklılıkları incelendiğinde manaya etki eden kırâatlerin birkaç şekilde olduğunu tespit edilmiştir. Bunlardan bir kısmı, bab

farklılığı, ma'lûm-mechûl, müfred-cemî gibi fiil ve isimde olan değişikliklerin yanı sıra harf ziyadesi veya noksanlığı veyahut harfin harekesini değiştirmek şeklindedir.

Fiillerde ma'lûm-mechûl siga farklılığı şeklinde kıraat ihtilafları görülmüştür. Bu meyanda yirmi altı yerde ma'lûm fiilin mechûl fiil olarak, yirmi iki yerde de mechûl fiilin ma'lûm fiil olarak okunduğu tespit edilmiştir. Fiillerde bâbın değişmesi şeklinde farklılıklar görülmüştür. Bu meyanda yirmi yerde sülâsî mücerred babdan, tef'îl babına; on yerde sülâsî mücerred babdan, if'âl babına; otuz üç yerde tef'îl babından if'âl babına veya if'âl babından tef'îl babına; dokuz yerde sülâsî mücerred babdaki fiilin müfâ'ale babına veya müfâ'ale babındaki fiilin sülâsî mücerred baba; iki yerde if'âl babındaki fiilin tefâul babına; iki yerde tef'îl babındaki fiilin tefâul babına veya tefâul babındaki fiilin tef'îl babına; iki yerde sülâsî mücerred babdaki fiilin tefâ'ul babına veya tefâ'ul babındaki fiilin sülâsî mücerred baba aktararak okunduğu tespit edilmiştir. Fiillerde şahıs farklılıklarına yol açan siga değişimleri şeklinde kıraat farklılıkları da görülmüştür. Örneğin, on üç yerde cemî müzekker ğâib sıgasıyla gelen kelimenin cemî müzekker muhâtab sigası ile, otuz beş yerde de muhâtab sigası ile gelen kelimenin ğâib sigası ile okunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca on yerde fiili muzâri ğâibe müennes (üçüncü şahıs) kipinin ğâib müzekker (üçüncü şahıs) kipinde okunduğu, on yerde fiili muzâri ğâib (üçüncü şahıs) kipinin mütekellim (birinci şahıs) kipinde okunduğu, on yerde mütekellim (birinci şahıs) kipinin fiili muzâri ğâib (üçüncü şahıs) kipinde okunduğu tespit edilmiştir.

İsimlerde ise on yerde ism-i mef'ûlün ism-i fâil olarak, üç yerde de ism-i fâilin ism-i mef'ûl olarak okunduğu; beş yerde kelimelerde değişiklik yapılarak, on bir yerde kelimelerin şeddesi hafifletilerek, dokuz yerde vâv harfinin hemzeye dönüştürerek, on beş yerde cemî müzekker ğâib zamirindeki hâ ve mîm harfinin harekeleri değiştirilerek, yirmi üç yerde bazı kelimelerde hemzenin hazfedilerek okunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca on dört yerde cemî bir ismin müfred olarak, on üç yerde müfred ismin cemî olarak okunduğu; üç yerde hemzeli kelimeye hemzenin med yapılmadan okunduğu ve câr ve mecrûr olarak gelen kelimenin sâla ve ism-i mevsûl olarak okunduğu tespit edilmiştir. Buna ilaveten, iki yüz üç yerde i'râb, sarf ve nahiv kuralları ekseninde fetha, kesra ve zamme harekelerde değişiklik yapılarak okunduğu; otuz beş yerde bazı kelimelerdeki harekeleri iskân ile okunduğu; sekiz yerde de bazı kelimelerde yâ harfinin isbât edilerek okunduğu tespit edilmiştir.

Kırâat ilmi alanında yapılan bir çok akademik çalışma gibi, Dûrî'nin rivayetlerinin Hafs rivayetiyle mukayeseli olarak incelendiği bu çalışma da ortaya

koymaktadır ki kırâat ilminin hem Arap diliyle hem de tefsir ilmiyle çok sıkı bir ilişkisi bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Acar, Mehmet Maşuk, “Kisâi ve Kıraatinin Özellikleri”, *On Dört Kıraat İmamı ve Kıraatlerinin Özellikleri*, İlahiyat Yayınları, Ankara, 2023.
- Adıgüzel, Mehmet, “Kıraat İlminde Tarik-Sened Boyutu ve Konu ile İlgili Te’lif Edilen Eserler”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/16. 2000.
- Ağırbaş, Abdulhekim, *Kıraat Eğitim-Öğretim Geleneği ve Günümüzdeki Uygulamalar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2022.
- Akdemir, Mustafa Atilla, *Kıraat İlmi Eğitim ve Öğretim Metotları*, İFAV Yayınları, İstanbul, 2015.
- Altıkulaç, Tayyar, “Dûrî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul, 1994, c. 10, ss. 5-6.
- Altıkulaç, Tayyar, “Ebû ‘Amr b. el-Alâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul, 1994, c. 10, ss. 94-96.
- Altıkulaç, Tayyar, “Ebû Cafer el-Kârî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul, 1994, c. 10, ss. 116.
- Altıkulaç, Tayyar, “Halef b. Hişâm”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul, 1997, c. 15, ss. 237-238.
- Altıkulaç, Tayyar, “Hamza b. Habîb”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul, 1997, c. 15, ss. 511-513.
- Altıkulaç, Tayyar, “İbn Kesîr, Ebû Ma’bed”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul, 1999, c. 20, ss. 131-132.
- Altıkulaç, Tayyar, “Kisâi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, Ankara, 2002, c. 26, ss. 69-70.
- Altıkulaç, Tayyar, “Ya’kûb el-Hadramî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul, 2013, c. 43 ss. 282-284.
- Âlu İsmail, Nebil Muhammed İbrahim, *Kıraat İlmi*, çev. Yavuz Fırat, Kimlik Yay. Kayseri, 2021.
- Askalânî, İbn Hacer, *Tehzîbü’t-Tehzîb*, thk. İbrahim Zeybek-Âdil Mürşîd, Müessesetü’r-Risâle, Beyrut, 2014.
- Atik, M. Kemal, *Câmi ‘u’l-beyân fi’l-kirâ’âti’s-seb ‘i’l meşhûra ve Kıraat İlmi Yönünden Tahlili*, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Doktora Tezi, Erzurum, 1982.
- Bâzmûl, Muhammed b. Ömer b. Sâlim, *el-Kirâ’ât ve eseruhâ fi’t-tefsîr ve’l-ahkâm*,

- Ummu'l-Kurâ, Riyad, 1996.
- Birişik, Abdulhamit, *Kıraat İlmi ve Tarihi*, Emin Yayınları, Bursa, 2018.
- Brockelmann, Carl, *Geschichte Der Arabischen Litteratur*, E. J. BRILL, Leiden, 1943.
- Câhiz, Ebû Osmân Amr b. Bahr b. Mahbûb, *el-Beyân ve't-tebyîn*, thk. Abdüsselâm Muhammed Hârûn, Mektebetü'l-Hâncî, Kahire, 1998.
- Cheneb, Moh. Ben, "Kisâî", *MEB İslam Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1978.
- Çelebi, Kâtib. *Keşfü'z-zunûn 'an esâmi'l-kütüb ve'l-fünûn*, nşr. Kilisli Muallim Rıfat-Şerafeddin Yaltkaya, Maarif Matbaası, İstanbul, 1941.
- Çetin, Abdurrahman, *Kur'an Okuma Esasları*, Emin Yayınları, Bursa, 2021.
- Çetin, Abdurrahman, *Kur'ân İlimleri ve Kur'ân-ı Kerîm Tarihi*, Dergah Yayınları, İstanbul, 2014.
- Çetin, Abdurrahman, *Kur'an-ı Kerim'in İndirildiği Yedi Harf ve Kıraatlar*, Ensar Yayınları, İstanbul, 2013.
- Dabbâ, Ali Muhammed, *el-İdâe fî beyâni usûli'l-kırâe*, Mektebetü'l-Ezheriyye, Mısır, 1999.
- Dânî, Ebû 'Amr Osman b. Saîd b. Osman, *et-Teysîr fî'l-Kıraati's-Seb'*, thk. Otto Pretzl, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 2010.
- Dâvûdî, Muhammed b. Ali b. Ahmed, *Tabakâtü'l-Müfessirîn*, thk. Abdusselam Abdulmuîn, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 2002.
- Devserî, İbrahim b. Saîd, *Muhtasaru'l-'ibârât li-mu'cemi mustalahâtü'l-kırâât*, Dâru'l-Hadâra, Riyad, 2008.
- Dimyâtî, Ahmed b. Muhammed el-Bennâ, *İthâfû Fudalâi'l-beşer bi'l-kırââtü'l-erbaate Aşer*, thk. Şa'bân Muhammed İsmail, 'Âlemü'l-Kütüb, Beyrut, 2007.
- Durmuş, İsmail, "Hemze", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul, 1998.
- Enbârî, Ebû Bekr Muhammed b. el-Kâsım b. Muhammed, *Nüzhetü'l-elibbâ'*, nşr. İbrâhim es-Sâmerrâî, Zerkâ, 1985.
- Enderâbî, Ebû Abdillâh Ahmed b. Ebî Ömer, *Kırâ'âtü'l-kurrâ'i'l-ma'rûfîn bi-rivâyâtü'r-ruvâti'l-meşhûrîn*, nşr. Ahmed Nusayyif el-Cenâbî, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1987.
- Ferâhidî, Ebû Abdurrahman Halîl b. Ahmed, *Kitâbü'l-'Ayn*, thk. Mehdî el-Mahzûmî-İbrâhim es-Sâmerrâî, Mektebetü Hilâl, Beyrut, 1988.
- Fırat, Yavuz, *Tecvid ve Kıraat İlmi Terimleri Sözlüğü*, Çelik Yayınevi, İstanbul, 2018.

- Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin. *Kur'ân-ı Kerîm Meâli*, DİB Yay. Ankara, ts.
- Hamevî, Ebû Abdillâh Şihâbüddîn Yâkût b. Abdillâh, *Mu'cemü'l-Büldân*, thk. Ferid Abdulazîz el-Cündî, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 2002.
- Hamevî, Ebû Abdillâh Şihâbüddîn Yâkût b. Abdillâh, *Mu'cemü'l-Üdebâ*, thk. Ömer Faruk el-Etîbba', Müessesetü'l-Ma'ârif, Beyrut, 1999.
- Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdâd*, thk. Mustafâ Abdulkâdir 'Atâ', Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 2004.
- el-Hıyemî, Salâh M. *Fihrisü mahtûtâtî Dâri'l-kütübi'z-Zâhiriyye: 'Ulûmü'l-Kur'âni'l-Kerîm*, Mu'cemü'l-Lügati'l-'Arabiyye, Dimaşk, 1983.
- Isfahânî, Râgıb, *el-Müfredât fî Garîbi'l-Kur'ân*, thk. Muhammed Seyyid Kîlânî, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut, ts.
- İbn Hallikân, Ebu'l-Abbâs Ahmed b. Muhammed, *Vefeyâtü'l-A'yân ve Enbâ'ü Ebnâ'i'z-Zamân*, thk. İhsan Abbas, Dâru Sâdır, Beyrut, 1977.
- İbn Hibbân, Muhammed, *es-Sikât*, Dâiretü'l-Ma'ârif, Haydarabad, 1973.
- İbn Mücâhid, Ebû Bekr Ahmed b. Mûsâ b. el-Abbâs, *Kitâbü's-seb'a fî'l-kirâât*, thk. Şevki Dayf. Dâru'l-Meârif, Mısır, 1400.
- İbn Şa'bân, Mustafa b. Şa'bân, *İthâfû'l-e'izze bi tercümeti'l-İmâm Hamza*, Merkezü'l-İmâm İbni'l-Cezerî li'l-Halekât ve'l-Esânîdi'l-Kur'âniyye, Kuveyt, ts.
- İbnü'l-Bâziş, Ebû Ca'fer, *el-İknâ' fî'l-kirâ'âti's-seb'*, nşr. Abdülmecîd Katâmiş. Dâru'l-Fikr, Dimaşk, 1403.
- İbnü'l-Cezerî, Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Alî b. Yûsuf. *en-Neşr fî'l-kirââti'l-'aşr*, thk. Cemaleddin Muhammed Şeref, Daru's-Sahabe li't-Türâs, Beyrut, 1985.
- İbnü'l-Cezerî, Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Alî b. Yûsuf, *et-Temhid fî't-tecvîd*, thk. Ganim Kaddûrî Hamed, Müessesetürrisâle, Beyrut, 2001.
- İbnü'l-Cezerî, Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Alî b. Yûsuf, *Gâyetü'n-Nihâye fî tabakâti'l-kurrâ'*, thk. Ali Muhammed Ömer, Mektebetü'l-Hâncî, Kahire, ts.
- İbnü'l-Cezerî, Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Alî b. Yûsuf, *Müncidü'l-Mukri'in ve Mürşidü't-Tâlibîn*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1999.
- İbnü'l-Cezerî, Ebü'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Alî b. Yûsuf, *Tayyibetü'n-Neşr fî'l-kirââti'l-'aşr*. thk. Mecdi Muhammed Surur Baslum, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, ts.
- İlhan, İhsan, *İmâm Hamza'nın Kıraatı ve Kıraatının Hüccetleri*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans

- Tezi, Erzurum, 1997.
- İshak, Ali Şevvâh, *Mu‘cemü musannefâtî‘l-Kur‘ânî‘l-Kerîm*, Dâru‘r-Rifâî, Riyad, 1983.
- Karaçam, İsmail, *Kur‘ân-ı Kerîm’in Fazîletleri ve Okunma Kaideleri*, İFAV Yayınları, İstanbul, 2015.
- Karakılıç, Celalettin. *Tecvîd İlmi Kur‘ânı Kerim Okuma Kâideleri*, Kalkan Matbaacılık, Ankara, 2012.
- Katâmiş, Abdülmecîd, *el-Emsâlû‘l-‘Arabîyye*, Dâru‘l-Fikr, Dımaşk, 1988.
- Kehhâle, Ömer Rızâ, *Mu‘cemü‘l-mü‘ellifîn*, Müessesetü‘r-Risâle Nâşirûn, Beyrut, 1958.
- Kıftî, Ali b. Yusuf, *İnbâhü‘r-Ruvât ‘alâ Enbâhi‘n-Nühât*, thk. Muhammed Ebu‘l-Fazl İbrahim, Dâru‘l Fikri‘l-‘Arabî, Kahire, 1986.
- Kurtûbî, Muhammed b. Ahmed, *el-Cami‘ li Ahkâmi‘l-Kur‘ân*, Buruç Yayınları, İstanbul, ts.
- Lugavî, Ebü‘t-Tayyib, *Merâtibü‘n-nahviyyîn*, nşr. Ebü‘l-Fazl İbrâhim, Mektebetü‘l-Asriyyîn, Mısır, 2009.
- Makdisî, Ebû Şâme, *el-Mürşidü‘l-vecîz*, nşr. Tayyar Altıkulaç, Dâru Sâdır, Beyrut, 1975.
- Makdisî, Muhammed b. Ahmed, *Ahsenü‘t-tekâsîm fî ma‘rifeti‘l-ekâlîm*, thk. Muhammed Emin Dannavî, Dâru‘l-Kütübî‘l-‘İlmiyye, Mısır, 2002.
- Mekkî, Ebû Muhammed Mekkî b. Ebî Tâlib Hammûş b. Muhammed el-Kaysî, *el-İbâne ‘an me‘âni‘l-kırâât*, thk. Abdulfettâh İsmail Şelebî, Dâru‘n-Nahda, Mısır, 1960.
- Mekkî, Ebû Muhammed Mekkî b. Ebî Tâlib Hammûş b. Muhammed el-Kaysî, *et-Tefsîr fî‘l kırââti‘s-seb‘*, thk. Ahmed Halid Şükrü-Muhammed Desûkî, Dâru‘s-Selâm, Mısır, 2019.
- Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr el-Kurtubî, *el-Câmi‘ li-ahkâmi‘l-Kur‘ân*, thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî, Müessesetü‘r-Risâle, Kahire, 2006.
- Muhammed Emin Efendi, *‘Umdetü‘l-hullân fî izâhi Zübdeti‘l-‘İrfân*. thk. Mehmet Çaba, Hacıveyiszade İlim ve Kültür Vakfı Yayınevi, İstanbul, 2021.
- Muhaysin, Muhammed Salim, *el-Mühezzeb fîl-kırââti‘l-aşr ve tevcîhihâ min tarîki Tayyibeti‘n-neşr*, Mektebetü‘s-Safâ, Kahire, 2010.
- Pakdil, Ramazan, *Ta‘lim Tecvid ve Kıraat*, İFAV Yayınları, İstanbul, 2017.
- Pâluvî, Hâmid b. Abdül-Fettah, *Zübdetü‘l-‘İrfân fî vücûhi‘l-Kur‘ân*, thk. Halil İbrahim Üren, Hacıveyiszade İlim ve Kültür Vakfı Yayınevi, İstanbul, 2020.
- Râzî, Fahreddîn Muhammed b. Ömer, *Mefâtîhu‘l-Gayb*, thk. Seyyid İmrân, Dâru‘l-Hadîs, Kahire, 2012.

- Safedî, Ebü's-Safâ Salâhuddîn Halîl b. İzziddîn Aybeg b. Abdillâh, *el-Vâfî bi'l-vefeyât*, thk. Ahmed Arnavut, Dâru İhyâi't-Tûras, Beyrut, 2000.
- Safedî, Ebü's-Safâ Salâhuddîn Halîl b. İzziddîn Aybeg b. Abdillâh, *Nektü'l-Himyân fî Nüketi'l-'umyân*, nşr. Ahmed Zekî Bek, Kahire: 1911.
- Sîrâfî, Ebû Saîd, *Ahbârü'n-nahviyyîne'l-Basriyyîn*, nşr. Muhammed İbrâhim el-Bennâ, Kahire, 1985.
- Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî eş-Şâfiî, *el-İtkân fî 'ulûmi'l-Kur'ân*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2015.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd, *Câmi'u'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'ân*, thk. İslam Mansûr Abdülhamîd, Dâru'l-Hadîs, Kahire, 2010.
- Temel, Nihat, *Kıraat ve Tecvid Istılahları*, İFAV Yayınları, İstanbul, 2020.
- Tetik, Necati, *Başlangıçtan IX. hicri asra kadar Kıraat ilminin Ta'limi*, Atatürk Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Doktora Tezi, Erzurum, 1981.
- Ünal, Mehmet, *Kur'an'ın Anlaşılmasında Kıraat Farklılıklarının Rolü*, Fecr Yayınları, Ankara, 2005.
- Zehebî, Muhammed b. Ahmed b. Osmân, *Ma'rifetü'l-Kurrâi'l-Kibâr*, thk. Beşşar Avvâd Ma'rûf, Şuayb el-Arnâvûd vd. Müessesetü'r-Risâle, Beyrut, 1988.
- Zehebî, Muhammed b. Ahmed b. Osmân, *Mizânu'l-i'tidâl*, thk. Ali Muhammed Muavvad, Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1995.
- Zehebî, Muhammed b. Ahmed b. Osmân, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, thk. Mustafâ Abdulkâdir Atâ', Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2010.
- Zehebî, Muhammed b. Ahmed b. Osman, *Târîhu'l-İslâm*, Ömer Abdusselâm Tedmürî. Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 2010.
- Zübeydî, Ebû Bekir, *Tabakâtü'n-nahviyyîn ve'l-luğaviyyîn*, nşr. Muhammed Ebü'l-Fazl, Kahire, 1984.
- Zühri, Muhammed b. Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, thk. Ali Muhammed Ömer, Mektebetü'l-Hâncî, Kahire, 2001.

ÖZGEÇMİŞ

Erbil. ÜNÜVAR. 2000 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yapılan hafızlık sınavını başarıyla tamamladı. 2006 yılında Kozan İmam Hatip Lisesinden mezun oldu. 2008 yılında Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İlahiyat Ön Lisans programından mezun oldu. 2012 yılında İstanbul İl Müftülüğünün Süleymaniye Darülkurrasında açmış olduğu Aşere Takrîb Tayyibe belgesini aldı. 2014 yılında Fırat Üniversitesi İlahiyat Lisans Tamamlama programından mezun oldu. 2022 yılında Anadolu Eskişehir Üniversitesi Sosyoloji Bölümü lisans mezunu oldu. Evli ve üç çocuk babası olan Ünüvar, halen Adana Sabancı Merkez Camiinde müezzin kayyım olarak görev yapmaktadır.

